

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

J Î N

KOVARA KURDÎ—TÎRKÎ ❁ KÜRDÇE—TÜRKÇE DERGİ

1918—1919

Cild V

Wergêr
ji tîpên Erebi
bo tîpên Latîni:

Arap harflerinden
Latin harflerine
çeviren:

M. EMÎN BOZARSLAN

JÎN

WEŞANXANA DENG

Box 3050

750 03 Uppsala

Sweden

DENG YAYINEVİ

Box 3050

750 03 Uppsala

Sweden

Tarîxa çapê:

Çiriya Pêşîn 1988

*

Baskı tarihi:

Ekim 1988

Fyris-Tryck AB

Storgatan 30, Uppsala-Sweden

ISBN 91-970702-6-2

J Î N

KOVARA KURDÎ—TÎRKÎ ❖ KÛRDÇE—TÛRKÇE DERGÎ
1918—1919

Cild V

Wergêr
ji tîpên Erebi
bo tîpên Latîni:

Arap harflerinden
Latin harflerine
çeviren:

M. EMÎN BOZARSLAN

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N H A Y A T

Salek 220 quriş e
Nîv sal 130 ”

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

MÜNDERECAT

TÜRKÇE KISMI

Kürdistan Tealî Cemiyeti'nde bir musahabe Memduh Selimbegî
Bir mühacirin nazlı niyazı (Hicret Levhalarından). Kalender
Kürdler "İranî" değil midir! Kurdîyê Bitlîsî
Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti beyannamesi

KÜRDÇE KISMI

Beyanname Civata Feqîhê Hêvî Kurdan
Jibo Şerîf Paşa E. Rehmî
Hemûman Dawer Ardelanî

Nüshası 5 kuruştur
Necm-i İstikbal Matbaası

KÜRDÇE HARFLERİ₍₁₁₄₈₎

(1148) Wek hin jimareyên berîn, di vê jimareyê da û di jimareya hatî ya 22'yan da jî jibo alfaba Kurdî bi tîpên Erebi hin numûne hatine çapkirin; belam ji ber ku ew gişt bi tîpên Erebi ne, wergerandina wan bo tîpên Latîni ne mimkun e, ne jî pêwîst e; ji ber vê yêkê, me ew numûne wernegerandin tîpên Latîni (Bundan önceki bazı sayılarda olduğu gibi, bu sayıda ve gelecek 22'nci sayıda da Kürd alfabesi Arap harfleriyle basılıp yayınlanmış ve bazı örnekler de gösterilmiştir; ancak bunlar Arap harfleriyle olduğu için Latin harflerine çevrilmesi hem olankasız, hem de gereksizdir; bu nedenle biz bu örnekleri Latin harflerine çevirmedik).

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N

Salek 220 qurış e
Nîv sal 130 "

HAYAT

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

KÜRD KULÜBÜNDE BİR MUSAHAPE(✱)

Geçenlerde **Kürdistan Tealî Cemiyeti** Merkez-i Umumîsinde bir zat-ı muhterem tarafından uzun bir konferans verilmişti. Mecmuamız muharrirlerinden birinin bu konferans hakkında bir yevmî gazetede neşrolunan makalesini "**Jîn**" kari'leri için bervech-i zîr derc ediyoruz:

İlân olunduğu vechile, **Kürdistan Tealî Cemiyeti**'nde salahiyetdar bir zat tarafından, cemiyetin bidayet-i teşekkülünden bu ana kadar olan icraât ve suret-i faaliyeti hakkındaki musahabe, geçen cuma günü icra edildi. İctimada, İstanbul'daki umum Kürd münevverleri, mütefekkirleri ve gençlerinden ve zevât-ı mühimmeden mürekkeb büyük bir ekseriyet bulunuyordu.

Hatibin pek uzun olan beyanâtını bervech-i âtî beş-on satırla hulasa, bâde-hü mütalâa edelim:

*

”10 Temmuz inkılabından sonra, (1149) İstanbul’da ilk defa **Kürd Teavün ve Terakkî Cemiyeti** namıyla, Kürdlerin maddî ve fikrî terakkiyâtı için bir cemiyet teşekkül etti. Sonraları, **Kürd Tamim-i Maarif** ve **Kürd Talebe Hêvî** cemiyetleri teşkil kılındı. Bu cemiyetlerde toplanan mesâin hepsi, Kürdleri terakkiyât-ı medeniyyeye mazhar etmek gayesine mâtuf idi. Eski hükümetlerin bu cemiyetlere karşı [2] tâkib ettiği siyaset ve Harb-i Umumî (1150) neticesi olarak İstanbul’da sekteye uğrayan ve fakat harb esnasında mevzî ve münferid şekilde devam eden toplu faaliyetler, harbin son zamanlarında yine başladı ve hükümet-i Osmaniye’nin Wilson prensiplerinin kabulüyle akdettiği mütarekeden sonra daha vesî’ bir daire dahilinde devam etti.

Cemiyet, Kürdlerin umumî ve millî menafiini sıyanet etmeye borçlu olduğundan, mütarekeden sonra işlerin aldığı şekil ve mahiyet ve dünyaca kabul edilip hükümet-i Osmaniyece de mütarekenin akdiyle beraber memalik-i Osmaniye idaresine esas itihaz olunan Wilson prensiplerinin bahşettiği hukuk-ı milliyeyi istihsal maksadını, tabiatıyla programı miyanına idhal etti. Çünkü aksî takdirde Kürdlerin hakkı tanınmamış, Kürdler yine ezilmiş, Kürdler ihtimal asırlarca devam edecek bir esaret devresine girmiş olacaktı.

Bunun için ilk evvel Kürdistan hakkında coğrafî, etnografî, tarihî, iktisadî delâli ihtiva eyleyen ve Kürdlerin âmâl-ı milliyesinden, nasıl bir idare istediklerinden bahseden mufassal muhtırayı İstanbul’daki dört devlet-i muazzama mümessillerine tebliğ etti. (1151) Bu muhtıra, mümessilîn-i kiramca teveccühkâr bir hüsn-i kabule mazhar oldu.

Aynı zamanda Paris’teki Sulh Konferansına bir heyet-i murahhasa gönderilmek hususundaki müşkilât hasebiyle, Paris’te bulunan Şerif Paşa’nın Sulh Konferansı huzurunda Kürdlerin menafiini müdafaaya memur edilmesi düşünüldü ve müşarünileyh de bu işi deruhde etti.

Harb esnasında Mısır’da teşekkül edip epeyce faaliyet ibraz eden diğer bir Kürd heyetince Paris Sulh Konferansı için tâyin olunan Arif Paşa riyasetindeki heyet-i murahhasanın, Şerif Paşa’nın riyaseti altında müşarünileyhe iltihakı temin edildi.

Musul Süleymaniyesinde teşekkül eden Kürd hükümetinin (1152) Paris’e

(1149) 10 Temmuz inkılabı: ”10 Temmuz devrimi” anlamına gelen bu ad, Milâdî takvime göre 23 Temmuz 1908 tarihinde gerçekleştirilen ve İkinci Meşrutiyet’in kurulmasıyla sonuçlanan hareket için kullanılırdı. O zaman Rumî takvim kullanıldığı ve o hareket de o takvime göre 10 Temmuz 1324 tarihine rastladığı için, adına ”10 Temmuz inkılabı” denilmiştir.

(1150) Harb-i Umumî: ”Genel Savaş” anlamına gelen bu ad, o dönemde I. Dünya Savaşı için kullanılırdı.

(1151) ”Büyük devletler” anlamına gelen ”düvel-i muazzama” adı, Osmanlı döneminde Almanya, Avusturya-Macaristan imparatorluğu, Fransa, İngiltere, İtalya ve Rusya için kullanılırdı. Avusturya-Macaristan imparatorluğu savaş sonrasında dağıldığı, Rusya’da da 1917’de Çarlık rejimi devrildiği için, burada diğer dördü söz konusudur.

(1152) Güney Kürdistan’da Süleymaniye kentinde Şeyh Mahmud Berzencî’nin liderliği altında kurulmuş olan Kürd hükümetini kastediyor.

gönderdiği heyet-i murahhasanın dahi Şerif Paşa riyasetindeki heyet ile müştereken hareket [3] etmekte olduğuna cemiyet muttali ayrıca olmuştur.(1153)

Muhtıraların mümessillere îtasından ve Paris’le tesis-i muhaberât ederek Şerif Paşa da bunlardan haberdar edildikten sonra, cemiyetin buradaki teşebbüsât-ı siyasiyesi, mümessillerle zaman-zaman temasdan ve Kürdistan hakkında îta-i mâlûmât etmekten ibaret kaldı.

Cemiyet, Kürdistan’da bir taraftan şubeler küşad etti ve oralarda sükûnetin muhafazasına bu şubât-ı merkeziyenin tesir-i azîmi oldu. Cemiyetin teşebbüsât-ı siyasiyesi derecesinde en mühim işi, Anadolu’nun her tarafına dağılan pek çok mikdardaki Kürd mühacirlerini yerlerine iade ettirmektir. Cemiyet bu hususda, mütarekeden beri teşekkül eden hükümetlerden muşırane mutalabâtta bulundu ve hepsinin suret-i kat’iye ve resmîyede vaadlarına rağmen hiç bir şey yapılmadı. Cemiyet, mühacirlerin çıktıkları sefaletlere tamamen ve bütün acılığıyla vâkıftır. Bunları hükümete de anlatmıştır. Şimdiye kadar bu mühacirlerin iade edilmemeleri esbabı, hükümetin suret-i samimiyede arzu etmemesinden başka şeylerde görülmüyor. Cemiyetin diğer bir arzusu da, Kürdistan’a Kürd memurlar tâyin ettirmek keyfiyeti idi. Ve bunu istemek hakkımızdı. Cemiyet bu hususta da sesini ve mütalâât-ı mâkulesini hükümete dinlettiremedi.

İşte, **Kürdistan Tealî Cemiyeti**’nin mesaîsi bu şekilde devam etmiştir. Mütarekeyi müteakib re’s-i kâra gelen kabine, Kürdlerin hakkını hakikaten hüsn-i niyetle karşıladı ve memleketin menafî-i hakikiyesine tevafuk eden bu maksada karşı îka-i müşkilât etmedi. Fakat gün geçtikçe cemiyet, dünyanın ve dünya ile beraber hükümet-i Osmaniye’nin de tanıdığı bir hakkı isterken büyük ve çok manialara tesadüf ettirildi. Ne olursa olsun cemiyet, hukuk-ı milliyeyi muhafazaya mâtuf olan arzu-i kat’îsinde aynı azm ile sebat edecektir”.

*

Mümkün olabildiği kadar telhîs ettiğimiz yukarıdaki beyanâtı üç kısma ayırabiliriz:

1- Bidayet-i inkılabdan(1154) beri olan Kürd cereyanı.

[4] 2- Wilson prensipleri mucibince Kürd hukukunun muhafazasına müteallik teşebbüsât-ı siyasiye.

3- Mütarekeden beri hükümet-i Osmaniye ile olan münasebât.

Bu musahabe dolayısıyla şu üç nokta hakkında ilâveten, bazı mütalâât ityan etmek isteriz:

Kürd milleti, bilihtiyar kabul ettiği idarenin kendi ihtiyac ve seciyesiyle mütevakıf ve onları tatmine kâfi olmadığını hissettiği günden beri, şerait-i mahsusasına uygun bir idareye mazhariyeti arzusunu izhar etmeye başlamıştır. Yani Kürd millî cereyanının mebdini, ne 10 Temmuz inkılabından,

(1153) Bu cümlelerin sonu, kanımızca dizgi yanlışlığı sonucu böyle çıkmıştır ve doğrusu "cemiyet ayrıca muttali olmuştur" olmalıdır.

(1154) "Devrim" demek olan "inkılab"dan maksat, Meşrutiyet’tir.

ne de Sultan Hamid devrinden addedebiliriz. Bu, pek eskidir. Yalnız şurasını kaydetmek gerekir ki bu millî cereyan, hiç bir vakit camia-i İslâmiyenin veya bu camiayı temsil eden kuvvetlerin zararına ve zıddına bir mecrada gitmemiştir. Alelekser, "Kürdler isyan ediyor, Kürdler hükümete itaat etmiyor, Kürdler idare altına girmiyor" suretinde tarif edilen hareketler, Kürd'ün bu ihtiyacı ruhî ve vaziyet-i mahsusasının takdir olunmamasından mütevellid, pek tabîî aksülamellerdir.

Kürd, ihtiyacını tatmin edecek idareye nail olmadıkça feryad etmiştir. Hakkı, ihtiyacı tanıyan ve tanımak isteyen her âkıl ve münevver idare, bir milletin bu nevi feryadlarını haklı görür. İhtiyacı susturulmayan milletlerin feryadlarını yükseltmemeleri, kendileri için zillet ile hemmâna bir nakîse sayılır. Halbuki Kürdlerin her feryadında ihtiyaçları değil, feryadları iskât edilmiştir.

Demek istiyoruz ki Kürdler, bir millet olarak yaşamak, benliklerini muhafaza ederek yaşamak, mes'ûd yaşamak ve ancak kendi ruhlarından doğan bir idare altında yaşamak gayesini, ta eski zamanlardan beri candan gönülünden tâkib edegelmişlerdir. Kürd milleti ve her millet için bir fazilet olan bu hakkı tanıyamayanların suiniyetinden veya suizihniyetinden şübhe etmekte haklıyız.

İşte, bu kadar uzak ve saf menbalardan akıp gelen bu millî cereyan, Osmanî inkılabından sonra, tabîî olarak [5] "cemiyet" şeklinde tekâüf etmeye başladı.(1155) En ilmî ve fennî cemiyetler için bile bir müsbet "ideal" olduğunu —kendimizi aldatmamak için— itiraf edersek, bugünkü **Kürdistan Cemiyeti**'nin ve O'na takaddüm eden diğerlerinin de bu son neticede karar kılmalarını soğukkanlılıkla görebiliriz.

Harb-i Umumînin zuhuruna kadar ve Harb-i Umumî esnasında en mühim iş olmak üzere maarif ve umur-ı hayriye ile uğraşanlar, artık âlemin kabul ettiği maddeleri de Kürdlerin "hayat programı"na idhal ettiler. Çünkü meydana bir "Wilson prensipleri" vardı ve çünkü her muazzam devlet, her hür olmak ve hür olarak yükselmek isteyen millet, hak tanımak ve hakla idare etmek iddiasını güden her hükümet ve hükümet-i Osmaniye de bu prensipleri uknûm ittihaz ve ilân ettiler. Madem ki bu asra kadar payidar olmuş ve bu asırda, gözümüzün önünde pek ayan olarak lisanıyla, secayâsıyla, âdâtıyla, ihtiyacâtıyla, muhâtıyla başkalarına benzemeyen bir ırk vardı ve buna nazaran ister istemez "bir Kürd milleti vardır" demek zarureti mevcuddu, o halde diğer milletlerin ve komşu, hemseviye heyetlerin istifade ettiği bir hakkı istihsal için çalışmak, O'nun da hakkı idi.

O da, şimdiye kadar diğer asırların ve diğerlerinin zekâları, kuvvetleri, eserleri içinde kaynayıp başkalarına mal olmuş bir zekâsı, bir kudreti, bir eseri olduğunu isbat edecekti. O da, yani Kürd de, bu asra ve gelecek asırlara

(1155) Bu cümledeki "tekâüf" sözcüğü, derginin aslında böyle çıkmıştır. Ancak bunun bir dizgi yanlışlığı sonucu böyle çıktığı ortadadır. Çünkü Arapçada böyle bir sözcük yoktur. Kanımızca doğrusu, "biçimlenme, şekillenme" anlamına gelen "tekeyyüf" olması ve cümlelerin sonu "cemiyet şeklinde tekeyyüf etmeye başladı" olmalıdır; yani "ör-güt biçiminde biçimlenmeye başladı".

kendi irfanıyla, kendi sa'yıyla, kendi harsıyla takdim edilecek bir medeniyet hazırlamak isterdi; ve en basit hak olarak O da kendi dertlerinin kendi lisanlarını bilenlerce dinlenmesini, yaralarının kendini anlayanlar tarafından sarılmasını, kendini idare edecek kanunların kendi dimağından çıkmasını, kendini mes'ûd edecek şeraitin kendisince düşünülmesini ve kendi yurdunda istediği gibi yaşamasını isterdi.

İşte Kürdler, bu kadar zülvucuh esbab ve sevaik ilcasıyla Wilson prensiplerini telâffuz ettiler. Teşebbüsât-ı vakıa, hadisâtın Kürdlere ümidbahş olacak mecralara girdiğini göstermektedir.

*

[6] Hatibin, cemiyetin siyasî faaliyetinden ziyade ehemmiyet verdiği nokta, hükümetle olan münasebâtı idi ki bunu da, mühacirler ve Kürdistan'da muhafaza-i sükûnet meselelerinde göstermek mümkündür.

Harb esnasında sırf rabita-i İslâmiye sevkiyle Anadolu içerilerine dökülen Kürdlerin dört sene zarfında verdiği zayıata ve halen yaşayanların çektikleri sefaletlere Türk hükümeti herkesten fazla muttalidir. **Kürdistan Cemiyeti**, milletin bu yürek yakıcı vaziyeti karşısında, bittabî hükümete söylenmesi lâzım gelen şeyleri söylemekten geri durmamıştır.

Diğer her milletin mühacirleri müreffehen ve mültezemen yurdlarına iade edilirken, Kürd mühacirlerinin şimdiki yerlerinde karınlarını doyurmak çareleri olsun düşünülmemesi, insanı, Kürdlerin bir bednazara uğradığı fikrine sevk ediyor. Mühacirlerin sefaletine gerek **Kürdistan Cemiyeti** ve gerek Anadolu'ya tenezzüh eden Heyet-i Nâsiha vasıtasıyla ıttıla-ı tam hâsil eyleyen hükümet-i seniyye,(1156) son zamanlarda bunların —şimdiye kadar edilen mevaid-ı kat'îye hilâfında— sevkinden de sarfınazar etmiş gibi durmaktadır. Bu sebeble mühacirlerden mütemadiyen, pek şiddetli ve acıklı tazallümnâmeler alan **Kürdistan Cemiyeti**, mesuliyet-i maddiye ve mâneviyenin bu hususta sahib-i kudret olanlara aid olduğunu beyana mecbur kalmıştır.

Harbin müncer olduğu hezimet ve idare-i Osmaniyenin az-çok mâruz kaldığı tezebzüb netice-i tabiiyesi olarak payitaht yakınlarına kadar muhtell olan sükûnetin muhafazasında, vilâyetlerde açılan şubât-ı merkeziyenin tesir-i azîmleri vardır.(1157) Merkez-i umumînin ve şubelerin hulûs-ı niyetlerinden doğmuş olan bu tesirlerin kıymetini takdir edemeyen ve ihtimal ki hükümet-i merkeziyenin de hüsn-i telkînâtına mazhar olmayan vilâyet idareleri, —bilakis— her vesîle ile cemiyete ihdas-i müşkilât etmekten başka bir

(1156) "Yüce hükümet" anlamına gelen "hükümet-i seniyye" deyiimi, Osmanlı döneminde Osmanlı hükümeti için kullanılırdı.

(1157) "Merkez şubeleri" anlamına gelen "şubât-ı merkeziye"den maksat, **Kürdistan Tealî Cemiyeti**'nce Kürdistan illerinde açılmış olan şubelerdir. Bundan sonraki cümlelerin başında gelen ve "genel merkez" anlamında olan "merkez-i umumî"den maksat da **Kürdistan Tealî Cemiyeti**'nin genel merkezidir.

şey yapmamışlardır. Mühacirler meselesi ve bu keyfiyet, İttihad ve Terakkî hükümetinin Arnavudluk ve Arab meselelerinde irtikâb ettiği [7] hatîâtın ve o zihniyet-i sakîme mevlûdâtının tekerrür etmekte olduğunu bize vâzihan gösteriyor. Hüsni niyetimizdir ki bu noktaları —daha vakit varken— alâkadarların nazarlarına vaz’etmeye saik oluyor.

*

Hatibin beyanâtını, müteaddid zevâtın Kürdlük ve Kürdistan hakkında mütalâaları ve mesaînin suret-i idare ve tevsîine dair teklifleri tâkib etti. Bizce en mühim ve şayan-ı teemmül olan cihet, Kürdlerin İstanbul’daki en mütefekkir ve münevverlerinden ve gençlerinden mürekkeb olan bu ictimada, camia-i İslâmiyeye kavî marbutiyeti ve İngiltere’ye karşı derin ve samimî itimadı gösteren halet-i ruhiye idi. Gaye ve gayenin tarz-ı tâkibi, heyet-i umumiyece mazhar-ı kabul olmuş ve umum Kürdlerin arzu ve ihtiyaçlarına tercüman olan bu yolda devam edilerek Kürdistan’ın teessüsünde ve maksad-ı terakkîsini istihsalda İngiltere devlet-i fahîmesinin behemehal temin-i müzaheretine muvaffak olunması, müttefikan taleb ve temennî edilmiştir.

İctimai terkedenler, umumen kanaat getirmişlerdi ki, Kürd ruhundan doğmayan hiç bir idare, Kürdistan’da payidar olamayacak, Kürd mukadderâtına ancak Kürd arzuları hakim olacak ve Kürd yaşayacak ve yükselecektir.

1 Haziran 1919

Memduh Selimbegî

Tashih: 20 numrolu ”Jîn”deki masrû’ sansürce(1158) ”Eser-i Mebrur” unvanlı makalemizin sehvi-i tertib ile başka kalıba giren en son satırı şu şekilde olacaktır: ”Hayal ve ihtirasın, neticesi zehirnak bir acılık olan sukut-ı hirmannı da unutmamalı. . .”

(1158) Buradaki ”masrû’ sansürce” sözcüklerinin bu paragrafla hiç bir ilgisi yoktur. Anlaşılan, bu sözcükler, derginin bu sayfasının altında yer alan aşağıdaki iki orijinal dipnottan birinden buraya yanlışlıkla karışmıştır.

BİR MÜHACİRİN NAZLI NİYAZI(*)

Gam-ı hicretle perişan sürünen bîkesler
koşuyor bir pula can vermeğe amade bugün

Kime naz eyleyecek ehl-i basîret! Hayret!
Hakkı var, gelmiyor Allah bile imdada bugün[*]

Ey ulûhiyyeti mir'atına meftun Allah
Sûrdan gayrî lüzum kalmadı feryada bugün(1159)

Bari asvatını dinlet bize İsrail'in
Ne ki, zerrât-ı cihan var ise şekvada bugün

[8] Ey ilâh-ı müteâl, nâzım-ı elvah-ü kalem[*]
Çaresaz ol, yine sensin sebep âbâda bugün

Gerçi Musa-i Kelîm, "fitne" demiş "sendendir"(1160)
Ona nisbet yerimiz esfel-i süflâda bugün

Ye's-i mutlakla niyaz kalb oluyormuş naza
Hep mutî, meyyitiniz "seng-i musalla"da bugün(1161)

Destegîr ol yine sen, padişeh-i kevn-ü mekân
sendedir feth-ü zafer kahr-ü cefaya da bugün

Hangi suretle tecellî buyurulursa İslâm
yine tuğyan edemez bak dil-i naşada bugün

Şer görülse anın altında celîdir hayrın
Yarın esrarını görsün, acı ahfada bugün

[*] Buradan iki mısra sansürce tayıyılmıştır.

(1159) Sûr: Kıyamet gününde İsrail adındaki melek tarafından üflenecek ve ölülerin diriltmesini sağlayacak olan boru.

[*] Buradan on bir mısra sansürce tayıyılmıştır.

(1160) Musa-i Kelîm: Tanrı ile konuşmuş olan Musa Peygamber.

Fitne: Kargaşa, karışıklık, insanların aralarının bozulması ve birbirlerine girmeleri.

(1161) Mutî: Boyun eğen, itaat eden, itaatkâr.

Meyyit: Ölü.

Seng-i musalla: Musalla taşı, ölünün namazı kılınsin diye üzerine konulduğu taş.

Buradaki "meyyitiniz" sözcüğü derginin aslında böyle çıkmışsa da, bunun bir dizgi yanlışlığı sonucu böyle çıktığı anlaşılmaktadır ve doğrusu "ölümüz" anlamına gelen "meyyitimiz" olmalıdır.

Za'f-ı iman ile isyanda garîkız elhak
Ehl-i İslâmı bağışla büyük ecdada bugün

Şem'i tevîdîn, evet, haşre kadar kudret-elin
yakacaktır, biliriz, düşmanın itfada bugün

Beşerin havsalası sığdıramaz, esrarın
sallıyor âlemi, âlem yeni sevdada bugün

İntibah namına çok kimsede yok zerre kadar
Mütebessim ne sebebden ise mevta da bugün

Sorsalar reyimi hürriyet-i vicdana göre
isterim rahatımı âlem-i ihfada bugün

1 Mart 332(1916), Mardin

Kalender

[9] KÜRDLER "İRANÎ" DEĞİL MİDİR!(*)

—GEÇEN NÜSHADAN MÂBÂD—

Birkaç asır devam eden hicret safhası, "İranî" ailesinin şimdiki yurtlarına muvasalatıyla hitam buluyor. İranîlerin yeni malikâneye yerleşmeleri, muhtelif eşkâl ve suretlerde vaki oldu. Eski sekene, her yerde müstevlîlere mukavemet ediyordu.

Farisistan'a teveccüh eden kol, güzergâhındaki yerlileri sühuletle tenkil ederek, onları, eski müverrihlerin "Gadrozya" dedikleri bugünkü Belüciistan kıtasına sürdüler. İran efsanelerine nazaran, buradaki yerli ahali "Ham" nesline mensub idi. "Medya"ya giren kısmın talihi o kadar yaver olmadı. "Medya"yı dolduran "Turanî" bir milletin müstevlîlere mukavemetleri pek şedid oldu. Memleketi adım-adım zabt etmek mecburiyetiyle karşılaşan ecdadımız, neticeten galebe kazandılar. Fakat memlekette büyük bir kesa-fet-i nüfusa sahib bulunan "Turan" evlâdını bilküllüye imha veya tard-ü ihrac edemediler. Hindistan'da olduğu gibi burada dahi galibler, mağlubların fev-kında bir tabaka halinde kıt'anın hakimi oldular. Bir türlü sakin kalamayan Turanîler, az bir müddet sonra kıyam ile, "Şehname"nin tasvir ettiği esatîrî menakıbın vesîle-i husulü oldular. Bu mücadele-i hunrîzane, on asır kadar devam etti. Turanoğulları bu defa da mağlub oldular; bir daha kımıldanama-dı ve madûn tabakalar halinde, galiblerin taht-i hakimiyetinde yaşamayı ka-bul ettiler. Uzun müddet devam eden İranî hakimiyeti, bunları yavaş yavaş bünye-i asliyesi içine aldı, eritti, bitirdi.

Dikkat buyurulmuştur ki, buraya kadar tâdad edilen vakaya aid hiç bir rakam zikredilmedi. Cumhur-i ulemanın ekseriyetle kabul ve zikrettikleri bir adede nazaran, "Arya" mühacereti Milâddan 3000 sene evvel başlamıştır.

Tarihin, adedleri pek kesîr olan mechulâtından birçoklarını tenvîr [10] eden Babil ve Asur keşfiyatı, bize, bu adedin tahkikine yarayacak mühim bir vesika veriyor. Keldanî Rahibi "Behros"un eseriyle teeyyüd eden bir rivaye-te nazaran, Milâddan 2400 sene evvel Dicle ve Fırat vadilerini tâkiben aşağı-lara sarkan "İranî" bir istilâ kuvveti, "Babil"i zabtederek Keldanî hüküme-tinin Birinci Sülâlesine hitam vermiştir. Müstevlîler Babil'de tesis-i hükü-metle, tamam 224 sene hükümran oldular. Bu istilânın mebdeini işaret eden 2400 adediyle "Vandîdad" mecmuasının zikrettiği 14 merhale-i hicretin kat'ı için sarfedilen zaman takribî olarak hesap edilirse, 3000 sene, hakikate mukarın bir rakam gibi kabul olunabilir.

Milletimiz, tarihe bu zamanda dahil oldu. Bazen kendi âleminde uğraşma-ya mecbur kaldığından, nazar-ı tarihten kayboluyor, biraz sonra tekrar zu-hur eyliyordu. Milâddan takriben 1000 sene evvel, "Medya" eyalât-ı cenubi-yesine Asurîlerin tehattî ve istilâsı, milleti, bir daha nazardan kaybolmamak üzere sahne-i tarihe idhal eyledi. Bu tarihten 212 sene sonra, bir millet-i muaz-zama sıfatıyla inkişaf ve teşkilâtını tamam eden "Medya" İranîleri, kablelmi-lâd 878 senesinde ilk hükümetlerini tesis eylediler.

Maksadım bir İran tarihi yazmak değildir. Mevzuun tavihi için dermiyan edilen bu kadayık tafsîlâtı kâfi gördüğümden, eski "İranî"lerin kabile teşkilâtına dair birkaç sözle bahse hitam vereceğim.

Evvelâ şunu arzedeğim ki teşkilât-ı ictimaiye hakkındaki mâlumât, tamamen ve kat'iyen tarihîdir.

*

İranî teşkilât-ı ictimaiyesinde esas, milletin yaşamakta olduğu hayat-ı cengâverane ve râiyaneye pek ziyade tevafuk eden kabile teşkilâtıdır. Birkaç aileden tereküb eden kabilelerin birleşmesinden meydana gelen daha kuvvetli kitleler, memleketi, âdeta zamanımızın nahiye veya kaza teşkilâtı vüs'atinde lâyuadd küçük parçalara ayırırdı. "İranî" mizacının çok sevdiği hürriyet-i ferdiye [11] ve mahalliyei temin eden bu tarz-ı inkısamdan doğan parçalar, yekdiğerinden tamamen ayrı yaşıyorlardı. Bunların başında, bazen münferid bir reis ve ekseriya bir kabile meclisi bulunurdu. İdare, tam mânasıyle cumhurî idi.

İstiklâl-ı umumîyi tehdid eden haricî büyük tehlikeler karşısında millet, ittihad etmeyi bilirdi. Mühim anlarda, hemen, diktatör salâhiyetine malik bir reis-i münferid ve mutlak intihab ile, onun hüküm ve nüfuzu altına toplanırlardı. Fakat bu reisin hükmü muvakkat ve tehlikenin zevâlîyle mahdud idi. Daimî bir belâ haline gelen Asur taarruzâtına —Nineva'yı zabt-ü tahrib ile— bir müddet-i muvakkata için sedd çeken "Arbakes"(Arbaces)in intihabı da bu neviden idi. İadeten teessüs eden Asur hükümetinin tekrar tecavüze başlaması, milletin temayülât-ı cumhuriyesine son bir misal daha verdi. Memleketin münkasım bulunduğu bütün eczanın muahhasları, büyük bir meclis-i umumî halinde bilictima, hali müzakere ve aralarında adalet-i mutlakaya temessüküyle, umumun hürmet ve muhabbetini kazanmış bulunan "Diyokes"(Déjokcs)ı kral intihab ettiler(Milâddan evvel 710). Bu zat, milleti tanzim ve tensik ile hakikî bir hükümet-i mutlaka tesis ve inkısamât-ı sağîreye nihayet verdi. (4)

Hulasa:

- 1- Kürdler "İranî" bir millettir.
- 2- Kürd'ün menşei, "İran" namıyla yad edilen mecmuun menşeinden ibarettir.
- 3- Kürd'ün tarihi, bilâ tefrik "İran" kitle-i azîmesinin tarihinden tereküb eder.

Kurdîyê Bitlîsî

(4) Makalenin tarihî kısımları, "Lö Norman", "Maspéro" ve "Leon Kaon"un akvam-ı kadîme-i Şarkiyeye dair âsârına istinad eder.

[12] KÜRD TALEBE HÊVÎ CEMİYETİ BEYANNAMESİ(*) (*)

Bundan tamam yedi sene evvel, İstanbul'da mekâtib-i muhtelifeye müdâvim Kürd gençleri, milletlerinin duçar kılındığı mahrumiyet ve cehaleti mekteblerinin bağçelerinde baş başa konuşurken, bu acı hikâyenin kalblerine biriktirmiş olduğu derd-i hirmanı biri birlerine tevdi ederlerken, birleşmek ve müştereken çalışmak ihtiyacının sevgiyle, "Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti"ni tesis etmiş idiler. İstanbul'un izbe köşelerinde, mahrum-ı hayat bir milletin evlâdı sıfatıyla toplanmış olan bir avuç genc, yürüdükleri karanlık, çetin ve hatarnak yolda, ellerindeki titrek meş'al üzerine, —cemiyetin isminden de anlaşıldığı üzere— "Ümid" yazmışlardı.(1162) Ümid ve temennî bu gençlerin rehber-i âmâlî, sabır ve sebat şiarları, ölüm bu dünyada yegâne mükâfatları idi. Filhakika derin bir yokluk içerisinde çırpınıyorlardı. Çok dudaklarda hande-i istihfaf, çok çehrelerde manzara-i istiskal, çok nazarlarda mâna-i gayz-ü kahr görmüşlerdi. Ümid ve emelleri uğrunda mahbese girmiş, tâkibâta mâruz kalmış, mahkemelere yollanmışlardı. Kurdukları müessesenin bütün mahrumiyetlere ve manialara rağmen yaşamasını bir "namus-ı millî" meselesi bildiklerinden ve bu müessesenin geçireceği maceranın Kürd'ün kabiliyetine bir misal-ı vecîz teşkil edeceğine emin olduklarından idi ki, bıkmadan, usanmadan çalıştılar ve yokluk içinden varlıklar çıkardılar.

Tarih-i beşerin hürmet ve şerefle yad ettiği düşkün bir millete darû-i hayat hazırlamak gibi kudsî bir endişe etrafında toplanan yüzlerce gencin huviyet-i mâneviyesine ruh-ı fedakârî ve gurur-ı millî sârî oldu. Kürdistan'ın her tarafından genc dimağlardan sada-i icabet yükseldi. Her hafta çıkan ve kapandıkça yenisi çıkarılan gazete ve risaleleriyle âmâl-ı milliyeye tercüman oldular; onları Kürdistan'ın her köşesine ve "Kürd" denince nigâh-ı istihza beliren gözlerin önüne kadar neşrettiler. İctimalarıyla, konferanslarıyla, müsamereleriyle teyid-i ravabıt ve teşdid-i [13] muhadenet kıldılar. Akvam-ı mücavire gençleriyle hürmet-i müteakabile esası üzerine tesis-i münasebet eylediler. Avrupa'da küşad edilen şube ile yar-ü ağyarın enzar-ı gıpta ve tahsinini Kürd gençleri üzerine isticlâb eylediler. İstanbul'un, Amerika'nın, Diyar-

(1162) Burada, edebiyatta "tevriye" adı verilen anlatım biçimi kullanılmıştır. Arapça olan "tevriye" sözcüğü, "birden çok anlam taşıyan bir sözcük kullanıp onun en uzak anlamını kasdetmek" anlamına gelmektedir. Farsça olan ve Türkçeye de geçmiş olan "ümid" sözcüğü, Kürdçe "hêvî" sözcüğünün karşılığıdır. Bu sözcük burada, hem "Hêvî" derneğini kurmuş olan Kürd gençlerinin taşıdıkları "ümid"in anlamını vermekte, hem de "Hêvî" derneğinin adının Türkçe karşılığını vermektedir. Kasdedilmiş olan da bu ikinci anlamdır.

bekir'in, Savçbulağ'ın. (1163) vesair Kürdistan merakızının zevât-ı mütehayyize ve efkâr-ı münevveresinin tahassüsât-ı milliyesini temin ve bunu faaliyet-i milliyeye sevk-ü imale eylediler. Bilhassa İstanbul'da Kürd ekâbir-i münevveranı miyanında dellal-ı ikaz oldular.

*

Aradan çok geçmeden Harb-i Umumi(1164) terrakesi dünyayı temelinden oynattı. Beş seneye karîb bir müddetle devam eden sarsıntının ortada bıraktığı enkaz-ı tarûmar üstünde bugün bir mahşer-i akvam görüyoruz. Kürd milletinin, etraf-ı âlemde ve bizzat kendi evinin içerisinde çarpışan, kuduran fırtınaların mahiyet ve mealinden haberdar olmayarak, beş sene için için çektiği masaibin, mâruz kaldığı fecayiin arefesinde, acaba nasîbe-i tarihiyesi ne olacaktır?(1165)

Bu endişenak sualin cevab-ı elyakını vermek için, mütarekenin akdî tarihinden beri izhar-ı mücahedât eyleyen müessesât-ı milliyeye yanında, **"Kürd Hêvî Talebe Cemiyeti"** dahi, beş sene zarfında Kürd milletinin tekmelendiği hufre-i imha ve idamın zahmını, kaybetmiş olduğu kıymetli ve fedakâr uzuvlarının matem-i ziyâyile tezyîd ederek, aynı şule-i ümîd ve aynı iman-ü itmînân ile milletinin huzuruna çıkıyor.

Evet, **"Kürd Hêvî Talebe Cemiyeti"** bu kıyam-ı akvam hengâmında ne yapmak istiyor? Ve hangi prensipler etrafında tesbit-ü teşdid-i faaliyet etmek istiyor?

"Kürd Hêvî Talebe Cemiyeti" her şeyden evvel, bir milletin refah ve ikbalini ebedmüddet kılacak avamil-i esasiyenin iman, sâ mân, irfan üslerinden mürekkeb bulunduğuna mu'tekiddir. Filhakika, iman ve seciyesine vehn târî olmuş, servet-ü sâ mânı mefkud, irfan-ü kemali mağşuş milletlerin uğrayacakları âkıbet, esarete zelîl olmak ve zevale mahkûm bulunmaktır. Tarih, bu kaziyenin misal ve emsalını ibretengîz vakayî'le huzur-ı ahfada hikâye ede ede bitiremiyor.

(Mâbâdı gelecek nüshada)

(1163) Savçbulağ: Doğu Kürdistan'da yer alan Sablax, yanî Mehabad.

(1164) 1150 numaralı dipnota bakınız.

(1165) Bu cümledeki "arefesinde" sözcüğü derginin aslında böyle çıkmışsa da, kanımızca bu bir dizgi yanlışlığı sonucu olarak böyle çıkmıştır ve doğrusu "sonunda" anlamına gelen "akabinde" olmalıdır. Çünkü "Hêvî" derneğinin bu bildirisi, Kürd halkının savaş sırasında uğradığı faciaların "arefesinde" yani öncesinde değil, sonunda yayınlanmıştır. Ayrıca, Kürd halkının tarihsel nasibinin ne olacağı konusundaki soru da, yine savaş sonrasına aittir.

[14] BEYANNAMA CIVATA FEQÎHÊ HÊVÎ KURDAN (1166)

Va civat, sala 328(1167) de ji alîyê lepek feqîhê Kurdan vebû. Berî me, yê ku di nav civatê de xebitîn wan gelek şixul dîtin. Li wî zemanî de çavê Kurdistanê li vira bû. Çi çare kî Şerê Mezin(1168) hat; hinek ciwanê Kurdan çûn seferê, hinek bela bûn. Îttîhadçîyê xêrnexwazan(1169) civat bela kirin. Îro ji me zarûyê Kurda lazim e ku wê civata mibarek di nuh da bijînin.

Îşte bi hîmmeta heval û feqîhê Kurdan, me dîsa ji nuh da rakir. Em hêvî dikin kî dîsa bi hîmmeta hemû Kurdan ew civata yê dewam bike. Meqseda me wekî berê ye:

Feqîhê Kurdan li hev din naskirin din, ji bêxwedîya ra yardim bikin, edebîyat û tarîxê Kurdan qeyd û berhev bikin, sin'et, zîraet û tîcaretê wan pêşda bibin. Liboy vê şixulê "Civata Ta'mîm û Neşrê Mearif" vekir. Me va şixula mezin û bixêr li ser ustîyê xwe girtîye.

Elbet ku hemû Kurdan bi çavê rindîyê li me mêze kin, em dixwazin ku her şehr û qesbê de şu'be vekin. Gişk zanin ku sebeba halê me yê hazir ji nezanîya me yî. Weqtê şûr derbaz bû. Nuka çaxa qelem û zanîn e.

Şixula "Hêvî" bi civatê dina tune. Sîyaset ji wê dûr e. Mezin û maqûlê mena bira bi wî şixulê sîyasetê da bixebitin. Meqseda me mileta Kurdan, wetena Kurdan, îlm û îrfana Kurdan bilind bikîn.

Her millet li bin destê miletekî din da demekê dirêj dimîne, (1170) zulm dibîne, esîr dibe, malê xwe, heya canê xwe, ewladê xwe winda dike. Feqet qet'î-yen mehû nabe, ji ortê ranabe. Eger tarîx, edebîyat, zivanê xwe veşartibese, kînga weqt'î bê ew'ê dîsa hurriyet û serbestîya xwe bigire. (1171) Mîsal dixwazin? Îşte Lehistan, (1172) Îran, Bulgar, Yunan, File, (1173) Erebi. . . îlx. (1174)

(1166) Peyvika "feqîh" peyvikeka Erebi ye û ketîye zimanê Kurdî jî. Di Kurdî da ev peyvik bi mana "şagirtê zanîna dînî" tê. Li vir bi awayekî giştî bi mana "şagirt, xwendekar" hatîye karanîn.

Ji alîyekî dî ve, di vê belavoka "Hêvî" yê da gelek şaşîyên rêzimanî hene. Lê ji ber ku me nexwest em metnê belavokê biguhêrin, me ew li ser halê wê hîşt û bi wan şaşîyên tê da wergerand tîpên Latîni.

(1167) Li gora tarîxê Mîladî dibe 1912.

(1168) Şerê Mezin: Şerê Cîhanî yê Pêşîn.

(1169) Îttîhadçîyê xêrnexwazan: Îttîhadçîyên xêrnexwaz, yanî kargêrên Partîya Îttîhad û Tereqqî.

(1170) Yanî, "her neteweyê ku di binê destê neteweyekî dî da demeka dirêj dimîne".

(1171) Veşartibe: Parastibe.

(1172) Lehistan: Polonya.

(1173) File: Ev peyvik di eslê xwe da bi mana "pêgirtîyên dînê Îsa Pêxember" tê. Li vir mexsed jê Ermenî ne.

(1174) Îlx: Ev peyvik, kurtepeyvikeka Erebi ye, temamê wê "îla axirîhî" ye; bi mana "wekî dî(û wd.) tê karanîn.

[15] Vana her yek sed, du sed sal. . .îlx. li bin desta man. Feqet mewcûdîyeta mîleta xwe wînda nerkirin. Îşte îro roj, li dinyayê mîletê hakim jî ew in.

Elhemdu lîllah, em jî xwedîyê zivan û edebîyatekê fire, tarîxekê kevn, nufûsekê pirr, welatekî mezin wekî cinet in. Erdê kesekî qwasê ya me tunîne. Ji qurûnê ûlayî heya nuka zivan û adeta xwe wînda nekir. (1176) Li bin dest û zulmê xelkê da mewcûdîyeta xwe veşart. Dêmek ku her tiştê me he yî. Dil dixwazê ku em hişê xwe berhev kin serê xwe, doralîyê xwe mêze kin.

Ah, tiştêkî me tune ku vana pirr mezin e, ji me ra pirr felaketek gir e. Ew jî îttîhad û îttîfaqa me ye! (1177) Vîya bîr mekin ku, eger em mehûbûna xwe naxwazin, gelî biran berhev bin ser hev, şerê bêmane û bêsebeb berdîn. Ji nîfaq û şîqaqa me xelkê cîranê me îstîfade dîkin. Lazim jiboy me ku em hişyar bin. Necata me li îttîhad û li îttîfaqê ye. (1178) Îşte meqseda "Civata Hêvî" yek jî, vê îttîfaq û wehdetê temîn bike. (1179) Welhasil, vîya bizanin ku, xewa ku em tê da sersem, bêhiş manin, eger em ji wê ranebin, çavê xwe venekîninse —Xwedê sitar bike— dawî mirina kûr e. Mezinê mena gotine:

Ez bi te, tu bi bi min; em her du bi Xwedê

(1175) Di eslê kovarê da, di dûwayîya vê rûpelê da du jêrenot hatine çapkirin. Li ber yekê ji wan jimara "1", li ber a dî jî jimara "2" hatiye nivîsîn. Lê di metnê kovarê da nehatiye kifşkirin ku ew herdu jêrenot jibo kîjan peyvik in. Ew herdu jêrenot ev in:

(1) Baban Kürdçesidir. Kot=Kelepçe.

(2) Rabin, Baban lisanından helistin.

(1176) Qurûnê ûla: Sedsalên berêya berê, sedsalên despêka dîrokê, zamanê pêşîn.

(1177) Îttîhad; Yekîtî.

(1178) Necat: Rizgarî, xilasî.

(1179) Wehdet: Yekîtî.

JİBO ŞERÎF PAŞA

Dîsa ji şecaeta te ey xan(1180)
derîyek vebû jibo me Kurdan

Êdî bes e ev cefa û zîllet(1181)
bê ilm û fezil bimîne millet(1182)

Ev esre bilindîyê dixwazit(1183)
heta we ku jîn çî ye, binasit

Fexrê dîkin em bi te, tu Kurd î(1184)
Elheq ku tu mêr î, hem tu merd î(1185)

[16] Piştî te ye cumle Kurd, Kurmanc
Lewra ku te heq kirîye armanc(1186)

Kurmanc heqîqetaşîna ne(1187)
Lewra di wê rîyê da fîda ne

1 Hezîran 335(1919)

Ji Mala Hekarîyan
E. Rehmî

(1180) Şecaet: Wêrîn, cesaret.

(1181) Zîllet: Nîzmî, kêmrûmetî.

(1182) Fezil: Bilindayî, serfirazî.

(1183) Esr: Sedsal.

(1184) Fexrê dîkin: Dîpesinî.

(1185) Elheq: Bi rastî.

(1186) Armanc: Hozanê hêja Evdîrehîm Rehmî gerçî ev peyvik li vir weha bi awayê "armanc" bi kar anîye, lê awayê wê yê rast "amanc" e. Melayê Cizîrî jî ev peyvik bi awayê "amanc" bi kar anîye û di helbesteka xwe da weha gotîye:

"Kirim amancê mîzraqan

Di dil da tîr çû afaqan

Bi celladê xwe ew xaqan

Dibêjî hêj tu xencer de"(Dîwan, rûpel 52, Stanbol-1922).

Xanî jî ev peyvik bi awayê "amanc" bi kar anîye û di "Mem û Zîn"ê da weha gotîye:

"Hem ehlê nezer nebên ku Kurmanc

işqê nekirin jibo xwe amanc"(Mem û zîn, rûpel 15, Stanbol-1919).

Hozanê vê helbestê Evdîrehîm Rehmî bi xwe jî di pirtûka xwe ya bi navê "Gazîya Welat" da ev peyvik bi awayê "amanc" bi kar anîye û weha gotîye:

"Behane bo Bilîsê daleqandin şêxê Hîzanî

Kirin amancê zulmê wan Silêmanî, Bedirxanî"(Gazîya Welat, rûpel 16, desnivîsar).

Wisa tê zanîn ku, ji ber ku peyvîka paşîn a malîka berî vê malîkê "Kurmanc" e û tîpa "r" tê da heye, hozên ev peyvik jî bi "r" û bi awayê "armanc" nivîsîye, bi wî awayî qafîya her du malîkan li hev anîye.

(1187) Heqîqetaşîna: Heqîqetnas, heqnas, rastînas, rastîbîn. Yanî "Kurd heqî û rastîyê dinasin, rastîyê qebûl dîkin, heqî û rastîyê dibînin".

HEMÛMAN

(Bo Miçey Qazî)

Kurdan, werin hemû be yek û des be des bidîn
Bo komele hejarekeman ba le naw neçîn

Xelqî le jêrî sêberî îrfan hesawetew
Ême xerîkî "min-min" û "to-to"y cehalet în

Bêjge le komelê Kurd kes nemawetew
Jêrdesteyî em û ew ka be nawî dîn

Dînman le dînî xelqî bequwwet, metîntir e
L'em rêge da le pêşeweyn û mezintir în

Komel be dîn û ilm û marîfetew berz ebêtew
Werne, le jêr çingî cehalet de pertew kîn

Jêrdesteyî lebo Kurd şeyn e, zîllet e
Bo çî le jêr emrî xelqî bimênîn, esîr bibîn!

Eqwam be emrî hezretî Wîlson xelas buwe
Serbest e, hurr e; wêle le zincîrî asin în

Wextî qisey helît û pelît royî, birrayew
Bes e, le kaselîsî hemûman ruha bibîn

Helsîn û milletê Kurd berz bikeynewe
Kurmanc û Kurd û Lur be yek û îttîfaq bikîn

Dawer Ardelanî

[17] KARİ'LERİMİZE

Kari'lerimizden bazı zevâtın "Jîn" kelimesinin medlûlünü bulmakta müşkilâta düştüğünü anlıyoruz. Birtakımları bu tesmiyede, Kürdçe kadın mânasına gelen "jin" mefhumunu görüyorlar. Halbuki unvanın altındaki "Hayat" kelimesi, doğrudan doğruya "Jîn" in tam mukabilidir. Kürdçe "Jîn=Gin" yaşamak, hayat demektir; (1188) imlâsında "j" ve "n" arasında bir "y", yani mahdud bir kesre vardır; Farisî "zen" mukabili olan "jin", "y"siz yazılır, kesir ile okunur. (1189)

Şekl-i hurufumuzun ufak bir iltibasla ne acîb mânasızlıklar tevîd edebildiğini irae eden bu misal, hakikaten fecîdir. Ne yapalım, Arî bi lisan Samî elifba kisvesiyle ancak bu kadar müfid olabilir. Fe'tebirû! (1190)

JÎN

"MEM Û ZÎN"İN TAB'I HİTAM BULDU

Melâ Ehmedê Xanî hazretlerinin "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" tarafından öteden beri tab'ettirilmekte bulunan "Mem û Zîn" namındaki kitabı, şimdiye kadar ilân ettiğimiz vechile saha-i intişara çıktı. "Mem û Zîn", cemiyetin neşredeceği külliyyatın birinci kitabıdır. İstanbul'da kâğıd fiyatının ve tertib masarısının pek yüksek olmasına rağmen "Mem û Zîn", mevcut kâğıdların en iyisine ve pek nefîs surette tab'ettirilmiştir. Cemiyet hiç bir menfaat-i maddiye gözetmeyerek, yalnız Kürd edebiyat ve irfanına hizmet etmek istediğinden, bu kadar masarısı-ı azîme ile meydana gelen bu kitaba, idarehaneden alınmak şartıyla 50 ve taşraya taahhüdlü olarak posta ile gönderilmek üzere 60 kuruş fiat konulmuştur. Kitabın aded-i tab'ı pek az olduğundan, en evvel Kürdistan'daki kari'lerin arzularını is'af etmeyi istiyoruz. Arzu edenlerin idarehaneye müracaat etmeleri ve taşradakilerin de kitab bedelini posta ile nakden göndermeleri lâzımdır.

TEB'A "MEM Û ZÎN"Ê TEMAM BÛ

"Mem û Zîn"a Mela Ehmedê Xanî, di sûreteke nefîs da hatîye tebi'kirin. Her kesê arzûya xwendin û kirîna wê biket, ji îro paşê di îdarexana me da "50", jibo xaricê ji İstanbul digel mesarifa postê "60" qurîş e.

(1188) "Jîn" sözcüğünün doğru okunup anlaşılması için burada sözcük hem Arap harfleriyle "Jîn", hem de Latin harfleriyle "Gin" biçiminde yazılmıştır. Buradaki "g" Fransızca-da "j" okunduğu için yazılmıştır.

(1189) Bu cümlede sözü edilen "y", Arap alfabesine özgü olan ve kimi durumlarda "î" sesini veren bir harftir. "Kesre" ise, yine Arap harflerine özgü bir telâffuz biçimidir ve "î" sesini verir.

"Jîn" ve "jin" sözcüklerinin Arap harfleriyle yazılışlarına ilişkin bu açıklama Latin harflerine göre yapılacak olursa şöyle denilebilir: "Hayat" anlamındaki sözcüğün sesli harfi aksanlıdır, uzun okunur ve sözcük "jin" biçiminde yazılır. "Kadın" anlamındaki sözcüğün sesli harfi noktalıdır, kısa okunur ve sözcük "jin" biçiminde yazılır.

(1190) Fe'tebirû: İbret alınız.

ADRES:

Babıâî Civarı Ebussuud Caddesinde
Necm-i İstikbal Matbaasında
"Jîn" İdarehanesi

TEVZİ MAHALLİ:

Babıâî Caddesinde Yeni Şark Kitabhanesi

ABONELERİMİZE

Abonelerimize gönderdiğimiz birtakım nüshaların vâsıl olmadığı şikâyeti, öteden beri merciinin nazar-ı dikkatine vaz'edildiği halde, el'an tevalî ediyor. Bu şikâyeti tekrar arz etmekle beraber, abonelerimize vâsıl olmamış nüshalar var ise numrolarını hemen idareye bildirmelerini rica eyleriz.

EMRAZ-I CİLDİYE VE EFRENCİYE MÜTEHASSISI DOKTOR ŞÜKRÜ MEHMED BEY

Hemşehrilerimizden Doktor Şükrü Mehmed Bey, pazardan maada her gün sabahdan akşama kadar Galatasaray Mektebi karşısındaki Hıristaki ve nam-ı diğerle Said Paşa Hanındaki muayenehanesinde hastaları kabul ve en mükemmel usullerle tedavi eder.

Telefon: Beyoğlu, 1812

(*) Heyet-i Tahririyemizden Hakkârili Abdurrahim Rahmi Bey'in bu defa da "Gazîya Welat" ismindeki mecmua-i eş'arıyla "Memê Alan" ismindeki Kürdçe piyesi iki kitab mevki-i intişara konuldu. İşbu kitabların edebiyat-ı hazıra ile mukayesesı neticesinde, gerek nesren ve gerek nazmen Kürd lisanının derece-i mükemmeliyeti yek nazarda anlaşılır. Şu mühim eserleri Kürd-lere ve bilhassa Kürdçeye alaka peyda etmek isteyenlere tavsiye eyleriz:

MUMAİLEYHİN İDAREHANEMİZDE BULUNAN ESERLERİ:

KURUŞ

5	Esir Bir Çocuğun Başına Gelenler..... (Türkçe manzum)(1191)
5	Eqîda Kurdan(manzum ilmihal)..... Kürdçe(1192)
5	Memê Alan mensur..... Kürdçe piyes(1193)
10	Gazîya Welat manzum.....Kürdçe mecmua-i eş'ar(1194)

(1191) Manzum: Şiir biçiminde yazılmış.

(1192) İlmihal: Din kitabı.

(1193) Mensur: Düzyazı ile yazılmış.

(1194) Mecmua-i eş'ar: Şiir derlemesi.

WERGERANÊN JÎMAREYA 21'Ê

21'ÎNCÎ SAYININ ÇEVİRİLERİ

KÜRD KULÜBÜNDE BİR SÖYLEŞİ

Geçenlerde Kürdistan Tealî Cemiyeti Genel Merkezinde saygıdeğer bir zat tarafından uzun bir konferans verilmişti. Dergimiz yazarlarından birinin bu konferans hakkında bir günlük gazetede yayınlanan yazısına, "Jin" okuyucuları için aşağıdaki biçimde yer veriyoruz:

Açıklandığı biçimde, Kürdistan Tealî Cemiyeti'nde yetkili bir zat tarafından, derneğin ilk kuruluşundan bu ana kadar olan çalışmaları ve eylem biçimi hakkındaki söyleşi, geçen cuma günü yapıldı. Toplantıda, İstanbul'daki tüm Kürd aydınlarından, düşünürlerinden, gençlerinden ve önemli kişilerden oluşan büyük bir çoğunluk bulunuyordu.

Konuşmacının pek uzun olan açıklamalarını aşağıdaki biçimde beş-on satırla özetleyelim, sonra da inceleyelim:

*

"10 Temmuz devriminden sonra,(1195) İstanbul'da ilk kez, Kürdlerin maddî ve düşünsel gelişmeleri için, Kürd Teavün ve Terakkî Cemiyeti adıyla bir dernek kuruldu. Sonraları, Kürd Tamim-i Maarif Cemiyeti ile Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti adlı dernekler oluşturuldu. Bu derneklerde toplanan çalışmaların hepsi, Kürdleri uygarlık gelişmelerine ulaştırmak amacına yönelikti. Eski hükümetlerin bu derneklere karşı izlediği siyasetin ve Büyük Savaşın(1196) sonucu olarak İstanbul'da sekteye uğrayan ve fakat savaş sırasında yerel ve bireysel biçimde süren toplu çalışmalar, savaşın son zamanlarında yine başladı ve Osmanlı hükümetinin Wilson prensiplerinin kabulüyle yaptığı ateşkesten sonra daha geniş bir alan içinde sürdü.

Dernek, Kürdlerin genel ve ulusal çıkarlarını korumakla yükümlü olduğundan, ateşkes antlaşmasından sonra işlerin aldığı biçim ve nitelik karşısında, ve dünyaca kabul edilip Osmanlı hükümetinince de ateşkes antlaşmasının imzalanmasıyla birlikte Osmanlı ülkeleri yönetimine temel kabul edilen Wilson prensiplerinin verdiği ulusal hakları elde etmek amacını, doğal olarak programına aldı. Çünkü, bu ulusal hakların elde edilmemesi durumunda, Kürdlerin hakkı tanınmamış, Kürdler yine ezilmiş, Kürdler belki de yüzyıllarca sürecek olan bir tutsaklık dönemine girmiş olacaktı.

Bunun için ilk önce, Kürdistan hakkında coğrafi, etnografik, tarihsel, ekonomik kanıtları içeren ve Kürdlerin ulusal özlemlerini ve nasıl bir yönetim istediklerini belirten ayrıntılı bir muhtırayı İstanbul'daki dört büyük devletin temsilcilerine verdi.(1197) Bu muhtıra, saygıdeğer temsilcilerce de ilgiyle ve iyi bir şekilde kabul edildi.

(1195) 1149 numaralı dipnota bakınız.

(1196) "Büyük Savaş" adını, Osmanlıcada "Genel Savaş" anlamına gelen "Harb-i Umumî" adının karşılığı olarak kullandık.

(1197) 1151 numaralı dipnota bakınız.

Aynı zamanda, Paris'teki Barış Konferansına bir delegasyon gönderilmesi konusundaki güçlükler dikkate alınarak, Paris'te bulunan Şerif Paşa'nın Barış Konferansı huzurunda Kürdlerin çıkarlarını savunmakla görevlendirilmesi düşünüldü ve kendisi de bu işi üzerine aldı.

Savaş sırasında Mısır'da kurulup epeyce faaliyet gösteren diğer bir Kürd topluluğunca Paris Barış Konferansı için tayin edilen Arif Paşa başkanlığındaki delegasyonun da, Şerif Paşa'nın başkanlığı altına girip kendisine katılması sağlandı.

Musul Süleymaniyesinde kurulan Kürd hükümetinin(1198) Paris'e gönderdiği delegasyonun da Şerif Paşa'nın başkanlığındaki delegasyon ile ortaklaşa hareket etmekte olduğunu dernek ayrıca haber almıştır.

Muhtıranın temsilcilere verilmesinden ve Paris'le haberleşme sağlanıp Şerif Paşa'nın da bu konuda bilgilendirilmesinden sonra derneğin buradaki siyasal girişimleri, zaman zaman temsilcilerle ilişkiden ve Kürdistan hakkında bilgi vermekten ibaret kaldı.

Dernek bir yandan da Kürdistan'da şubeler açtı. Oralarda dinginliğin ve huzurun korunmasında merkeze bağlı bu şubelerin büyük etkisi oldu. Derneğin siyasal girişimleri düzeyindeki en önemli işi, Anadolu'nun her tarafına dağılan pek çok sayıdaki Kürd göçmenlerini yerlerine geri göndertmekti. Dernek bu konuda, ateşkesten beri kurulan hükümetlerden ısrarla istemde bulundu ve hepsinin kesin ve resmî biçimde söz vermelerine rağmen hiç bir şey yapılmadı. Dernek, göçmenlerin çektikleri sefaletleri tümüyle ve bütün acılığıyla bilmektedir; bunu hükümete de anlatmıştır. Şimdiye kadar bu göçmenlerin geri gönderilmemelerinin nedenleri, hükümetin içtenlikli bir biçimde bunu istememesinden başka bir şeyde görülmemektedir.

Derneğin bir başka isteği de, Kürdistan'a Kürd memurların atanması idi. Ve bunu istemek hakkımızdı. Dernek bu konuda da sesini ve makul görüşlerini hükümete dinletemedi.

Kürdistan Tealî Cemiyeti'nin çalışmaları işte bu şekilde sürmüştür. Ateşkesten sonra işbaşına gelen kabine, Kürdlerin hakkını gerçekten iyi niyetle karşıladı ve ülkenin gerçek çıkarlarına uygun olan bu amaca karşı güçlükler çıkarmadı. Ne var ki gün geçtikçe dernek, dünyanın ve dünya ile birlikte Osmanlı hükümetinin de tanıdığı bir hakkı isterken birçok büyük engellere uğratıldı. Ne olursa olsun dernek, ulusal hakları korumaya yönelik olan kesin isteğinde aynı azimle diretecektir”.

*

Mümkün olabildiği kadar özetlediğimiz yukarıdaki açıklamaları üç bölüme ayırabiliriz:

1- Devrimin(1199) başlangıcından beri olan Kürdlük akımı.

(1198) 1152 numaralı dipnota bakınız.

(1199) 1154 numaralı dipnota bakınız.

2- Wilson prensipleri uyarınca Kürd haklarının korunmasına ilişkin siyasal girişimler.

3- Ateşkesten beri Osmanlı hükümetiyle olan ilişkiler.

Bu söyleşi dolayısıyla, bu üç nokta hakkında ayrıca bazı görüşler belirtmek isteriz:

Kürd ulusu, kendi isteğiyle kabul ettiği yönetimin kendi gereksinmelerine ve karakterine uygun olmadığını ve gereksinmelerini karşılamaya yeterli olmadığını hissettiği günden beri, özel koşullarına uygun bir yönetime kavuşma isteğini açıkça göstermeye başlamıştır. Demek oluyor ki Kürd ulusal akımının başlangıcını ne 10 Temmuz devriminden, ne de Sultan Hamid döneminden itibaren sayabiliriz. Bu, pek eskidir. Yalnız şurasını kaydetmek gerekir ki bu ulusal akım, hiç bir zaman İslâm topluluğunun ya da bu topluluğu temsil eden güçlerin zararına ve onalara karşıt olan bir kanalda gitmemiştir. Tersine, "Kürdler başkaldırıyor", "Kürdler hükümete boyun eğmiyor", "Kürdler yönetim altına girmiyor" biçiminde tanımlanan davranışlar, Kürd'ün bu psikolojik gereksinmelerinin ve özel durumunun anlayışla karşılanmamasından doğan ve pek doğal olan tepkilerdir.

Kürd, gereksinmelerini karşılayacak yönetime kavuşmadıkça çığlık atmıştır. Hakkı ve gereksinmeleri karşılayan ve tanımak isteyen her akıllı ve aydın yönetim, bir ulusun bu tür çığlıklarını haklı görür. Gereksinmeleri susturulmayan ulusların çığlıklarını yükseltmemeleri, kendileri için aşağılanma ile eşanlamlı bir eksiklik sayılır. Oysa Kürdlerin her çığlığında, gereksinmeleri değil de çığlıkları susturulmuştur.

Demek istiyoruz ki Kürdler, bir ulus olarak yaşamak, benliklerini koruyarak yaşamak, mutlu yaşamak ve ancak kendi ruhlarından doğan bir yönetim altında yaşamak amacını, ta eski zamanlardan beri candan gönülden güdelemişlerdir. Gerek Kürd ulusu ve gerekse her ulus için bir erdem olan bu hakkı tanıyamayanların kötü niyetlerinden ya da kötü anlayışlarından kuşku duymakta haklıyız.

İşte, bu kadar uzak ve duru kaynaklardan akıp gelen bu ulusal akım, Osmanlı devriminden(1200) sonra, doğal olarak "dernek" biçiminde biçimlenmeye başladı. En bilimsel ve teknik olanaklara sahip dernekler için bile bir olumlu "ideal" bulunduğunu kendimizi aldatmamak için itiraf edersek, bugünkü **Kürdistan Cemiyeti**'nin ve O'ndan önceki diğerlerinin de bu son sonuçta karar kılmalarını soğukkanlılıkla görebiliriz.

Büyük Savaşın başgöstermesine kadar ve Büyük Savaş sırasında en önemli iş olmak üzere kültür ve hayır işleriyle uğraşanlar, artık dünyanın kabul ettiği maddeleri de Kürdlerin "yaşam programı"na aldılar. Çünkü meydana bir "Wilson prensipleri" vardı ve çünkü her büyük devlet, özgür olmak ve özgür olarak yükselmek isteyen her ulus, hak tanımak ve hakla yönetim yapmak iddiasını güden her hükümet ve Osmanlı hükümeti de, bu prensipleri esas kabul edip açıkladılar. Madem ki bu yüzyıla kadar varlığını sürdürmüş ve bu yüzyılda da gözümüzün önünde pek açık olarak diliyle, karaktere

(1200) "Osmanlı devrimi"nden maksat, yine Meşrutiyet hareketidir.

ristik özellikleriyle, gelenekleriyle, gereksinmeleriyle, çevresiyle başkalarına benzemeyen bir ırk vardı ve buna göre ister istemez "bir Kürd ulusu vardır" demek zorunluluğu vardı, o halde öteki ulusların, komşu ve aynı düzeyde olan toplulukların yararlandıkları bir hakkı elde etmeye çalışmak O'nun da hakkıydı.

O da, şimdiye kadar geçmiş yüzyıllarda, başkalarının zekâları, güçleri ve eserleri içinde kaynayıp başkalarına mal olmuş bir zekâsı, bir gücü, bir eseri olduğunu kanıtlayacaktı. O da, yani Kürd de, bu yüzyıla ve gelecek yüzyıllara kendi bilgisiyle, kendi çabasıyla, kendi kültürüyle sunulacak bir uygarlık hazırlamak isterdi. Ve en basit hak olarak O da kendi dertlerinin kendi dilini bilenlerce dinlenilmesini, yaralarının kendisini anlayanlar tarafından sarılmasını, kendisini yönetecek yasaların kendi beyninden çıkmasını, kendisini mutlu kılacak koşulların kendisince düşünülmesini ve kendi yurdunda istediği gibi yaşamasını isterdi.

İşte Kürdler, bu kadar çok yönlü nedenlerin ve itici etmenlerin zorlamasıyla Wilson prensiplerini ağızlarına aldılar. Gerçekleştirilen girişimler, olayların Kürdlere ümit verecek kanallara girdiğini göstermektedir.

*

Konuşmacının, derneğin siyasal çalışmalarından daha çok önem verdiği nokta, hükümetle olan ilişkileriydi; bunu da, göçmenler ve Kürdistan'da dirlik düzenliğin korunması sorunlarında göstermek mümkündür.

Savaş sırasında sadece Müslümanlık bağlarının itici etkisiyle Anadolu'nun içlerine dökülen Kürdlerin(1201) dört yıl içinde verdikleri kayıpları ve halen yaşayanların da çektikleri sefaleti Türk hükümeti herkesten iyi bilmektedir. **Kürdistan Cemiyeti**, ulusunun bu yürek yakıcı durumu karşısında, hükümete söylenmesi gereken şeyleri söylemekten doğal olarak geri durmamıştır.

Diğer her ulusun göçmenleri sıkıntı çektirilmeden, bolluk içinde ve kayırlararak yurtlarına geri gönderilirlerken, Kürd göçmenlerinin şimdiki yerlerinde karınlarını doyurma çarelerinin bile düşünülmemesi, insanı, Kürdlerin bir kemgöze uğradıkları görüşüne götürüyor. Göçmenlerin sefaletini gerek **Kürdistan Cemiyeti** ve gerekse Anadolu'ya gezi düzenleyen "Öğüt Verme Delegasyonu" aracılığıyla tam olarak öğrenen yüce hükümet, şimdiye kadar verilen kesin sözlerin tersine, son zamanlarda bunların gönderilmesinden de vazgeçmiş gibi durmaktadır. Bu nedenle, sürekli olarak göçmenlerden pek sert ve acıklı yakınma ve sızlanma mektupları alan **Kürdistan Cemiyeti**, maddî ve manevî sorumluluğun bu konuda iktidar sahibi olanlara ait olduğunu açıklamak zorunda kalmıştır.

Savaşın yolaştığı yenilginin ve Osmanlı yönetiminin az-çok uğradığı düzensizlik ve istikrarsızlığın doğal sonucu olarak başkent yakınlarına kadar bile bozulan dirlik düzenliğin korunmasında, illerde açılan ve merkeze bağlı

(1201) Kürd göçmenlerini kastediyor.

olan şubelerin büyük etkileri vardır.(1202) Genel Merkezin ve şubelerin içtenlikli niyetlerinden doğmuş olan bu etkilerin değerini takdir edemeyen ve ihtimal ki merkezî hükümetçe de kendilerine iyi telkinlerde bulunulmayan il yönetimleri, tersine, her vesileyle derneğe güçlük çıkarmaktan başka bir şey yapmamışlardır. Göçmenler sorunu ve çıkarılan bu güçlükler, İttihad ve Terakkî hükümetinin Arnavutluk ve Arap sorunlarında işlediği hataların ve o katı anlayışın doğurduğu sonuçların yinelenmekte olduğunu bize açık olarak gösteriyor. İyi niyetimizdir ki bu noktaları, daha vakit varken ilgililerin dikkati önüne sermeye bizi sevk ediyor.

*

Konuşmacının açıklamalarını, birçok zatın Kürdlük ve Kürdistan hakkındaki görüşleri ve çalışmaların yönetilmesi biçimi ile bu çalışmaların genişletilmesine ilişkin önerileri izledi.

Bizce en önemli ve en düşünülmeye değer yön, Kürdlerin İstanbul'daki en düşünür ve aydınlarından ve gençlerinden oluşan bu toplantıda İslâm topluluğuna güçlü bağlılığı ve İngiltere'ye karşı derin ve içten güveni gösteren psikolojik durum idi. Amaç ve amacın izlenmesi yöntemi, toplananların tümü tarafından kabul edilmiş ve tüm Kürdlerin arzu ve ihtiyaçlarını dile getiren bu yolda devam edilerek, Kürdistan'ın kurulmasında ve gelişmesine ilişkin amaca ulaşılmasında İngiltere büyük devletinin desteğinin kazanılmasının mutlaka başarılması oybirliğiyle istenmiş ve bir dilek olarak belirtilmiştir.

Toplantıdan çıkanlar genellikle şuna inanmışlardı ki, Kürd'ün ruhundan doğmayan hiç bir yönetim Kürdistan'da kalıcı olamayacak, Kürd'ün kaderine ancak Kürd'ün arzuları egemen olacak, Kürd yaşayacak ve yükselecektir.

1 Haziran 1919

Memduh Selimbegî

Düzeltilme: 20 sayılı "Jîn"deki "İki Hayırlı Eser" başlıklı yazımızın düzenleme yanlışlığı ile başka bir kalıba giren en son satırı şu şekilde olacaktır: "Hayal ve ihtirasın, sonucu zehirli bir acılık olan yoksunluklu çöküşünü de unutmamalı. . ."

(1202) 1157 numaralı dipnota bakınız.

BİR GÖÇMENİN NAZLI YAKARIŞI

Göç derdiyle perişan sürünen kimsesizler
koşuyor, bir pula can vermeye hazırdır bugün

Kime naz eyleyecek basiret sahipleri! Hayret!
Hakkı var, gelmiyor Allah bile imdada bugün(1)

Ey tanrılığı aynasına tutkun olan Allah
Sûrdan başka gerek kalmadı feryada bugün(1203)

Bari seslerini dinlet bize İsrail'in
Ne ki, dünyanın zerrelere varsa yakınmada bugün

Ey levhalarla kalemin düzenleyicisi yüce Tanrı(2)
Çare bul, yine sensin ülkeyi imar eden bugün

Gerçi Hazreti Musa "kargaşa sendendir" demiş
O'na oranla yerimiz en aşağılardadır bugün

Salt ümitsizlikle yakarış dönüşüyormuş naza
Hep boyun eğiyoruz, ölümüz musalla taşında bugün

Sen elimizden tut yine, ey evrenin padişahı Allah
ezilmişliğe ve acıya karşı zafer sendedir bugün

Hangi biçimde lütfedilip yansıtılırsa İslâm
bak sevinçsiz gönle, yine başkaldırmaz bugün

Kötülükler de görülse, altında görünür iyiliğin
Yarın sırlarını görsünler diye acı torunlarımıza bugün

İnanç zayıflığıyla günaha batmışız gerçekten
Müslümanları büyük atalara bağışla bugün

Birliğinin mumunu, evet kıyamete dek kudretinin eli
yakacaktır biliriz, düşmanların söndürmekte bugün

(1) Buradan iki dize sansürce çıkartılmıştır.

(1203) 1159 numaralı dipnota bakınız.

(2) Buradan on bir dize sansürce çıkartılmıştır.

İnsanın kavrama yetisi sığdıramaz, sırların
sallıyor dünyayı, dünya yeni sevdada bugün

Çok kimsede uyanış adına zerre kadar yok
Buna her nedense ölümler bile gülmekte bugün

Sorsalar görüşümü, vicdan özgürlüğüne göre
isterim rahatımı görünmeyen dünyada bugün

1 Mart 332(1916), Mardin

Kalender

KÜRDLER İRANLI DEĞİL MİDİR!

—GEÇEN SAYIDAN DEVAM—

Birkaç yüzyıl sürüp giden göç evresi, "İranlı" ailesinin şimdiki yurtlarına ulaşmaları ile son buluyor. İranlıların yeni topraklara yerleşmeleri, değişik biçimlerde gerçekleşti. Eski sakinler her yerde istilâcılara karşı direniyorlardı.

Fars ülkesine yönelen kol, yolu üzerindeki yerlileri kolaylıkla ortadan kaldırarak, eski tarihçilerin "Gadrozya" dedikleri bugünkü Belücistan topraklarına sürdüler. İran efsanelerine göre, buradaki yerli halk Ham soyundan gelmeydi.

Medya'ya giren bölümün talihi ise o kadar yaver olmadı. Medya'yı dolduran Turanlı bir ulusun istilâcılara karşı direnişi pek sert oldu. Ülkeyi adım ele geçirmek zorunluluğu ile karşılaşan atalarımız, sonunda zafer kazandılar; fakat ülkede büyük bir nüfus yoğunluğuna sahip bulunan Turan çocuklarını tümüyle ne yok edebildiler, ne da kovup ülkeden çıkarabildiler. Hindistan'da olduğu gibi burada da, üstün gelenler, yenilgiye uğrayanların üzerinde bir tabaka halinde toprakların egemeni oldular. Bir türlü sakin kalamayan Turanlılar, kısa bir süre sonra başkaldırarak, "**Şehname**"nin tasvir ettiği mitolojik olaylarla dolu öykülerin meydana gelmesine neden oldular. Bu kanlı kavga on yüzyıl kadar sürdü. Turanoğulları bu kez de yenilgiye uğradılar, bir daha kımıldanamadılar ve alt tabakalar durumunda, üstün gelenlerin egemenliği altında yaşamayı kabul ettiler. Uzun süre devam eden İranlıların egemenliği, bunları yavaş yavaş asıl bünyesi içine aldı, eritti, bitirdi.

Dikkat buyrulmuştur ki, buraya kadar sayılan olaylara ilişkin hiç bir sayı belirtilmedi.(1204) Bilginler kitlesinin çoğunlukla kabul edip belirttikleri bir sayıya göre, "Arya" göçü, Milâddan 3000 yıl önce başlamıştır.

Sayıları pek çok olan tarihteki göçlerden birçoklarını aydınlatan Babil ve Asur keşifleri, bize, bu sayının araştırılmasına yarayacak önemli bir belge veriyor. Keldanî Rahibi Behros'un eseriyle pekişen bir söylentiye göre, Milâddan 2400 yıl önce Dicle ve Fırat vadilerini izleyerek aşağılara sarkan İranlı bir istilâ kuvveti, Babil'i ele geçirerek Keldanî hükümetinin Birinci Hanedanına son vermiştir. İstilâcılar Babil'de hükümet kurdular ve tam 224 yıl egemen oldular. Bu istilânın başlangıcını belirten 2400 sayısı ile "**Vandîdad**" dergisinin belirttiği "göçün 14 aşaması"nın aşılması için harcanan zaman yaklaşık olarak hesabedilirse, 3000 yıl, gerçeğe uygun bir sayı gibi kabul edilebilir.

Ulusumuz, tarihe bu zamanda girdi. Bazen kendi iç dünyasıyla uğraşmak zorunda kaldığından, tarihin gözünden kayboluyor, biraz sonra yine görünüyordu. Milâddan yaklaşık olarak 1000 yıl önce, Asurluların Medya'nın güney eyaletlerini çiğneyip istilâ etmeleri, ulusu, bir daha gözden kaybolmamak üzere tarih sahnesine getirdi. Bu tarihten 212 yıl sonra, muazzam bir

(1204) Bu cümledeki "sayı"dan maksat, aşağıdaki paragraftan da anlaşılacağı gibi, tarihleri belirten sayılardır.

ulus sıfatıyla gelişen ve örgütlenmesini tamamlayan Medya İranlıları, Milâddan 878 yıl önce ilk hükümetlerini kurdular.

Amacım bir İran tarihi yazmak değildir. Konunun açıklanması için anlatılan bu kadarcık ayrıntıları yeterli gördüğümünden, eski İranlıların aşiret örgütlenmesine ilişkin birkaç sözle konuyu sona erdireceğim.

Önce şunu arzedeğim ki sosyal örgütlenmeler hakkındaki bilgiler, tümüyle ve kesin olarak tarihseldir.

*

İran tipi sosyal örgütlenmede esas, ulusun yaşamakta olduğu savaşkanlık ve çobanlık yaşamına pek fazla uygun düşen kabile örgütüdür. Birkaç aileden oluşan kabilelerin birleşmesinden meydana gelen daha güçlü kitleler, ülkeyi, âdeti zamanımızın bucak ya da ilçe örgütü genişliğinde sayısız küçük parçalara ayırırdı. İranlıların karakterinin çok sevdiği kişisel ve yöresel özgürlüğü güvence altına alan bu bölünme biçiminden doğan parçalar, birbirlerinden tümüyle ayrı yaşıyorlardı. Bunların başında kimi zaman tek başına yöneten bir başkan, çoğunlukla da bir kabile meclisi bulunurdu. Yönetim biçimi tam anlamıyla cumhuriyetti.

Kamu bağımsızlığını tehdit eden büyük dış tehlikeler karşısında, ulus birleşmeyi bilirdi. Önemli anlarda hemen, diktatör yetkisine sahip bir tek başkan sınırsız yetkilerle seçilir ve onun hükmü ve nüfuzu altında toplanılırdı. Ne var ki bu başkanın iktidarı geçiciydi ve tehlikenin ortadan kalkmasıyla sınırlıydı. Sürekli bir belâ durumuna gelen Asur saldırılarına Nineva'yı ele geçirerek ve yakıp yıkarak geçici bir süre için set çeken "Arbakes"(Arbaces)in seçilmesi de bu tür seçimlerdendi. Yeniden kurulan Asur hükümetinin tekrar saldırıya başlaması, ulusun cumhuriyetçilik eğilimlerinin son bir örneğini daha verdi. Ülkenin bölünmüş olduğu bütün parçaların temsilcileri, büyük bir genel meclis halinde toplanarak, durumu görüştüler ve aralarında mutlak adalete bağlılığıyla kamunun saygı ve sevgisini kazanmış bulunan "Diyokes"(Déjocés)i Milâddan önce 710 yılında kral seçtiler. Bu zat, ulusu örgütleyerek ve koordine ederek gerçek bir monarşik hükümet kurdu ve küçük bölünmelere son verdi.(4)

Özetlersek:

- 1- Kürdler "İranlı" bir ulustur.
- 2- Kürd'ün kökeni, "İran" adıyla anılan topluluğun kökeninden ibarettir.
- 3- Kürd'ün tarihi, ayrımsız olarak "İran" büyük kitlesinin tarihinden oluşmaktadır.

Kurdîyê Bitlîsî

(4) Yazının tarihsel bilgilere ilişkin bölümleri, Lö Norman, Maspéro ve Leon Kaon'un Doğulu eski halklara ilişkin eserlerine dayanmaktadır.

KÜRD TALEBE HÊVÎ CEMİYETİ BİLDİRİSİ

Bundan tam yedi yıl önce, İstanbul'da değişik okullara devam eden Kürd gençleri, uluslarının uğratıldığı yoksunluk ve bilgisizliği okullarının bahçelerinde baş başa konuşurlarken, bu acı öykünün yüreklerinde biriktirmiş olduğu yoksunluk derdini birbirlerine emanet ederlerken, birleşme ve birlikte çalışma ihtiyacının etkisiyle, **"Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti"**ni kurmuşlardı. İstanbul'un izbe köşelerinde, yaşamdan yoksun bir ulusun çocukları olarak toplanmış olan bir avuç genç, yürüdükleri karanlık, çetin ve tehlikeli yolda, ellerindeki titrek meşalenin üzerinde, derneğin adından da anlaşılabileceği gibi **"Ümit"** yazmışlardı.(1205) Ümit ve dilek bu gençlerin isteklerinde kılavuzları, sabır ve direnç parolaları, ölüm ise bu dünyada tek ödülleri idi.

Gerçekten de derin bir yokluk içinde çırpınıyorlardı. Çok dudaklarda hafife alma gülümseyişlerini, çok yüzlerde soğuk davranma görünümelerini, çok bakışlarda da kızgınlık ve kahretme anlamlarını görmüşlerdi. Ümit ve istekleri uğrunda hapse girmiş, kovuşturulmuş, mahkemelere yollanmışlardı. Kurdukları örgütün bütün yoksunluklara ve engellere rağmen yaşamasını bir **"millî namus"** sorunu bildiklerinden ve bu örgütün geçireceği serüvenlerin Kürd'ün yeteneklerine bir küçük örnek oluşturacağına emin olduklarından, bıkip usanmadan çalıştılar ve yokluk içinden varlıklar çıkardılar.

İnsanlık tarihinin saygı ve onurla andığı düşkün bir millete yaşam ilâcı hazırlamak gibi kutsal bir kaygı çevresinde toplanan yüzlerce gencin manevî kimliğine fedakârlık ruhu ve ulusal gurur aşılarmıştı. Kürdistan'ın her tarafından genç beyinlerden onların çağrısına uyma sesleri yükseldi. Her hafta çıkan ve kapandıkça yenisi çıkarılan gazete ve büroşürleriyle ulusal istekleri dile getirdiler; onları Kürdistan'ın her köşesine ve **"Kürd"** denince alaycı bakışları beliren gözlerin önüne kadar dağıttılar. Toplantılarıyla, konferanslarıyla, müsamereleriyle ilişki ve bağlantılarını pekiştirdiler ve dostluklarını sağlamlaştırdılar. Komşu halkların gençleriyle karşılıklı saygı temeli üzerinde ilişki kurdular. Avrupa'da açılan şube ile, dost ve düşmanın imrenme ve beğenme dolu dikkatlerini Kürd gençlerinin üzerine çektiler. İstanbul'un, Amerika'nın, Diyarbekir'in, Savçbulağ'ın(1206) ve Kürdistan'ın öteki merkezlerinin ilerigelenlerinin ve aydın fikirliilerinin ulusal duygulara sahip olmalarını sağladılar ve bu duyguları ulusal çalışmalara doğru eğilimli duruma getirip o çalışmalara çektiler. Özellikle İstanbul'da aydın Kürd ilerigelenleri arasında uyarı görevini yerine getirebilmek için çağrı üstüne çağrı yaptılar.

*

(1205) 1162 numaralı dipnota bakınız.

(1206) 1163 numaralı dipnota bakınız.

Aradan çok geçmeden Büyük Savaşın(1207) gümbürtüsü dünyayı temelinden oynattı. Beş yıla yakın bir süreyle devam eden sarsıntının ortada bıraktığı darmadağınık yıkıntılar üstünde bugün bir "halklar kıyameti" görüyoruz. Kürd ulusunun, dünyanın çevresinde ve bizzat kendi evinin içinde çarpışan, kuduran fırtınaların niteliği ve anlamı konusunda bilgi sahibi olmayarak, beş yıl için için çektiği felâketlerin, uğradığı trajedilerin sonunda, acaba tarihsel nasibi ne olacaktır?

Kaygı ile dolu bu sorunun en layık yanıtını vermek için, ateşkes antlaşmasının yapıldığı tarihten beri çalışma ve eylemlerini ortaya koyan ulusal örgütlerin yanında "**Kürd Hêvî Talebe Cemiyeti**" de, beş yıl içinde Kürd ulusunun tekmelendiği imha ve idam çukurunun verdiği itici gücü, kaybetmiş olduğu değerli ve fedakâr üyelerinin kaybından doğan matemini verdiği itici güçle artırarak, aynı ümidin ateşiyle ve aynı inanç ve güvenle ulusunun huzuruna çıkıyor.

Evet, "**Kürd Hêvî Talebe Cemiyeti**" halkların bu ayaklanması sırasında ne yapmak istiyor? Ve hangi ilkeler etrafında çalışmalarını saptayıp pekiştirmek ve artırmak istiyor?

"**Kürd Hêvî Talebe Cemiyeti**" her şeyden önce, bir ulusun refah ve ikbali için sonsuzlaştıracak olan temel etmenlerin inanç, maddî varlık ve bilgi üslemlerinden oluşmuş bulunduğuna inanmaktadır. Gerçekten, inanç ve karakterinde gevşeme başgöstermiş, servet ve maddî varlığı ortadan kaybolmuş, bilgi ve yüce değerleri karışık duruma gelmiş ulusların uğrayacakları âkıbet, tutsaklıkta aşağılanmaya ve ortadan kalkmaya mahkûm olmaktır. Tarih, bu yargının örneklerini ve benzerlerini ibret verici olaylarla birlikte torunların önünde anlata anlata bitiremiyor.

(Devamı gelecek sayıda)

(1207) 1196 numaralı dipnota bakınız.

Yazı Kurulumuzdan Hakkârili Abdurrahim Rahmi Bey'in bu kez de "Gazîya Welat" adındaki şiir derlemesiyle "Memê Alan" adındaki Kürdçe piyesi olmak üzere iki kitabı yayımlandı. Bu kitapların günümüz edebiyatı ile karşılaştırılması sonucunda, gerek düzyazıda ve gerekse şiirde Kürd dilinin mükemmellik derecesi bir bakışta anlaşılır. Şu önemli eserleri, Kürdlere ve özellikle de Kürdçeye ilgi göstermek isteyenlere tavsiye ederiz:

ADI GEÇENİN YÖNETİM YERİMİZDE BULUNAN ESERLERİ:

KURUŞ

5	Esir Bir Çocuğun Başına Gelenler..... (Türkçe manzum)(1208)
5	Eqîda Kurdan..... (Kürdçe manzum ilmihal)(1209)
5	Memê Alan..... (düzyazı, Kürdçe piyesi)
10	Gazîya Welat.....(manzum, Kürdçe şiir derlemesi)

(1208) 1191 numaralı dipnota bakınız.

(1209) 1192 numaralı dipnota bakınız.

BELAVOKA

KOMELA XWENDEKARÊN KURD HÊVÎ

Ji vir tam heft sal berê, ew ciwanên Kurd ên ku li Stanbolê li xwendegehên cure-cure dixwendin, dema ku di baxçeyên xwendegehên xwe da xwe bi xwe li ser wê bêparî û nezanîya ku pêşkarê neteweyê wan hatiye kirin peyivîbûn, û dema ku derdê bêparîyê yê ku vê çîroka azarde di dilê wan da pingirandibû emanetê hev kiribûn, bi dafdana îhtîyaca yekbûnê û xebata tevayî, **"Komela Xwendekarên Kurd Hêvî"** damezirandibûn. (1210)

Ew mistek ciwan bûn ku, wek ewladên neteweyekî ji jînê bêpar, di goşeyên Stanbolê yên çepel da civîyabûn. Rîya ku dabûn ser'ê, tarî û asê û taluke bû. Wek ku ji navê komelê jî tê famkirin, wan, li ser wê mêledeya lerzok a ku di destê wan da bû, **"Hêvî"** nivîsibû. (1211) Rêbirê daxwaza wan ciwanan hêvî bû; (1212) parola wan sebr û sebat bû; di vê dinê da xelata wan a yekîn jî mirin bû. (1213) Bi rastî, ew di nava tunebûnêka bêbînî da diperpitîn. (1214) Wan, li ser lêvên gelek kesan kena kêmdîtînê, li ser sînçeyên gelek kesan xuyaneka diltengîyê, di awirên gelek kesan da jî maneya hêrsê û qehrê dîtibûn. (1215) Di oxira hêvî û daxwaza xwe da ketibûn girtîxanan, ketibûn binê taqîbatan, ketibûn dadgehan. Digel hemî tunebûn û ritman, jîyana wê sazgeha xwe ji

-
- (1210) Azarde: Tiştê ku azar dide mirov, mirov dêşîne. Me ev peyvîk di beranberê peyvîka "acı" ya Tirkî da nivîsî.
Pingirandin: Civandina di demeka dirêj da. Me ev peyvîk di beranberê peyvîka "birik-tirmek" a Tirkî da nivîsî.
Dafdan: Ajotina tiştekan yan kesek ber bi pêş yan ber bi paş yan jî ber bi alîyek, bê ku ew ji cî bê rakirin. Me ev peyvîk di beranberê peyvîka "sewq" a Erebî da nivîsî.
- (1211) Mêlede: Şivek yan jî şîşeka dirêj a ku bi serê wê ve maddeyeka teviştinê heye û dîtewîşe, ronayî dide dora xwe. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "meş'al" a Erebî da nivîsî.
Hêvî: Bi nivîsîna vê peyvîkê li vir, awayê "tewrîye" ya edebî hatiye karanîn. "Tewrîye" peyvîkeka Erebî ye û mana wê ev e "ku mirov peyvîkeka çendmane bi kar bîne, lê belê qesta mirov mana wê ya dûrtirîn be". Bi nivîsîna peyvîka "Hêvî" li vir, hem îşaret bi alîyê hêvîya wan ciwanan a di heqê pêşedema Kurd û Kurdistanê da hatiye kirin, hem jî îşaret bi alîyê navê komela "Hêvî" ve hatiye kirin. Belam qest ew komele ye.
- (1212) Rêbir: Kes yan jî tiştê ku rê nîşanê mirov dide. Me ev peyvîk di beranberê peyvîka "reher" a Farisî da nivîsî.
- (1213) Yekîn: Kesek yan jî tişteki ku di babetek da, di karek da tenê be, di wî babetê û karê da ji bil wî kesekî di yan jî tişteki di tunebe. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "yegane" ya Farisî da nivîsî.
- (1214) Perpitîn: Hilatin û daketina laş, xasma dest û lingan, ji ber êş û azarek. Bi awayê mecazî bi mana vê yekê jî tê "ku mirov ji ber hin alûziyan şaş bibe û nizanibe ka çi bike". Li vir mexsed jê ev mana mecazî ye. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "çarpınmak" a Tirkî da nivîsî.
- (1215) Sînçe: Awa û şêklê rû. Me ev peyvîk di beranberê peyvîka "çehre" ya Farisî da bi kar anî.
Xuyanek: Tiştê ku ji mirov dixuye, mirov wî dibîne. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "menzere" ya Erebî da nivîsî.

xwe ra kiribûn namûsa neteweyî;(1216) ewle bûn ku şerpêhatîyên wê sazgehê, dê jibo hêginîya Kurd bibe numûneyeka biçûk;(1217) loma jî, bê ku bike-
rixin û bibetilin, xebitîn û ji tunebûnê hebûn çêkirin.

Ew ciwanên ku jimara wan bi sedan bû, li dora vê daxwaza qudsî civîya-
bûn: Amadekirina dermanê jîyanê jibo neteweyek ku dîroka mirovîyê bi
rêzdarî û şeref qala wî dike. Bi wê daxwazê, gîyanê fîdakariyê û gurûra nete-
weyî ket huwîyeta wan a manewî. Ji her derê Kurdistanê, ji mejiyên ciwan,
dengê erîn bilind bû.(1218) Rojname û broşurên wan her hefte derdike-
tin;(1219) dema ku dihatin girtin jî, yên nû dihatin weşandin. Ew ciwan bi
wan rojname û broşurên xwe, ji daxwazên neteweyî ra bûn tercuman; rojna-
me û broşurên xwe gîhandin her goşeyekî Kurdistanê û li ber çavên wan ke-
san belav kirin ku, dema ku navê "Kurd" dihat gotin ji çavên wan awirên ti-
nazan dirijîyan. Bi civînên xwe, bi konferansên xwe, bi musamereyên xwe,
pêwendîyên xwe pît kirin û dostanîya xwe zexm kirin. Digel ciwanên gelên
cîran li ser bingehê rêzdarîya hevber pêwendî saz kirin.(1220) Bi şaxa komelê
ya ku li Ewropayê hatibû vekirin, bala bijî û ecibandina dost û dijaminan ki-
şandin ser ciwanên Kurd.(1221) Li nik zatên pêşketî û li nik kesên rewşenbîr
ên Stanbolê, Emrîkayê, Dîyarbekrê, Sawçblaxê û merkezên dî yên Kurdistana
nê pêjnên neteweyî peyda kirin û berê wan pêjnan dan xebata netewe-
yî.(1222) Xasma li Stanbolê, di nava pêşketîyên Kurdan ên rewşenbîr da bûn
delalên balkêşîyê û jibo hişyarkirina wan qirîyan.(1223)

Di navberê ra demeka dirêj derbas nebû, şemate û gurîna Şerê Cîhanî,
dinya ji bingeh ve hejand.(1224) Ew heja ku nêzê pênc salan dom kir, li mey-
danê kavilekî belavbûyî hîşt. Em îro li ser wî kaviî mehşereka gelan dibînin.

-
- (1216) Ritim: Tiştê ku rîya pêkanîna karek yan jî gîhana daxwazek li mirov digire, nahêle ku
mirov wî karî bike yan jî bigîje wê daxwazê. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "manîe"
ya Erebi da nivîsî.
Sazgeh: Vêkxistineka ku li gora hin bingehokan tê sazîkirin û bi destê hin organa-
nên wê tên gîran. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "muessese" ya Erebi da nivîsî.
- (1217) Hêginî: Ku mirov bikare tişteke bike, ji heqê wî tiştî derkeve, bi kêrê wî tiştî bê, ehlê wî
tiştî be, jibo wê yekê hêz û zanîna ku pêwîst e di mirov da hebe. Me ev peyvîk di şûna
peyvîka "qabilîyet" a Erebi da nivîsî.
- (1218) Erîn: Tiştê qebûlîkirinê, tiştê ku mirov wî qebûl dike û jê ra dibêje "erê". Me ev peyvîk
di şûna peyvîka "îcabet" a Erebi da nivîsî. Di zimanên Ewropî da jî tiştê weha ra tê go-
tin "positive".
- (1219) Broşur: Pirtûka biçûk. Me ev peyvîk di beranberê peyvîka "rîsale" ya Erebi da bi kar
anî.
- (1220) Hevber: Tiştê ku du kes yan jî çend kes jî hev ra dikin. Me ev peyvîk di şûna peyvîka
"mûteqabil" a Erebi da nivîsî.
- (1221) Bijî: Pêjna dêrana tişteke yan jî xwarina xurekek, ku bijîya mirov bi tişteke yan jî bi xure-
kek bê û mirov bixwaze wî tiştî bi destê xwe bixe yan jî bixwaze wî xurekî bixwe. Me
ev peyvîk di şûna peyvîka "xibte" ya Erebi da nivîsî.
- (1222) Sawçblax: Bajarê Mehabadê.
- (1223) Delal: Kesê ku diqîre û tişteke giring bi xelkê dide zanîn, bûyereka giring bi xelkê ra-
digîhîne.
- (1224) Mexsed ji "Şerê Cîhanî" Şerê Cîhanî yê Pêşîn e ku di sala 1914'an da derket û heta pa-
yîza 1918'an dom kir.

Neteweyê Kurd, bê ku ji mane û mahîyeta wan bagêran haydar be ku li hawirdorên dinyayê û di mala wî bi xwe da jî li hev dikevin û har dibin, pênc sal rastê felaketan hat û derdê musîbetan kişand. (1225) Îcar, piştê wan felaket û musîbetan, gelo para neteweyê Kurd a tarîxî dê çi be?

Hin sazgehên neteweyî, jibo ku bersîva layiqtirîn bidin vê pîrsa tatêlde, ji tarîxa Peymana Agirberrînê vir ve eşkera têkoşîn dikin. (1226) **"Komela Xwendekarên Kurd Hêvî"** jî li rexê wan sazgehên neteweyî, bi eynê mêledeya hêviyê û bi eynê bawerî û ewletîyê derdikeve huzûra neteweyê xwe. Dema ku ev komele derdikeve huzûra neteweyê xwe, hêza xwe ji wê korta idam û tunekirinê distîne ku di pênc salan da dijminan bi pihînan li neteweyê Kurd xistibûn û ew avêtibûn'ê; û ev hêz bi şîna berzebûna wan endamên fîdakar û hêja zêde dibe ku komelê ew wînda kirine. (1227)

Belê, di vê dema bizava gelan da, gelo **"Komela Xwendekarên Kurd Hêvî"** dixwaze çi bike û dixwaze li dora kîjan prensîpan xebata xwe bicî bike û gurr bike? (1228)

"Komela Xwendekarên Kurd Hêvî" berî her tiştî bi vê yekê bawer dike ku, ew faqtorên bingeîn ên ku refah û îqbala neteweyek ebedî dikin, ji bingeîn bawerîyê, dewlemendîyê û zanîne pêktên. Bi rastî jî, ew neteweyên ku li qereker û bawerîya wan sistî peyda bûye, hebûn û dewlemendîya wan wînda bûye, zanîn û rûmetên wan ên bilind bi tiştên xirab têkil bûne, ew netewe dûwayîya dûwayîn dîl dikevin, di dîlîyê da ji rûmetê dikevin û mehkûmê berzebûnê dibin. Tarîx, çîroka mînak û emsalên vî hukmî digel bûyerên îbretde ji neviyan ra qal dike û qal dike, dûwayî lê nayê. (1229)

(Dûmayîk di jimareya hatî da)

(1225) Bagêr: Bayê pîrr dijwar ê ku carna daran werdigerîne, sevgalên xaniyan hildiweşîne. Bi awayê mecazî bi mana "bûyera ku li gelek yan jî li çend gelan diqewime û wan dihejîne, wan dixê rewşên giran û zîyanên mezin" jî tê. Li vir mexsed jê Şerê Cîhanî yê Pêşîn e. Me peyvika "bagêr" di şûna peyvika "firtina" ya Îtalî da nivîsî. Peyvika "firtina" ketîye Kurdî jî û di Kurdî da bûye "virtone".

(1226) Tatêlde: Tiştê ku tatêl û endîşe û fikar dide mirov, mirov dixê tatêlê, dilê mirov ditirsîne. Me ev peyvîk di şûna peyvika "endîşenak" a Farişî da nivîsî.

Peymana Agirberrînê: Ew peymana agirberrînê ku di navbera dewleta Osmanî ya zorbirî û dewletên Ewropayê yên zorbir da di tarîxa 30/10/1918'an da hat îmzakirin.

(1227) Berzebûn: Windabûn. Bi awayê mecazî bi mana "mirin" jî tê. Li vir mexsed jê şehîdbûna hin endamên komela "Hêvî" ye. Me peyvika "berzebûn" di şûna peyvika "ziya" a Erebi da bi kar anî.

(1228) Bizav: Şoriş, rabûna li dijê rejîmek yan jî dewleteka dagirkar, serhildana gelî. Me ev peyvîk di şûna peyvika "qiyam" a Erebi da nivîsî. Peyvika "qiyam" gerçî di Erebi da tenê bi mana "rabûn" e jî, lê di zimanê Osmanî da bi mana "serhildan" jî hatîye karandin; di Tirkîya nû da di beranberê wê peyvîkê da peyvika "kalkışma" hatîye çêkirin.

(1229) Îbretde: Tiştê ku îbret û ders û tecrube dide mirov. Me ev peyvîk di şûna peyvika "îbretengîz" da bi kar anî, ku ew jî ji peyvika "îbret" a Erebi û pêveka "engîz" a Farişî pêkhatîye.

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N

Salek 220 qurîş e
Nîv sal 130 ”

H A Y A T

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

MÜNDERECAT

TÜRKÇE KISMI

Îd-i fıtır
Bir mektub Y. Ziya
Bir hitabe Encum Yamülkî
Kürd masalları(Altun Kâküllü Çocuk) ... Kemal Fevzi
Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti beyannamesi
Muhterem kari'lerimize ve abonelerimize

KÜRDÇE KISMI

Îda Remezanê
Munacat Baban Abdurrahman Salim
Serê sibê Hîlmîyê Siwêrekî
Jibo Civata(1230) E. Rehmî

Nüşhası 5 kuruştur
Necm-i İstikbal Matbaası

(1230) Ev, sernivîsara helbestek e, li vir weha nîvçe derketîye. Sernivîsar di helbestê bi xwe da
weha ye: "Jibo Civata Dayikan".

KARİ'LERİMİZE

Bazı zevâtın "Jîn" kelimesinin medlûlünü bulmakta müşkilâta düştüğünü anlıyoruz. Birtakımları bu tesmiyede, Kürdçe kadın mânasına gelen "jin" mefhumunu görüyorlar. Halbuki unvanın altındaki "Hayat" kelimesi, doğrudan doğruya "Jîn" in tam mukabilidir. Kürdçe "Jîn=Gin" yaşamak, hayat demektir; imlâsında "j" ve "n" arasında bir "y", yani mahdud bir kesre vardır; Farisî "zen" mukabili olan "jin", "y" sız yazılır, kesir ile okunur. Şekl-i hurufumuzun ufak bir iltibasla ne acîb mânasızlıklar tevli'd edebildiğini irae eden bu misal, hakikaten fecîdir. Ne yapalım, Arî bir lisan Samî alfabe kisvesiyle ancak bu kadar müfîd olabilir. Fe'tebirû!

JÎN

"MEM Û ZÎN"İN TAB'I HİTAM BULDU

Melâ Ehmedê Xanî hazretlerinin "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" tarafından öteden beri tab'ettirilmekte bulunan "Mem û Zîn" namındaki kitabı, şimdiye kadar ilân ettiğimiz vechile saha-i intişara çıktı. "Mem û Zîn", cemiyetin neşredebileceği külliyyatın birinci kitabıdır. İstanbul'da kâğıd fiyatının ve tertib masarısının pek yüksek olmasına rağmen "Mem û Zîn", mevcut kâğıdların en iyisine ve pek nefis surette tab'ettirilmiştir. Cemiyet hiç bir menfaat-i maddiye gözetmeyerek, yalnız Kürd edebiyat ve irfanına hizmet etmek istediğinden, bu kadar masarîfı azîme ile meydana gelen bu kitaba, idarehaneden alınmak şartıyla 50 ve taşraya taahhüdlü olarak posta ile gönderilmek üzere 60 kuruş fiat konulmuştur. Kitabın aded-i tab'ı pek az olduğundan, en evvel Kürdistan'daki kari'lerin arzularını is'af etmeyi istiyoruz. Arzu edenlerin idarehaneye müracaat etmeleri ve taşradakilerin de kitab bedelini posta ile nakden göndermeleri lâzımdır.

TEB'A "MEM Û ZÎN"Ê TEMAM BÛ

"Mem û Zîn"a Mela Ehmedê Xanî, di sûreteke nefîs da hatîye tebi'kirin. Her kesê arzûya xwendin û kirîna wê biket, ji îro paşê di îdarexana me da "50", jibo xaricê ji İstanbul digel mesarîfa postê "60" qurîş e.

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N H A Y A T

Salek 220 qurış e
Nîv sal 130 ”

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmaz

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

ÎD-İ FITİR(1231)(*)

Harb-i Umumî ile başlayan Kürd sefalet akını, gittikçe mütezayyd bir suretle el'an üzerlerimizden geçmekte berdevamdır.

Sefalet, yani açlık, çıplaklık, yurtsuzluk, hastalık, ölüm ve bunların kafiye kafiye fecaat taşıyan peykleri. . .

Kürd'ü bu ölüme ve yokluğa doğru sürükleyen akın, hal-i tabîînin ve hal-i imkânın avdetine rağmen hâlâ durdurulmadı. Durmadı demiyoruz; çünkü Kürdleri az-çok bu acılardan kurtarmak o kadar mümkün ve kolaydı ki. . .

(Buradan on sekiz satır sansür tarafından çıkarılmıştır)

Îd-i fitrı umum Müslümanlarla beraber Kürdlere de tebrik ederiz ve Cenab-ı vâhibulatâyadan tazarru' eyleriz ki, dergâh-ı izzetine yükselen binlerce âh-ı şüheda ve mazlumîn hürmetine, üzerlerimize çöken şu masaib mündefi', Kürdler mes'ûd ve Kürdistan az vakitte nail-i ikbal olsun.

JÎN HEYETİ TAHRİRİYESİ

(1231) Îd-i fitır: Fitre bayramı, Ramazan bayramı.

[2] BİR MEKTUB(❖)

Gayet eski bir tarihle Bitlis'ten aldığımız bir mektubu aynen zîrde derc ediyoruz. Wilson cenablarına keşîde edildiği mektubda bahsedilen telgrafı, kesret-i münderecatımıza binaen ancak bilahare derc edebileceğiz.

*

(1232) Milletimin öksüzlüğüne ağladığım bir anda "Jîn" beni buldu. "Jîn"e, tarif edemeyeceğim derecede minnetdarım. Benden O'na çok selâm ve ihtiram.

Kürdlük, varlığını, o koca mevcudiyetini idrak ediyor; "Jîn" gibi mübeşşiri var. Fakat varlığını idrak eden Kürdlük, acaba varlıkta sebatını da izhar edecek mi?

Ben, hayat-ı akvamı, hâkisterle örtölmüş bir ateşpareye teşbih ederim. Bazen bir sarsar, bazen bir nesîm-i zafer onun nikab-ı ârızını atabilir. Fakat açılan ruhsarını ağyardan muhafaza, muhafızlarının sebat-ü metanetine, bilhas-sa sabr-ü tahammüle tevakkuf eder. Tarih bize birçok misal terketmiştir. Ancak biz, tarihin o pejmürde, o karanlık sahaifi arasından akvamın güzariş-i hayatını öğrenmeyeceğiz; gözümüzün önünde cereyan eden vakayi ve hâdisâtı, bu arada çırpınan, alçalan, yükselen, düşen, kalkan akvamı tedkik edecek, ibretbîn olmaya çalışacağız. Benim bildiğime göre, bizim için üssülhare-ke budur. Bu yol bizi, kader-i ictimâî mâbedine tevcih eder.

"Jîn", iyi bir meslek tâkib ediyor. O'nun gaye-i hayali, milletini uyandırmak, ilim ve mârifetle techiz etmek, Heyet-i Muhtereme-i Tahririyesinin dediği gibi cemiyetgâh-ı milele bir elinde tarih, diğerinde kamus-ı millî bulunduğu halde sokmak. İşte bu, üssül-esas. . Yalnız bu, "Jîn" in vazifesi. Kürd'ün eâzım-ı mütefekkirînine, şuyûh-ı muazzamasına düşen vazaif ise daha başka, daha etraflıdır. Haddim değil, fakat bitarîkerrica, her iki zümre-i muvazzaffin her ne suretle olur [3] ise olsun tevhîd-i mesa'î etmesi şarttır diyeceğim. Yoksa, bir yenilik eskilik kavgası, bina-i ümidin sebep-i indirası olur.

"Jîn" Heyet-i Tahririyesi benden daha iyi bilir ki, müstesnası müstesna, ancak ekseriyet, "Jîn" in iniltilerine mukabil bir ayîn-i dinî icra etmeyi tercih ederler. Bundan daha fazla fikrimi izah edemeyeceğim. [*]

Kürdlüğün hareket-i milliyesi, varlığını idraki, hiç bir milleti rencîde edeceğine ihtimal vermiyorum. Ve ümid ederim ki Kürdlerdeki iman ve itikad, varlıklarını idrak ile daha ziyade hiss-i irtibat, hiss-i uhuvvet tevlîd eder. Şübhesiz ki bilerek sevgi ve itaat, muhtaribane irtibattan daha iyidir. Şiddet "vahdet" temin etmez, daha ziyade tebrid eder.

Fahrila, sürurla görüyorum ki "Jîn" Heyet-i Muhtereme-i Tahririyesi arasında Bitlis'in, bu bedbaht ilin yetiştirdiği feyyaz, münevver dimağlar da var.

(1232) Mektup burada başlıyor.

[*] Kari'lerimiz bu fıkra üzerinde biraz düşünseler iyi etmiş olurlar.

Evet, Bitlis'in, bugün sefîl ve zelîl bir hayat yaşayan bu harab turab-ı yurd insanlarının evvel-âhir kavmiyetine fart-ı sadakat, bilhassa hiss-i hürriyet, medar-ı fahr-ü mübahatlarıdır. Pîşevalık şerefi daha başka hanedan-ı Ekrada aid olsa bile, Bitlislilerin Kürdlük sandali-i tarihîsinde sadra yakın bir mevki-i mümtaz ve şerefleri de inkâr edilmese gerektir.

Vakayi-i sâlîfe, Bitlislilerde muhrık bir mefkûrenin vücudunu inkâr değil, isbat eder.

Eski istibdada karşı kıyam edenler Bitlisliler, dünkü kanlı, katil müstebidlere karşı ref'i liva-i iştikâ ile eâzım-ü ekâbirini kurban veren, yine Bitlislilerdir.(1233)

29 Nisan(1234) poyrazının darağaçlarında sağa sola tahrik ettiği eâzım-ı Ekradın ecsad-ı mübareki, Bitlis ve muhîtinin nâsiye-i pâkine bir varlık damgası, bir hayat, bir hakk-ı beka beratı nakşetmiştir. Havene-i İttihad'ın,(1235) o sanadîd-i istibdadın dediği ve hâlâ bazı evrak-ı matbuâtın şuna buna medar-ı fahr [4] olacak tarzda sutûr-ü sahaifini doldurduğu o vakayı, hâşâ Hilâfet-i muazzamaya karşı bir kıyam, bir irtica değildi; o, İttihad ve Terakkî zulm-ü istibdadını, kanlı ellerini kırmak için bir hareket idi ki, o hareketin uğradığı âkıbet, gördüğü mukabele, İttihadçıların defter-i a'mâlinde kanlı sutûr-ü sahaif ile nakşolunmaya sezâdır.

O, öyle bir zulüm ile karşılanmış idi ki, mücerred Mustafa Abdulhâlık'ların sandali-i ikbalini yükseltmek gayesini istihdaf ediyordu. Bu bahsin burada yeri yoktur. Bunun için yazdığım yazıları, bunun örtündüğü kisveyi yırtıp atacak hakayıkı, delâil-i müsbitesiyle sonra yazar, teşhir ederim. Geçen gün, lâzım gelen makamâtın tavassutuyla Wilson'a yazılan telgrafın suretini takdim ediyorum.

Bakî harr-ü samimî ihtiramâtımın kabulünü rica ile, bütün muhterem Heyet-i Tahririye ve müteşebbisenizi selâmlarım efendim.

Bitlis, 21 Mart 335(1919)

Bitlis Kürdlerinden
Y. Ziya

(1233) Burada sözü edilen ve "eski diktatörlük" demek olan "eski istibdad", İttihad ve Terakkî iktidarındır; sözü edilen ve "kanlı, katil diktatörler" anlamına gelen "kanlı, katil müstebidler" de İttihad ve Terakkî yöneticileridir.

Bu ve bundan sonraki paragrafta sözü edilen olaylar ve idamlar, "Jîn" in 16. ve 17. sayılarında yer alan "Bir Hikâye-i Tarih" başlıklı yazıda ayrıntılı olarak anlatılan Hizan direnişi ve onu izleyen idamlardır.

(1234) Bu tarih, derginin aslında "329 Nisan" olarak çıkmıştır. Ancak bunun bir dizgi hatası sonucu böyle çıktığı ortadadır. Burada sözü edilen tarih, Hizan direnişinden sonra yöresel Kürd liderlerinin Bitlis'te idam edildikleri tarihtir. Olayın ve idamların ayrıntılı biçimde anlatıldığı 16. ve 17. sayılardaki yazılarda, idamların hangi tarihte yapıldığı ne yazık ki belirtilmemiştir. Bu nedenle biz, bu tarihin en akla yakın ihtimalle 29 Nisan olabileceğini düşünerek, yukarıdaki tarihi 29 Nisan olarak yazdık.

(1235) Havene-i İttihad: İttihad'ın hainleri, yani İttihad ve Terakkî Partisi'nin hain yöneticileri.

BİR HİTABE

Haziranın yirminci çarşamba günü, "Kürd Kadınları Tealî Cemiyeti" tarafından okutturulan Mevlûd-i şerîfte, Encum Yamûlkî Hanımefendi'nin irticalen îrad ettikleri calib-i dikkat hitabenin mühim aksamını bervech-i zîr derc ediyoruz:

*

Muhterem hanımefendiler!

Pek âlî maksadlarla teessüs eden "Kürd Kadınları Tealî Cemiyeti", fatiha-i mesaîsi olarak bu Mevlûd-i şerîfi okuttu.

Evvelâ, Cenab-ı Hak'tan hayırlı ve büyük muvaffakiyetlerle devamını temennî edelim ve sonra, bu ictimaa iştirak buyuran hanımlara Kürd milleti namına takdim-i teşekkürât etmekle beraber, birkaç söz söylemeye müsaade buyurmanızı rica ederim.

[5] Hanımefendiler, biz Kürdler, ihtilâfât-ı ümemi, "innemelmü'minûne ihvetun"(1236) nass-ı celîli ile bertaraf ederek, akvam-ı muhtelifeyi kardeşleştiren İslâmiyetin zuhurundan, yani asırlardan beri Türk milletinin en sadık bir muhibbi, en kavî bir dostu ve en zahîr bir kardeşi olarak bulunuyoruz.

Bugün bütün milletlerin mukadderâtı başka şekiller aldığı ve herkese bir hak verildiği bir zamanda, bizler de kendi hakkımızı istiyoruz. Çünkü ortada milyonlarla Kürd var ve büyük bir Kürdistan var. Mukaddes emeller uğrunda en ziyade çalışmak isteyenlere ve milletlerine olan muhabbetlerini göstermiş oldukları fedakârlıklarla isbat eyleyenlere cümlemiz mevcudiyetlerimizle medyun-ı şükranız.

Cemiyetin küşad-ı merasimine koşarak gelen muhterem hanımlarımız ve kardeşlerimiz, her suretle muavenet edeceklerini ve Kürdlüğün tealîsi için ne yapılmak lâzımsa bilâ tereddüd yapacaklarını Kürd vaadî üzre söz verdiler. Öteden beri, "Kürd sözünden dönmez" cümlesi, bir darbimesel olmuştu.

Ben kanaatlerim ile iman ederek diyorum ki, Kürd her şeye söz vermez; fakat vermiş olduğu bir sözden de kat'iyen dönmez.

İşte, hanımefendiler, bu cemiyete dahil olanlar, Kürd ve Kürd muhibbeleridir. Bizim maksadımız Türklüğe karşı durmak değil, belki ona zahîr olmak ve kendimizi tanıtmaktır. Netekim Paris'te tekmil Kürd hukukunu müdafaaaya memur edilen Şerif Paşa da, verdiği muhtırada bu maksaddan ayrılmamıştır.

Hiç bir vakit, hakikî Müslüman kalbi birbirinden ayrılmaz; çünkü onları en sağlam rabıta ile bağlayan din vardır. İnşallah bundan böyle, biz İslâm kavimleri, adalet ve saadet gayesini rehber ittihaz ederek öylece çalışır ve İslâmiyetin medeniyete, insaniyete ne kadar muvafık olduğunu anlatmak için harekâtımızla kendimizi misal gösteririz.

(1236) Bir ayetten alınmış olan bu cümle, "iman edenler ancak kardeşirler" anlamına gelir.

Müsaadenizle bir-iki sözle de, cemiyetimizin gayesinden bahsetmek isterim:

Hanımfendiler, cemiyetin gayesi, memleketimizde ne kadar muhtac-ı muavenet Kürd kadın ve çocukları varsa onlara iş bulmak, idarehaneler küşad etmek, mektebler [6] açarak bîkes yavrularını maarife dâvet etmek ve tedrise muktedir olanlarımız da fahrî muallimelikler deruhde etmektir. Demek istiyorum ki cemiyet, mümkün olduğu kadar nakden ve bedenen yardım edecektir.

Bu Mevlûd-i şerîf, Kürd olan ve Kürdleri seven muhterem hanımlarla ilk temas oluyor. İnşallah bunun gibi birçok ictimalar, konferanslar, müsamereler vesaireler, bizleri birbirlerimize tanıttırır ve bu tanışmaktan milletimize pek hayırlı menfaatler doğar. Cemiyet, milletin yaralarını sarmak için sizlerden fedakârlığa muhtacdır. Her Kürd, bize muavenet için elini uzatır ve her fedakârlığı muvaffakiyetle yaparsa, millî emellerimizin de hakikat olduğunu göreceksiniz.

Heman Cenab-ı Hak milletimizi mes'ûd etsin!

KÜRD MASALLARI(*)

Her milletin başlı başına bir tarihi olmakla beraber, tarihin hudud-ı meşfuesinden uzak, (yani kablettarih ezmine-i mütebaidedeki) vakayîin bir kisve-i hayale bürünerek masal tarzında nakledilen efsaneleri vardır ki, derin ve esaslı bir tefahhus-ı ilmî ile müteselsilen araştırılacak olursa, bunlarla, muhakkaktır ki yine o milletin perde-i reyb-ü zalam altında gizlenen birtakım ibtidaî hakaik-i tarihiyesine imkân-ı vusûl temin edilmiş olur. Bugüne kadar hiç bir milletin ahval-ı ibtidaiesinin ilmî usullere ıktifaen bir suret-i muayyenede keşfedildiği iddia edilemez.

Tarih, heyet-i hazırasıyle, herhangi bir milletin hâl-i ibtidaîsini göstermekte izhar-ı acz eder; hususiyle vesaik-i hakikiye ve delâil-i mukniaya arz-ı ihtiyac ettikten sonra. . . Bununla beraber, hadisât-ı tarihiyenin hemen ekserîsi, hakaik-i mutlakanın tercümanı olamazlar. Bir vakanüvisin müşahedât-ı indiyeye ve mülâhazât-ı hususiyesinde, bir müverrihin tedkikat-ı şahsiye ve muhakemât-ı mafruzasında bir hakikat-ı mutlaka vardır demek, âdetâ hakaikin taaddüdünü kabul etmek demektir. Zira ki, ictihadât-ı muhtelifenin başka başka esaslara istinad [7] veya aynı esaslardan inşiaib ettikleri meydandadır. Bir fikir veya bir vak'a-i tarihiyenin etrafında toplanan rivayâtın da aynı hakikat olduğunu ileri sürmek doğru değildir. Fennin nisbet kabul etmez tahavvülâtı, hadisât-ı tarihiyeyi âdetâ bir baziçe haline getirdi. Dün bir hakikat-ı kat'îye olarak telâkkî edilen şeylerin bugün duçar-ı tâdil olduğunu, yarın büsbütün başka bir şekilde tecellî ederek eski halinden ayrılacağını, yani birçok hakaik-i maziye-i tarihiyenin âdetâ birer efsane-i müstakbel şekline gireceğini görmemek, tahmin etmemek mümkün olmuyor. Fennin müsabet usulleri, bize bu kanaati pek vâzıh bir surette bahş-ü irae ediyor.

Tarih, hakikî ulema-i müverrihîne, ezcümle Kizo,(1237) Tyer, Saint Simon, Fostel de Qolanj gibi eâzım ve hükema-i müverrihîne göre, rivayât ve menkulâtı aynen tesbit etmekle kalmıyor; teakub-ı hadisâtın esbab-ı evveliyesini keşf-ü tedkik etmeyi, yani bir milletin güzariş-i hayatında duçar olduğığı vakayiin, derece-i inhitat ve terakkîsinin, münasebât-ı beynelmiledeki kıymet ve ehemmiyetinin, unsur-ı millî ve bünye-i ictimaiyesinin, icabât-ı muhîtiye ile kabiliyet-i te'lifiyesinin. . ilh. esbab-ı ibtidaiye ve avamil-i felsefiyesini esas ittihaz ediyor. Şübhesiz ancak bu suretledir ki, tarih denilen bir bahr-ı bîgeran-ı ezelden iktitaf-ı fevaid eylemek kabil olacaktır.

Tarihin kardeşi ve yoldaşı olan ilimlerin de noksanî-i hizmetleri meydana! Arkeoloji henüz cenîn halindedir. Abideler ise çok defalar bir serdar-ı muzlimin, hakikatten biraz inhıraf eden veya pek yanlış, sernüvişt-i zalimini(1238) ahfada yadigâr bırakıyor. Âsâr-ı mektubenin heyet-i umumiyesi de daima bir vahdet-i ilmiye temin edememiştir. Halbuki ilim vahdeti emreder.

Tarihin ihtiyar bir anası sayılan coğrafyaya gelince; maatteessüf o da tarihe muavenet hususunda pek tama'kâr ve bahîl davranmıştır. Henüz tecrübesiz bir çocuk olan tarih, ne zaman ki uzun a'sar-ı medeniyenin şehrah-ı müstakbelinde hayli kat'ı merahil ederek, birçok ilim fedaîlerini kurban verdikten sonra, milletlerin ahval-ı ibtidaiyesini bir hakikat-ı kat'îye ve mutlaka halinde ahfada naklederse, o zaman, bugünkü ocak [8] eğlenceleri mesabesinde olan tatlı efsanelerden hemen birçoğunun da birtakım hakaik-i ibtidaiyeye delâlet ettikleri anlaşılacaktır.

*

Efsaneler, tarih gibi tamamıyla bir hususiyet arzetmezler. Milel-i muhtelifenin lisan, ahval ve âdât-ı ictimaiyesinde olduğu gibi, masallarında da yekdiğerine benzer birtakım nikat-ı müteşabihe izleri müşahade olunur. Bu da insanların aynı menşeden teş'ub ettiklerini gösterir. Binaenaleyh, hiç bir efsane yoktur ki melez bir halde olmasın! Arab efsanelerinin birçokları Acem hurafelerinden mülhem olduğu gibi, bugünkü Arab edebiyatında yüksek mevziler teşkil eden kadîm Yunan esatîri de Şark'ın birçok hurafelerini ihtiva etmektedir. Zaten Şarklı olan Yunan hurafâtındaki "Titan"lar ne ise, Kürd'ün hikâyelerindeki "Yedibaşlı Dev"ler de hemen odur. İddia edebiliriz ki, Kürd hurafeleri büsbütün Şarklı olmak haysiyetiyle diğerlerinden daha kadîmdir ve bîşübhe hiç birisinden mülhem değildir. Aralarında bir nevi vech-i müşabehet olabilir. Kürd'ün de edvar-ı evveliyesinde tanıdığı, itikad ettiği şeyler yok değildir. Elbette O'nun da "Kea"sı, "Rea"sı, "Hira"sı, "Apollon"u, "Minrev"i, "Zevs"i ilh. vardır. Fakat marifet, onu Kürd'ün hurafelerinden çıkarıp ilmin enzar-ı ıtılâına vaz'etmektedir.

(1237) Bu ve bundan sonraki üç yabancı adın orijinal yazılış biçimlerini, yani Latin harfleriyle yazılış biçimlerini saptayamadık. Bu nedenle bu adları, Osmanlıcada Arap harfleriyle yazılıp okundukları biçimde yazdık. Bu yazılış biçimi ise, çoğunlukla orijinal yazılış biçiminden farklı olur.

(1238) Doğrusu "zulmünü" olmalı.

Her şeyi gibi, bîçare milletin o güzel, o tatlı efsaneleri de remad-ı nisyan altında kalmıştır. Ben işittiklerimi, şahsiyetimden hiç bir şey ilâve etmeksizin aynen naklediyorum. Muhtelif zaman ve mekân zarfında bu efsanelerin şekilden şekle girdikleri müsteb'ad değildir. Aynı bir hikâye, Kürd'ün başka bir mahallinde başka bir suretle tahkiye edilebilir. Esas bir olduktan sonra tefferuâtta beis yoktur.

Bu efsaneleri, kari'lerim emin olsunlar ki, Kürd'ün viran köylerinde tandır başlarında ihtiyar Kürd kadınlarından tatlı tatlı dinleyerek bugünkü Türkçeye gayet açık ve anlaşılır bir lisanla yazdım. Bu hususta uzaktan ve yakından olsun bana muavenete şitab edenlere Kürdlük namına teşekkür etmeyi bir vazife [9] addederim. Muarızlarımızın birçoğu, hurafelerimizin olmadığını, mevcut olanlarının da İslâmiyetten sonra teşekkül ettiğini iddia etmektedirler. Dini âdeta bir şekl-i millîde kabul eden Kürd, nasıl oluyor da hurafelerini dinî ve gayri millî bir mahiyette ortaya koyuyor! Burası cidden ca-i teemmüldür.

Kürd hurafelerini bildiğim, toplayabildiğim kadar "Jîn" in muhterem sahifelerine ve ulema-i esatîrin enzar-ı insaf ve tedkikine vaz'edeceğim. İhtimal bu yazılarda, Diyarbekir'in güzel Kürd efsanelerini "Dede Korkut" masallarına uydurmak suretiyle tâdil ve tağyir eden nankör bir Diyarbekirinin de insafsızlığı meydana çıkacaktır.(1239)

Kemal Fevzi

KÜRD EFSANELERİNDEN ALTUN KÂKÜLLÜ ÇOCUK(*)

İhtiyar padişah, altun şamdanlı, karyolalı sarayının —zümrüd çiçeklerle bezenen— bağçesinde mahzun ve bîkarar dolaşıyordu. Ağır ve üzüntülü düşüncelerinin verdiği bir bezginlikle, muattar gölgeler altında titreyen şeffaf bir havuzun kenarında oturdu; yorgun başını titrek avuçları arasına aldı. Derin bakışları uzak, hayalî bir ufkun sarayına doğru süzülüyordu. Nagihan, bağçe kapısı vuruldu. Kapı kethüdası,

—Padişahım, bir derviş! dedi.

—Gelsin! diye ferman edildi.

Ak sakallı, kıvrıkcık saçlı, geniş omuzları, uzun boyu ile bir hayali andıran derviş içeri girdi; esrarlı bir nazarla padişaha doğru yaklaştı. "Otur" emrini almadan,

(1239) Burada sözü edilen nankör Diyarbekirli, siyasal yaşamının başlangıcında Kürd yurtseveri olarak yola çıkan ve fakat daha sonra ulusuna ve ulusunun davasına hıyanet ederek Türkçü ve Turancı olan Ziya Gökalp olsa gerektir.

—Padişahım, niçin böyle düşünüyorsun? sualini ortaya fırlattı. Dervişin bakışları altında ürperen padişah, düşüncesinin sebebini ihtiyarsız bir tevekkülle anlattı:

[10] —Baba dedi, görüyorsun ya, demir kapılarında gürbüz, levend mızraklılar bekleyen bu elmas sarayın, kenarında neyler çalınan, rakkaseler oynayan, kenarında billur kadehlerle gülgün badeler sunan bu gümüş fısıkiyeli şeffaf havuzun, her dalında başka kuş öten bu zümrüd bağçenin ben öldükten sonra kimlere kalacağını düşünüyorum. Ecelin bana ne kadar müsaade edeceğini kestirebilir misin! Mezar ile aramızda hemen ölçülebilecek ne kadar bir mesafe kalmıştır! Ölümün siyah elleri beni ebediyete dâvet ettiği gün, bu tac-ü tahtın bir tek evlâdına olsun kalacağını bilseydim dünyaya yanık hasretle göz yummayacaktım.

Padişahın fersiz gözleri bu sözleri söylerken artık yaşarmıştı. Heyecanını bir türlü tutamıyor; azıcık bir şikâyet daha, hemen gözyaşlarını damlatacaktı.

Derviş, padişahın arkasını sıvadı;

—Hiç merak etme şevketlûm! Gelecek sene üç evlâdın birden olacaktır. Fakat bir tanesini herhalde bana nezredeceksin, dedi.

Dervişin böyle gaibden haber verdiğini gören padişah and içti;

—Baba, eğer dediğin olursa bir evlâdım sana feda olsun, dedi.

Derviş, bağçe kapısını açmadan göz önünde inip batmıştı. Senesi dolmadan padişahın üç mini mini erkek yavrusu birden dünyaya geldi. Çocuklar günle, ayla büyüyorlardı. Derviş bir sene sonra koşup geldi. Padişah, çocuklarının henüz süt nineleri kucaklarından ayrılamayacaklarını anlattı; iki sene daha müsaade vermesini dervişten rica etti. Çocuklar dört yaşlarına ayak basmışlardı. Derviş yine sarayın kapısına dikildi. Kendisine verilecek yavruyu istiyordu. Padişah babalık merhametine mağlub oluyor, vaadını yerine getiremiyordu; derviş yine aldatırım diye bin türlü vesileler, bahaneler ileri sürüyor, uzun yalvarışlarla bir müddet daha müsaade diliyordu. Derviş sözünde şiddetle ısrar ediyor, büyük [11] bir sabırsızlık gösteriyordu. Nihayet, cevap vermeksizin küskün ayrılıp gitti.

(Mâbâdı var)

K.F.

KÜRD TALEBE HÊVÎ CEMİYETİ

BEYANNAMESİ(*)(*)

—GEÇEN HÜSHADAN MÂBÂD VE HİTAM—

İmanını, mefkûresini asabiyetle müdafaa eden ve bu uğurda feda-i nefis etmekten zevk alan, esbab-ı refah-ü saadetini tarsîn-ü tahkîm eylemiş, salim, metîn ve meş'ûr bir zihniyet-i dimağîye ile mütehallî olan milletler, görüyoruz ki kâinatın nâzım-ı mukadderâtı kesiliyorlar.

Binaenaleyh Kürd gençliği, Kürd milletinin hasail ve tabayi-i mümtazesiy-le mütenasib bir paye-i şerefname vusulü için, her şeyden evvel Kürd akîdesini, namusunu, mefkûresini ölmez bir imanla muhafaza etmesi vucubuna kanidirler.

Bunun gibi, hazain-i milliyesi kataât-ı âlemin cümlesinden zengin olan milletlerinin sair milletlere karşı ve gençlerinin de müessesât-ı umumiye önünde bir sail-i zelîl vaziyetini iktisab(1240) eylemelerinin Kürd milleti için ağır bir felâket olacağına da emindirler.

Bu emniyet ve kanaatin sevkiyledir ki, Kürd milletinin tarîk-i ilm-ü irfan-da bir an evvel ilerlemesi zaruretini, **"Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti"** esas meslek ittihaz eylemiştir. Ve bu gaye etrafında bu defa nizamnamesini tâdil ve tevsî' eylemiştir. Bu maksada vusul için Kürdistan'ın her tarafında şubeler küşad eyleyeceği gibi, âzasını da, medeniyet-i hazıra esaslarıyla peyda-i istînas eylemek için Avrupa'ya izam eyleyecektir.

Asur salnamelerinde, Medya ve Part âbidelerinde, Arab, Türk ve bilhassa İran tarihlerinde medîd ve şerefname bir hayat-ı tarihiyeye malik bulunan Kürdistan'ın, birtakım dinî ve siyasî müesseselerle, cebrî ve askerî saltanatların tasallutundan [12] masun kalabilmiş olduğu devrelerde kendi örf ve âdâtı, ananât ve temayülâtı dairesinde âdil ve irfanperver hükümetler tesis eyleyen Kürd milletinin mühmel ve mensî kalmış "tarih-i millî" sini telfîk vesaitini ihzar eylemek dahi, cemiyetin makasid-i esasiyesi cümlesindendir.

Bu cümleden olmak üzere, Fûrs ırkının vâsi' ve ahengdar lisanından, "Acem" diline kıdem-ı tarihî ile mütefevvik, fakat nesc-ü imal hususlarında geri kalmış olan "Kürd" dilinin müfîd ve amelî bir surette kabiliyet-i ifadiyeyi haiz ve az bir zaman zarfında "lisan-ı tahrir" olmasına, cemiyetimiz sarf-ı mesâî eyleyecektir. Bu lüzumun tahakkuku, tasavvur olunduğu kadar güç ve uzun değildir. Bugün tâlî ve ârizî birtakım sevaik ve mevani' dolayısıyla muhtelif kabail nezdinde şive-i telâffuz ve ufak tefek tebeddül-i kelimât itibarıyla tahavvüle mâruz kalmış olan "Kürdçe"nin bir lisan-ı tahrir ve ifade şeklinde tesbiti, kabail-i muhtelif lehceleriyle ilm-i elsineye vâkıf zevât-ı kiramdan mürekkebe bir heyetin bir an evvel tertib edeceği "Kamus-ı Mil-

(1240) Bu sözcük derginin aslında yanlış dizgi sonucu olarak "iktisat" şeklinde çıkmıştı. Burada tarafımızdan doğru şekli olan ve "kazanma" demek olan "iktisab" yazıldı.

lî"nin tanzimine mütevakkıftır. Kürd hayat-ı umumiyesinde âtiyen başlayacak olan ihtilât ve münasebâtın, tedrisât ve neşriyatın, "lisan-ı tahrir"i çok zaman geçmeden merakiz-i umumiyyede "lisan-ı beyan" haline getireceği, bir emr-i muhakkaktır. Bu ümniye-i mübremenin husulünü temin için, huzurlarıyla cemiyetimizi ihya edecek Kürd zevât-ı mütefekkiire ve münevveresinin himmet ve gayretlerine müracaat edilecektir. Nizamnamenin mevadd-ı mahsusası ahkâmına tevfi'kan teşekkül edecek "Tamîm-i Maarif Heyeti", bu suretle Kürd harsının intibah ve inkişafı hususunda bir âmil-i mühim olacaktır.

"Kürdçe"nin kadîm âsâr-ı edebiyesini toplayıp neşretmek de, cemiyetimizin uhdesine müterettib vazaif miyanındadır. Xanî'nin "**Mem û Zîn**"ini, Nalî'nin, Melayê Cizîrî'nin "**Dîwan**"ı ile Elîyê Herîrî, Feqîyê Teyran, Mistefa Begê Kurdî, Şêx Qadir, Şêx Riza'nın Kürd tarih-i edebiyatını zengin ve rengin bedâialarla dolduran metrukât-ı edebiyeleri tâkibedecektir.

[13] Cemiyetimiz, milletin kesîr olan ihtiyacât-ı ictimaiye, iktisadiye, ilmiyesi miyanında bugün şedîden mahsûs ihtiyaclara tekabül eden ve yapılması daire-i imkân tahtinde bulunan hususâtı sairlerine tercihi fikrini muhafaza etmektedir.

Tarîk-i mesaîmizde tevfi'kat-ı Samedaniyeye mazhariyetimizle, milletimizin millî, mes'ûd bir idareye nailiyeti temennîsini ref'i barigâh-ı Ehadiyet eyleriz.

Gayret bizden, Kürdler, yardım sizlerden!

MUHTEREM KARI'LERİMİZE VE ABONELERİMİZE(*)

1- Mecmuamız namına posta ile birtakım paralar geliyor. Paraları gönderen zevât, isimlerini ve ne için gönderdiklerini bildirmediğinden, arzularını îfa edemiyoruz.

Bundan başka, bazı zevâtın, abone bedeli gönderildiği halde mecmualarının kendilerine vâsıl olmadığına dair şikâyetnameler alıyoruz. Biz mecmuamızı her türlü şahsî kâr ve menfaat düşüncelerinden azade olarak, yalnız milletimizin irfanı maksadıyla neşrettiğimizden, abone olan zevâtın mecmualarını muntazaman göndermeyi de büyük bir vazife biliriz. Binaenaleyh, abone bedelâtını gönderdikleri halde mecmua alamayan zevâtın paraları —birçok emsali gibi— ya idarehanemize gelmemiştir veya postahaneye tevdi ettiğimiz mecmualar, —keza birçok emsali gibi— kari'lerimize gitmemiştir. Şu halde kabahat idarehanemizde değil, açıkça söyleyelim, postahanelerdedir. Ne yapalım, makam-ı âlî-i aidinin her nüsahamızda celb-i nazar-ı dikkatine aid olan fıkramız, bir faide vermiyor demektir.

Bâdemâ, idarehanemize para gönderen zevâtın, mikdarını ve ne için gönderdiklerini ayrıca mektubla bildirmelerini ve mecmualarını tamamen veya kısmen almayan zevât-ı kiramın da tekrar gönderilmek üzere muvazzah adresleriyle beraber iş'ar buyurmalarını rica ederiz.

2- Senelik abonemiz kırk dört ve altı aylığımız yigirmi iki nüshadır. Mecmuamıza altı aylık abone olan zevât-ı kiramın aboneleri bu nüshada hitam bulmuş olduğundan, mütebakî nüshalara yeniden abone olmaları lâzım gelir.

[14] Mecmuamızın lâyuadd müşkilât içindeki bu muvaffakiyeti, mesaîminin millet-i muhterememizce mazhar olduğu muavenet-i kadirşinasane sayesindedir. Her muavenet ve teveccüh, bizi, başladığımız tarîk-i faaliyette daha büyük fedakârlıklarla yürümeye saik olacaktır. Teşvik milletten, tevfik Allah'tan.

JİN İDARESİ

ÎDA REMEZANÊ

Jibo her milletekî rojêd ye(1241) xweşîyê hene, dibêjî îde. Îde jî yan millî û îctîmaî, yan jî dînî ne. Îdêd dînî, ku temamê Musulmanan kêfxweş dikin, ji wan yek jî îda Remezanê ye. Hemî Musulman bi yekdû(1242) şa dibin, biçûk diçine destê mezinan, mezin çavê biçûkan radimûsin. Dikine şahîyane.(1243) Lewra roja mexfîretê ye,(1244) ku Xwedê ji ber xatirê Remezanê hemî gunehan dibexşit. Lazim têt em bi wê hindê zehf şayanî bikin. Hal ew hal e felaketa di memleketê me da, ah û zarîya dayikan, nala(1245) qelbêd birîndar, cihê şahîyane ronikan li me dibarînit.(1246)

Belê, ew ke şahîyane ji me nayêt ji xêrê girînê(1247) girîn, hem merhemetkirina bi halê Kurdan, muhaciran; Xweda Teala îdeke şahîyane û bi halxweşî qismetê hemî Musulmanan biket û bi vê munasebetê îda hemî Musulmanan tebrîk dikin, duaya seadetê ji bargaha Yezdan hêvî dikin.(1248)

MUNACAT

Rebbena sakin kewtin, çi xulam û çi emîr
Weku yek ehlî nîyaz in, çi xenî û çi feqîr

Bê umîdî keremit şam û seher giryekunan
deken îzharî heqaret, çi geda û çi wezîr

Be nezer rehmetî to we le nezer ehlî beser
cumle nezdîkî necat in, çi qelîl û çi kesîr

[15] Sethî dunya weku gewhere ye bo tîflî beşer
şîrxwarî keremî ton, çi sexîr û çi kebîr

Keremêk in le keffî bexşîşî to her weku xak
Zêwerêk in le hewadîs, çi herîr û çi hesîr

Babanzade
Merhûm Ebdurrehman Salim

(1241) Wîsa tê zanîn ku ev peyvika "ye" zêde ye û bi şaşî li vir hatîye çapkirin. Levra çu mane-
yek jê ra tune.

(1242) Yekdû: Hevdû, hevdî, hev.

(1243) Dikine şahîyane: Şayî çêdikin, şayî pêktînin.

(1244) Mexfîret: Nuxaftin û poşana gunehan.

(1245) Nal: Nalîn.

(1246) Ronik: Histirên çavan.

(1247) Ji xêrê girînê: Ji bil girînê, xeyn ji girînê. Yanî "madem ku ji bil girînê kêfxweşî û şayî
ji me nayê".

(1248) Bargaha Yezdan: Huzûra Xwedê.

JÏBO ZARWÊ KURDAN

1

SERÊ SÏBÊ

Sibê da zû radibim
Desta dişom, şa dibim

Dayê çedikî bo me nan
Ji mi ra dibê "biwan"(1249)

Mêze dikî kincê min(1250)
Derbaz dikî xincê min(1251)

Bavê min jî cotar î(1252)
Xwedê bikî sitarî(1253)

Xwenga min dew dinîre(1254)
Pezê me gişk bişîr e

Dest birê da bilûr e(1255)
Li ber sînga zinêr e

Destê dayê ramîstan
Enîya min wê nivîstan

Ez çûm xoce bixwînîm
ke nezanîn nemînîm

Hîlmîyê Siwêrekî

(1249) Biwan: Bixwe.

(1250) Kinc: Cîl.

(1251) Xinc: Kîn, rik, înat.

(1252) Cotar î: Cotkar e.

(1253) Sitarî: Parastin. Yanî "Xwedê wî biparêze".

(1254) Dinîre: Dikile.

(1255) Birê: Bira.

[16] JİBO CİVATA DAYIKAN

Pirsî ji esrê dewran: "Fenn û tereqqîya te(1256)
dewlet serê çi ye?" Got "dewlet serê jinan e"(1257)

Lewra qe nahewin ew, şev û roj ewan xebat e(1258)
ca zarîyek mezin kin; jîna welat bi wan e

Însan bi eslê fitret ne qenc e, ne xirab e
Qenc û xirabîya me bi rakirina dîyan e(1259)

Emrê Resûl e: "Cennet bin pîyê ummehatan"(1260)
Lewra deha, zekawet bi terbîya ewan e(1261)

Îlm, fezîleta wan hindî biket tereqqî,
techîz bibin mukemmel bi exlaqê maderane(1262)

em dê bilind bin hindê, heta bigîhîne ewcan(1263)
Wextê felahbûnê, zeman jî ev zeman e(1264)

Gotin vekirine dayan civatekê bilindî
Ya Reb tu pêkve bîne, tewfîqekê de wane(1265)

Rehmî nedît ku lai q teqdîm biket hedîyye
Hedîyye ger qebûl bit wî daye cîsm û cane

Ji Mala Hekarîyan

Ebdurrehîm Rehmî

(1256) Esrê dewran: Sedsala dewranê, sedsala gerdûnê. Mexsed jê zeman e.
Fenn; Teknîk.

Tereqqî: Pêşketin,

(1257) Dewlet serê çi ye: Bi saya çi ye, bi xêra çi ye.

(1258) Nahewin: Naqerin, hêsa nabin, nasekinin.

(1259) Peyvika "qenc" di eslê kovarê da weha derketîye. Lê bi dîtina me ev bi şaşî weha hatiye
çapkirin û awayê wê yê rast "qenci" ye.

(1260) Resûl: Pêxember.

Ummehatan: Dîyan, dayikan.

(1261) Deha: Jîrîya pirr zêde, aqilê pirr zêde.

Zekawet: Zeka, jîrî.

(1262) Mader: Dê, dayik.

(1263) Ewc: Cîyê bilintirîn.

(1264) Felahbûn: Îflahbûn, xilasbûn.

(1265) Tewfîq: Rastanîn û lêkanîna şolan.

De: Bide.

Necm-i İstikbal Matbaası

Sahib-i İmtiyaz ve Müdîr-i Mes'ûl: Memduh

[17] KÜRDÇE HARFLERİ⁽¹²⁶⁶⁾

(1266) 1148 numaralı dipnota bakınız.

ADRES:

Babıâli Civarı Ebussuud Caddesinde
Necm-i İstikbal Matbaasında
"Jîn" İdarehanesi

TEVZİ MAHALLİ:

Babıâli Caddesinde Yeni Şark Kitabhanesi

EMRAZ-I CİLDİYE VE EFRENCİYE MÜTEHASSISI DOKTOR ŞÜKRÜ MEHMED BEY

Hemşehrilerimizden Doktor Şükrü Mehmed Bey, pazardan maada her gün sabahdan akşama kadar Galatasaray Mektebi karşısındaki Hıristaki ve nam-ı diğerle Said Paşa Hanındaki muayenehanesinde hastaları kabul ve en mükemmel usullerle tedavi eder.

Telefon: Beyoğlu, 1812

Heyet-i Tahririyemizden Hakkârili Abdurrahim Rahmi Bey'in bu defa da "Gazîya Welat" ve "Memê Alan" isimlerinde biri mecmua-i eş'ar ve diğeri bir piyes olan iki kitabı mevki-i intişara konuldu. İşbu kitapların edebiyat-ı hazıra ile mukayesesi, gerek nesren ve gerek nazmen Kürd lisanının derece-i mükemmeliyetini yek nazarda isbat eden şu mühim eserleri Kürdlere ve bilhassa Kürdçeye alaka peyda etmek isteyenlere tavsiye eyleriz.

MUMAİLEYHİN İDAREHANEMİZDE BULUNAN ESERLERİ:

KURUŞ

5	Esir Bir Çocuğun Başına Gelenler.....	Türkçe manzume
5	Eqîda Kurdan(manzum ilmihal).....	Kürdçe
5	Memê Alan mensur.....	Kürdçe piyes
10	Gazîya Welat manzum.....	Kürdçe mecmua-i eş'ar

Sebîlürreşad cerîde-i İslâmiye, kıymetdar makalelerle intişar etti. Her Müslümana tavsiye eyleriz.

(*) Refîk-i mesaîmiz "Kürdistan" mecmuasının 10'uncu nüshası da intişar etmiştir. Birçok güzîde makaleleri hâvî olan mezkûr mecmuayı kariîn-i kirama tavsiye eyleriz.

WERGERANÊN JÎMAREYA 22'YAN

22'NCİ SAYININ ÇEVİRİLERİ

RAMAZAN BAYRAMI

Büyük Savaş(1267) ile başlayan Kürd sefalet akını, gittikçe artan bir biçimde hâlâ üzerimizden geçmeye devam etmektedir.

Sefalet, yani açlık, çıplaklık, yurtsuzluk, hastalık, ölüm ve bunların öbek öbek acılar taşıyan yan etkileri.

Kürd'ü bu ölüme ve yokluğa doğru sürükleyen akın, doğal duruma ve olanakların bulunduğu duruma dönmüş olmasına rağmen hâlâ durdurulmadı. "Durmadi" demiyoruz; çünkü Kürdleri az-çok bu acılardan kurtarmak o kadar mümkün ve kolaydı ki. .

(Buradan 18 satır sansür tarafından çıkartılmıştır)

Ramazan bayramını tüm Müslümanlarla birlikte Kürdler için de kutlarız ve dilekleri bahşeden Allah'a yakarırız ki, ulu dergâhına yükselen binlerce şehidin ve mazlumun ahının hatırı için, üzerimize çöken bu felâketler defolsun, Kürdler ve Kürdistan az zamanda baht açıklığına kavuşsunlar.

JÎN YAZI KURULU

(1267) 1196 numaralı dipnota bakınız.

BİR MEKTUP

Çok eski bir tarihle Bitlis'ten aldığımız bir mektubu aşağıda aynen yayınlıyoruz. Mektupta, Sayın Wilson'a çekildiğinden sözedilen telgrafi ise, dergimize girecek yazı ve şiirlerin çokluğu dolayısıyla ancak daha sonra yayınlatabileceğiz.

*

(1268) Ulusumun öksüzlüğüne ağladığım bir anda "Jîn" beni buldu. "Jîn"e, tanımlayamayacağım ölçüde minnettarım. Benden O'na çok selâm ve saygı.

Kürdlük, varlığını, o koca varlığını anlayıp kavruyor; "Jîn" gibi müjdecisi de vardır. Ne var ki varlığını anlayıp kavrayan Kürdlük, acaba varlıkta direncini de gösterecek mi?

Ben, ulusların yaşamını, kül ile örtülmüş bir ateş parçasına benzetirim. Kimi zaman bir sert rüzgâr, kimi zaman da bir zafer esintisi, onun üstünü geçici olarak kapatan örtüyü atabilir. Fakat açılan yüzünü yabancılardan korumak, koruyucularının direnç ve sağlamlığına, özellikle de sabır ve dayanıklılığına bağlıdır. Tarih, bize birçok örnek bırakmıştır. Ancak biz, halkların yaşamının gidiş ve seyrini tarihin o eski-püskü, o karanlık sayfaları arasından öğrenecek değiliz; gözümüzün önünde olup biten olayları ve bu arada çırpınan, alçalan, yükselen, düşen, kalkan ulusları inceleyecek, ibret almaya çalışacağız. Benim bildiğime göre, bizim için hareket noktası budur. Bu yol bizi, sosyal kader tapınağına yöneltir.(1269)

"Jîn" iyi bir tutum izliyor. O'nun düşüncesinin amacı, ulusunu uyandırmak, bilim ve kültürle donatmak, saygıdeğer Yazı Kurulunun dediği gibi uluslar topluluğu alanına bir elinde tarih, öbür elinde de ulusal sözlük bulunduğunda sokmaktır. İşte bu, hareketin temel noktası ve ağırlık merkezidir.(1270) Yalnız bu, "Jîn"ın görevidir. Kürd'ün büyük düşünürlerine, ulu şeyhlerine düşen görevler ise daha başka, daha ayrıntılı ve geniş kapsamlıdır. Haddim değil ama, rica yolu ile, "üzerlerine görev düşen bu her iki zümrenin her ne şekilde olursa olsun çalışmalarını birleştirmeleri şarttır" diyeceğim. Yoksa, bir yenilik eskilik kavgası, ümit binasının yıkılmasına neden olur.

(1268) Mektup burada başlıyor.

(1269) "Sosyal kader tapınağı"ndan maksat, öyle anlaşılıyor ki, ulusların kaderini ve geleceğini etkileyip biçimlendiren sosyal olaylardır. Yazar bu olayların ve gelişmelerin incelenmesi gerektiğini belirtmiş olabilir.

(1270) "Hareketin temel noktası ve ağırlık merkezi" sözleri, Arapça bir deyim olup Osmanlıcaya da geçen ve Türkçede tek sözcükle karşılığı bulunmayan "üssül-esas"ın karşılığı olarak kullanılmıştır.

”Jîn” Yazı Kurulu benden daha iyi bilir ki, istisnalar bir yana, çoğunluk, dinsel bir tören yapmayı ”Jîn”in iniltilerine tercih eder. Görüşümü bundan daha fazla açıklamayacağım.(1)

Kürdlüğün ulusal hareketinin, varlığının bilincine varmasının hiç bir milleti inciteceğine ihtimal vermiyorum. Ve ümit ederim ki Kürdlerdeki inanç, varlıklarının bilincine varmakla daha çok bağlılık duygusu, kardeşlik duygusu doğuracaktır. Kuşkusuz ki bilerek sevgi ve itaat, kargaşalı bağlılıktan daha iyidir. Şiddet birlik sağlamaz, daha çok soğukluk getirir.

Kıvanç ve sevinçle görüyorum ki ”Jîn”in saygıdeğer Yazı Kurulu içinde Bitlis’in, bu talihsiz ilin yetiştirdiği feyizli ve aydın beyinler de vardır.

Evet, milliyetlerine aşırı ölçüde bağlılık ve özellikle de özgürlük duygusu, Bitlis’in, bugün sefalet içinde bulunan ve düşük düzeyli bir yaşam yaşayan bu yıkılmış yurt topraklarının insanları için evvel-âhir kıvanç ve övünç kaynağıdır.(1271) Önderlik şerefi daha başka Kürd hanedanlarına ait olsa bile, Kürdlüğün tarihsel kürsüsünde Bitlislilerin baş tarafa yakın seçkin ve onurlu bir yerinin bulunduğu da inkâr edilmese gerektir.

Geçmiş olaylar, Bitlislilerde yakıcı bir idealin varlığını inkâr değil, ispat eder.

Eski diktatörlüğe karşı ayaklananlar Bitlislilerdir; çünkü kanlı, katil diktatörlere karşı şikâyet ve yakınma bayrağını kaldırarak ulu büyüklerini kurban verenler yine Bitlislilerdir.(1272)

29 Nisan(1273) poyrazının darağaçlarında sağa sola salladığı Kürd büyüklerinin mübarek cesetleri, Bitlis ve çevresinin temiz alnına bir varlık damgası, bir yaşam ve bir beka(1274) hakkı beratı nakşetmiştir. İttihatçı hainlerin,(1275) o dikta liderlerinin dediği ve hâlâ kimi basın yapıklarının şuna buna övünç dayanağı olacak biçimde sayfa ve satırlarını doldurduğu o olaylar, hâşâ yüce Halifelige karşı bir başkaldırma, bir gericilik değildi; o, İttihad ve Terakkî’nin zulüm ve diktatörlüğünü, kanlı ellerini kırmak için girişilen bir hareketti. O hareketin uğradığı âkıbet ve gördüğü karşılık, İttihatçıların bilanço defterine kanlı satırlar ve sayfalarla işlenmeye değer.

(1) Okuyucularımız, bu paragraf üzerinde biraz düşünseler iyi etmiş olurlar.

JİN

(1271) Bu cümledeki ”evvel-âhir”, iki Arapça sözcükten oluşup Osmanlıcaya da geçen bir deyimdir ve ”eskiden de, sonra da”, ”önceleri de, sonraları da” anlamına gelmektedir. Türkçede tam karşılığı bulunmadığı için biz deyimini burada aynen kullandık.

(1272) 1233 numaralı dipnota bakınız.

(1273) 1234 numaralı dipnota bakınız.

(1274) Beka: Kalıcılık, kalıcı olma durumu, sonsuz yaşam.

(1275) 1235 numaralı dipnota bakınız.

O,(1276) öyle bir zulüm ile karşılaşmıştı ki o zulüm, sadece Mustafa Abdulhâlık'ların ikbal sandalyesini yükseltmeyi amaçlıyordu. Bu konunun burada yeri yoktur. Bunun için yazdığım yazıları, olayın örtündüğü perdeyi yırtıp atacak gerçekleri, kanıtlayıcı kanıtlarıyla birlikte daha sonra yazar, teşhir ederim.

Geçen gün, gerekli makamların aracılığıyla Wilson'a yazılan telgrafın kopyasını sunuyorum.

Kalıcı sıcak ve içten saygılarımın kabulünü rica ile, bütün saygıdeğer Yazı Kurulunuzu ve girişimcilerinizi selâmlarım efendim.

Bitlis, 21 Mart 335(1919)

Bitlis Kürdlerinden
Y. Ziya

BİR KONUŞMA

20 Haziran çarşamba günü **Kürd Kadınları Tealî Cemiyeti** tarafından okutulan kutsal Mevlüd sırasında Encum Yamülkî Hanımefendi'nin irticalen yaptığı ilgi çekici konuşmanın önemli bölümlerini aşağıda yayınlıyoruz:(1277)

*

Saygıdeğer hanımefendiler!

Pek yüce amaçlarla kurulan **Kürd Kadınları Tealî Cemiyeti**, çalışmalarının başlangıcı olarak bu kutsal Mevlüdü okuttu.

Önce, Cenab-ı Hak'tan hayırlı olmasını ve büyük başarılarla devamını dileyelim; sonra da, bu toplantıya lütfedip katılmış bulunan hanımlara Kürd ulusu adına teşekkürler sunar ve birkaç söz söylememe müsaade buyurmanızı rica ederim.

Hanımefendiler, biz Kürdler, ulusların anlaşmazlıklarını, Allah'ın "iman edenler ancak kardeşirler" buyuran yüce sözü ile bir kenara atıp, değişik halkları kardeşleştiren İslâm dininin doğuşundan beri, yani yüzyıllardan beri Türk ulusunun en içtenlikli bir sevgi besleyeni, en güçlü bir dostu ve en destekleyici bir kardeşi olarak bulunuyoruz.

(1276) Bitlis'i kastediyor.

(1277) Bu cümledeki "irticalen" sözcüğü Arapça bir sözcük olup Osmanlıcaya da geçmiştir ve "hazırlık yapmadan konuşma yapılması, fazla düşünmeden ve kâğıda bir şey yazmadan konuşma yapılması" demektir. Türkçede tam karşılığı bulunmadığı için biz sözcüğü burada aynen kullandık.

Bugün bütün milletlerin mukadderatı başka şekiller aldığı ve herkese bir hak verildiği bir zamanda, bizler de kendi hakkımızı istiyoruz. Çünkü ortada milyonlarla Kürd var ve büyük bir Kürdistan vardır. Kutsal amaçlar uğrunda en çok çalışmak isteyenlere ve uluslarına olan sevgilerini göstermiş oldukları fedakârlıklarla kanıtlayanlara, hepimiz teşekkür borçluyuz.

Derneğin açılış törenine koşarak gelen saygıdeğer hanımlarımız ve kardeşlerimiz, her türlü yardımı yapacaklarına ve Kürdlüğün gelişmesi için ne yapılması gerekirse tereddütsüz olarak yapacaklarına Kürd sözü üzerine söz verdiler. "Kürd sözünden dönmez" cümlesi, öteden beri bir atasözü olmuştur.

Ben kanılarımla inanarak diyorum ki, Kürd her şeye söz vermez, fakat vermiş olduğu sözden de kesinlikle dönmez.

İşte, hanımefendiler, bu derneğe girenler Kürddür ya da Kürdlere sevgi besleyen hanımlardır. Bizim maksadımız Türklüğe karşı durmak değil, tersine ona destek olmak ve kendimizi tanıtmaktır. Netekim Paris'te tüm Kürd haklarını savunmakla görevlendirilmiş olan Şerif Paşa da verdiği muhtırada bu amaçtan ayrılmamıştır.

Gerçek Müslümanların gönülleri hiç bir zaman birbirlerinden ayrılmaz; çünkü onları en sağlam bağlarla bağlayan din vardır. İnşallah bundan böyle, biz Müslüman halklar, adalet ve mutluluk amacını kılavuz alarak öylece çalışacağız ve İslâm dininin uygarlığa, insanlığa ne denli uygun olduğunu anlatmak için davranışlarımızla kendimizi örnek göstereceğiz.

Müsaadenizle bir-iki sözle de, derneğimizin amacından söz etmek isterim:

Hanımefendiler, derneğin amacı, ülkemizde yardıma muhtaç ne kadar Kürd kadın ve çocukları varsa onlara iş bulmak, yönetim merkezleri açmak, okullar açarak öksüz yavrularını bilgilenmeye çağırarak ve öğretmenlik yapabilenlerimizin de gönüllü öğretmenlik yapmalarıdır. Demek istiyorum ki dernek, mümkün olduğu kadar nakdî ve bedenî yardımda bulunacaktır.

Bu kutsal Mevlüd, Kürd olan ve Kürdleri seven saygıdeğer hanımlarla ilk ilişki oluyor. İnşallah bunun gibi birçok toplantılar, konferanslar, müsamereler ve benzeri çalışmalar, bizleri birbirimize tanıtır ve bu tanışmadan ulusumuza pek hayırlı yararlar doğar.

Dernek, ulusun yaralarını sarmak için sizlerin fedakârlığına muhtaçtır. Her Kürd, yardım için bize elini uzatır ve her fedakârlığı başarı ile yaparsa, ulusal isteklerimizin gerçekleşeceğini de göreceksiniz.

Cenab-ı Hak ulusumuzu her zaman mutlu kılsın!

KÜRD MASALLARI

Her ulusun başlı başına bir tarihi olmakla birlikte, tarihin görünen sınırlarından uzak, tarihöncesi uzak dönemlerdeki olaylara ait, bir düş perdesine bürünerek masal biçiminde aktarılıp anlatılan efsaneler de vardır. Bu efsaneler, derin ve köklü bir bilimsel araştırma ile ve birbirlerine zincirleme bağlanarak araştırılacak olursa, bunlarla, kesin olarak, yine o ulusun kuşku ve karanlık perdesi altında gizlenen birtakım ilkel tarihsel gerçeklerine ulaşma olanağı sağlanmış olur. Bugüne kadar hiç bir ulusun ilkel durumlarının bilimsel yöntemlere uygun olarak ve belli bir biçimde keşfedildiği iddia edilemez.

Tarih, bugünkü durumu ve biçimiyle, herhangi bir ulusun ilkel durumunu göstermekte güç yetmezliğini ortaya koyar; özellikle gerçek belgelere ve inandırıcı kanıtlara gereksinme gösterdikten sonra. . . Bundan başka, tarihsel olayların hemen hemen çoğunluğu, salt gerçekleri yansıtamazlar. Bir vakanüvisin (1278) kişisel ve sübjektif gözlemlerinde ve özel düşüncelerinde, bir tarihinin kişisel incelemelerinde ve varsayımlara dayanan yargılarında bir salt gerçek vardır demek, âdeta gerçeklerin çokluğunu kabul etmek demektir. Çünkü değişik görüşlerin başka başka temellere dayandıkları ya da aynı temellerden çıkıp çeşitli dallara ayrıldıkları ortadadır. Bir düşüncenin ya da tarihsel bir olayın çevresinde toplanan söylentilerin de aynen gerçek olduğunu ileri sürmek doğru değildir. Tekniğin oran kabul etmez dönüşümleri, tarih olaylarını âdeta bir oyuncak durumuna getirdi. Dün tarihsel bir gerçek olarak anlaşılan şeylerin bugün değişikliğe uğradığını, yarın büsbütün başka bir biçimde ortaya çıkarak eski durumundan ayrılacağını, yani birçok geçmiş tarihsel gerçeğin âdeta geleceğin birer efsanesi biçimine gireceğini görmemek ve tahmin etmemek olanaksızdır. Tekniğin tanıtlanmış yöntemleri, bize bu kanıyı pek açık bir biçimde veriyor ve gösteriyor.

Gerçek tarih bilginlerine ve bu arada Kizo,(1279) Tyer, Saint Simon, Fostel de Qolanj gibi büyük tarih bilginlerine ve tarih düşünürlerine göre tarih, söylentileri ve alıntıları olduğu gibi saptamakla kalmıyor; olayların birbirini izlemesinin ilk nedenlerini ortaya çıkarıp incelemeyi esas alıyor. Yani tarih, bir ulusun yaşamını geçirirken uğrayageldiği olayların, o ulusun düşüş ve gelişme ölçüsünün, uluslararası ilişkilerdeki değer ve öneminin, ulusal öğelerinin, sosyal yapısının, çevre koşullarının gereklerine uyum sağlama yeteneğinin ve benzeri durumlarının ilk nedenlerini ve felsefî etmenlerini esas alıyor.

Kuşkusuz ancak bu şekildedir ki, tarih denilen ezelî bir dipsiz denizden yarar elde etmek mümkün olacaktır.

(1278) Vakânüvis: Osmanlılar döneminde, meydana gelen olayları yazıp kaydetmekle görevli devlet tarihçisi. "Olay yazıcısı" demek olan bu terim, Türkçe tam karşılığı bulunmadığı için burada tarafımızdan aynen kullanıldı.

(1279) 1237 numaralı dipnota bakınız.

Tarihin kardeşleri ve yoldaşları olan bilimlerin de hizmetteki eksiklikleri ortadadır. Arkeoloji henüz yavru durumundadır. Anıtlar ise, çok kez, karanlık bir komutanın, gerçekten biraz sapan ya da pek yanlış bir biçimde, zulmünün özetini torunlara anı olarak bırakıyor. Yazılı eserlerin toplamı da her zaman bilimsel bir bütünlük sağlayamamıştır. Oysa bilim birliği emreder.

Tarihin yaşlı bir anası sayılan coğrafyaya gelince; ne yazık ki o da tarihe yardım etmek konusunda pek cimri davranmıştır. Henüz tecrübesiz bir çocuk olan tarih, ne zaman, uzun yüzyıllar süren uygarlığın gelecekteki geniş yolunda hayli mesafe alarak, birçok bilim fedailerini kurban verdikten sonra, ulusların ilkel durumlarını kesin ve salt bir gerçek biçiminde torunlara aktarırsa, o zaman, bugünkü ocakbaşı eğlenceleri niteliğinde olan tatlı efsanelerden hemen birçoğunun da birtakım ilkel gerçekleri içerdikleri anlaşılacaktır.

*

Efsaneler, tarih gibi tümüyle bir özellik göstermezler. Çeşitli ulusların dillerinde, sosyal durumlarında ve sosyal geleneklerinde olduğu gibi, masallarında da birbirlerine benzeyen birtakım benzer noktaların izleri görülür. Bu da, insanların aynı kökenden doğup değişik kollara ayrıldıklarını gösterir. Bu nedenle, hiç bir efsane yoktur ki melez bir durumda olmasın. Arap efsanelerinin birçoğu Acem efsanelerinden esinlenilmiş olduğu gibi, bugünkü Arap edebiyatında yüksek mevziler oluşturan eski Yunan efsaneleri de Doğu'nun birçok boşınanlarını içermektedirler. Zaten Doğulu olan Yunan boşınanlarındaki Titanlar ne ise, Kürd'ün masallarındaki Yedibaşlı Devler de hemen odur. İddia edebiliriz ki Kürd boşınanları, büsbütün Doğulu olmaları nedeniyle öbürlerinden daha eskidir, ve kuşkusuz ki hiç birinden esinlenilmiş değildir; aralarında bir çeşit benzerlik bulunabilir. Kürd'ün de ilkel dönemlerinde tanıdığı, inandığı şeyler yok değildir. Elbette O'nun da "Kea"sı, "Rea"sı, "Hira"sı, "Apollon"u, "Minrev"i, "Zeus"u vb. vardır. Ne var ki önemli olan, bunları Kürd'ün boşınanlarından çıkarıp bilimin gözleri önüne koymaktır.

Her şeyi gibi, çaresiz ulusun o güzel, o tatlı efsaneleri de unutulmuşluk külü altında kalmıştır. Ben işittiklerimi, kendimden hiç bir şey eklemeksizin, olduğu gibi aktarıyorum. Değişik zamanlarda ve değişik yerlerde bu efsanelerin biçimden biçime girdikleri uzak bir ihtimal değildir. Aynı masal, başka bir Kürd yöresinde başka bir biçimde anlatılabilir. Esas bir olduktan sonra ayrıntılarda sakınca yoktur.

Okuyucularım emin olsunlar ki bu efsaneleri Kürd'ün viran köylerinde tandır başlarında yaşlı Kürd kadınlarından tatlı tatlı dinleyerek bugünkü

Türkçeye gayet açık ve anlaşılır bir dille yazdım.(1280) Bu konuda uzaktan yakından bana yardıma koşanlara Kürdlük adına teşekkür etmeyi bir görev sayarım. Bize karşı olanların birçoğu, boşınanlarımızın olmadığını, var olanların da İslâm dininden sonra oluştuklarını iddia etmektedirler. Dini âdeta ulusal bir biçimde kabul eden Kürd, nasıl oluyor da boşınanlarını dinsel bir nitelikte ve ulusal olmayan bir nitelikte ortaya koyuyor! Bunun üzerinde gerçekten düşünülmesi gerekir.

Kürd boşınanlarını bildiğim, toplayabildiğim kadar "Jîn"ın saygıdeğer sayfalarına ve mitoloji bilginlerinin gözleri önüne serip insaf ve incelemelerine sunacağım. Ola ki bu yazılarda, Diyarbekir'in güzel Kürd efsanelerini "Dede Korkut" masallarına uydurarak değiştiren nankör bir Diyarbekirli'nin de insafsızlığı meydana çıkacaktır.(1281)

Kemal Fevzi

KÜRD EFSANELERİNDEN ALTIN KÂKÜLLÜ ÇOCUK

Yaşlı padişah, altın şamdanlı, karyolalı sarayının zümrüt çiçeklerle bezenen bahçesinde üzgün ve kararsız bir durumda dolaşıyordu. Ağır ve üzüntülü düşüncelerinin verdiği bir bezginlikle, güzel kokuların saçıldığı gölgeler altında titreyen duru bir havuzun kenarına oturdu ve yorgun başını titrek avuçları arasına aldı. Derin bakışları, uzak, hayalî bir ufku sarayına doğru süzülüyordu. Ansızın bahçe kapısı vuruldu. Kapıcı,

—Padişahım, bir derviş! dedi.

—Gelsin, diye emir verildi.

Ak sakallı, kıvrıkcık saçlı, geniş omuzları ve uzun boyu ile bir hayali andıran derviş içeri girdi ve esrarlı bir bakışla padişaha doğru yaklaştı. Daha "otur" emrini almadan,

—Padişahım, niçin böyle düşünüyorsun? sorusunu ortaya attı.

Dervişin bakışları altında ürperen padişah, elinde olmadan işi Tanrı'nın buyruğuna bıraktığını gösteren bir tavırla, düşüncesinin nedenini şöyle anlattı:

(1280) Yazarın bu cümlede sözünü ettiği "bugünkü Türkçe"den maksat o günkü Türkçedir, yani Osmanlıcanın o günkü biçimidir. Oysa, derginin bu sayısında yayınlanmış olan masalın ilk bölümü, bugünkü kuşaklarca anlaşılması güç bir dille yazılmıştır. Bu nedenle, biz masalın bu bölümünü ayrıca günümüz Türkçesine de çevirdik. Masalın bundan sonraki sayılarda yayınlanacak olan iki bölümü ise daha kolay anlaşılabilir bir dille yazılmıştır. Bu nedenle biz onları günümüz Türkçesine çevirmeye gerek görmedik, sadece içlerinde yer alan bazı Arapça ve Farsça sözcüklerin Türkçe karşılıklarını dipnot olarak yazmakla yetindik.

(1281) 1239 numaralı dipnota bakınız.

—Baba, görüyorsun ya! Demir kapılarında gürbüz, boylu poslu mızraklıların beklediği bu elmas sarayın, kenarında neylerin çalındığı, rakseden kızların oynadığı, billur kadehlerle gülrengi içkilerin sunulduğu bu gümüş fısıkiyeli duru havuzun, her dalında başka bir kuşun öttüğü bu zümrüt bahçenin ben öldükten sonra kimlere kalacağını düşünüyorum. Ecelin bana ne kadar müsaade edeceğini kestirebilir misin! Mezar ile aramızda hemen ölçülebilecek ne kadar bir mesafe kalmıştır! Ölümün siyah elleri beni sonsuzluğa çağırıldığı gün, bu taç ve tahtın bir tek çocuğuma olsun kalacağını bilseydim, dünyaya yanık bir özlemle göz yummayacaktım.

Padişahın fersiz gözleri, bu sözleri söylerken artık yaşarmıştı. Heyecanını bir türlü tutamıyordu. Azıcık bir yakınma daha, hemen gözyaşlarını damlatıyordu.

Derviş padişahın arkasını sıvadı ve şöyle dedi:

—Hiç merak etme şevketlûm!(1282) Gelecek yıl üç çocuğun birden olacak. Fakat bir tanesini herhalde bana adayacaksın.

Dervişin böyle geleceğe ilişkin haber verdiğini gören padişah ant içti ve dedi ki:

—Baba, eğer dediğin olursa bir evlâdım sana feda olsun.

Derviş bahçe kapısını açmadan, âdeta yere batmış gibi göz önünden kayboldu. Bir yıl dolmadan padişahın üç mini mini erkek yavrusu birden dünyaya geldi. Çocuklar günden güne, aydan aya büyüyorlardı. Derviş bir yıl sonra koşup geldi. Padişah, çocuklarının henüz süt nineleri kucaklarından ayrılamayacaklarını anlattı ve dervişten iki yıl daha müsaade vermesini rica etti. Çocuklar dört yaşına ayak basmışlardı. Derviş yine sarayın kapısına dikildi. Kendisine verilecek yavruyu istiyordu. Padişah ise babalık merhametine yeniliyor, sözünü yerine getiremiyordu ve "derviş yine aldatırım" diye bin türlü neden ve bahaneler ileri sürüyor, uzun yalvarışlarla bir süre daha müsaade diliyordu. Derviş, sözünde şiddetle diretiyor ve büyük bir sabırsızlık gösteriyordu. Sonunda, yanıt vermeksizin küskün olarak ayrılıp gitti.

(Devamı var)

K. F.

(1282) Şevketlû: Osmanlılar döneminde padişahlar için kullanılan bir unvan olan bu sözcük, "güç ve kudret sahibi, güç ve kudretten doğan görkemli bir saltanatın sahibi" anlamına gelmektedir. Sözcük, Türkçede tam karşılığı bulunmadığı için burada tarafımızdan aynen kullanıldı.

KÜRD TALEBE HÊVÎ CEMİYETİ BİLDİRİSİ

—GEÇEN SAYIDAN DEVAM VE SON—

İnancını, idealini asabiyetle(1283) savunan ve bu uğurda canını feda etmekten zevk alan, refah ve mutluluğunun yol ve etmenlerini sağlamlaştırıp pekiştiren, sağlıklı, sağlam ve bilinçli bir beyinsel kavrayışa sahip olan uluslar, görüyoruz ki dünyanın mukadderatının düzenleyicisi kesiliyorlar.

Bu nedenledir ki Kürd gençliği, Kürd ulusunun kendi seçkin nitelik ve özelliklerine uygun şerefli bir konuma ulaşması için, her şeyden önce Kürd inancının, namus ve idealinin ölmez bir inançla korunması gerektiği kanısındadır.(1284)

Ayrıca Kürd gençleri, ulusal zenginliklerinin tüm dünya kıtalarınınkinden daha zengin olan uluslarının öteki uluslara karşı ve gençlerinin de kamu kuruluşları önünde düşük düzeyli bir dilenci durumunu kazanmalarının Kürd ulusu için ağır bir felâket olacağına da emindirler.

Bu güven ve bu inancın itici gücüdür ki, Kürd ulusunun bilim ve kültür yolunda bir an önce ilerlemesi zorunluluğunu, **Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti** esas tutum olarak kabul etmiştir. Ve bu amaç çevresinde bu kez tüzüğünü değiştirip genişletmiştir. Bu amaca ulaşmak için Kürdistan'ın her tarafında şubeler açacağı gibi, üyelerini de, çağdaş uygarlığın temel kuralları ile alışkanlık edinmeleri için Avrupa'ya gönderecektir.

Asur yıllıklarında, Medya ve Part anıtlarında, Arap, Türk ve özellikle de İran tarihlerinde uzun ve şerefli bir tarihsel yaşama sahip bulunan Kürdistan'ın, ve birtakım dinsel ve siyasal kurumların ya da zorba ve askerî otoritelerin tasallutundan uzak kalabilmiş olduğu dönemlerde kendi gelenek ve görenekleri ve kendi eğilimleri sınırları içinde adaletli ve kültürsever hükümetler kuran Kürd ulusunun ihmal edilmiş ve unutulmuş olarak kalmış bulunan "ulusal tarih"ini toplama olanaklarını hazırlamak da, derneğin temel amaçlarındandır.

Bu arada, Fars ırkının geniş ve uyumlu dilinden olup "Acem dili"ne tarihsel kıdem ile üstün olan ve fakat sözcüklerin dokusu ve türetimi konularında geri kalmış olan "Kürd dili"nin yararlı bir duruma gelmesi ve pratik bir biçimde anlatım yeteneğine sahip ve az bir zaman içinde "yazı dili" olması için derneğimiz çalışmalar yapacaktır.(1285) Bu gereğin yerine getirilmesi,

(1283) Asabiyet: Arapça olup Osmanlıcaya da geçen bu sözcük şu iki anlama gelir: 1- Sınırlılık, sınırlı olma durumu. 2- Kişinin kendi yakınlarını, yurdunu, ulusunu ya da dinini koruması ve savunması, bunlardan birine ya da bazılarına ya da tümüne karşı duyduğu bağlılık. Burada sözcüğün ikinci anlamı söz konusudur. Sözcük, Türkçede tam karşılığı bulunmadığı için tarafımızdan aynen kullanıldı.

(1284) "Kürd inancı, namus ve ideali"nden maksat, Kürdlük inancı, Kürdlük namusu ve Kürdlük idealidir.

(1285) Bu cümlemin başındaki "Fars ırkının geniş ve uyumlu dili"nden maksat, Kürdçenin de içinde bulunduğu İran dil topluluğudur. Cümledeki "Acem dili"nden maksat ise Farsçadır. Cümledeki "doku" sözcüğü "nesc" sözcüğünün, "türetim" sözcüğü ise "imal" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır.

sanıldığı kadar güç ve uzun değildir. Bugün ikincil ve geçici birtakım itici etmenler ve engeller dolayısıyla, telâffuz biçimi ve ufak tefek sözcük değişiklikleri bakımından çeşitli kabilelerde değişikliğe uğramış olan Kürdçenin yazı ve anlatım dili biçiminde saptanması, değişik kabilelerin lehçelerini ve dil bilgisini bilen saygıdeğer zatlardan oluşan bir kurulun bir an önce hazırlayacağı "ulusal sözlük"ün düzenlenmesine bağlıdır. Kürd genel yaşamında gelecekte başlayacak olan karışım ve ilişkilerin, öğretim ve yayınların, çok zaman geçmeden, yazı dilini büyük merkezlerde konuşma dili durumuna getireceği kuşkusuzdur. Vazgeçilmez olan bu özlemin gerçekleşmesini sağlamak için, hazır bulunmalarıyla derneğimize yaşam verecek olan Kürd düşünür ve aydın zatlarının himmet ve gayretlerine başvurulacaktır. Tüzüğün özel maddelerinin hükümlerine uygun olarak oluşacak olan "Tamim-i Maarif Heyeti"(1286) böylece Kürd kültürünün uyanışı ve gelişmesi konusunda önemli bir etmen olacaktır.

Kürdçe eski edebiyat eserlerini toplayıp yayınlamak da, derneğimizin omuzlarına yüklenen görevler arasındadır. Xanî'nin "Mem û Zîn"ini, Nalî'nin ve Melayê Cizîrî'nin "Diwan"ı ile Elîyê Herîrî'nin, Feqîyê Teyran'ın, Mistefa Begê Kurdî'nin, Şêx Qadir'in ve Şêx Rıza'nın Kürd edebiyat tarihini zengin ve renkli bedî'alarla dolduran edebiyat eserleri izleyecektir.(1287)

Derneğimiz, ulusun çok olan sosyal, ekonomik ve bilimsel ihtiyaçları arasında bugün şiddetli bir biçimde duyulan ihtiyaçları karşılayan ve yapılması olanak sınırları içinde bulunan konulara öncelik verme görüşünü korumaktadır.

Çalışmalarımız yolunda Tanrı'nın bizi başarılı kılması ve ulusumuzun ulusal ve mutlu bir yönetime kavuşması dileğini eşsiz olan Cenab-ı Allah'ın yüce huzuruna sunarız.

Gayret bizden, Kürdler, yardım sizlerden!

(1286) Tamim-i Maarif Heyeti: Bilgi ve kültürü yaygınlaştırma kurulu.

(1287) Bedîa: Arapça olup Osmanlıcaya da geçen bu sözcük "gözcü, gözü gönlü okşayan, herkes tarafından beğenilen güzel şey" demektir. Burada anlatılmak istenen, bu eserlerin taşıdıkları gözcü ve gözü gönlü okşayan üstün sanat değerleridir. Sözcük, Türkçede tam karşılığı bulunmadığı için çeviride tarafımızdan aynen kullanıldı.

SAYIN OKUYUCULARIMIZA VE ABONELERİMİZE

1- Dergimiz adına posta ile birtakım paralar geliyor. Paraları gönderen zatlar, adlarını ve ne için gönderdiklerini bildirmediklerinden, isteklerini yerine getiremiyoruz.

Bundan başka, bazı zatlardan, abone bedeli gönderildiği halde dergilerinin kendilerine ulaşmadığına ilişkin yakınma mektupları alıyoruz. Biz dergimizi her türlü kişisel kâr ve çıkar düşüncelerinden uzak olarak, yalnız ulusumuzun bilinçlendirilmesi amacıyla yayınladığımızdan, abone olan zatların dergilerini düzenli olarak göndermeyi de büyük bir görev biliriz. Bu nedenle, abone bedellerini gönderdikleri halde dergi alamayan zatların paraları, birçok benzeri gibi, ya yönetim yerimize gelmemiştir ya da postaneye verdiğimiz dergiler, yine birçok benzeri gibi, okuyucularımıza gitmemiştir. O halde kusur yönetim yerimizde değil, açıkça söyleyelim, postanelerdedir. Ne yapalım, yüce ilgili makamın dikkatini çekmeye ilişkin olan ve her sayımızda çıkan paragrafımız bir fayda vermiyor demektir.

Bundan böyle, yönetim yerimize para gönderen zatların, paranın miktarını ve ne için gönderdiklerini ayrıca mektupla bildirmelerini ve dergilerinin tümünü ya da bir bölümünü almayan saygıdeğer zatların da, yine kendilerine dergi gönderilmek üzere, açık adresleriyle birlikte lütfen durumu bildirmelerini rica ederiz.

2- Yıllık abonemiz 44, altı aylık abonemiz ise 22 sayıdır. Dergimize altı aylık abone olan saygıdeğer zatların aboneleri bu sayıda tamamlanmış olduğundan, bundan sonraki sayılara yeniden abone olmaları gerekir.

Dergimizin sayısız güçlükler içindeki bu başarısı, çalışmalarımızın saygıdeğer ulusumuzca gördüğü kadirbilirce yardım ve destek sayesinde. Her yardım ve ilgi, bizi, başladığımız faaliyet yolunda daha büyük fedakârlıklarla yürümeye teşvik eden bir etmen olacaktır.

Teşvik ulustan, başarı Allah'tandır.

JİN YÖNETİMİ

* *
*

Çalışma arkadaşımız "Kürdistan" dergisinin 10'uncu sayısı da yayınlanmıştır. Birçok seçkin yazıları içeren adı geçen dergiyi saygıdeğer okuyuculara tavsiye ederiz.

BELAVOKA

KOMELA XWENDEKARÊN KURD HÊVÎ

—JÎ JÎMAREYA BERÎN DEWAM Û DÛWAYÎ—

Neteweyên ku xwedîyê hiş û mejîyên sax û zexm û têgînîştî ne, (1288) her weha bawerî û îdeala xwe bi xîret mudafee dikin û di wê oxirê da ji fîdakirina gîyanê xwe zewq distînin, (1289) rê û wasîteyên dewlemendî û bextyariya xwe zexm dikin, (1290) em dibînin ku ew netewe dibin karsazên pêşedema dinyayê, (1291)

Ji ber vê yekê, ciwanên Kurd bawer dikin ku, jibo ku neteweyê Kurd bigîje mertebeka xwedîşeref a ku layiqê xislet û xwîyê wî yê bijare be, berî her tiştî divê ku bawerî û namûs û îdeala Kurdîtiyê bi bawerîyeka nemir bê parastin. (1292)

Her weha, ciwanên Kurd ewle ne ku, neteweyê wan ê ku xizneyên wî yên neteweyî ji yên hemî parçeyên dinyayê dewlementir in, eger li pêşberê neteweyên di têkeve rewşa parsekên kêmqedir, û eger ciwanên Kurd jî li ber sazgehên giştî têkevin rewşa parsekên kêmqedir, ev yek dê jibo neteweyê Kurd bi-be felaketeka giran. (1293)

"Komela Xwendekarên Kurd Hêvî" yê, zerûreta pêşveçûna neteweyê Kurd di rîya zanîne da, jibo xwe şopa sereke qebûl kirîye û li dora vê amancê ve carê nîzamnaxwe guhartîye û fire kirîye. **"Hêvî"**, jibo gîhana vê mexsedê, dê li her derê Kurdistanê şax veke; (1294) her weha, jibo hînbûna medenîyeta nuhayîn jî dê endamên xwe bişîne Ewropayê.

Kurdistan di salnameyên Asûrîyan da, di abîdeyên Med û Farisan da, di tarîxên Ereban û Tirkên û xasma jî Îranê da xwedîyê jîyaneka tarîxî ya dirêj û bişeref e; (1295) her weha neteweyê Kurd jî, di wan dewran da ku kariye xwe ji hin sazgehên dînî û sîyasî û ji teselluta hin selteneîten zordar û eskerî biparê-

(1288) Sax: 1- Kesê ku dijî, ne mirî. 2- Kesê li ser sihheta xwe, ne nexweş. 3- Tiştê yeker, ne nivçe û parçe. 4- Tiştê ne pûç û rizî. Li vir mexsed jê mana 4'an e. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "salim" a Erebi da nivîsî.

(1289) Îdeal: Amanc û daxwaza ku mirov bi fikra xwe, bi ramana xwe pê bawer dike û di rîya pêkhatina wê da dikoşe, wê di fikra xwe da tim dijîne û dixwaze ku bigîje wê. Me ev peyvîka Yunanî di şûna peyvîka "mefkûre" ya Erebi da nivîsî.

(1290) Me peyvîkên "rê û wasîte" di beranberê beyvîka "esbab" a Erebi da bi kar anîn.

(1291) Karsaz: Kes yan jî sazgeha ku kar û barên kesan, weletan, dewletan, vêkxistinan saz dikin, sererast û organîze dikin. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "nazim" a Erebi da nivîsî.

(1292) Xwî: Tebîet, qereker, awayê tebîî yê jîyan û tevgerên mirov. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "tebayî" a Erebi da nivîsî, ku ew jî piranîya peyvîka "tebîet" e.

(1293) Mexsed jî "xizneyên wî yên neteweyî" serwet û dewlemendîyên Kurdistanê yên bin'erd û ser'erd e. Bi peyva kurt, yanî "dewlemendîyên Kurdistanê".

(1294) Şax: Gulîya biçûk a ku ji gulîya darê ya mezin vediqete. Bi awayê mecazî bi mana "milekî vêkxistinek" jî tê. Li vir mexsed jê mana mecazî ye. Me ev peyvîk di şûna peyvîka "şu'be" ya Erebi da nivîsî.

(1295) Abîde: Avayîya ku bûyereka giring temsîl dike û digîhîne neslên pêşedemê. Bi Înglîzî "monument".

ze, di nava çarçova tore û adetên xwe da û li gora kêfxwestina xwe hin hukumetên dadevîn û zanînevîn saz kirine; (1296) lê belê, tarîxa neteweyî ya Kurd û Kurdistanê îhmalkirî û bîrkirî maye. Aha, hazîrkirina wasîteyên berhevkirina vê tarîxê jî, di nava mexsedên bingehîn ên komelê da ye.

”Zimanê Kurdî” yê ku yek ji zimanên irqê Faris ên fire û ahengdar e, li gora qîdema tarîxî bi ser ”zimanê Ecem” ra ye; lê belê di babetê raçandin û çêkirina peyvikan da li paş maye. (1297) Jibo ku zimanê Kurdî bibe zimanekî mefadar û kêrhatî, bigîje hêginîya îfadekirinê û di demeka kurt da bibe ”zimanê nivîsînê”, komela me dê xebat bike. (1298) Pêkanîna vî karê pêwîst, bi qasê ku tê texmînkirin ne zor e, ne jî demeka dirêj dixwaze. Ji rûyê hin samed û ritmên peyîn û berdem, li nik qebîleyên cure-cure awayê teleffuza hin peyvikan guherîye û di hin peyvikan da jî hin guhartinên hûrik-mûrik peyda bûne; (1299) Aha ji ber vê yekê, îro di zimanê Kurdî da hin guhartin qewimîne. Jibo ku zimanê Kurdî wek zimanekî nivîsînê û peyivînê bê tespîtkirin, divê ku gavek zûtir ”Ferhenga Neteweyî” ji aliyê qomîtek ve bê amadekirin; divê ku ew qomîte jî ji zatên berrêz ên wisa pêkbê ku bi zarên cure-cure bizanin û zimanzan bin. Ew têkilhevî û pêwendî û xwendin û weşandin ku dê di pêşedemê da di jîyana Kurdan a giştî da dest pê kin, dê di merkezên giştî da ”zimanê nivîsînê” di demeka kurt da hemin bikin ”zimanê peyivînê” jî. (1300) Jibo pêkanîna vê xwezîya ku dest jê nayê kişandin, dê muraceetê hîmmet û xîreta zatên bîrewer û rewşenbîr ên Kurd bê kirin ku ew ê bi hazîrîya xwe jîyan bidin komela me. (1301) ”Qomîta Belavkirina Zanîne”, ku dê li gora maddeyên taybetî yê nîzamnâmê bê pêkanîn, di babetê hişyarî û pêşketina çandeya Kurd da dê bibe faqtozeka giring.

Berhevkirin û weşandina eserên edebî yê mêjîn ên Kurdî jî, di nava wan wezîfan da ye ku hatine ser milê komela me. (1302) Piştê ”**Mem û Zîn**” a Xa-

(1296) Dadevîn: Kes yan jî vêkxistina ku dadê, edaletê dievîne, alîkarîya dadê dike. Me ev peyvîk di beranberê peyvîka ”adil” a Erebî da nivîsî.

Zanînevîn: Kes yan vêkxistina ku zanîne dievîne, alîkarîya zanîne dike. Me ev peyvîk di şûna peyvîka ”îrfanperwer” da bi kar anî, ku ew jî ji peyvîka ”îrfan” a Erebî û pêveka ”perwer” a Farisî da nivîsî.

(1297) Mexsed ji ”irqê Faris” irqê gelên Îranî ye ku yek ji wan jî gelê Kurd e.

(1298) Mefadar: Tiştê ku mefa û fêde dide, mirov mefa û fêde jê dibîne. Me ev peyvîk di şûna peyvîka ”mufîd” a Erebî da nivîsî.

(1299) Peyîn: Tiştê ku ne di derexa pêşîn da ye, li pey ê derexa pêşîn tê; tiştê ne sereke yê ku li pey tiştê sereke tê. Me ev peyvîk di şûna peyvîka ”talî” ya Erebî da nivîsî. Berdem: Tiştê ku di demek da heye û bi wê demê ve girêdayî ye, bi rabûna mercên wê demê ew jî ji holê radibe û tune dibe, ne timî û daîmî ye. Me ev peyvîk di şûna peyvîka ”arizî” ya Erebî da nivîsî. Peyvîka ”muweqqet” jî hema-hema bi wê manê ye.

(1300) Mexsed ji ”merkezên giştî” bajarên mezin, sazgehên wek karxanên û zanîngehan û daîrên dewletê û wd. ne, ku ji hemî herêmên welêt hevvelat di wan de dicivin.

(1301) Mexsed ji ”hazîrî” yê hatin û çûyin, dayin û standin û pêwendîyên bi komelê ra ne. Me ev peyvîk di şûna peyvîka ”huzûr” a Erebî da nivîsî.

(1302) Weşandin: Çapkirin û belavkirina pirtûkan, kovaran, rojnaman û wd. Me ev peyvîk di beranberê peyvîka ”neşr” a Erebî da bi kar anî.

Mêjîn: Tiştê ku di demên berê da, di mêj da çêbûne, hatine afirandin, yan jî bûyerên ku di mêj da qewimîne. Me ev peyvîk di şûna peyvîka ”qedîm” a Erebî da nivîsî.

nî, dê "Dîwan" a Nalî û "Dîwan" a Melayê Cizîrî û mîrasên edebî yê Elîyê Herîrî, Feqîyê Teyran, Mistefa Begê Kurdî, Şêx Qadir û Şêx Riza bîn weşandin, ku hemî jî dîroka edebîyata Kurdî bi xeml û xêzên dewlemend û rengîn dadigirin. (1303)

Îhtîyacên neteweyê me yê komelî, abûrî û zanyarî gelek in; (1304) dîtina komela me ev e ku, ji nava van îhtîyacan, îhtîyacên ku pirrtir tîne hiskirin û pêkanîna wan jî mimkun e, divê ku ji yê dî bîn pêşxistin.

Em vê daxwaza xwe bilindê bargaha Xwedayê bêheval dikin ku, di rîya xebata me da me bigîhîne kargêrîyeka neteweyî û bextyar.

Kurdno, xîret ji me, alîkarî jî ji we!

(1303) Me peyvikên "xeml û xêz" di beranberê peyvika "bedîe" ya Erebi da bi kar anîn. "Bedîe" bi mana "tiştê pirr xweşik ê ku dilê mirov ber bi xwe dikişîne û zewqeka pirr dide mirov" tê. Ji ber ku peyviyeka bi vê manê di zimanê Kurdî da tune, me mana peyvikên "xeml û xêz" di vir da nêzê mana peyvika "bedîe" dît û di şûna wê da ew her du peyvik nivîsîn.

(1304) Komelî: Tiştê ku pêwendîya wî digel komelê heye, komel wî bi kar tîne yan jî dixwaze. Me ev peyvik di şûna peyvika "îctîmaîye" ya Erebi da nivîsî.

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N H A Y A T

Salek 220 quriş e
Nîv sal 130 ”

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

MÜNDERECAT

TÜRKÇE KISMI

İtizar	
Bir haber(yevmî gazetelerden)	
Hicran-ı Bohtan	Mîrzayê Cizîrî
Baban Kürdlerinde kabiliyet-i harbiye ve Nalî'den bir parça	Emin Feyzi
Kürd gençleri kavuk sallamaz	Necmeddin Hüseyin
Kürd masalları(Altun Kâküllü Oğlan). . .	Kemal Fevzi

KÜRDÇE KISMI

Le ber rûhî Kurde biçûkan	Lahûtî Xan
Gazîya dûmahîkê	E. Rehmî

Nüshası 5 kuruştur
Necm-i İstikbal Matbaası

MUHTEREM KARI'LERİMİZE VE ABONELERİMİZE(*)

Gerek "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" ve gerekse "Jîn" gazetesini namına abone, teberru ve sair suretlerle gönderilecek her türlü mebalığın doğrudan doğruya "cemiyet" ve "Jîn" namına gönderilmelerini kari'lerimizden ehemmiyetle rica eyleriz. Başka vasıtalarla ve başka namlara gönderecekleri paraların ziyâından ve bu sebeble arzularının is'af olunamamasından dolayı kari'lerimizce mes'ûl tutulamayacağımızı arzederiz.

MUHABERE-İ ALENİYE(*)

El'an ku disekine li qeza Kilîsî
Meşxûl e bi tehsîla pare, filûsî
Ya Reb tu ji cemaeta Kurdan binivîsî
Mexmûm û feqîr Yûsifê Bitlîsî(1305)

sözleriyle tazallum eyleyen Yusuf Ziya Bey'e:

Faaliyetinize pek çok teşekkür ederiz. Emirlerinizi îfa ettik. Faaliyetinizin devamını hamiyet-i milliyenizden bekleriz.

(1305) Kürdçe olan bu dörtlüğün Türkçe çevirisi şöyledir:

"Şimdilerde Kilis ilçesinde oturan
Para ve mangır tahsiliyle uğraşıp duran
üzgün ve yoksul Bitlisli Yusuf
Tanrım, Kürd toplumundan yazıver O'nu".

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N

Salek 220 quriş e
Nîv sal 130 ”

H A Y A T

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

KARİ'LERİMİZDEN İTİZAR(❖)

Kürdistan'ın ihtiyacını ve Kürdlerin arzularını tatmin etmek üzere "Jîn"i siyasî olarak neşretmeye teşebbüs ettik. Muamele-i resmiye henüz maalesef hitam bulmamıştır. Bu nüshamızın teahhur-ı intişarı da bu muamelenin hitamına intizar ve mükemmel, mütenevvi münderecat ile neşrini arzu ettiğimizdendir. "Jîn" kari'lerini sabırsızlıktan kurtarmak için daha fazla beklemeyerek bu defa da böyle çıkardık. Yed-i ihtiyarımızda olmayan ve bizi de rencîde eden bu ufak sekte-i teahhurdan dolayı muhterem kari'lerimizden itizar ve temennî-i af eyleriz.

YEVMI GAZETELERDEN(*)

Ağustosun on birinci pazarertesi günü, Amerika Tahkik Komisyonu tarafından Kürd demokratları namına kabul edilen Necmeddin Hüseyin, Dava vekili Aziz, "Jîn" gazetesi Sermuharriri Memduh Beyler, hulasaten şu beyanatta bulunmuşlardır:

Kürdlerin ekseriyetle sakin oldukları mahallerde ancak Kürd hukuk-ı milliyesi mevzu-i bahs olabilir. Kürdlerin o havalîde asırlardan beri haiz oldukları ekseriyet-i kahire bugüne kadar berdevam ve bu, ecnebî tedkikatıyla dahi sabittir. Bundan başka, Kürdlerin oralarda hukuk-ı ırkiye ve tarihiyesi [2] dahi gayri kabil-i inkârdır. Kürdlerin bugün istedikleri hak, yalnız kendi arzularıyla değil, Amerika efkâr-ı umumiyesinin ve onun mümessili olan Wilson'ın prensipleriyle de teyid olunmuş bir haktır.

Heyet-i mümessile, bu vadide lâzım gelen delail ve mâlumâtı îrad ettikten sonra, suret-i cebriyede tehcir edilerek elyevm Konya, Adana ve bu havalîde açlık ve sefalet içinde mahvolmakta ve âlem-i insaniyet için fecî' bir manzara teşkil etmekte bulunan yedi yüz bini mütecaviz Kürd hakkında Amerika heyetinin nazar-ı dikkat ve merhametini celbetmiştir.

HİCRAN-I BOHTAN(*)

Milyonlarca ehl-i vatandan bahsetmeyeceğim. Kürdleri herkes tanıyor. Benim, bunlardan başka daha vefadar, daha hassas ve fedakâr vatandaşlarım var. Kimlerdir bilir misiniz? Kimi, sergerdan ve pürheyecan, taştan taş çarparak gülzar-ı vatan etrafında bir umman-ı mevanî vücuda getirmek için koşuyor, meftûn olduğu o hâk-i paki derağûş etmeye çalışıyor.(1306) Kimi kemal-i temkin ve iclâl ile merkez-i vatanda bir heykel-i mehabet gibi dikilmiş, nighban-ı vatandır. Bir diğeri, hâk-i payı endaz-ı tecavüz olmak isteyen ağyarı iltikam için timsah-ı zil'ecnah gibi ağzını açmış, müdhîş ve mehîb bir tavır ve eda ile "sakın gelme" diyor.

Bunların hepsi benim vatandaşlarım. Hepsi o arz-ı mukaddes evlâdı. Hepsisi Kürdistan'ı hıfz-ü hiraset için, vatanlarına izafe-i ruh ve ifaza-i hayat için hilkatten beri halecanlı bir faaliyette. Ben onları ömrümde bir kere olsun görmek bahtıyarlığına nail olamadım. Onlar da beni görmemişlerdir. Fakat hüviyetimi derhatır ettikçe, namım yad olundukça bu vatandaşları tahattur etmemek mümkün olmuyor. Âfak-ı vatan etrafında koşan bu fedakâranı te-

(1306) Bu cümledeki "umman" sözcüğü "engin deniz, okyanus" demektir; "mevanî" ise, "engel" demek olan "mania"nın çoğuludur ve "engeller" anlamındadır. Yazar, yazısına konu yaptığı ve aşağıda bazılarının adlarını belirteceği Kürdistan ırmaklarının yurdun çevresinde bir "engeller okyanusu" oluşturduğunu anlatmak istemiştir.

fekkür [3] edince ruhum onları tâkibe başlar; yetişemez, yorulur, durur. Hayalim, o Tûr-ı mukaddesin dâmanına sarılarak, vatanın masuniyeti hakkında ilâhî bir müjde-i temine intizar ederim.(1307)

Fikrim her zaman bu Çihar Yar-ı Güzîn ve bunların sünnet-i vefa ve sadakatine peyrev olan Tabiîn ile meşguldür.(1308) Çünkü maye-i hayatım onların(1309) mahiyetiyle, bad-ı azamet ve dâratına cevalangâh olan bu kıta-i cismanin merkezinden etrafına doğru cereyan eden enhar-ı hadisâtı tasavvur ediyordum. Nazarım birdenbire bir dairede tevakkuf etti. Bütün havassım o muhîte inhisar etti. Fikrimi, ihtisasâtımı başka cihâta tahvil etmek istedikçe cümlesinde irademe karşı bir tavr-ı tuğyan gördüm. Ruhum da onlara iştirak etti. Bütün benliğimle o mutalsam daire-i efsunkâr içinde kaldım. Bir müddet hayal ile hakikat arasında seyran ettikten sonra, bir nefha-i i'cazkâr ile, harita üzerindeki hutût ve işarât o derece tecessüm etti ki, her biri nazar-ı hayalimde bir şekl-i hakikate girdi. Ruhum bu hakayıkın aşına-i ezeli idi. Derhal kâffesiyle kesb-i ülfet ettim. Bir gün Fırat'a sordum ki:

—Bu cûş-ü hurûşun nedir? Niçin gece-gündüz bîkararsın?

—Ben aşk-ı vatanla bîser-ü sâ mân oldum. Vatandaşlarım saf ve bîkes. Bunlar, Ashab-ı Kehf gibi a'sar-ı medîdeden beri derin uykuya dalmışlar.(1310) Onlar an-ı mukadderde uyanacaklar ve bütün cihan-ı insaniyete ders-i hak ve mâdelet göstereceklerdir. Ben o zaman kendilerini enzar-ı leîmandan saklamak, vatanıma uzanacak eyadî-i ihtirası kesmek için leyl-ü nehar durmayıp hudud-ı vatanın garb ve şimalini beklerim, dedi.

Dedim ki:

—Fırat, sen ağûş-ı maderden çıkar, bin naz-ü girişme ile uzun uzun akar gidersin. Vatanın birçok kapıları açık kalıyor. Vazife-i hiraseti böyle mi ifa ediyorsun?

Müstehziyane bir tebessümle:

—Pek aldanyorsun, kardeşim Murad'ı görmüyor musun?(1311) Benim [4]

(1307) "Kutsal Tûr" anlamına gelen "Tûr-ı mukaddes"ten maksat, Musa Peygamberin Tanrı ile konuştuğu dağdır. Yazar, Kürdistan ırmaklarını kutsal Tûr dağına benzetmiştir. "Dâman" sözcüğü ise "etek" demektir.

Böylece yazar, hayalinin, Tûr dağı gibi kutsal olan Kürdistan ırmaklarının eteklerine sarıldığını belirtmek istemiştir.

(1308) "Dört seçkin dost" demek olan "Çihar Yar-ı Güzîn", Hz. Muhammed'in en önde gelen sahabeleri olan Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali'dir. "Tabiîn" ise, Hz. Muhammed'i göremeyen ve fakat onun sahabelerini görmüş olan Müslümanlardır.

Yazar, Kürdistan'ın dört büyük ırmağını "Çihar Yar-ı Güzîn'e, bu ırmakların kollarını da "Tabiîn'e benzetmiş ve fikrinin onlarla meşgul olduğunu belirtmek istemiştir.

(1309) "Maye-i hayatım olan onların" demektir ve "yaşamımın mayası olan onların" anlamına gelmektedir.

(1310) "Mağara arkadaşları" anlamına gelen "Ashab-ı Kehf", Kur'an-ı kerimin Kehf suresinde kendilerinden sözedilen ve bir mağarada 309 yıl uykuya daldıktan sonra uyandıkları bildirilen yedi kişi ile köpekleri için kullanılan bir unvandır. O yedi kişinin adları şöyledir: Yemlîha, Mekselîna, Mislîna, Mernûş, Debernûş, Şazenûş, Kefestatayûş. Köpeklerinin adı ise Kitmîr'dir.

(1311) Murad: Fırat'ın bir kolu olan Murad ırmağı.

giremediğim, benim takbîl-i dâmanına nail olamadığım hiç bir köşe-i vatan yoktur ki O, dağlarını taşlarını öpmeden geçsin. Vatanın şimal-ı şarkî kapılarını da ahret hemşirem Aras'a tevdi ettiğim için, oraları da taht-i temine alınmıştır. İşte biz üç kardeş, mevlid-i pakimizin tecavüz-i ağyara mâruz cihâtını efsunkâr bir hilâl-ı himayetle çevirdik. Şarkdaki vazife-i nîgehbanî, bazı yerli akrabalarımızla büyük hemşireme mev'ûddur, cevabını verdi.

Ben bu sohbet-i ruhnevaz ile kendimden geçmiş idim ki, uzaktan çağlayarak, köpürerek, bir tavr-ı gazûbane ile şahin gibi süzülen Murad, o germa-germî-i ülfetimize soğuk sular kattı. Fırat karşıladı. Murad çırpınarak, Fırat'ın kulağına bir peyam-ı keder söylüyordu. Fırat'ın yüzü bir anda hüznü ve hiddetten toprak rengi bağladı. Murad devam ediyordu:

—Tehlike pek büyük, uyandırılmalı, diyordu.

Fırat, derin bir tefekküre dalarak:

(1312)

—Fakat tehlike büyüyor; vakit, fırsat geçiyor; son pişmanlık fayda vermez, diyordu.

Aralarındaki esrarengiz muhavereyi tamamıyla işitip anlayamadımsa da, anladım ki vatan tehlikededir. Lâkin bu iki ejder-i cûşanın hurûş-ı âlâmından titremeye başladım ve hiç bir şey sormaya cesaret edemedim; hatta veda etmeden şarka doğru revan oldum. Henüz Murad'ın avaze-i dehşeti, Fırat'ın enîn-i hüzn-ü elemi samah-ı teessüründen uzaklaşmadan, nazarım nahîf ve nazik bir nazenîne tesadüf etti. Bir anda meczub-ı lâtafeti oldum ve hemen bu perireftare takarrub ettim. Gûya bu dilber-i nazperverle ezelden bir aşinalığımız var idi. Dedim ki:

—Ey ruh-ı revan, sen kimsin? Hangi sedef-i zarafetin dürdane-i an-üşanısın?

[5] O da bir aşina-i kadîmin hitabına mâruz kalmış gibi, tavr-ı dilberanesiyle:

—Ben bir Kürd kızıyım. Şu karşıda, havz-ı Kevser'e benzeyen küçük gölü görüyor musun?(1313) İşte O, benim maderimdir. Ben, cihanın o define-i servetinden nebean ederim ve bir aşk-ı ihtiyarsûz ile gâh-ı garbe koşar giderim, dedi ve mütebessim nazarlarıyla ruhumu o kadar teshîr etti ki bilâ ihtiyar cereyanına tabi oldum. O, daima nevazişkâr sözleriyle, iltifatperver gözleriyle kalbi mahmur ediyordu.

(Mâbâdı var)

Mîrzayê Cizîrî

(1312) Burada derginin aslında birkaç satırlık yer boş çıkmıştır. Anlaşıldığına göre bu söyleşi-de Fırat'ın ağzından söylenip yazılmak istenen sözler sansür edilerek çıkarılmıştır. "Fakat" sözcüğüyle başlayan bundan sonraki sözün de Murad'a ait olduğu anlaşılmaktadır.

(1313) Kevser: Cennetteki havuz. Öyle anlaşıyor ki yazarın burada konuşturduğu ırmak, Botan ırmağıdır. Ne yazık ki yazının devamı bundan sonraki sayılarda yayınlanmadığı için, yazarın bu ırmakla olan söyleşisinin tamamını öğrenmek olanaksızdır.

TARİHÎ TEDKİKAT BABAN KÜRDLERİNDE KABİLİYET-İ HARBİYE(*)

Baban Kürdlerinin bazı-i himmetleri birer gürz-i şecaat, sine-i hamiyetleri birer siper-i satvettir. Bunlar bulundukları muharebâtın hiç birinde icab-ı gayret ve besaleti îfada kusur etmemiş olan akvamın birincilerindendir. Denilebilir ki Baban paşalarının zîr-i hükmünde bulunmuş olan Süleymaniye ve tabi mülhakatı, altı yüz seneden beri mühacemât-ı şarkiyeye karşı yıkılmak bilmez bir istihkâm mesabesinde idi.

Sultan Selim-i Evvel'in Çaldıran muzafferiyetinde ve bilhassa Sultan Murad-ı Rabı'nın Bağdad'ı feth-ü istirdadında, himaye-i şan-ü şeref için en ziyade cansiperlik eden, Süleymaniyeliler yani Baban Kürdleridir.

Bu ulviyetler, hep Müslümanlık ve Kürdlük cevherlerinin şa'saa-i istidadları eseridir.

Asr-ı ahîrde dahi atık Altıncı Ordunun en güzîde askerleri Süleymaniyelilerden ibaret idi.

[6] Necid ve Mentefik(1314) isyanlarını bastırmakta, müteaddid defalar eşkıyayı darb-ü tenkilde en ziyade hizmet eden, keza onlardır.

Demek isteriz ki Süleymaniye, merkez-i inayetten mehcur ve her cihetten mağdur olmakla beraber, daima ahd-ü vefasında sebat ve bab-ı Hilâfete karşı sadakatı isbattan geri durmamıştır. Fakat gördüğü mükâfat nedir? Hiç!

Yine mezalim acısını çeken, malları yağma edilen, halleri sorulmayan, Süleymaniyeliler oldu.

Bağdad'ın zaman-ı müstesna valileri ve kumandanları, Süleymaniye askerinden hiç bir vakit istiğna göstermek şöyle dursun, kabiliyet-i harbiyelerine dair olan vukûfları hasebiyle her zaman, hususen ahval-ı fevkalâdede vücudlarından istifade etmişlerdir.

Baban Kürdlerinin en büyük, en mühim hizmetleri, o müstesna zamanlarda icra olunanlardır. Çünkü kıymetlerini az-çok takdir edenler bulunmuştur.

Eğer Baban hükümeti hal-i sabık üzre bırakılmış olsaydı, bugün Almanya'nın müteşekkil olduğu hükümetlerden biri derecesinde bir istinadgâh olurdu.(1315)

Baban Kürdlerinin ne derecede askerliğe müstaid olduklarını şundan anlamalı ki, hükümet-i Osmaniyece Nizam-ı Cedîd(1316) teşkil olunmadan, belki daha mukaddem, asakir-i muntazama yetiştirmek kaziyesine sarf-ı fi-

(1314) Bu adın doğru yazılış biçimini saptayamadık. Yazıldığı biçimde olabileceği gibi, "Mentef" ya da "Müntef" de olabilir.

(1315) "Almanya'nın müteşekkil olduğu hükümetler"den maksat, Almanya'yı oluşturan federe devletlerdir.

(1316) "Yeni düzen" anlamına gelen "Nizam-ı Cedîd", Osmanlı padişahı Selim III tarafından kurulmuş olan yeni ordunun adıydı.

kir ve ibzal-ı himmet eden, Baban paşaları olmuştur. Ahmed Paşa, sunûf-ı muhtelif-i askeriye'nin her birinden muntazam alaylar, taburlar teşkil etmiş ve bu suretle kuvvetli bir ordu vücuda getirmiştir.

Bir de Süleymaniye'nin, hükümet-i mahalliye sayesinde vücuda gelmiş olan mâmuriyet-i sabıkası ne derecede olduğu kaziyesi vardır ki o da şayan-ı dikkattir. O zamanlar ağaların, beylerin malikânelerinden istifadeleri tamamıyla taht-i teminde olduğu gibi, zikrolunduğu üzere mühim bir kuvve-i askeriye'nin de iâşe ve idaresine [7] imkân hasıl edilmişti. Bundan maada, fazla-i varidâtтан, yevmiye beş bin kuruş hesabıyla senevî mühim bir meblâğın Bağdad'a gönderilmesi âdeti muhafaza olunabiliyordu.

Sonra ne oldu? Sonra, hanedanları munkarız etmek, yaşatmamak idare için bir düstur-ı hikmet zannolunduğu cihetle, Baban paşaları yerlerinden kaldırılarak, yabancısı oldukları sair vilâyetlere vali tâyin olunmakla, hükümet-i mümtazelerine nihayet verildi. Müşarünileyhim paşalar, yine sa'ylarına fütur getirmeyerek, tâyin olunmuş oldukları Haleb, Yemen, Basra gibi mühim vilâyetlerde büyük büyük hizmetler îfa edip vefatlarına kadar sıdk-ü istikametlerini muhafaza ettiler.

Artık sakîm sakîm usul-ı idareler sayesinde Süleymaniye mâmuriyetçe ol derece tenezzül etti ki kadrosu natamam bir taburu iâşe edemediği gibi, memurîn-i mahalliye'nin de maaşlarını veremez bir hale geldi. Köyler harab oldu; ahali de kimi öldü, kimi İran'a hicret etti. Bu mebhâslar pek ciğersûz olduğundan, bundan ziyade tatvîline lüzum göremem.

Hasılı, Baban ricalinin kabiliyet-i harbiyeden istifade hususundaki isabet-i rey-ü tedbirleri, elhak şayan-ı hayrettir.

Ahmed Paşa topçu, istihkâm, piyade, süvari sınıfları için hastaneler, kışlalar, debboyalar inşa ettiği gibi, levazım-ı askeriye'nin hemen kısm-ı âzamını yerli mâmulâtından tedarik ve ihzar etmiştir.

Alaylar, taburlar sınıf sınıf talimler ve toplu olarak resmî geçitler icrasına başladıkları vakit, ahali fevkalhad mesrur olmuşlar. Ordunun manzara-i ruhperveriyle hakikat âşığı olan merhum Nalî Efendi'nin de hissiyât-ı şairanesi galeyana gelerek, paşanın asker nazmına karşı o da şiir nazmına başlamış. Ben de, teşkilâtın fevkalâde mükemmeliyetine dair olan beyitlerini bervech-i âtî arz ile sözüme hitam veriyorum.(1317)

Emin Feyzi

(1317) Nalî'nin yazar tarafından burada sözü edilen ve aşağıda yayınlanan bu şiiri, başka yerlerde de yayınlanmıştır. Kürd yazarı Mihemedê Mela Kerîm tarafından yazılmış olan "Nalî le Kilawrojney Şîrekanyewe" adlı araştırmada da (Irak Akademisi Matbaası, Bağdad-1979) yayınlanmış olan bu şiirin oradaki metni ile "Jîn"de yayınlanan metni arasında bazı farklar bulunmaktadır. Her iki metnin karşılaştırılmasını sağlamak için o metni de "Jîn" in bu sayısının sonunda hem Arap harfleriyle, hem de Latin harfleriyle yayınlıyacağız.

[8] EW TAQÎME MUMTAZ E⁽¹³¹⁸⁾

Ew taqime mumtaze kewaxasetî şah in
Aşubî dilî memleket û qelbî supah in

Yeksef ke dewestî be nezer xettî şua in
Helqe ke debestî weku xermaneyî mah in

Nergisnêgeh û saqesemen û kurtewenewşen
Mûsunbul û rûmetgul û hem lalekulah in

Gulzarî der û deşt in û xilmanî beheşt in
Ahûsef û ateşbekef û tîjenîgah in

Sahra be tecellî dekene Wadîyi Eymen
Qametşecer û mezherî eltafî Îlah in

Geh tawîs û geh kebk in û geh bûqelemûn in
Geh ateş û geh şu'le û geh dûdî sîyah in

Layîq be beden etles û exzer ke depoşin
Newreste gul û beste legel destegîyah in

Bo seyr û xeramîden ew seriwqeddane
Sofî le teleb dan û hemû salîkî rah in.

Nalî Merhûm

(1318) Emey lêre da deynûsînewe helbestekey Nalî ye, b'ew şêweyey le kovarî "Jîn" da bilaw kirabuwewe. Belam le hêndî cêgey dîke da têkstî her ew helbeste be şêweyekî dîk he-ye-w legel têkstekey "Jîn" da le çend rûwewe ciyawazîyan heye. Le kotay em jîmareye da têkstêk be tîpî Êrebî û be tîpî Latînî denûsînewe ke le pertûkî Mihemedî Mela Kerîm "Nalî le Kilawrojney Şî'rekanyewe" (Çapxaney Ekademyay Îraq, Bexda-1979) da bilaw kirawetewe.

KÜRD GENCLERİ KAVUK SALLAMAZ(1319)(*)

Mebde-i âlemde insanlar münferiden yaşamayı hislerine daha muvafık bulurlardı. Nisbî bir surette terakkiyât-ı fikriye neşv-ü nemâ bulduğu zaman insanlar her vakit ve her şeyde hissiyâta artık müracaat etmeyip, biraz da, insanlar için rehber ve mürşid olarak yaratılan akıl ve mantığa müracaat ettiler. Münferiden yaşamayı [9] bittabî' akıl ve mantıkla gayri kabil-i tev'em bulunca, heyet-i ictimaiye halinde yaşamaya ferdin ferdin karar verdiler. Bu ferdî karar, çok sürmeden umumîleşti. İş ferdiyetten çıkıp ictimaî halini aldı. Ferdî yaşamak yerine ictimaî hayat ikame edildi. İnsanlar artık cemiyet halinde, hükümet halinde yaşadılar. Hükümet halinde yaşama, tabiî menfaatlerine daha muvafık oldu. Maatteessüf söyleriz ki, beşer, hükümet halinde yaşamakla beraber, fikren o kadar yükselmemişti. İnsanlar cemiyet halinde yaşamakla beraber, ferdî menfaatlerinin heyet-i ictimaiye menfaatinden ayrı olduğunu farz ettiklerinden, daima ve daima ferdî menfaatlerini istihsal ve isticlâbe çalışıyorlardı ve bu tarîk-i sa'yde ictimaî menfaatlerini ayaklar altında çiğnemenin çekinmiyorlardı ve bilmeyerek kendi menfaatlerini de beraber çiğnemiş ve mahvetmiş oluyorlardı.

Bu muharrib fikri ilk ortadan kaldıran, medeniyet-i İslâmiye idi. Kemal-ı hüznle söyleriz ki, devr-i saadet(1320) ve devr-i saadetin tevlîd ettiği medeniyet-i İslâmiyenin an-ı inkırazında, terakkiyât-ı ictimaiyenin düşman-ı bîamanı olan ferdî fikirler şedid bir surette tehacüm etti ve mühacemesinde o kadar muvaffak oldu ki, ictimaî mefkûrelerden zerre kadar eser bırakmadı. A'sarın tevalîsiyle beraber baran-ı faziletten hasıl olan verd-i mârifetlerin muhîtimizde değil, muhîtimizin etrafında demet demet görünmesine rağmen, ictimaî menfaatlere dair ne konuşuldu ve ne de ulvî mefkûreye dair bir şey hatıra geldi.

Avrupa âfakı ve Avrupalılar fikren yükselince şahsî menfaatten tamamen tenezzüh ettiler; hayat-ı ictimaiye yolunda hayat-ı şahsiye ve maliyelerini feda ettiler ve feda ediyorlar ve el'an da fedakârlıkta berdevamdırlar. İşte, hayat-ı ictimaiyelerine yaptıkları fedakârlık yüzünden Avrupa ve Avrupalıların terakkîsini ifade edecek kelime bulmadan bugün beşer âcizdir.

*

Kavuk sallamanın, birincisinden daha muharrib ve daha âdî ikinci bir zararı vardır. Kavuk sallamanın ikinci zararıdır ki kitle-i ictimaiyeden bir veya

(1319) Kavuk sallamak: Osmânlılar döneminde kullanılan bu deyim, "riyakârlık yapmak, dalkavukluk yapmak" anlamına gelmektedir. Yazar bu deyim başlıkta kullanmakla, Kürd gençlerinin kimseye dalkavukluk ve riyakârlık yapmayacağını belirtmek istemiştir.

(1320) "Mutluluk dönemi" anlamına gelen "devr-i saadet", Hazreti Muhammed dönemi için kullanılan bir addır. O döneme "asr-ı saadet" de denir.

birkaçına istibdad fikrini verip müstebid kılmak ve bünye-i ictimaiyeyi de bir veya birkaç müstebiddin idare-i zalimanesinde [10] azmak ve azdırmaktır.(1321) Bir şahıs ne kadar iyi yaratılırsa yaratılsın, yine hilkat-ı beşerde meknûz ve merkûz olan fenalığa az-çok meyil ve arzusu vardır.

Hazreti Yusuf bir peygamber-i zîşan idi; o kadar zîşan, peygamberan arasında o kadar mümtaz idi ki, Kur'an-ı azîmüştanda gerek ulviyetine ve gerekse sergüzeştine dair bir sure-i celîle tesbit edilmiştir. İşte, "inne'n-nefse le em-maretun bi's-sûi, illâ men rahime Rabbî"(1322) buyuran, o âlî peygamberdir. Hissiyât-ı beşeriye fenalığa maildir, meğer rahmet-i ilâhiye beşerin fenalığına mail olsun.(1323) Mâsum, ve ismeti Cenab-ı Hakk'ın şehadetiyle sabit olmakla beraber, şimdilik mevcut edyan-ı semaviyeye mensub umum ehl-i kitab,(1324) yani İslâm, Hristiyan, Yahudice takdîs kılınan Hazreti Yusuf, hayat-ı beşeriyenin fenalığa mail olduğunu ikrar ve itiraf ediyor. Cenab-ı Hak da Hazreti Yusuf'un ikrarını tesbitle, Yusuf'un bu itirafı hakikate mukarın olduğunu bize bildiriyor.

Yalnız istibdadı değil, hatta putperestliği de kavuk sallamak vücuda getirmiştir. Put dedikleri heykellerin sahiblerine vaktiyle o kadar kavuk sallamışlar, her şeylerine iyi, her sözlerine "keramet buyurdunuz" demişler ve bu tasvib ve tasdiki o kadar tekrîr, te'kîd etmişlerdir ki yar-ü ağyarı, hatta bizzat heykel sahiblerini kendi ulûhiyetlerine inandırmışlardır. İşte bu kavuk sallayanların âleme verdikleri kanaat muktazası olarak, binlerce sene yüzlerce milyon insanları ilâh-ı kâzibin putune taptırmışlardır.

*

-
- (1321) Bu cümledeki "bünye-i ictimaiye" derginin aslında "bakiye-i ictimaiye" şeklinde çıkmıştır. Ancak bunun bir dizgi yanlışlığı sonucu böyle çıktığı açıktır. Çünkü "bakiye-i ictimaiye"nin anlamı "toplumsal kalıntı"dır ve o anlamın burada yeri yoktur. "Bünye-i ictimaiye" ise "toplumsal yapı" demektir ve buraya uygun olan da budur. Bu nedenle biz doğrusu olan "bünye-i ictimaiye" yazdık.
- (1322) Bir ayetten alınmış olan bu cümlemin Türkçe çevirisi şöyledir: "Nefs, yani duygular kötülüğü emreder; Rabbimin esirgediği kişiler hariç".
- (1323) Yukarıdaki ayet parçasının çevirisi niteliğinde olan bu cümlemin sonundaki "fenalığa mail olsun" sözlerinde kanımızca bir dizgi yanlışlığı vardır. Çünkü ayet parçasının son bölümü, yukarıdaki dipnotta da belirtildiği gibi "Rabbimin esirgediği kişiler hariç" anlamındadır. Buna göre, ayet parçasının yazar tarafında yapılmış olan çevirisinin son cümlesi, "meğer rahmet-i ilâhiye beşerin imdadına nail olsun" olmalıdır. Yani "meğer Tanrı'nın rahmeti insanlığın imdadına yetişsin".
- (1324) "Kitap sahipleri" anlamına gelen "ehl-i kitab", bir terim olarak Müslümanlar, Hristiyanlar ve Yahudiler için kullanılır. Onların bağlı bulundukları peygamberlere Allah tarafından birer kitap gönderildiği için kendilerine böyle denilmektedir. Bu peygamberlerden Hz. Muhammed'e Kur'an-ı kerim, Hz. İsa'ya İncil, Hz. Musa'ya da Tevrat gönderilmiştir.

Bizim Kürdlerde de kavuk sallayan vardır. Bu kavuk sallayanların nereye mensub bulunduklarını muhtasar, lâkin sarîh bir surette ifade edebiliriz. Lâkin şimdilik bu babdaki mâlumâtımızı "Jîn" kari'lerinden esirger ve bu ervah-ı habîse hakkındaki mâlumâtımızı vakt-i merhununa terkederiz.

Yalnız makalemizin hatimesinde o kadar söyleriz ki, iyice tahsil görmüş, ulûm-ı nazariye ve fûnûn-ı müsbete hakkında mâlumât edinmiş, hayat-ı ictimaiyeye vâkıf, hiss-i millî ile kalbleri çarpar Kürdlerin bir sınıf-ı münevveri vardır. Bu sınıf-ı münevver, dalkavukluğun izzet-i nefis ve hayat-ı milliyeyi rahnedar edeceğine iman ettiğiinden, kimseye kavuk sallamaz ve sallamaya-caktır. Ve Kürdlüğün felâhı, işte bu andan başlayacaktır.

Necmeddin Hüseyin

[11] ALTUN KÂKÜLLÜ OĞLAN —GEÇEN NÜSHADAN MÂBÂD—(1325)

Güneşli bir bahar sabahı idi. Çocuklar saray önünde cirid oyunu taklid ediyorlardı. Köşe başında bir ihtiyar ayakta durmuş, oyunu seyre dalmıştı. Ansızın, çocuklardan en çeviğinin kolundan yakaladı, bir anda kayboldu.

Heyhat!(1326) Derviş, çocuğu artık kaçırmıştı. Arkadan koşan atlılar, mızraklılar ağlayarak, me'yûs dönüp geliyorlardı.(1327) Derviş, günlerle uzak mağarasına bir yıldırım çabukluğuyla uçup gitmişti. Saray içinde kopan vaveylânın derin akisleri, uzun mesafelerde çalkanıyordu.(1328)

Derviş yüksek, vahşî kayalıklar arasında oyulan dolambaç mağarasında, gözü bağlı şehzadeyi oturttu:(1329)

—Yavrum, sana yarın bir kızkardeş getireceğim, onunla her gün oynar, eğlenirsin, dedi.

Gönlü açık çocuk, yabancı babasının sözlerini saf gülümsemelerle dinliyordu. Akşam derviş, uzun hırkası altından küçük bir kız çıkardı, küçük şehzadeye:

—İşte bu da senin kardeşin, dedi ve başlarını okşadı.

Mağaradaki esrareniz ahırı kendilerine gösterdi.(1330) At önünde et, it önünde ot duruyordu.

(1325) Geçen nüshadan mâbâd: Geçen sayıdan devam.

(1326) Heyhat: Yazık, çok yazık, ne yazık, ne yazık ki.

(1327) Me'yûs: Ümitsiz.

(1328) Akis: Yankı.

(1329) Şehzade: Şahoğlu, padişah çocuğu, prens.

(1330) Esrareniz: Esrarlı, sırları olan.

—Bunları her gün nöbetle bekleyeceksiniz, dedi.

Sabah olur olmaz, yine dışarı çıkıp gitti.

Derviş, çocukları her gün başka bir çeşit yemekle besliyordu. Küçük kız, dervişin bulunmadığı zamanlar köşe bucağı tecessüsle arayıp tarıyordu.(1331) Günün birinde duvar arasında kırk anahtarlı bir halka buldu. Ahır tarafındaki iç kapıya anahtarlardan birini uydurdu. Kapı açıldı. Oda-
nın karşılıklı köşelerinden altın ve gümüş pınarlar akıyor, ortada zümrüt ve yakuttan ehram kümeleri duruyordu.(1332) Küçük kız kapıyı kilitledi, gördüklerini kardeşine anlattı. Küçük şehzadenin canı sıkıldı. [12] Hemşiresine kızdı:(1333)

—Derviş baba duyarsa ne yapacağız! Sakın, kapıyı açtığını çaktırmayasın, dedi.

Bulutlu bir akşam mağaranın dehlizlerini karartıyordu. Derviş geldi. Etrafı keskin bakışlarla süzdü. Biraz çekingen duran kızın gözlerine dikkatle baktı. Gündüzün yapılan şeyleri sormaya lüzum görmeden anladı. Kızın yaramaz olduğuna şüphe etti. Mühim bir tecrübe yapmak icab ediyordu.(1334) Her gün eve nefis yemekler getiren derviş, ertesi akşam köpek eti getirdi:

—Yarınki yiyeceğiniz budur çocuklar, dedi.

Derviş gidince küçük kız eti evdeki kediye yedirdi. Akşam derviş eve geldiğinde:

—Eti yediniz mi? diye sordu.

Küçük kız:

—Evet babacığım, eti ben yedim, dedi.

Derviş:

—Eti yemediğin halde ne için yalan söylüyorsun? Ben şimdi etten sorar, yiyip yemediğini anlarım:

—Et et, neredesin?

—Kedinin bağırsakları içindeyim!

Yavrucuklar dervişin bu halinden korkarak titrediler, etin dile gelmesinden pek çok ürktüler.

Derviş kızın hilesini artık anlamıştı. Tanyeri ağarırken küçük kızı omuzlayıp götürdü. Şehzade uyandığında, kardeşi mağarada yoktu. "Zalim derviş yine bir iş kayırdı, kardeşimi benden ayırdı, kim bilir hangi kuşa, kurda götürüp yedirdi" diye için için ağladı. Dikkatle baktığı atların yanına gitti. Her gün yaptığı gibi, dervişe inaden etleri köpeklerin, otları atların önüne koydu.(1335) Duru aygır bir at, şehzadenin bu büyük kalbliliğine memnun kalmıştı. Ertesi gün çocuk ahıra girince yanına çağırdı:

—Güzel şehzade, dedi. Seni ben bu hain dervişin elinden kurtaracağım. Duvar köşesinde asılı duran anahtarları al. Şu gördüğün kapı, kırk odalı köşkün birinci kapısıdır. Aç, odaya gir. Akan altın çeşmelerden kâküllerini

(1331) Tecessüs: Anlama merakı, bilme merakı.

(1332) Ehram: Piramitler. "Piramit" demek olan "herem" in çoğuludur.

(1333) Hemşire: Kızkardeş, bacı.

(1334) Mühim bir tecrübe yapmak icab ediyordu: Önemli bir deneme yapmak gerekiyordu.

(1335) Dervişe inaden: Dervişin inadına, dervişe inat olsun diye.

yıka. İkinci odadan bir kalıp sabun, üçüncüden bir demir tarak al. [13] Dördüncüdeki mavi çeşmeden bir desti su doldur. Kuyruğumdan iki uzun kıl kopar. Yularımı tak, hemen yola çık. Derviş arkadan bize yetişirse evvelâ sabunu at, bir müddet sonra tarağı fırlat, en sonda destiyi şiddetle yere çal. Ayıldıkdan sonra darda kaldığın zamanlar kılları birbirine dokundurursun, ben karşına çıkarım.

Genc şehzade, güzel atın dediklerini birer birer yaptı. Uzun ve çamlı bir ormandan geçtiler. Yüksek kayalardan, derin yarlardan atlayarak geniş bir ovaya indiler. Arkadan dervişin korkunç nâraları gürliyordu. Derviş bir yıldırım gibi koşup geliyordu. Arada adımlanamayacak bir mesafe kalmıştı. Çocuk sabunu attı. Ortalık, şiddetle kaydırıcı bir buz deryası kesildi.(1336) Genc şehzade hayli yol aldı. Arkadan derin akislerle dağları inleyen bir sada uzanıyordu.(1337) Derviş buzluktan kurtulmuş, arada adımlanamayacak bir mesafe kalmıştı. Genc şehzade demir tarağı fırlatıyordu. Dervişin uğrağı, uzun ve geçilmez bir dikenlik oldu. Can kurtaran kahramanlar hayli yol almışlardı. Derviş dikenlikten kurtulmuş, arada adımlanamayacak bir mesafe kalmıştı. Genc şehzade su destisini yere çaldı. Dervişin uğrağı derin ve engin bir umman oldu.(1338) Derviş artık geçemez oldu. Me'yûs, mağarasına döndü.

Genc şehzade rehakâr atıyla birlikte kurtuldu. Yeşil bir bostanlığa atladı; sevgili atına, gözlerini öperek veda etti. Tarla kenarında bir müddet oturup dinlendi. Biraz sonra kalktı. Başına, civarda bulduğu bir deriyi geçirerek altın kâküllerini gizledi, doğru tarla sahibinin yanına gitti, uskalığa alınmasını rica etti. Tarlacı kabul etti. Nankör tarlacı nadasın çabuk bittiğini, ekinlerin vaktinden evvel uzandığını görünce şaşıtı. Artık çocuğu bir türlü çekemez oldu. Kısakançlığı gittikçe artıyordu. Kızgınlığını dindirmek, azgınlığını gidermek için vire çırağını haylıyordu.(1339)

Şehzadenin buna pek canı [14] sıkıldı. Tarlacının yolsuzluklarına artık dayanamadı. Ertesi gün kılları birbirine tokuşturdu. Güzel at çıkıp geldi. Bir kat sırma elbise, bir altın tac istedi. Göz yumulup açılması kadar bir zaman geçmeden, şehzadenin istedikleri önüne konmuştu. Genc şehzade atlas boğçayı açtı, elbiseleri giydi ve taclandı. Atın sırtına atladı, tarlayı baştan ayağa çiğnedi, örümcek ağı gibi karmakarışık bir hale getirdi. Atını elbisesiyle geri yolladı, karşı tepelere çekildi, yüksek bir çam ağacına çıkıp oturdu, altın kâküllerini güneşe doğru salıverdi.

İran şahı, ailesiyle birlikte ava çıkmıştı. Şahın küçük kızı, çam üstünde, uzaktan, sanki ikinci bir güneş parlıyor gördü. Bu parlak hayalin füsunuyla gözlerini ağaçtan bir türlü ayırmadı.(1340) Diğer iki hemşiresine de gösterdi. Çam üstünde oturanın kâkülleri altundandır diye ısrar ediyordu. Hemşireleri inanmaz oldular:

(1336) Derya: Deniz.

(1337) Sada: Yankı yapan ses.

(1338) Umman: Büyük deniz, okyanus.

(1339) Vire: Aralıksız, sürekli. "Vira" diye de söylenir.

(1340) Füsün: Büyü. "Efsun" biçiminde de söylenir.

—Mutlaka ağacın ya kendisinde veya bir yaprağında parlamak hassası vardır, dediler,(1341) küçük hemşire ile uzlaşamadılar.

Üç hemşire aralarında şart koştular, meseleyi babalarına anlattılar. Şah, kızlarını evermek çağının artık yaklaştığını anladı, kendi kendine, "kızlarım besbelli koca istiyorlar" dedi.

Tarla sahibi akşam otlaktan kulübesine dönüyordu. Gelip ortalığı alt üst olmuş görünce, uşağa:

—Kim yaptı be? diye dırlandı.

Miskin çırak(şehzade):

—Bilmiyorum, demin bir atlı geldi, tarla üstünde koşu yaptı. Bağırdım çağırdım, yalvardımsa da hiç aldırış etmedi. İri yarı olduğu için kendisine gücüm yetmedi. Ekinleri çiğnedi, geçip gitti, dedi.

Kemal Fevzi

(1341) Hassa: Özgülük, özellik.

[15] Kürdistan-ı İranî üdeba-i muhteremesinden şair-i şöhretşiar ”Lahutî Xani Kermanşahi” tarafından mecmuamıza ihda buyurulan işbu şiir-i dilâ-rayı derc-i sahife-i mefharet eyler ve bu gibi millî âsâr-ı âliyelerine kemal-i ha-hişle intizar ederiz:

LE BER ROHÎ KURDE BÎÇÛKAN

Xelqî Kurd bo kesbî şeref hazirî ceng e
Ey milletî Kurd, helse ku em nûstine neng e

Fermûye Nebî: Hubbî weten mayeî dîn e
Munkir bi Xudê kafir û mel’ûn û neng e

Her qewmê ku esl û nesebî xo nezanit
rûy roşinî elbette sîya, weku şewezeng e

Hem tenbelî-w xeflet, û hem îzzet û îqbal
Em kare muhalat e û em qafîle leng e

Kurdan ku hemûyan ”Medî” û neslî Keyan in
l’em fikre çi lewn xefletyan kird eme renga

Ey Kurdî biçûkan, hemû tarîx bixwanîn
ta babî xotan zû bişinasîn, ku dereng e

Îran wetena Kurd e, û Kurd milleta Îran
Xesmî legel xakî weten zillet û neng e

Her kesê ku denîî kird, le Îran cîya bû
ya xainî Kurdan e, û ya şet û ceveng e

Tarîxî ”Med” û Kurd, ku ewladî Keyan in,
sabit le nik xelqî Ewropa û Fereng e

Îran weku cîsmêk e, û Kurmanc e le wî dest
Destê ku cuda bû le beden, mirdû û leng e

[16] Kurmanca dê îlhaq be Îran bikî axir
Dest, weqtê ku mulheq we ten xo bû qeşeng e

Neslî "Med" û Sasanî-w bêgane le Îran
Em mesele keyfîyyet ayîne be seng e

Rêgey tereb û meykede Lahûtî dezanit
Emma le fîraqî wetenî hewsele teng e

Lahûtî

GAZÎYA DÛMAHÎKÊ

Rabe ey Kurdê ji Kurdan
Ser ji êxsîrîyê hilîn
Daweşe ji toz û xubarê
Îlm û îrfanê bibîn

Dê heta kengê xulam bî
tu di bin piştîyan hemal
Şev me bûrand, roj derket
Rabe ca em çîne mal

Mala min gotî xirab e
Tê nî ye bab, bira
Hindek êtîm mayne şevê
tarîyê da, bê çira

8 Tîrmeh 335(1919)

Ji Mala Hekarîyan
E. Rehmî

Bazı zevâtın "Jîn" kelimesinin medlûlünü bulmakta müşkilâta düştüğünü anlıyoruz. Birtakımları bu tesmiyede, Kürdçe kadın mânasına gelen "jin" mefhumunu görüyorlar. Halbuki unvanın altındaki "Hayat" kelimesi, doğrudan doğruya "Jîn" in tam mukabilidir. Kürdçe "Jîn=Gin" yaşamak, hayat demektir; imlâsında "j" ve "n" arasında bir "y", yani mahdud bir kesre vardır; Farisî "zen" mukabili olan "jin", "y" siz yazılır, kesir ile okunur. Şekl-i hurufumuzun ufak bir iltibasla ne acîb mânasızlıklar tevlîd edebildiğini irae eden bu misal, hakikaten fecîdir. Ne yapalım, Arî bir lisan Samî alfabe kisvesiyle ancak bu kadar müfîd olabilir. Fe'tebirû!

"MEM Û ZÎN"İN TAB'I HİTAM BULDU

Melâ Ehmedê Xanî hazretlerinin "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" tarafından öteden beri tab'ettirilmekte bulunan "Mem û Zîn" namındaki kitabı, şimdiye kadar ilân ettiğimiz vechile saha-i intişara çıktı. "Mem û Zîn", cemiyetin neşredebileceği külliyyatın birinci kitabıdır. İstanbul'da kâğıd fiyatının ve tertib masarısının pek yüksek olmasına rağmen "Mem û Zîn", mevcut kâğıdların en iyisine ve pek nefîs surette tab'ettirilmiştir. Cemiyet hiç bir menfaat-i maddiye gözetmeyerek, yalnız Kürd edebiyat ve irfanına hizmet etmek istediğinden, bu kadar masarısı azîme ile meydana gelen bu kitaba, idarehaneden alınmak şartıyla 50 ve taşraya taahhüdlü olarak posta ile gönderilmek üzere 60 kuruş fiat konulmuştur. Kitabın aded-i tab'ı pek az olduğundan, en evvel Kürdistan'daki kari'lerin arzularını is'af etmeyi istiyoruz. Arzu edenlerin idarehaneye müracaat etmeleri ve taşradakilerin de kitab bedelini posta ile nakden göndermeleri lâzımdır.

TEB'A "MEM Û ZÎN"Ê TEMAM BÛ

"Mem û Zîn"a Mela Ehmedê Xanî, di sûreteke nefîs da hatîye tebi'kirin. Her kesê arzûya xwendin û kirîna wê biket, ji îro paşê di îdarexana me da "50", jibo xaricê ji İstanbul digel mesarifa postê "60" qurîş e.

ADRES:

Babıâlî Civarı Ebussuud Caddesinde
Necm-i İstikbal Matbaasında
"Jîn" İdarehanesi

TEVZİ MAHALLİ:

Babıâlî Caddesinde Yeni Şark Kitabhanesi

EMRAZ-I CİLDİYE VE EFRENCİYE MÜTEHASSISI DOKTOR ŞÜKRÜ MEHMED BEY

Hemşehrilerimizden Doktor Şükrü Mehmed Bey, pazardan maada her gün sabahdan akşama kadar Galatasaray Mektebi karşısındaki Hırıstaki ve nam-ı diğerle Said Paşa Hanındaki muayenehanesinde hastaları kabul ve en mükemmel usullerle tedavi eder.

Telefon: Beyoğlu, 1812

Heyet-i Tahririyemizden Hakkârîli Abdurrahim Rahmi Bey'in bu defa da "Gazîya Welat" ve "Memê Alan" isimlerinde biri mecmua-i eş'ar ve diğeri bir piyes olan iki kitabı mevki-i intişara konuldu. İşbu kitapların edebiyat-ı hazıra ile mukayesesi, gerek nesren ve gerek nazmen Kürd lisanının derece-i mükemmeliyetini yek nazarda isbat eder. Şu mühim eserleri Kürdlere ve bilhassa Kürdçeye alâka peyda etmek isteyenlere tavsiye eyleriz:

MUMAİLEYHİN İDAREHANEMİZDE BULUNAN ESERLERİ:

KURUŞ

5	Esir Bir Çocuğun Başına Gelenler.....	Türkçe manzume
5	Eqîda Kurdan(manzum ilmihal).....	Kürdçe
5	Memê Alan mensur.....	Kürdçe piyes
10	Gazîya Welat manzum.....	Kürdçe mecmua-i eş'ar

Sebîlürreşad cerîde-i İslâmiye, kıymetdar makalelerle intişar etti. Her Müslümana tavsiye eyleriz.

Refîk-i mesaîmiz "Kürdistan" mecmuasının 10'uncu nüshası da intişar etmiştir. Birçok güzîde makaleleri hâvî olan mezkûr mecmuayı kariîn-i kirama tavsiye eyleriz.

(1342)

Em taqime mumtaz e kewa xasseyî şah in
Aşûbî dilî memleket û qelbî supah in

Gulzarî der û deşt in, û xilmanî beheşt in
Ahûsef û ateşbekef û tîznîgah in

Sehra be tecellî deken Wadîyî Eymen
Qametşecer û mezherî eltafî Îlah in

Geh tawis û geh kebk in, û geh bûqelemûn in
Geh ateş û geh şu'le, gehê dûdî sîyah in

Lale'n be beden, etlesî exder ke le ber ken
Newreste gul in, beste legel destegîyah in

Tenhayî semen bergî benewşe ke le ber kin
wek nûrî dilî mu'min û zulmatî gunah in

Bo seyrî xeramîdenî em serwqedane
Sofî le telebdan û hemû salikî rah in

Bo zulf û rux û ebruwî çun zulfî sîyatan
Alem weku Nalî hemû banale û ah in

Nalî, be Xuda heyf e derencênî dilî xot
Em taqime mexsûse hemû sahibî cah in

(1342) Bu, Nalî'nin şiirinin Mihemedê Mela Kerîm'in kitabında yayınlanmış olan metnidir.

ئەم تاقمە مومتازە كەوا خاخصەبى شاهن
 ئاشووبى دئى مەملەكەت و قەلبى سوپاھن
 گولزارى دەرو دەشتن و غىلمانى بەھەشتن
 ئاھوو صەفو ، ئاتەش بە كەفو ، تيز نىگاھن

صەحرا بە تەجەللى دەكەنە وادى بى ئەيمەن
 قامەت شەجەرە ، مەژمەرى تەلەپى ئىلاھن

كەھ طاوس و ، كەھ كەبەكن و ، كەھ بۆقەلەموون
 كەھ ئاتەشو ، كەھ شوعلە ، كەھى دوودى سىياھن

لانەن بە بەدەن ، ئەتەسى ئەخسەر كە لەبەر كەن
 نەورەستە گولن ، بەستە لەگەل دەستە گىياھن

تەنھايى سەمەن بەرگى بەنەوشە كە لەبەر كەن ،
 وەك نوورى دئى مۇئەين و ئاوتماى گوناھن

بۆ سەبرى خەرامىدەنى ئەم سەرو قەدانە
 صوفى لە تەلەبدان و ، ھەموو سالىكى راھن

بۆ زولفو روخ و ئەبرووى چون زولفى سىياتان
 عالەم وەكو (نالى) ھەموو با نالەوو ئاھن

(نالى) بە خودا ھەيفە دەرنەجىينى دئى خۆت
 ئەم تاقمە مەخصوصە ھەموو صاحىبى جاھن

WERGERANÊN JÎMAREYA 23'YAN

23'ÜNCÜ SAYININ ÇEVİRİLERİ

SAYIN OKUYUCULARIMIZA VE ABONELERİMİZE

Gerek "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" ve gerek "Jîn" gazetesini adına abone, bağış ve başka biçimlerde gönderilecek tutarların doğru-
dan doğruya dernek ve "Jîn" adına gönderilmelerini okuyucularımızdan
önemle rica ederiz. Başka araçlarla ve başka adlara gönderecekleri paraların
kaybolmasından ve bu nedenle isteklerinin yerine getirilememesinden dola-
yı okuyucularımızca sorumlu tutulamayacağımızı arzederiz.

AÇIK HABERLEŞME (1344)

Şimdilerde Kilis ilçesinde oturan
Para ve mangır tahsiliyle uğraşıp duran
üzgün ve yoksul Bitlisli Yusuf
Tanrım Kürd toplumundan yazıver O'nu

sözleriyle sızlanıp yakınan Yusuf Ziya Bey'e:

Etkinliğinize pek çok teşekkür ederiz.(1345) Emirlerinizi yerine getirdik.
Etkinliğinizin sürekli olmasını ulusal onur ve gayretinizden bekleriz.(1346)

(1344) Aşağıda yer alan ve Kürd şehidi Bitlisli Yusuf Ziya Bey tarafından yazılmış olan dört
dizelik mektup-şiiirin aslı Kürdçe olup, burada tarafımızdan Türkçeleştirildi.

(1345) Buradaki "etkinlik" sözcüğü, "faaliyet" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır.

(1346) "Ulusal onur ve gayret" sözcükleri, "hamiyet-i milliye" sözcüklerinin yerinde kulla-
nılmıştır.

OKUYUCULARIMIZDAN ÖZÜR DİLEME

Kürdistan'ın ihtiyacını ve Kürdlerin isteklerini karşılamak üzere "Jîn"i siyasal olarak yayınlamak girişiminde bulunduk. Resmî işlem ne yazık ki henüz sona ermemiştir. Bu sayımızın yayınlanmasının gecikmesi de, bu işlemin sona ermesini beklediğimizden ve eksiksiz, çeşitli içeriklerle yayınlanmasını istediğimizdendir. "Jîn" okuyucularını sabırsızlıktan kurtarmak için, daha fazla beklemeyerek bu kez de böyle çıkardık. Elimizde olmayan ve bizi de inciten bu ufak gecikme ve duraksamadan dolayı, sayın okuyucularımızdan özür ve af dileriz.

GÜNLÜK GAZETELERDEN

11 Ağustos pazartesi günü Amerikan Araştırma Komisyonu tarafından Kürd demokratları adına kabul edilen Necmeddin Hüseyin, Davavekili Aziz ve "Jîn" gazetesi Başyazarı Memduh Beyler, özet olarak şu açıklamada bulunmuşlardır:

Kürdlerin çoğunluk olarak bulundukları yerlerde ancak Kürd ulusal hakları söz konusu olabilir. Kürdlerin o dolaylarda yüzyıllardan beri sahip bulundukları ezici çoğunluk bugüne kadar sürmektedir ve bu durum yabancıların incelemeleriyle de sabittir. Bundan başka, Kürdlerin oralarda ırksal ve tarihsel haklarının inkârı da olanaksızdır. Kürdlerin bugün istedikleri hak, yalnız kendi istekleriyle değil, Amerikan kamuoyunun ve bu kamuoyunun temsilcisi olan Wilson'ın prensipleriyle de doğrulanıp sağlamlaştırılmış bir haktır.

Temsilci heyet, bu konuda gereken kanıtları ve bilgileri verdikten sonra, zorla göç ettirilerek bugün Konya, Adana ve bu dolaylarda açlık ve yoksulluk içinde yok olmakta ve insanlık dünyası için acıklı bir manzara oluşturmakta bulunan 700 bini aşkın Kürd hakkında Amerikan heyetinin acıma ve dikkatini çekmiştir.

BOTAN AYRILIĞI

Yurdun milyonlarca insanından söz etmeyeceğim. Kürdleri herkes tanıyor. Benim bunlardan başka daha vefalı, daha duygulu ve özverili yurttaşlarım vardır. Kimlerdir bilir misiniz? Kimi, başı dönmüş ve çok heyecanlı bir durumda taştan taş çarparak, gül bahçesi güzelliğindeki yurdun çevresinde bir engeller okyanusu oluşturmak için koşuyor; tutkun olduğu o temiz toprakları kucaklamaya çalışıyor. Kimi, büyük bir temkin ve ağırbaşlılıkla yurdun merkezinde heybetli bir heykel gibi dikilmiş; yurdun kollayıcısıdır. Bir başkası, ayağını uzatıp yurt topraklarına saldırmak isteyen düşmanları kapıp yutmak için yüzgeçli timsah gibi ağzını açmış; müthiş ve heybetli bir tavır ve davranışla, "sakın gelme" diyor.

Bunların hepsi benim yurttaşlarımdır. Hepsi, o kutsal toprakların evlâtlarıdır. Hepsi de Kürdistan'ı korumak ve kollamak için, yurtlarına can katmak ve yaşam saçmak için yaratılıştan beri çarpıntılı bir etkinliktedir.

Ben onları ömrümde bir kez olsun görmek mutluluğuna eremedim. Onlar da beni görmemişlerdir. Ne var ki kimliğimi anımsadıkça ve adım anıldıkça bu yurttaşları anımsamamak mümkün olmuyor. Yurdun ufukları çevresinde koşan bu fedakârları düşününce ruhum onları izlemeye başlar. Ancak yetişemez; yorulur ve durur. Hayalim, o kutsal Tûr'un eteklerine sarılarak, yurdun dokunulmazlığı konusunda ilâhî bir güvence müjdesini beklemeye koyulurum.(1347)

Düşüncem, her zaman bu Çihar Yar-i Güzîn ve bunların vefa ve doğruluk yolunda yürüyen Tabiîn ile uğraşmaktadır.(1348) Çünkü yaşamımın mayası olan onların özü ile, görkemli ve şanlı rüzgârlarının dolaşım yeri olan bu büyük toprak parçasının merkezinden çevresine doğru ırmaklar gibi akan olayları zihnimde canlandırıyordum. Bakışlarım birdenbire bir dairede duruverdi. Bütün duyularım yalnız o çevrede kaldı. Düşüncemi, duygularımı başka yönlere döndürmek istedikçe, hepsinde irademe karşı bir başkaldırma tavrını gördüm. Ruhum da onlara katıldı. Bütün benliğimle, o tılsımlı, büyüleyici dairenin içinde kaldım. Bir süre hayal ile gerçek arasında dolaştıktan sonra, olağanüstü bir esintiyle, harita üzerindeki çizgiler ve işaretler o derece somut bir biçimde belirlendi ki, her biri hayalimin gözünde gerçek bir biçime girdi. Ruhum, bu gerçekleri ezelden beri tanıyordu. Derhal hepsiyle alışkanlık edindim. Bir gün Fırat'a sordum:

—Bu coşkunun ve gürültülü çağlayışın nedir? Niçin gece gündüz kararsızsın?

Dedi ki:

—Ben vatan aşkıyla perişan oldum. Yurttaşlarım saf ve kimsesizdir. Bunlar, Ashab-ı Kehf gibi uzun yüzyıllardan beri derin uykuya dalmışlar-

(1347) 1307 numaralı dipnota bakınız.

(1348) 1308 numaralı dipnota bakınız.

dır.(1349) Onlar, saptanan anda uyanacklar ve tüm insanlık dünyasına hak ve adalet dersi göstereceklerdir.(1350) Ben o zaman, kendilerini aşağılık kim-selerin kemgözlerinden saklamak, yurduma uzanacak ihtiras ellerini kes-mek için gece gündüz durmayıp yurdun batı ve kuzey sınırlarını beklerim.

Dedim ki:

—Fırat, sen ana kucağından çıkar, bin naz-ü cilve ile uzun uzun akar gider-sin. Yurdun birçok kapıları açık kalıyor. Kollama görevini böyle mi yerine getiriyorsun?

Alaycı bir gülümsemeyle şu karşılığı verdi:

—Pek aldaniyorsun, kardeşim Murad'ı görmüyor musun?(1351) Benim gi-remediğim, benim eteklerini öpme olanağını bulamadığım hiç bir yurt köşe-si yoktur ki O, dağlarını taşlarını öpmeden geçsin. Yurdun kuzeydoğu kapı-larını da ahretlik bacım Aras'a emanet ettiğim için, oraları da güvence altına alınmıştır. İşte biz üç kardeş, temiz doğum yerimizin düşmanların saldırısı-na uğrayabilecek yörelerini büyüleyici bir koruyucu hilâlle çevirdik. Doğu-daki nöbet ve kollama görevi de bazı yerli akrabalarımıza ve ablama bıra-kılmıştır.

Ben, ruhumu okşayan bu söyleşiyle kendimden geçmiştim ki, uzaktan çağlayarak, köpürerek, telâşlı ve öfkeli bir tavırla şahin gibi süzülen Murad, o sıcacık ahbablığımıza soğuk sular kattı. Fırat, Murad'ı karşıladı. Murad çırpınarak Fırat'ın kulağına bir acı haber söylüyordu. Fırat'ın yüzü bir anda üzüntü ve kızgınlıkla toprak rengine girdi. Murad sözünü sürdürüyor ve di-yordu ki:

—Tehlike pek büyüktür, uyandırılım.

Fırat derin bir düşünceye dalarak:

(1352)

—Fakat tahlike büyüyor; vakit, fırsat geçiyor; son pişmanlık fayda vermez, diyordu.

Aralarındaki esrarlı konuşmayı tümüyle işitip anlayamadımsa da, yurdun tehlikede olduğunu anladım. Ne var ki, çoşan bu iki ejderhanın acılardan do-ğan gürültülerinden titremeye başladım ve hiç bir şey sormaya cesaret ede-medim; veda bile etmeden doğuya doğru yürüyüp gittim.

Murad'ın dehşetli sesleri, Fırat'ın üzüntülü ve acıklı iniltileri, üzüntülü kulağımdan henüz uzaklaşmadan, bakışlarım ince ve nazik bir nazenine rastladı. Bir anda güzelliğinin çekiciliğine kapıldım ve hemen peri yürüyüş-lü bu güzele yaklaştım. Nazla büyütülmüş olan bu dilberle sanki ezelden be-ri bir tanışıklığımız varmış gibi, kendisine sordum:

(1349) 1310 numaralı dipnota bakınız.

(1350) Bu cümledeki "saptanan" sözcüğü, "mukadder" sözcüğünün karşılığı olarak kulla-nılmıştır.

(1351) 1311 numaralı dipnota bakınız.

(1352) 1312 numaralı dipnota bakınız.

—Ey yürüyen ruhlar gibi zarif olan güzel, sen kimsin? Hangi zarif sedefin bir anda ortaya çıkan şanlı incisisin?

O da, eski bir tanıdığın seslenişine muhatap olmuş gibi, gönül kapan bir tavırla şöyle dedi:

—Ben bir Kürd kızıyım. Şu karşıda bulunan ve Kevser havuzuna benzeyen küçük gölü görüyor musun?(1353) İşte o benim anamdır. Ben, dünyanın o servet hazinesinden doğarım ve seçme irademi yakıp yok eden bir aşkla batı yörelerine doğru koşar giderim.

Gülümseyen bakışlarıyla ruhumu o kadar istilâ etmişti ki, elimde olmaya-
rak akışına kapıldım. O, okşayıcı sözleriyle, tatlı ve gönül okşayan gözleriyle sürekli olarak gönlümü sersemletiyordu.

(Devamı var)

Mîrzayê Cizîrî

TARİH İNCELEMELERİ

BABAN KÜRDLERİNDE SAVAŞ YETENEĞİ

Baban Kürdlerinin himmet dolu pazuları birer yiğitlik güzü, ulusal duygu ve gayretle dolu olan göğüsleri de sindirme gücünün birer siperiydi. Onlar, bulundukları savaşların hiç birinde gayret ve kahramanlığın gereklerini yerine getirmekte kusur etmemiş olan halkların önde gelenlerindendi. Denilebilir ki Baban paşalarının egemenliği altında bulunan Süleymaniye ve ona bağlı olan yerler, 600 yıldan beri doğudan gelen saldırılara karşı yıkılmak bilmez bir istihkâm niteliğindeydi.

Sultan Selim I'ın Çaldıran zaferinde ve özellikle Sultan Murad IV'ün Bağdad'ı fethedip geri almasında şan ve şerefın korunması için en çok cansiperlik eden, Süleymaniyeliler yani Baban Kürdleridir.

Bu yücelikler, hep Müslümanlık ve Kürdlük cevherlerinin parlak kabiliyetlerinin eseridir.

Son yüzyılda dahi, eski Altıncı Ordunun en seçkin askerleri Süleymaniye-
lilerden oluşmuştu.

Necid ve Mentefik(1354) ayaklanmalarını bastırmakta, eşkıyaları çok kez vurup tepelen. İşte de en çok hizmet eden yine onlardır.

Demek isteriz ki Süleymaniye, dikkat ve ilgi merkezinden uzak tutulmuş ve her yönden haksızlığa uğramış olmakla birlikte, her zaman söz ve vefasında durmuş ve Hilâfet kapısına karşı bağlılığını kanıtlamaktan geri durmamıştır. Fakat gördüğü karşılık nedir? Hiç!

(1353) 1313 numaralı dipnota bakınız.

(1354) 1314 numaralı dipnota bakınız.

Yine zulüm ve baskıların acısını çeken, malları yağma edilen, halleri sorulmayanlar da Süleymaniyeliler oldu.

Bağdad'ın olağanüstü dönemlerdeki valileri ve komutanları, hiç bir zaman Süleymaniye askerlerine gereksinme duymazlık etmemişlerdir. Gereksinme duymazlık şöyle dursun, onların savaş yeteneklerini bildikleri için, her zaman ve özellikle de olağanüstü durumlarda onların varlığından yararlanmışlardır.

Baban Kürdlerinin en büyük, en önemli hizmetleri de, o olağanüstü zamanlarda yapılan hizmetleri olmuştur. Çünkü o durumlarda değerlerini az-çok takdir edenler bulunmuştur.

Eğer Baban hükümeti eski durumu üzerine bırakılmış olsaydı, bugün Al-manya'nın oluşmuş olduğu müttefik hükümetlerden biri düzeyinde bir dayanak olurdu.(1355)

Baban Kürdlerinin ne ölçüde askerliğe yetenekli olduklarını şundan anlamalı ki, Osmanlı hükümetince Nizam-ı Cedîd(1356) kurulmadan, hatta daha önce, düzenli askerler yetiştirme konusunu düşünen ve bu alanda çaba harcayan, Baban paşaları olmuştur. Ahmed Paşa, değişik askerî sınıfların her birinden düzenli alaylar ve taburlar kurmuş ve böylece güçlü bir ordu meydana getirmiştir.

Bir de, Süleymaniye'nin yerel hükümet sayesinde gerçekleştirilmiş olan eski bayındır durumunun ne düzeyde olduğu sorunu vardır ki o da dikkate değer. O zamanlar ağaların, beylerin malikânelerinden yararlanmaları tümüyle güvence altında olduğu gibi, yukarıda da belirtildiği gibi önemli bir askerî gücün de beslenmesine ve diğer gereksinmelerine olanak vardı. Bundan başka, gelir fazlasından da, gündelik 500 kuruş hesabıyla her yıl önemli bir tutarın Bağdad'a gönderilmesi geleneği de korunabiliyordu.

Sonra ne oldu?

Sonra, hanedanları ortadan kaldırmak, yaşatmamak, yönetim için bir bilgelik ölçütü sanıldığı için Baban paşaları yerlerinden kaldırılarak, yabancı oldukları öbür illere vali atandılar ve böylece seçkin hükümetlerine son verildi. Sözü edilen paşalar, yine çabalarında bezginlik getirmeyerek, atanmış oldukları Halep, Yemen, Basra gibi önemli illerde büyük büyük hizmetler yerine getirip, vefatlarına kadar doğruluk ve dürüstlüklerini korudular.

Artık yanlış ve bozuk yönetim biçimleri yüzünden Süleymaniye bayındırlık bakımından o kadar düşük düzeye düştü ki, eksik kadrolu bir taburu bile besleyemediği gibi, yerel memurların maaşlarını da veremez bir hale geldi. Köyler viran oldu; halkı da kimisi öldü, kimisi de İran'a göç etti. Bu konular pek yürek yakıcı olduğundan, bundan fazla uzatmaya gerek göremem.

Kısacası, Baban devlet adamlarının, savaş yeteneğinden yararlanma konusundaki isabetli görüş ve tedbirleri, gerçekten hayrete değer.

(1355) 1315 numaralı dipnota bakınız.

(1356) 1316 numaralı dipnota bakınız.

Ahmed Paşa topçu, istihkâm, piyade, süvari sınıfları için hastaneler, kışlalar, depolar kurduğu gibi, askerî gereçlerin hemen hemen en büyük bölümünü yerli üretimden elde edip hazırlıyordu.

Alaylar, taburlar sınıf sınıf eğitim yaptıkları ve toplu olarak resmî geçitler yaptıkları zaman, halk haddinden fazla sevinirdi. Gerçeğin âşığı olan rahmetli Nalî Efendi'nin şairce duyguları ordunun ruhları okşayan manzarasıyla galeyana gelerek, Paşa'nın askerî düzenlemesine karşı O da şiir düzenlemiştir. Ben de, ordunun örgütlenmesinin olağanüstü mükemmelliğine ilişkin olan beyitlerini aşağıda arz ederek sözlerime son veriyorum.(1357)

Emin Feyzi

KÜRD GENÇLERİ KAVUK SALLAMAZ(1358)

Dünyanın ilk dönemlerinde insanlar birey durumunda yaşamayı duygularına daha uygun bulurlardı. Düşünce alanındaki ilerlemeler göreceli bir biçimde gelişip boy attığı zaman, insanlar her zaman ve her şeyde duygulara başvurmayıp, biraz da, insanlar için kılavuz ve yönlendirici olarak yaratılan akıl ve mantığa başvurdular. Birey durumunda yaşamayı doğal olarak akıl ve mantıkla bağdaşmaz bulunca, toplum biçiminde yaşamaya tek tek bireyler olarak karar verdiler. Bu bireysel karar çok sürmeden genelleşti, iş bireysellikten çıkıp toplumsallık durumunu aldı; bireysel yaşam yerine toplumsal yaşam kuruldu. İnsanlar artık toplum halinde, hükümet halinde yaşadılar. Hükümet halinde yaşamak, doğal çıkarlarına daha uygun oldu.

Üzülerek söyleyelim ki, insanlık hükümet halinde yaşamakla birlikte, düşünce alanında o kadar yükselmemişti. İnsanlar toplum halinde yaşamakla birlikte, bireysel çıkarlarının toplum çıkarlarından ayrı olduğunu farz ettiklerinden, daima ve daima bireysel çıkarlarını elde etmeye çalışıyorlardı. Ve bu çalışma yolunda toplumsal çıkarlarını ayaklar altında çiğnetmekten çekinmiyorlardı. Gerçekten de toplumsal çıkarlarını çiğniyorlardı ve bilmeyecek kendi çıkarlarını da birlikte çiğnemiş ve yok etmiş oluyorlardı.

Bu yıkıcı fikri ilk ortadan kaldıran, İslâm uygarlığıydı. Büyük bir üzüntüyle söyleyelim ki, devr-i saadet(1359) ve devr-i saadetin doğurduğu İslâm uygarlığı ortadan kalktığı anda, toplumsal gelişmelerin amansız düşmanı olan bireysel fikirler şiddetli bir biçimde saldırıya geçti ve bu saldırısında o kadar başarıya ulaştı ki, toplumsal ideallerden zerre kadar eser bırakmadı.

(1357) 1317 numaralı dipnota bakınız.

(1358) 1319 numaralı dipnota bakınız.

(1359) 1320 numaralı dipnota bakınız.

Yüzyılların birbirlerini izlemesiyle birlikte erdem yağmurundan oluşan bilgi güllerinin yöremizde değil de yöremizin çevresinde demet demet görünmesine rağmen, toplumsal çıkarlar konusunda ne konuşuldu ve ne de bu yüce ideale ilişkin bir şey hatıra geldi.

Avrupa yöreleri ve Avrupalılar düşünce alanında yükselince, kişisel çıkarlardan tümüyle uzaklaştılar; toplumsal yaşam yolunda kişisel ve malî yaşamlarını feda ettiler ve feda ediyorlar ve hâlâ da fedakârlığı sürdürmektedirler. İşte, toplumsal yaşamlarına yaptıkları fedakârlık yüzünden Avrupa'nın ve Avrupalıların gelişmişliğini anlatacak sözcük bulmaktan insanlar bugün âcizdir.

*

Kavuk sallamanın birincisinden daha yıkıcı ve daha adi bir ikinci zararı daha vardır. Kavuk sallamanın ikinci zararı da, toplumsal kitleden birine ya da birkaçına baskıcı yönetim düşüncesini verip onları baskıcı yönetici kılmak ve toplumsal yapıyı da bir ya da birkaç baskıcı yöneticinin zalimce yönetiminde azmak ve azdırmaktır. Bir kişi yaratılış olarak ne kadar iyi yaratılırsa yaratılsın, yine de, insan yaratılışında gizli bulunanı ve toplanmış olan fenaliğe az-çok eğilimi ve isteği vardır.

Hazreti Yusuf şanlı bir peygamberdi. O kadar şanlıydı ve peygamberler arasında o kadar seçkindi ki, ulu şanlı Kur'an'da gerek yüceliğine ve gerekse başından geçenlere ilişkin ulu bir sure vardır. İşte, "nefs, yani duygular kötülüğü emreder; Rabbinin esirgediği kişiler hariç" diye buyuran, o yüce peygamberdir. İnsan duyguları fenaliğe eğilimlidir, meğer Tanrı'nın rahmeti insanın imdadına yetişsin. Masumlugu, temizliği ve günahsızlığı Cenab-ı Hakk'ın tanıklığıyla tanıtılmış olan ve ayrıca, şimdilik var olan gökten inmiş dinlere bağlı tüm ehl-i kitapça,(1360) yani Müsülmanlar, Hristiyanlar ve Yahudilerce kutsanan Hazreti Yusuf, insan duygularının fenaliğe eğilimli olduğunu ikrar ve itiraf ediyor. Cenab-ı Hak da Hazreti Yusuf'un ikrarını saptamakla, Yusuf'un bu itirafının gerçeğe uygun olduğunu bize bildiriyor.

Yalnız baskıcı yönetimi değil, hatta putperestliği de kavuk sallamak meydana getirmiştir. Put dedikleri heykellerin sahiplerine vaktiyle o kadar kavuk sallamışlar, her şeylerine "iyi", her sözlerine "keramet buyurdunuz" demişler ve bu onama ve uygun görmeyi o kadar yineleyip pekiştirmişlerdir ki, dost ve düşmanları, hatta heykel sahiplerinin kendilerini de kendi tanrılıklarına inandırmışlardır. İşte bu kavuk sallayanlar, dünyaya verdikleri karnının bir gereği olarak, binlerce yıl yüz milyonlarca insanı yalancı tanrıların putlarına taptırmışlardır.

*

(1360) 1324 numaralı dipnota bakınız.

Bizim Kürdlerde de kavuk sallayanlar vardır. Bu kavuk sallayanların nereye baēlı bulunduklarını özetle, fakat aēık bir biēimde belirtebiliriz. Ancak Şimdilik bu konudaki bilgilerimizi "Jn" okuyucularından esirgiyor, bu habis ruhlar hakkındaki bilgilerimizi belirli ve uygun zamana bırakıyoruz.

Yalnız, yazımızın sonunda Őu kadarını söyleriz ki, iyice ērenim görmüş, teorik bilimlerde ve tanıtılmış teknik bilimler konusunda bilgiler edinmiş, toplumsal yaşamı bilen, yürekleri ulusal duygularla ēarpan Kürdlerin aydın bir bölümü vardır. Bu aydın bölüm, dalkavukluēun ulusal onuru ve ulusal yaşamı yaraladıēına inandiēından, kimseye kavuk sallamaz ve sallamayacaktır. Ve Krdliēun kurtuluŐu, işte bu andan başlayacaktır.

Necmeddin Hüseyin

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N

H A Y A T

Salek 220 qurış e
Nîv sal 130 ”

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

MÜNDERECAT

TÜRKÇE KISMI

Îd-i adhâ(1361)	
Tükenmeyen derd(Hicret Levhalarından)	Kemal Fevzi
Hudud-ı vazife— tecavüz-i had(Refî' Cevad Bey hammallar arasında)	
Bir tarih— bir tes'îd(Hêvî hakkında nutuk)	
Altun Kâküllü Oğlan(Kürd masallarından)	K. F.
Kürd darbimeselleri	Hilmi

KÜRDÇE KISMI

Îda qurbanê	
Fîrquet	E. Rehmi
Kari'lerimize ve abonelerimize	

Nüshası 5 kuruştur
Necm-i İstikbal Matbaası

MUHTEREM KARI'LERİMİZE VE ABONELERİMİZE

1- Mecmuamız namına posta ile birtakım paralar geliyor. Paraları gönderen zevât, isimlerini ve ne için gönderdiklerini bildirmediğinden, arzularını îfa edemiyoruz.

Bundan başka, bazı zevâtın, abone bedeli gönderildiği halde mecmualarının kendilerine vâsıl olmadığına dair şikâyetnameler alıyoruz. Biz mecmuamızı her türlü şahsî kâr ve menfaat düşüncelerinden azade olarak, yalnız milletimizin irfanı maksadıyla neşrettiğimizden, abone olan zevâtın mecmualarını muntazaman göndermeyi de bir vazife biliriz. Binaenaleyh, abone bedelâtını gönderdikleri halde mecmua alamayan zevâtın paraları, —birçok emsali gibi— ya idarehanemize gelmemiştir ve yahut postahaneye tevdi ettiğimiz mecmualar, —keza birçok emsali gibi— kari'lerimize gitmemiştir. Şu halde kabahat idarehanemizde değil, açıkça söyleyelim, postahanelerdedir. Ne yapalım, makam-ı âlî-i aidinin her nüshamızda celb-ı nazar-ı dikkatine aid olan fıkramız bir fayda vermiyor demektir.

Bâdemâ, idarehanemize para gönderen zevâtın, mikdarını ve ne için gönderdiklerini ayrıca mektubla bildirmelerini ve mecmualarını tamamen veya kısmen almayan zevât-ı kiramın da, tekrar gönderilmek üzere muvazzah adresleriyle beraber iş'ar buyurmalarını rica ederiz.

2- Senelik abonemiz kırk dört ve altı aylığımız yigirmi iki nüshadır. Mecmuamıza altı aylık abone olan zevât-ı kiramın aboneleri yigirmi ikinci nüshada hitam bulmuş olduğundan, mütebakî nüshalara yeniden abone olmaları lâzım gelir.

3- Gerek "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" ve gerek "Jîn" gazetesini namına abone, teberru ve sair suretlerle gönderilecek her türlü mebalığın doğrudan doğruya "cemiyet" ve "Jîn" namına gönderilmelerini kari'lerimizden ehemmiyetle rica eyleriz. Başka vasıtalarla ve başka namlara gönderecekleri paraların zıyaından ve bu sebeble arzularının is'af olunamamasından dolayı kari'lerimizce mes'ûl tutulamayacağımızı arzederiz.

Mecmuamızın lâyuadd müşkilât içindeki bu muvaffakiyeti, mesaîmizin millet-i muhterememizce mazhar olduğu muavenet-i kadirşinasane sayesinde. Her muavenet ve teveccüh, bizi başladığımız tarîk-i faaliyette daha büyük fedakârlıklarla yürümeye saik olacaktır. Teşvik milletten, tevfik Allah'tan.

JÎN İDARESİ

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N

Salek 220 quriş e
Nîv sal 130 "

H A Y A T

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

ÎD-İ ADHÂ(*)

Bugün de 1337 sene-i Hicriyesinin mübarek kurban bayramını idrak ediyoruz. Böyle günler, kalblerimizdeki acılara reşâât-ı tesliye serpen birer vesîle olur. İnsanlar bu günlerde her acıyı muvakkaten olsun uyutmak isterler. Halbuki Kürdler için böyle olmuyor. Kaç Ramazan ve kaç bayramdır ki Kürd kendi vatanından cüda düştü; garib ellerde, enîni dinlenmeyen, bir nazra-i merhamete mazhar edilmeyen yabancı ellerde işkenceli bir sefaletin her türlüşünü gördü. Vatanında nice meserretlerle tes'îd ettiği bu bayramlar, O'na düşkünlüğünü ve bedbahtlığını bir derece daha hissettiren birer sebep oldu. Vatanda kalanlar da, her dakika zalim bir tehdidin mağdur-ı bîkesi oldular. İlk defa vâ'd-ü tesliye şuleleriyle tulû' eden dokuz ay evvelki devrin Kürdleri îsal ettiği, kurak bir nevmidî sahrasıdır.(1362) Kürd mühacirlerinin yabancı topraklardaki iniltilerine hatime vermek, salahiyetdar ve mütenefizler için pek kolay bir emir işi idi. Bu yapılamaz mı idi? Yapılamazdı diyenler, kebairden bir günah işlemiş olurlar. İşte Kürdlerin derdi. . . Bu mübarek günlerde yaralarımızın sızısını daha yanık hissettiğimizizdendir ki, bayramı dindaş ve millettaşlarımıza tebrik etmek isterken, maceraları da tahattura ve tahtîre mecbur oluyoruz.

(1362) "Dokuz ay önceki dönem" anlamına gelen "dokuz ay evvelki devir"den maksat, I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı devletiyle itilâf devletleri arasında ateşkes antlaşmasının imzalanmasından sonra İttihad ve Terakkî Fırkası'nın iktidardan düşmesi ve Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın iktidara gelmesiyle başlayan dönemdir.

[2] (Buradan altı satırı sansür çıkarmıştır).

Mübarek kurban bayramını umum Müslümanlarla beraber Kürdlere de tebrik eylerken, şu tazarruâtımızı da bargâh-ı ehadiyyete ref'eyleriz: İlâhî, sen Kürdleri ve Kürdistan'ı şu masâib-i dünyeviyeden tahlîs ve az vakitte mes'ûd-ü kâmyab eyle!

JÎN HEYET-İ TAHİRİYESİ

TÜKENMEYEN DERD(*:)

Hicran yaralarının hangi sızıltılarını, hicran sahifelerinin hangi acılıklarını açayım! Hava-i mateminde Kürd'ün melâl-ü hüsrânı ağlayan kimsesiz yurdumun iniltilerini hâlâ işiten yok! Bu sıcak Temmuzun şu son günleri, bana Urfa'da, Musul'da, Mardin'de, Diyarbekir'de, Adana'da, Konya'da ebediyetin zılal-ı sükûnuna tevdî-i can eden hemşehrilerimi hatırlatıyor.(1363) Beş yıl evvel bu imdadsız ellere göçen o canlı ölüler, eminim ki bugün nişansız birer makber-i pürsükûn içinde perdepûş-i nıyan oldular. Ben yine bu hicran sahifelerinde, —hissiz ve sağır kulaklara sesini işittiremediğim kırık kalemimle— bir parça daha ağlamak istiyorum.

Yine bu aylardı. Kışın canlı sefaletlerini kızgın sıcaklığıyla örten bu ateşin aylardı. Çoluk-çocuk, kadın-erkek, genc-ihtiyardan mürekkeb bir kitle-i hicran ve sefalet, Urfa selhhanelerinin önünde birikiyor,(1364) çalkanıyor, dalgalanıyor, itişiyordu. Etrafı süngülü jandarmalar, polis nöbetçileri sarmıştı. Bu kitle kimlerdi?

Bir zamanlar zengin ve yeşil mezralarında sürüler otlayan, zümrüt korularında gûya bugünün matemlerini ezelden yad eder gibi derdli kavallar ağlayan, zümrüt [3] koruları beyaz küheylânların derin kişneyişleriyle çınlayan Kürd'ün necîb aileleriydi!

Bunlar, kahraman kocalarını şehidlik yollarına gönderen ve sonra bir lokma ekmek için mahrum-ı insaniyet ve timsal-ı mezellet birtakım ırz ve millet düşmanı dindaşların sine-i şehvetine zorla çekilen kardeşsiz, babasız, kocasız, kimsesiz gelinlerdi!

Bunlar, evlâdlarını Hilâfet uğrunda okşayarak ölüme sevkeden gözü yaşlı, bağı taşılı analar, evlâd acısıyla gözlerinin feri sönen, saçı sakalı ağarmış babalardı!

Bunlar, babalarını, kardeşlerini hududda düşmanlara, analarını karlı yollarda kara topraklara terkeden çıplak ve kimsesiz yavrulardı!

(1363) Derginin bu sayısı 3 Eylül tarihini taşıdığı halde, yazar bu cümlemin başında "bu sıcak Temmuzun şu son günleri" dediğine göre, bu yazısını o yılın, yani 1919 yılının Temmuz ayı sonlarında yazmış olduğu anlaşılmaktadır.

(1364) Selhhane: Salhane, kasaphane, mezbaha, hayvanların kesildiği yer.

Polis bu kitleyi dağıtmak için muttasıl kamçılıyor, jandarmalar süngülerle tehdit ediyorlardı. Ne mümkün! Bir an için dağılan, yayılan o yığın yine birikiyor, toplanıyor, itişiyor, kalkışıyor, sıkışıyor. Büyük bir müşkilâtla can kurtaranlar, ellerinde birer toprak kapla bu kitlenin arasından sıvışıyor, kısmetini kapam kurtulmaya çabalıyordu.

Bunlar, kesilen koyunların bıçak altından sızan sıcak kanlarını satın almak için didişiyorlardı. Eyvah boş dönenlerin haline! Bir okka kan yigirmi beş kuruş gümüş akçe ile satılıyordu.(1365) Ya parası olmayanlar ne yapacaklardı? Ölüm tehlikesi ona da bir çare bulduruyordu: Sokaklara atılan kemik parçalarından bir eser görülmezdi; köşe başlarında yığın yığın çömelen yavrucuklar, ele geçirebildikleri kemik parçalarını çakıl taşları altında ezip öğütükten sonra yiyorlardı.

Urfa'nın böyle sıcak günlerinden birinde idi. Şehrin تنها, uzak yerlerinde, kuru, çıplak ağaçların üryan gölgeleri altında açlıktan can çekişen, ölen yoksullar, dullar, kimsesizler vardı. Hiç bir garib yolcunun bile uğramadığı bu yerlerde, hiç bir kimsenin belki görmek, gezmek istemediği bu ıssız yerlerde insaniyetin şekva-i zalûmü inlerdi.

[4] Sabahleyin insan cesedleri aramaya konan,(1366) kefensiz ölü gömmeye koşan belediye memurları, o üryan gölgeler altına sinmiş bir yığın kadîd insan kümeleri görür, geri dönerlerdi. Bir gün evvel gördüklerini ertesi gün gömmeye gelirlerdi. Heyhat! . Çok defalar cesed bile bulmak mümkün olmazdı. Yalnız, oralarda birikenlerin, taşlar, topraklar içinde perişan çırpınanların her gün bir parça daha azaldıklarını görürlerdi. Bu hal şübheyi celbettir. Her gün eli boş gelen memurlar, bu ölüm ve sefalet ziyaretçileri, artık öte-beriyi sık sık aramaya, yoklamaya konuldular.(1367)

*

Mehtaba küskün, derin bir gurbet akşamı, soluk ve yorgun gölgeleriyle şehri örtüyordu. Memurlar, vazife-i tecessüsü îfaya şıtab eylemişlerdi. Karanlık, dolambaç bir çukurluktan birtakım sesler işitiliyor, ince, zayıf bir dumman ağır ağır yükselerek yayılıyordu. Galiba memurlar, orada bir şeyler hissetmişlerdi. Ateş başına konmuş bir yığın insan gördüler. Bunlar, açlığın korkunç savletiyle, yanlarından ayrılıp ebediyete göçen ya bir hemşirenin veya bir kardeşin cesedinden koparılan etlerle temin-i hayat eden bir kafiye-i mevt-ü sefalet idi.

Ertesi gün zavallılar sıkı bir kordon altına alındılar. Arada iki gün geçmeden, birbirinin ölümünü bekleyen, birbirinin ölüsüyle biraz daha yaşayan bedbahtlar hep birlikte ölmüşlerdi.

((1365)Okka: 1 kilo 283 gram gelen eski bir ağırlık ölçüsü.

Akçe: Para.

(1366) Aramaya konan: Aramaya koyulan.

(1367) Yoklamaya konuldular: Yoklamaya koyuldular.

333 senesinde(1368) Urfa'nın yine böyle sıcak günlerinden birinde idi. Gözlerden saklı ve gizli tutulan birkaç çürük tabut, biraz daha ötede batî' bir meşy-ü hareketle yola düşen bir araba(1369) kabristana doğru yollanıyordu. Sordum. "Yine onlar" dediler.

Evet, onlar! Hani Bitlis'ten, Muş'tan, Van'dan, Erzurum'dan kalkarak diyar diyar göçen, sürünenler yok mu? İşte onlar! Urfa topraklarında ebediyetin sükûn ve tesliyetini arayan kimsesizler? Ah evet, onlar! Bir iklim-i(1370) perişanın [5] sahibisiz, kimsesiz, yurtsuz kalan ve sonra bir lokma ekmek bulmadan ölen evlâdları! Onlar ki, işte bize yadigâr bıraktıkları derdler tükenmiyor ve tükenmeyecektir.

Kemal Fevzi

HUDUD-I VAZİFE — TECAVÜZ-İ HAD(*)

Ne çok uzun bir tahsil ister, ne derin bir teemmül. . . Biraz tahsili olanlar, onu daha idadî sıralarında "mâlumât-ı kanuniye" derslerinin ilk sahifelerinde öğrenmiş olurlar.(1371) Efrad arasındaki münasebâtı hangi kuvvetler, efrad ile devlet arasındaki münasebâtı hangi vesait tanzim ve muhafaza eder? Hukuken ve şekl-i kanunîce çabuk öğrenilecek şeylerdendir. Mekteb görmemiş olanlarsa, uzun düşünmeye muhtac olmadan bunu bilirler. Onların mantığı şu suretle amelî ve basittir: "Alıp vereceğimiz olmayan şeye karışmak ne haddimiz!" derler.

Sırf ilmî ve hukukî —kat'iyen siyâsî değil— nokta-i nazardan bir-iki sözle meseleye bir vaziyet ve biçim vermek isteriz:

İstanbul'da senelerden beri teşekkül etmiş ve elyevm mevcut bir Kürd kolonisi var.(1372) Bu koloniyi, başkalarının "hammal" namı verdikleri pek büyük miktarda Kürd amele teşkil eder. Bu adamcağızlar, Kürdistan'ın muhtelif yerlerinden hem kendi, hem ailelerinin rızıklarını kazanmaya gelmiş, burada en namuskârane bir surette, bihakkın alınlarının terleriyle sabahdan akşama kadar yorulan, didinen, yıpranan zavallılardır. Her memlekette emsali olduğu gibi, bunların da hükümetçe musaddak bir "lonca" heyetleri vardır.(1373) Kendilerine aid hususâtı, miyanlarında —meşgale-i mahsusaları dolayısıyla— tehdâdüs eden ihtilâfât vesaireyi bu "lonca" heyeti

(1368) Milâdî takvime göre 1917 yılı.

(1369) Doğrusu "araba ile" olmalıdır.

(1370) İklim: Yöre, bölge.

(1371) İdadî: Eskiden lise düzeyinde olan okul.

(1372) Koloni: Kendi ülkelerinden çıkıp başka bir ülkeye gitmiş ve oraya yerleşmiş olan bir insan topluluğu.

(1373) Lonca: Osmanlılar döneminde meslek kuruluşları, esnaf dernekleri ve işçi sendikaları için kullanılan ad.

hall-ü fasl eder. Hükümet de, şehremaneti vasıtasıyla bu heyeti ve amelenin harekâtını kontrol eder.(1374) Demek ki amele umurü, [6] iyi-kötü her ne suretle olursa olsun bir teşkilâta, resmî bir başa marbuttur.

Buna haricden bir şahıs veya kuvvetin el uzatması, hadnâşinaslık, cüretkârlık tâbirleriyle de izah edilemeyecek kadar çirkin ve kapkara bir harekettir.

Bu zavallı amele, bu ana kadar müktesebât ve mesaî-i şahsiyelerinden bir de menfaat-i amme tahassul etsin mülâhaza-i safiyanesiyle siyasiyâta el uzattılar. Kendinde siyasiyâta karışmak salahiyetini ve saha-i siyasiyâtta sözünü dinletmek kudretini gören herkes, bu Kürd amelesini de kendi mecra-i siyasetine sokmak istedi. Bunda muvaffak oldular mı, olmadılar mı? İzaha lüzum yoktur. Yalnız şu muhakkaktır ki, birkaç sebeble ezilen bu zümre-i sa'y, bazı zevât-ı mahsusa tarafından el'an baziçe-i hevesât edilmek isteniliyor.

*

Geçen Ağustosun nısf-ı ahîrinde "Alemdar"(1375) Sermuharriri Refî' Cevad Bey, Amele Loncası Kâtib-i Mes'ûlü olan mezkûr gazete Müdiîr-i Umurü Ahmed Kadri Efendi de maiyetinde olduğu halde, Sirkeci'deki(1376) iskelelerden birine uğrayarak, ameleye istedikleri birisini lonca reisi yapmak veya yaptırmak üzre, kendisine bîat etmelerini teklif eder ve daha birtakım beyanâtta bulunur.(1377) Künh-ü tafsîlât-ı meseleyi söylemek muradımız değildir. Ancak işin mânasını ve gayesini bizim kadar birçoklarının da teyakkun ettiklerine eminiz. Yalnız bunun ilmen ve hukuken kitabda yeri var mı, veya avamca karışılmak haddine dahil midir?

Kuvve-i teşriye, adliye, icraiye den sonra matbuâta "dördüncü kuvvet" denildiğini bilirdik. Fakat bilfiil ve bizzat matbuâtçıların —velev fuzulî ve hasbî olsun— böyle miyanecilik ve fassallık ettiklerini, edebileceklerini öğrenmemiştik.(1378) Bu harekete vermek istediğimiz hukukî ve ilmî biçimi bu sözlerimizle biz veremedikse, lütfen bilenler ve bilhassa Refî' Cevad Bey-efendi versinler.

Biz bundan fazlasına salahiyetdar ve kadir değiliz. Yalnız, hammal denilen bu amelenin Refî' Cevad Bey gibilere de sakal sallayacak kadar seciyesiz olmadıklarına kaniiz. İşte en basit misali. . .(1379)

(1374) Şehremaneti: Osmanlılar döneminde İstanbul Belediyesi için kullanılan ad. O dönemde İstanbul Belediye başkanlarına da "Şehremini" denilirdi.

(1375) "Alemdar", o dönemde İstanbul'da yayınlanan bir gazetenin adıydı.

(1376) Sirkeci: İstanbul'un bir semti.

(1377) Bîat: Bir kimsenin egemenliğini tanımak.

(1378) Miyanecilik: Aracılık.

Fassallık: Övücülük, başkalarına övgüler dökme.

(1379) Burada, "işte en basit örneği" demek olan "işte en basit misali" denildiği halde herhangi bir misal, yani örnek belirtilmeden yazıya son verilmiştir. Yazının, söz konusu örneği de içeren son bölümü sansür edilmiş olabilir.

[7] BİR TARİH — BİR TES'İD(*)

Temmuzun 27'nci cuma günü, "Hêvî Talebe Cemiyeti"nin sekizinci sene-i devriye-i teessüsü olmak münasebetiyle, merasim-i mahsusa icra edildi. Kürd gençlerinden ve muhtelif Kürd müessesâtı mümessillerinden mürekkeb bir ekseriyetin bulunduğu merasim-i mezkûrede, Kürd talebesi namına Diyarbekirli Tevfik Hamid Bey'in îrad ettiği nutkun bazı aksamını bervech-i zîr derc ediyoruz:

*

Muhterem huzzar!

Bugün "Hêvî"nin sekizinci sene-i devriyesini tes'îd ile mübahîyiz. Bu münasebetle şerefli bir mazî-i mesâînin tarihini, "Hêvî"nin istikbaldeki ümid ve temennîlerini arzedeceğim.

Bu tarih, teceddüd-i millîmizde, vakayii bugünkü şekle sokan hadisâtta, hulasa gençlik vahdetinde derin ve bariz varlıklar yaratan "Hêvî" tarihidir. "Hêvî" tarihi demek, Kürdlük tarihi içinde gençlik tarihi demektir.

Sekiz sene evvel üç-dört genc, başlarında muhterem bir zat olduğu halde, Halkalı Ziraat Mektebinin bir köşesinde "Hêvî"nin temelini kuruyorlardı.(1380)

Onlar dünya hadisâtının cereyanını, etraftaki milletlerin tarîk-i temeddün ve tealîde nasıl yürüdüklerini görmüş, Kürd milletini kurtarmak ve yaşatmak için Kürd gençliğini i'lâdan başka çare-i felâh bulunmadığına iman etmişlerdi.

Onlar, Kürdleri, asırlardan beri yuvarlandıkları zulmetten, asrın hayat ve saadet vâdeden mertebe-i medeniyetine ı'sad etmek istiyorlardı.

Bunun için düşündüler. Bir mahfel-i ilmî yapalım dediler. Bu mahfelde Kürdlüğün âtîsi için bizim sönmez ümidlerimiz yaşasın; o mahfelde Kürdlüğün ölmeyen hakları, dinlenmeyen emelleri ve elemeleri telâffuz edilsin;(1381) orada Kürdlüğün yarınki sahibleri olan gençler tanışsın, birleşsin ve kuvvetlensin. O mahfelden aksendaz olacak sesler, Kürdistan'ın ve Kürdlüğün yarınki selâmet ve saadet müjdecileri olsun.(1382)

(1380) Burada kendisinden "muhterem bir zat" diye sözedilen zat, Halil Hayalî'dir. Zinnar Silopî'nin "Doza Kurdistan" adlı kitabında belirttiğine göre, Halil Hayalî "Hêvî"nin kuruluşundan önce ve kuruluş çalışmaları sırasında gençleri teşvik edip yönlendirmiştir. "Hêvî"nin kurucuları ise Kadri Cemilpaşa(Zinnar Silopî), Ömer Cemilpaşa, Fuad Temo ve Cerâhzade Zeki'dir(Zinnar Silopî, "Doza Kurdistan", s. 28, Stewr Matbaası, Beyrut-1969).

(1381) "Edilsin" sözcüğü derginin aslında "edilen" şeklinde çıkmıştı. Ancak bunun bir dizgi yanlışlığı olduğu açıktır. Bu nedenle biz doğrusu olan "edilsin" yazdık.

(1382) Aksendaz: Yankılanan, yankı yapan.

Aksendaz olacak sesler: Yankı yapacak sesler.

İşte o mahfele "Hêvî" dediler.

[8] "Hêvî" üç sene, azimkâr gençlerin kavî imanları, fakat zayıf omuzları üzerinde yaşadı. "Hêvî" bayrağını taşıyanlar iman etmişlerdi ki, O'nu yere koymak, O'nu sarmak ve köşeye dayamak, millet için bir hayat ve haysiyet meselesi idi. Vatanın meş'al-ı ümidi bîşübhe o mahfelde yanıyordu.

Onlar ümidlerinden ve imanlarından aldıkları kuvvetle, etraflarını ihata eden mahrumiyet ve yokluklar içinde bir eser, bir varlık göstermek için çırpınıp durdular. Bir "Rojî Kurd" neşrettiler; bir darbe-i istibdad ile kapandı; bir genç aylarca mahbeslerde süründü.(1383) Diğer birisini, "Hetawî Kurd"ü çıkardılar.

Gençleri bu dâva-i millî uğrunda itmaa yeltenen, bu tehlikeli yollardan döndürmek için sarf-ı mesaî eden, "ben bu işlere karışamam" diyen eazım da oldu. Resmî, gayri resmî ne tehditler, ne engeller, bu vatan mücahidlerini bir lahza yollarından çevirmedi.

Ortada yalnız gençliğin yılmaz, yıkılmaz iman-ı millîsi vardı. Gençler o müesseseyi üç sene mütemadiyen yaşattılar. Eğer onlar tehlike karşısında her kudsiyeti, her emeli unutmak zaafına düşseydiler, bu anı idrak edemeyecektik. Eğer bu teşebbüs lâyük olduğu yardım ve müzaheretî görseydi, bugünkü heyet-i milliyemiz daha revnaklı ve daha kuvvetli olacaktı. Harb, o cehennemî hayat, "Hêvî"nin pek az olan mesnedlerini de alıp götürdü.(1384)

Gençler, yürekleri sızlayarak, başları önlerinde, fakat kalblerinde bir ateş-i ümid, ruhlarında kırılmaz bir cesaretle ayrıldılar. Onlardan kaç tanesi, muhtelif cebhelerin siyah topraklarında rahmet-i Rahman'a kavuştu!

Kürdler için pek büyük hata ve mesuliyet, ihmal ve teseyyüblerle dolu uzun bir mazî-i mesaîyi tahatturdan maksadımız, bundan böyle tâkibine azmettiğimiz tarîk-i tealîde esbab-ı muvaffakiyeti ihzar, kaçınılması lâzım hataya-i maziyei tekrar etmemek içindir. Mazîlerinden ders alan ve o dersin ahkâmına tebaiyet eden milletler, istikballerinden emin olabilirler.

[9] Dört harb senesinden sonra "Hêvî" yine işe başladı. Bugün karşınıza çıkan gençler, büyük mahrumiyetlere katılan "Hêvî"nin eski azim ve cesaretiyle mücehhezdirler.

Gençler, vakayîin er-gec bu şekli alacağını daha yedi sene evvelki teşebbüslerle anlamış olduklarını isbat ettiler.

Vakayî, bugün bizi tasdik ediyor. Gençler yarını keşfetmeseler bile, faaliyet ve emellerini asrın icabâtından istidlâl ve istinbat ederek yarına hazırlanmaya mecburdurlar.

Biz, yükselen ve ilerleyen, yenileşen ve kuvvetleşen milletlerin tarihinde gençlerin icra ettikleri tesirâtı bildiğimizdendir ki, kaç senedir çırpındık durduk.

Biz Kürdlerin ve Kürdistan'ın terakkî ve tealîsinin, ancak gençlerle büyüklerimiz, asrın kabul ve işaret ettiği hedeflere, ilmin kabul ettiği esasât dahilinde müştereken yürümekle mümkünülhusûl olacağına kani bulunmak ve bunun temini için çalışmakla mübahîyiz.

(1383) Mahbes: Hapishane, tutukevi.

(1384) Sözü edilen harb, yani savaş, I. Dünya Savaşıdır.

Her sınıf halkımız, tekâmül ve teceddüd kanunlarının lâyetegayyer ahkâmına iman ediyorlarsa, gençliğin kabil-i ihmal olamayacağını, yarının onların olduğunu, yarını arzu ettiğimiz tarz-ı tealîde ancak onların temsil edeceklerine kani olmalı, onları asra layık bir surette yetiştirmek için bütün vesaiti ve varlığıyla çalışmalıdır.

Bu vadide çok söz söylemeyi zaid görürüm. Maksadım sırf bir hasbıhaldir. Milliyetimizden istediğimiz, pek kat'î ve aşikârdır:

Biz, Kürd heyet-i milliyesindeki bize aid vazaifi gücümüzün yettiği derecede ifaya çalışıyoruz. Bu vazifeleri ifa ederken, büyüklerimiz, âlimlerimiz, zenginlerimiz, bilumum Kürdler, malik bulundukları maddî ve mânevî vesait ile mu'nimiz olmalıdırlar. Gençlik, bu vazifelerin ifasından kaçmayacaktır. Ecdadımızın asırlardan beri [10] yazdığı tarih-i hamaset buna şahiddir. Biz cehl-ü zulmün kesîf karanlık bulutlarıyla örtülen Kürdistan'ı ilmin, irfanın, ahlakın daima parlayan nurlarıyla aydınlatmak isteriz.

Sa'y bizden, muvaffakiyet Allah'dandır.

ALTUN KÂKÜLLÜ OĞLAN

—YİĞİRMİ ÜÇÜNCÜ NÜSHADAN MÂBÂD VE HİTAM—(1385)

Aradan beş-on gün geçti. Şah altun bir köprü yaptırdı. Üç tane elmas top yuvarlağını kızlarının ellerine verdi. Dellal çağırttı.(1386) Şah'ın kurdurduğu altun köprü altından —ayırd edilmeksizin— herkes geçecekti. Kızlar köprü kenarında duracak, geçenlerden beğendiklerine elmas yuvarlaklarını atacaklardı. Büyük kızlar toparlaklarını birer şehzadeye vurdular. Küçük kız topunu kimseye atmadı. Köprünün altından geçecek kalmamıştı. Dellallar dört bucağı aramaya konuldular.(1387) Bir tarla kulübesinde çömelmiş, yalnız başına, düşünen bir çocuk gördüler. Hemen kolundan tutup getirdiler. Küçük kız toparlağını bu tarlacı yamağına fırlattı. Şah bundan huylandı:

— Bu çoban kılıklı herifi mi beğenecektin! diye kızına darıldı. Sarayına yakıştıramadığı biçimsiz damadını içeri almadı, kızıyla birlikte karanlık bir izbeye attırdı. Küçük kız bu insan kümesine girince süslü ve yaldızlı odalar, elmas lambalar, ipek halılar gördü. İki şehzade sönmez, ebedî sevgilerle kucaklaşıyor, sevişiyor, esîrî bir hayat yaşıyorlardı.(1388) Kendilerini bir kerecik olsun ne soran, ne de sorduran vardı.

(1385) Yiğirmi üçüncü nüshadan mâbâd ve hitam: 23'üncü sayıdan devam ve son.

(1386) Dellal: Tellal, çağırıcı.

(1387) Aramaya konuldular: Aramaya koyuldular.

(1388) Esîrî bir hayat: Havadaymış gibi tatlı, romantik ve insanı uçacakmış gibi zevke daldıran bir yaşam.

Şah sınır düşmanlarına cenk açmıştı.(1389) Oklu süvariler kavga meydanına koşuyorlardı. Küçük damad kılları birbirine tokuşturdu. Eski [11] aşinası çıkıp geldi.(1390) Güzel, sevimli at, şehzadesinin önünde dikildi. Genc şehzade, atın getirdiği keskin kılıcı kuşandı. Gözlerini öperek, yelesini okşayarak üstüne atladı. Doğruca düşman saflarına daldırdı. Her ölümlü vuruşunda binlercesini toprağa seriyordu. Düşman umulmaz bir bozgunluğa uğradı, Şah'ın askerleri önünde dikiş tutturamaz oldu. Kolundan yaralanan Şah, bu genc kahramana saatlerce bayılıp kaldı, kim olduğunu tanıyamadı. Küçük damad, kolundan al kan sızan pederinin yarasını beyaz çevresiyle sardı,(1391) göz önünden sıvışıp kayboldu. Şah cengi kazanmış, sarayına dönüyordu. Kolundaki sargıyı çözdürdüğü zaman, yarasını sağlamış gördü.(1392) Şaşakaldı. Aklından, gördüklerini bir türlü çıkaramaz oldu.

*

Aradan bir müddet geçmişti. Şah dermansız bir hastalığa tutuldu. Hekimler:

—Bu keyifsizlik ancak arslan sütüyle geçer, dediler.

Saray damadları atlandılar, arslan sütü aramaya koyuldular. Uzak ve kimsesiz bir köye vardılar. Bir kaynak başında oturdular. Duru bir atlı, ufuktan kopmuş siyah bir fırtına bulutu gibi, çalakamçı geliyordu. Bekleyenlere yaklaşıncı sordu.

—Şah babamız hastadır, arslan sütü bulmaya çıktık, dediler.

Genc atlı gülümsedi:

—Siz burada biraz daha eğlenin, ben size aradığınız sütü bulur getiririm, dedi. Dik ve sarp bir tepenin yalçın eteklerine kadar dolu dizgin bir koşuda vardı. Bacaklarını tek bir kaya üstünden derin bir uçuşuma sallayan ak sakallı bir ihtiyar seslendi:

—Delikanlı, uğraşın neresi? Buraları kuş uçmaz, kervan konmaz yerlerdir. Yolun sapa düştüyse çekil, geri dön git. Uçurumlarda boğulmak istiyorsan var önümden geç, dedi.

Küçük şehzade, atının [12] verdiği büyük bir pervasızlıkla ihtiyara yanaştı, derdini döktü ve anlattı:

—Arslan sütü istiyorum baba, dedi.

Genc şehzadenin yakıcı güzelliğine, sevimli gençliğine, düşüncesiz ataklığına, tosunluğuna bakakalan ihtiyar:

—Yavrum, dedi, bu yolda nice canlar yandı, nice kahramanlar kıyıldı. Sana acıyorum. Kendini iyi koru, söylediklerime de kulak ver, dinle. Arslan şu karşıdaki dere içinde uyukluyor. Sağ ayağında çıkan büyük bir çıbanı inleye inleye yalıyor. Okla, çıbanına nişan alır vurursun. Yarasıdeşilirken ortalığı

(1389) Cenk: Savaş.

(1390) Aşına: Tanıdık, bildik. "Eski tanıdık" anlamına gelen "eski aşına"dan maksat, şehzadenin kıllarını birbirine dokundurduğu attır.

(1391) Çevre: Sırma ile işlenmiş olan mendil.

(1392) Sağalmış: Sağlamışmış, iyileşmiş, onulmuş.

sarsan korkunç bağırtılarına kulak asmazsın. Seni çağırırsa aldırılmaz, beklersin. İrinleri bir müddet aktıktan sonra istirahat çekilir, "beni vuran kimse gelsin, dilediğini vereyim" der. O vakit koşar, yanına gidersin.

Genc şehzade, ihtiyarın dediklerini tıbkı tıbkısına yaptı. Varıp arslandan dilediğini istedi. Ağzından beyaz köpükler akan arslan:

—Ey beni oklayan bahtiyar delikanlı, dilediğini vermek borcumdur, dedi, şu gördüğün karşığı yada bir çift yavrum vardır. Beraberine al, sesleri kulağıma ermeyecek uzak bir dağ ardına götür, kes, derilerini soy, iki tulum yap, getir. Tulumun birine, akıttığın şu kanlı irinleri doldur. Ötekisine, daha insan eli dokunmayan memelerimden sütümü sağ. Gözümün ilişemeyeceği yerlerden uzaklaş, git.

Genc şehzade, arslanın dediğini de aynıyle yaptı. Yola düştü. Öğüt veren yaşlı başlı sakallıyı gördüğü yerde rastladı.(1393) İhtiyar, şehzadenin bu umulmaz işleri başa çıkarabilmesinden memnun kaldı:

—Oğlum, dedi, bu kahramanlığını, ancak şu gördüğün damgayı sana hediye etmekle mükâfat edebileceğim.(1394) Al da cebine at. Geçtiğin dağlar ardında, senden arslan sütü bekleyenler var. Onlar uzun bir su akıntısı kenarında karınca avlamakla uğraşıyorlar. Önlerinden geçerken, korkak ve ümitsiz bir yürekle, [13] senden, elde edemediklerini isterler. İrin dolu tulumu kendilerine arslan sütü yerine verirsin. Fakat sağ kollarını şu damga ile dağlamaksızın dediklerini yerine getirmezsın. Var git arslanım, yolun uğurlu, işin doğru düşsün!

Genc şehzade, yolunu bekleyenlere irin tulumunu vermiş, dağlatmak üzere güle güle uzattıkları kollarını damgalamış, o da sevgilisine kavuşmuştu. Damadların Şaha arslan sütü bulup getirdikleri haberi ortaya yayıldı. Şahın o kadar sevdiği, yanından ayıramadığı damadlar, büyük bir muzafferiyet neşesiyle, gûya bizzat elde ettikleri sütü takdim ettiler.(1395) Doktorlar, getirilen sütün arslan sütü olmadığını ileri sürdüler:

—Şaha bundan içirirsek, şakasız ağulanacaktır, dediler.

Küçük kız bunu haber aldı, kocasının getirdiği arslan sütünü babasına götürdü. Doktorlar:

—İşte arslan sütü, diye Şaha içirdiler. Şah, ilk yudumda yataktan irkilip ayağa kalktı. Hastalığından hiç bir eser kalmadı. Genc, dinç bir halde saray içinde gezinmeye başladı. Ürkek, beceriksiz damadlar gururlandılar:

—Bu sütü de biz getirdik, diye iddia ettiler.

Küçük kız buna dayanamadı:

—Hayır babacığım, dedi, bu sütü senin beğenmediğin, yüz vermediğin damadın getirdi. Doktorların beğenmedikleri, irin dedikleri sütü yine o, senden hiç yüz bulmayan damadın bunlara vermiş. İnanmazsan çağır da sor.

(1393) Doğrusu "sakallıya" olmalıdır.

(1394) Mükâfat edebileceğim: Ödüllendirebileceğim.

(1395) Muzafferiyet: Zafer kazanmış olma durumu, üstün gelme, giriştiği işin üstesinden gelme.

Küçük şehzade içeri girince damadların beti benzi attı. Şahın sorgusuna meydan vermeden, içinin yanık elemelerini acı bir dille döktü:(1396)

—Şevketlûm,(1397) dedi, zafer kazandığın gün yaralı kolunu beyaz çevresiyle saran duru atlı kahraman kimdi?(1398) O kahraman ki göz önünden sıvışıp belirsiz olmuştu. Senin de bakakaldığın o güzel delikanlı ardınız sıra koşup gelmeseydi, mızraklılarınız ilk bozgunluğu bu parlak sarayınızın yüksek surları önünde son kanlarını akıtmakla temizleyeceklerdi. [14] Arslan sütünü getiren de benim. Getirdim diye karşında iftihar eden yiğit, getirdiğinden bir nişane gösterebilirsin! Yanından ayırmadığın sevgili damadlarının kollarını açtır da bak! Elimde tuttuğum şu esrarengiz damganın yanık izlerini göreceksin!

Şah işi anlamış, yaptıklarına pişman olmuştu. Damadlar birer utangac köle gibi, boynu bükük, yere bakarak düşünüyorlardı. Genc şehzade odadan çıkarken Şah seslendi:

—Gel evlâdım gel! Bu tac ve tahtın lâıyıkı sensin! Ülkemin ziveri sen, veziri de ben olalım!(1399)

Küçük damad, büyük ve ziynetli bir alayla tahta çıkarıldı.(1400) Küçük kız sarayın sultanı oldu. Genc Şah ve genc Sultan, lâhutî bir ömrün lahzalarını yaşayarak muradlarına erdiler.(1401)

(Hitam)

K. F.

(1396) Elem: Acı, dert, keder.

(1397) 1282 numaralı dipnota bakınız.

(1398) Bu cümledeki "duru" sözcüğü derginin aslında "dört" biçiminde çıkmıştı. Ancak bunun bir dizgi yanlışlığı sonucu böyle çıktığı açıktır. Bu nedenle biz sözcüğün doğru biçimi olan "duru" yazdık.

(1399) Ziver: Süs. Burada maksat şahıdır. Eskiden şahlar ve padişahlar ülkelerin süsü sayıldıklarından, yaşlı Şah genç Şaha böyle demıştır.

(1400) Ziynetli: Süslü.

(1401) Lâhutî: İlâhî, kutsal.

Lahza: Sözlük anlamı, "göz açıp kapayıncaya kadar geçen zaman parçası" demek olan bu sözcükten buradaki maksat, genel olarak zamandır.

KÜRDLERDE DURÛB-I EMSAL(*)

—EVVELKİ NÜSHALARDAN MÂBÂD—

"Jin hene, jinik hene".(1402)

Kadın var, kadıncık var.

Hakkâri şivesinde de buna göre:

"Hinek jin in, hinek jan in, hinek melhema dilan in, hinek xenîmê kundiran in".(1403)

Burada kadınları dört sınıfa taksim ediyor:

Bir kısmı hakkıyla kadındır, bir kısmı refîki için daima muacciz bir hastalık, bir kısmı da melhem-i dildir, diğer bir kısmı da hiç bir şey bilmez, ziyan-dan başka bir şeye yaramaz.

"Dê û dotê pev çînî, kêmaqilan înan kir".(1404)

Ana ve gelin kavga etmişler, akli noksan olanlar bunu ciddî telâkkî etmişlerdir.(1405)

[15] Türkçe mukabili:

Et ile tırnak arasına girilmez.

Fransızca:

Ağac ile kabuk arasına parmak sokmamalıdır.

(Entre l'abre et l'ecorce, il ne faut pas mettre le doigt).

"Xidiro, her şev li viro".(1406)

Hıdır her akşam buradadır.

Bu darbimesel, sık sık misafirliğe gidip konak sahiblerini tâciz edenler hakkında îrad olunur.

(1402) Ev Peyva pêşîyan li hin hêlên Kurdistanê jî weha tê gotin: "Jin hene, jinikok hene".

(1403) Peyvika "kundiran" di eslê kovare da bi xeletî "kurdinan" hatibû çapkirin. Me li vir ew rast nivîsî.

(1404) Awayê rast ê vê peyva pêşîyan weha ye: "Dê û dotê şer kir, kêmaqilan bawer kir".

(1405) Doğru çeviri, "ana ve kız kavga etmişler" şeklindedir.

(1406) Ev peyva pêşîyan li hin hêlên Kurdistanê jî weha tê gotin: "Mamê Xidir e, her roj li vir e".

"Nivîşt, nabî bê tişt".(1407)
Nusha bedelsiz olmaz.(1408)

Bu darbimesel, cehele-i nâsı soymak için nusha ve tılsımcılar tarafından uydurulmuştur.

"Deng li xwedîyan xweş tê".(1409)
Ses, sahiblerine hoş gelir.

"Gîyayê hewşê tal e".
Havlide biten otlar acıdır.(1410)

Hanesinden memnun olmayanlar hakkında zikredilir.

"Dûr e, nûr e".(1411)
Uzaktır, nurdur.

Uzakta olan, nur kadar sevimlidir.

"Kêf li Ereban nayê".
Sevinmek Arablara gelmez.

Bir adam yaptığı işten dolayı memnun olup, sonra herhangi bir sebepten dolayı sukut-ı hayale uğrarsa söylenir.(1412)

(Mâbâdı var)

Siverekli
Hilmi

(1407) Ev peyva pêşîyan li hin hêlên Kurdistanê jî weha tê gotin: **"Nivîşt bê tişt, ecêb xwedî-yê xwe nekuşt"**.

(1408) Nusha: Muska.

(1409) Peyvika "xwedîyan" di eslê kovarê da "xwedrîyan" hatibû çapkirin. Me li vir ew rast nivîst.

(1410) Havli: Avlu.

(1411) Ev peyva pêşîyan li piranîya Kurdistanê weha tê gotin: **"Dûr e, binûr e"**.

(1412) "Söylenir" sözcüğü derginin aslında "sevinir" biçiminde çıkmıştı. Biz burada doğru biçimi olan "söylenir" yazdık.

[16] ÎDA QURBANÊ

Ev roj em îda qurbanê da nin. Rojê mubarek de her kes dixwazê kî nav mal û zarê xwe da şad bibe.(1413) Hemû kesa li royê wisa de derd û xincê xwe bîr dike. Çi fayde kî jiboy Kurda wer nabe. Çend rocî û çend îdî ye ku Kurdan ji welatê xwe dûr ketin.(1414) Li ser rîya de, çol û çolistana de, li memleketê xerîba de, tî, birçî, tazî, xwas man. Mal, zarû, bav û birayê xwe winda kirin. Xelk îd û erefata dike, em şîn û şewanîyê da nin. Va derdana tê bîra me, dil û hundirê me tijî xwîn dibe. Bira Xwedayê Teala hemû Kurdan mes'ûd û mu-reffeh bike.(1415) Heyeta "Jîn"ê îd û erefata Kurdan tebrîk dike, ji wan ra sa-xî û silametî dixwaze.

(1413) Zarê xwe: Zarûyên xwe, zarûkên xwe.

(1414) Rocî: Rojî.

(1415) Bira: Bila.

FÎRQET(1416)

Hatîfî wê gote min: Hîcran e, zû karê xwe ke(1417)
Aşiqan ser bir girîne, rohnîyan bi narê xwe ke(1418)

Rohnîyan bi agir birêje, da nesojit alemê
Der'eqeb çavan cihab da'yê, mijan ketine xemê(1419)

Kanîya derdan ku der bû, cû, cûbar ketine rû(1420)
Rengê sîmayê mulewwen gah sipî, gah zer dibû(1421)

Min nema taqet, her dem rûhê medhûş bêxeber(1422)
Saiqa hîcrê ku vêket, min nema ji jînê eser(1423)

Şênîya royê li me girtî tarîya di şiklê me da(1424)
Wan di navbeyna xwe çêkir, qet ruhî emrek neda

25 Tîrmeh 335(1919)

Ji Mala Hekarîyan
E. Rehmî

-
- [1] Şemenduferin Kürdçe mukabili "rîya hesin"dir. JÎN
(1416) Fîrqet: Cudayî, dûrketina ji kesek yan ji cîyek yan jî ji tiştek.
(1417) Hatîf: Kesê ku dengê wî tê lê ew bi xwe naxuye, dîyar nabe.
Hîcran: Dûrketin, barkirin.
(1418) Rohnî: Ronik, histirên çavan.
Nar: Agir.
Yanî, "histiran li agirê xwe ke, li agirê xwe birêje".
(1419) Der'eqeb: Hema paşê, piştê vê peyvê.
Cihab: Cewab, bersîv, welam.
Mijan: Bijangan.
(1420) Ketine rû: Bi rû ketin, derketin, pêkhatin.
(1421) Mulewwen: Rengîn, xwedîreng.
Gah: Geh, carna.
(1422) Medhûş: Sersem, sergêj.
(1423) Saiqa hîcrê: Birûska dûrketinê, birûska barkirinê.
(1424) Şênîya royê: Şênayî û geşîya rojê.
-

Bazı zevâtın "Jîn" kelimesinin medlûlünü bulmakta müşkilâta düştüğünü anlıyoruz. Birtakımları bu tesmiyede Kürdçe kadın mânasına gelen "jin" mefhumunu görüyorlar. Halbuki unvanın altındaki "Hayat" kelimesi, doğrudan doğruya "Jîn" in tam mukabilidir. Kürdçe "Jîn=Gin" yaşamak, hayat demektir; imlâsında "j" ve "n" arasında bir "y", yani mahdud bir kesre vardır; Farisî "zen" mukabili olan "jin", "y" siz yazılır, kesir ile okunur. Şekl-i hurufumuzun ufak bir iltibasla ne acîb mânasızlıklar tevîd edebildiğini irae eden bu misal, hakikaten fecîdir. Ne yapalım, Arî bir lisan Samî alfabe kisvesiyle ancak bu kadar müfîd olabilir. Fe'tebirû!

"MEM Û ZÎN"İN TAB'I HİTAM BULDU

Melâ Ehmedê Xanî hazretlerinin "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" tarafından öteden beri tab'ettirilmekte bulunan "Mem û Zîn" namındaki kitabı, şimdiye kadar ilân ettiğimiz vechile saha-i intişara çıktı. "Mem û Zîn", cemiyetin neşredeceği külliyyatın birinci kitabıdır. İstanbul'da kâğıd fiyatının ve tertib masarısının pek yüksek olmasına rağmen "Mem û Zîn", mevcut kâğıdların en iyisine ve pek nefis surette tab'ettirilmiştir. Cemiyet hiç bir menfaat-i maddiye gözetmeyerek, yalnız Kürd edebiyat ve irfanına hizmet etmek istediğinden, bu kadar masarısı azîme ile meydana gelen bu kitaba, idarehaneden alınmak şartıyla 50 ve taşraya taahhüdlü olarak posta ile gönderilmek üzere 60 kuruş fiat konulmuştur. Kitabın aded-i tab'ı pek az olduğundan, en evvel Kürdistan'daki kari'lerin arzularını is'af etmeyi istiyoruz. Arzu edenlerin idarehaneye müracaat etmeleri ve taşradakilerin de kitab bedelini posta ile nakden göndermeleri lâzımdır.

TEB'A "MEM Û ZÎN"Ê TEMAM BÛ

"Mem û Zîn"a Mela Ehmedê Xanî, di sûreteke nefîs da hatiye tebi'kirin. Her kesê arzûya xwendin û kirîna wê biket, ji îro paşê, di îdarexana me da "50", jibo xaricê ji İstanbul digel mesarîfa postê "60" qurîş e.

ADRES:

Babıâlî Civarı Ebussuud Caddesinde
Necm-i İstikbal Matbaasında
"Jîn" İdarehanesi

TEVZİ MAHALLİ:

Babıâlî Caddesinde Yeni Şark Kitabhanesi

EMRAZ-I CİLDİYE VE EFRENCİYE MÜTEHASSISI DOKTOR ŞÜKRÜ MEHMED BEY

Hemşehrilerimizden Doktor Şükrü Mehmed Bey, pazardan maada her gün sabahdan akşama kadar Galatasaray Mektebi Karşısında Hıristaki ve nam-ı diğerle Said Paşa Hanındaki muayenehanesinde hastaları kabul ve en mükemmel usullerle tedavi eder.

Telefon: Beyoğlu, 1812

Heyet-i Tahririyemizden Hakkârili Abdurrahim Rahmi Bey'in bu defa da "Gazîya Welat" ve "Memê Alan" isimlerinde biri mecmua-i eş'ar ve diğeri bir piyes olan iki kitabı mevki-i intişara konuldu. İşbu kitapların edebiyat-ı hazıra ile mukayesesi, gerek nesren ve gerek nazmen Kürd lisanının derece-i mükemmeliyetini yek nazarda isbat eder. Şu mühim eserleri Kürdlere ve bilhassa Kürdçeye alâka peyda etmek isteyenlere tavsiye eyleriz.

MUMAİLEYHİN İDAREHANEMİZDE BULUNAN ESERLERİ:

KURUŞ

5	Esir Bir Çocuğun Başına Gelenler.....	Türkçe manzum
5	Eqîda Kurdan(manzum ilmihal).....	Kürdçe
5	Memê Alan mensur.....	Kürdçe piyes
10	Gazîya Welat manzum.....	Kürdçe mecmua-i eş'ar

Sebîlürreşad cerîde-i İslâmiye, kıymetdar makalelerle intişar etti. Her Müslümana tavsiye eyleriz.

(*) Refîk-i mesaîmiz "Kürdistan" mecmuasının 12'nci nüshası da intişar etmiştir. Birçok güzîde makaleleri hâvî olan mezkûr mecmuayı kariîn-i kira-ma tavsiye eyleriz.

WERGERANÊN JÎMAREYA 24'AN

24'ÜNCÜ SAYININ ÇEVİRİLERİ

KURBAN BAYRAMI

Bugün de 1337 Hicrî yılının mübarek kurban bayramına ermiş bulunuyoruz. Böyle günler, yüreklerimize avunma çiseleri serpen birer vesile olur. İnsanlar bu günlerde her acıyı geçici bir biçimde olsun uyutmak isterler. Oysa Kürdler için böyle olmuyor. Kaç Ramazan ve kaç bayramdır ki Kürd, kendi yurdundan ayrı düştü; yabancı ellerde, iniltisinin dinlenilmediği, bir acımalı bakışa kavuşmadığı yabancı ellerde işkenceli bir sefaletin her türlüünü gördü. Yurdunda nice sevinçlerle kutladığı bu bayramlar, O'na düşkünüğünü ve talihsizliğini bir kat daha hissettiren birer neden oldu. Yurtta kalanlar da her dakika, zalim bir tehdidin mağdur kimsesizleri oldular. İlk kez vaat ve avutma ışınlarıyla doğan dokuz ay önceki dönemin Kürdleri ulaştırdığı yer, kurak bir ümitsizlik sahrası oldu.(1425) Kürd göçmenlerinin yabancı topraklardaki iniltilerine son vermek, nüfuz sahibi yetkililer için pek kolay bir emir işiydi. Bu yapılamaz mıydı? Yapılamazdı diyenler, büyük günahlardan birini işlemiş olurlar. İşte Kürdlerin derdi. . . Bu mübarek günlerde yaralarımızın sızısını daha yanık hissettiğimizizdendir ki, dindaş ve millettaşlarımızın bayramını kutlamak isterken, başımızdan geçenleri de hatırlamaya ve hatırlatmaya zorunlu oluyoruz.

(Buradan altı satırı sansür çıkarmıştır).

Bütün Müslümanlarla birlikte Kürdlerin de mübarek kurban bayramını kutlarken, şu yakarışlarımızı da bir ve eşsiz olan Cenab-ı Allah'ın huzuruna sunuyoruz:

Allah'ım, sen Kürdleri ve Kürdistan'ı şu dünya felâketlerinden kurtar ve az zamanda mutlu ve bahtiyar kıl.

JİN YAZI KURULU

(1425) 1362 numaralı dipnota bakınız.

TÜKENMEYEN DERT

Göç yaralarının hangi sızıltılarını, keder sayfalarının hangi acılıklarını açayım! Matemli havasında Kürd'ün bezginlik ve hüsrânını ağlayan kimsesiz yurdumun iniltilerini hâlâ işiten ve dinleyen yok! Bu sıcak Temmuzun şu son günleri, bana Urfa'da, Musul'da, Mardin'de, Diyarbekir'de, Adana'da, Konya'da canlarını sonsuzluğun sessiz gölgelerine bırakan hemşehrilerimi anımsatıyor.(1426) Beş yıl önce bu imdadsız ellere göçen o canlı ölümler, emim ki bugün belirsiz birer durgun mezar içinde unutkanlık perdesine büründüler. Ben yine bu keder sayfalarında, duygusuz ve sağır kulaklara sesini ittiiremediğim kırık kalemimle bir parça daha ağlamak istiyorum.

Yine bu aylardı. Kışın canlı sefaletlerini kızgın sıcaklığıyla örten bu ateşli aylardı. Çoluk-çocuk, kadın-erkek, genç-yaşlılardan oluşmuş bir göç ve sefalet kitlesi, Urfa mezbahalarının önünde birikiyor, çalkanıyor, dalgalanıyor, itişiyordu. Çevreyi süngülü jandarmalar, polis nöbetçileri sarmıştı. Bu kitle kimlerdi?

Bir zamanlar zengin ve yeşil otlaklarında sürüler otlayan, zümrüt korularında sanki bugünün matemlerini ezelden anar gibi dertli kavallar ağlayan, zümrüt koruları beyaz küheylânların derin kişneyişleriyle çınlayan Kürd'ün soylu aileleriydi!

Bunlar, kahraman kocalarını şehitlik yollarına gönderen ve sonra bir lokma ekmek için insanlık yoksunu ve alçaklık simgesi birtakım ırz ve ulus düşmanı dindaşların cinsel istekli göğüslerine zorla çekilen kardeşsiz, babasız, kocasız, kimsesiz gelinlerdi!

Bunlar, evlâtlarını Hilâfet uğrunda okşayarak ölüme gönderen gözü yaşlı, bağı taşılı analar ve evlât acısıyla gözlerinin ferî sönen, saç sakalı ağarmış babalardı!

Bunlar, babalarını, kardeşlerini sınırlarda düşmanlara, analarını karlı yollarda kara topraklara bırakan çıplak ve kimsesiz yavrulardı!

✱

Polis bu kitleyi dağıtmak için sürekli olarak kırbaçlıyor, jandarmalar da onları süngülerle korkutuyorlardı. Ne mümkün! Bir an için dağılan, yayılan o yığın yine birikiyor, toplanıyor, itişiyor, kalkışıyor, sıkışıyor. Büyük bir güçlkle canlarını kurtaranlar, ellerinde birer toprak kapla, bu kitlenin arasından sıvışıyor, kısmetini kapalı kurtulmaya çalışıyor.

Bunlar, kesilen koyunların bıçak altından sızan sıcak kanlarını satın almak için didişiyorlardı. Eyvah boş dönenlerin haline! Bir okka kan 25 kuruş gümmüş akçe ile satılıyordu.(1427) Ya parası olmayanlar ne yapacaklardı? Ölüm tehlikesi ona da bir çare bulduruyordu: Sokaklara atılan kemik parçalarının

(1426) 1363 numaralı dipnota bakınız.

(1427) 1365 numaralı dipnota bakınız.

dan bir eser görülmezdi. Köşe başlarında yığın yığın çömelen yavrucuklar, ele geçirebildikleri kemik parçalarını çakıl taşları altında ezip öğüttükten sonra yiyorlardı.

Urfa'nın böyle sıcak günlerinden birinde idi. Kentin تنها, uzak yerlerinde kuru, çıplak ağaçların çıplak gölgeleri altında açlıktan can çekişen, ölen yoksullar, dullar, kimsesizler vardı. Hiç bir yabancı yolcunun bile uğramadığı bu yerlerde, hiç bir kimsenin belki görmek, gezmek istemediği bu ıssız yerlerde, çok zalim olan insanlıktan yapılan yakınmalar inlerdi.

Sabahleyin insan cesetleri aramaya koyulan, kefensiz ölüleri gömmeye koşan belediye memurları, o çıplak gölgelerin altına sinmiş bir yığın insan iskeleti kümeleri görür, geri dönerlerdi. Bir gün önce gördüklerini ertesi gün gömmeye gelirlerdi. Ne yazık ki çok kez ceset bile bulmak mümkün olmazdı. Yalnız, orada birikenlerin, taşlar ve topraklar içinde perişan durumda çırpınanların her gün bir parça daha azaldıklarını görürlerdi. Bu durum kuşkuyla yolaçtı. Her gün eli boş gelen memurlar, bu ölüm ve sefalet ziyaretçileri, artık öte beriyi sık sık aramaya, yoklamaya koyuldular.

*

Mehtaba küskün, derin bir gurbet akşamı, soluk ve yorgun gölgeleriyle kenti örtüyordu. Memurlar, durumu anlama merakı görevini yerine getirmeye koşmuşlardı. Karanlık, dolambaç bir çukurluktan birtakım sesler işitiliyor, ince ve zayıf bir duman ağır ağır yükselerek yayılıyordu. Anlaşılan, orada bir şeyler hissetmişlerdi. Ateş başına konmuş bir yığın insan gördüler. Bunlar, açlığın korkunç saldırısıyla, yanlarından ayrılıp sonsuzluğa göçen ya bir bacının ya da bir kardeşin cesedinden koparılan etlerle yaşamlarını güvence altına alan bir ölüm ve sefalet topluluğu idi.

Ertesi gün zavallılar sıkı bir kordon altına alındılar. Aradan iki gün geçmeden, birbirinin ölümünü bekleyen, birbirinin ölüsüyle biraz daha yaşayan talihsizler hep birlikte ölmüşlerdi.

333 senesinde(1428) Urfa'nın yine böyle sıcak günlerinden birindeydi. Gözlerden saklı ve gizli tutulan birkaç çürük tabut, biraz daha ötede ağır bir yürüyüş ve hareketle yola düşen bir arabayla mezarlığa doğru yollanıyorlardı. Sordum. "Yine onlar" dediler.

Evet onlar! Hani Bitlis'ten, Muş'tan, Van'dan, Erzurum'dan kalkarak diyar diyar göçenler, sürünenler yok mu? İşte onlar! Urfa topraklarında sonsuzluğun durgunluk ve avuntusunu arayan kimsesizler? Ah evet, onlar! Perişan bir yörenin sahipsiz, kimsesiz, yurtsuz kalan ve sonra bir lokma ekmek bulmadan ölen evlâtları! Onlar ki, işte bize anı olarak bıraktıkları dertler tükenmiyor. Ve tükenmeyecektir.

Kemal Fevzi

(1428) 1368 numaralı dipnota bakınız.

GÖREV SINIRLARI — HADDİ AŞMA

Ne çok uzun bir öğrenim ister, ne de derin bir düşünüp taşınma. . . Biraz öğrenimi olanlar, onu daha idadî sıralarında "kanun bilgileri" derslerinin ilk sayfalarında öğrenmiş olurlar.(1429) Bireyler arasındaki ilişkileri hangi güçler, bireyler ile devlet arasındaki ilişkileri hangi araçlar düzenleyip korur?(1430) Bunlar, hukukça ve yasal bir biçimde çabuk öğrenilecek şeylerdendir. Okul görmemiş olanlarsa uzun düşünmeye gereksinme duymadan bunu bilirler; onların mantığı şu şekilde pratik ve sadedir: "Alıp vereceğimiz olmayan şeye karışmak ne haddimiz!" derler.

Asla siyasal açıdan değil de, salt bilimsel ve hukuksal açıdan bir-iki sözle soruna bir durum ve biçim vermek istiyoruz:

İstanbul'da yıllardan beri oluşmuş ve bugün var olan bir Kürd kolonisi vardır.(1431) Bu koloniyi, başkalarının "hammal" adını verdikleri pek büyük bir sayıdaki Kürd işçiler oluşturur. Bu adamcağızlar, Kürdistan'ın değişik yerlerinden hem kendi ve hem de ailelerinin rızklarını kazanmaya gelmiş, burada en namuslu bir biçimde, hakkıyla alınterleriyle sabahdan akşama kadar yorulan, didinen, yıpranan zavallılardır. Her ülkede benzerleri olduğu gibi, bunların da hükümetçe onaylanmış bir lonca kurulu vardır.(1432) Kendilerine ilişkin konuları, özel uğraşları dolayısıyla aralarında başgösteren anlaşmazlıkları ve diğer işleri bu lonca kurulu çözüp sonuca bağlar. Hükümet de belediye aracılığıyla bu kurulu ve işçilerin hareketlerini kontrol eder. Demek ki işçilerle ilgili işler, iyi-kötü her ne şekilde olursa olsun bir örgüte, resmî bir başa bağlıdır. Buna dışardan bir kişinin ya da bir gücün el uzatması, haddini bilmezlik ve kendini bilmezlik deyimleriyle dahi açıklanamayacak kadar çirkin ve kapkara bir davranıştır.

Bu zavallı işçiler, bu ana kadarki kişisel kazanımlarından ve çalışmalarından bir de kamu yararı elde edilsin diye safça bir düşünceyle, siyasal işlere de el uzattılar. Kendinde siyasal işlere karışma yeteneğini ve siyasal alanda sözünü dinletme gücünü gören herkes, bu Kürd işçilerini de kendi siyasetinin yö-rüngesine sokmak istedi. Bunda başarıya ulaşılar mı, ulaşmadılar mı? Açıklamaya gerek yoktur. Yalnız şu muhakkaktır ki, birkaç nedenle ezilen bu çalışan kesim,(1433) bazı kimseler tarafından şu anda kendi hevesleri için oyuncak edilmek isteniliyor.

*

(1429) 1371 numaralı dipnota bakınız.

(1430) "Vesait" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan buradaki "araçlar"dan maksat "aletler, aygıtlar" değil, devlet-birey ilişkilerini düzenleyen ve bu konuda aracılık yapan kurum ve kuruluşlar, organlardır.

(1431) 1372 numaralı dipnota bakınız.

(1432) 1373 numaralı dipnota bakınız.

(1433) "Kesim" sözcüğü "zümre" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır.

Geçen Ağustosun ikinci yarısında "Alemdar"(1434) Başyazarı Refî' Cavad Bey, İşçi Loncası Sorumlu Kâtibi olan söz konusu gazetenin Yazıişleri Müdürü Ahmed Kadri Efendi de yanında olduğu halde, Sirkeci'deki(1435) iskelelerden birine uğrayarak, işçilere, istedikleri birisini lonca başkanı yapmak ya da yaptırmak üzere kendisine biat etmelerini önerir ve daha birtakım sözler söyler.(1436) Amacımız, sorunun özünü ve ayrıntılarını söylemek değildir. Ancak, işin anlamını ve amacını bizim kadar birçoklarının da iyiden iyiye bildiklerine eminiz. Yalnız, bunun bilim ve hukuk bakımından kitapta yeri var mı? Ya da halkın diliyle soralım, karışılmak haddine dahil midir?

Yasama, yargı ve yürütme güçlerinden sonra basına dördüncü güç denildiğini bildirdik. Ne var ki bizzat basın mensuplarının, fuzulî ve karşılıksız bile olsun, fiilen böyle aracılık ve başkalarına övücülük ettiklerini, edebileceklerini öğrenmemiştik. Bu davranışa vermek istediğimiz bilimsel ve hukuksal biçimi bu sözlerimizle biz veremedikse, lütfen bilenler ve özellikle de Refî' Cavad Beyefendi versinler.

Biz bundan fazlasına yetkili değiliz ve bundan fazlasına gücümüz de yetmiyor. Yalnız, "hammal" denilen bu işçilerin, Refî' Cavad Bey gibilere de sakal sallayacak kadar karaktersiz olmadıkları kanısındayız. İşte en basit örneği.(1437)

(1434) 1375 numaralı dipnota bakınız.

(1435) 1376 numaralı dipnota bakınız.

(1436) 1377 numaralı dipnota bakınız.

(1437) 1379 numaralı dipnota bakınız.

BİR TARİH — BİR KUTLAMA

27 Temmuz cuma günü "Hêvî Talebe Cemiyeti"nin kuruluşunun sekizinci yıldönümü olması dolayısıyla özel tören yapıldı. Kürd gençlerinden ve değişik Kürd kuruluşları temsilcilerinden oluşan bir çoğunluğun bulunduğu adı geçen törende, Kürd öğrencileri adına Diyarbakirli Tefik Hamid Bey'in yaptığı konuşmanın bazı bölümlerine aşağıdaki şekilde yer veriyoruz:

*

Törene katılan saygıdeğerler!(1438)

Bugün "Hêvî"nin sekizinci yıldönümünü kutlamakla övünüyoruz. Bu münasebetle, şerefli bir çalışmanın geçmişinin tarihini ve "Hêvî"nin gelecekteki ümit ve dileklerini arzedeceğim.

Bu tarih, ulusal yenileşmemizde, işleri bugünkü şekle sokan olaylarda, kısacası gençliğin birliğinde derin ve açık varlıklar yaratan "Hêvî"nin tarihidir. "Hêvî"nin tarihi demek, Kürdlük tarihi içinde gençlik tarihi demektir.

Sekiz yıl önce 3-4 genç, başlarında saygıdeğer bir zat olduğu halde, Halkalı Ziraat Okulunun bir köşesinde "Hêvî"nin temelini kuruyorlardı.(1439)

Onlar dünya olaylarının akışını, çevredeki ulusların uygarlık ve gelişme yolunda nasıl yürüdüklerini görmüş, Kürd ulusunu kurtarmak ve yaşatmak için Kürd gençliğini yükseltmekten başka kurtuluş çaresi bulunmadığına inanmışlardı.

Onlar, Kürdleri, yüzyıllardan beri yuvarlandıkları karanlıktan, yaşam ve mutluluk vâdeden çağdaş uygarlık düzeyine yükseltmek istiyorlardı.

Bunun için düşündüler, "bir bilim derneği kuralım" dediler. Dernekte Kürdlüğün geleceği için bizim sönmez ümitlerimiz yaşasın; o dernekte Kürdlüğün ölmeyen hakları, dinlenmeyen özlemleri ve acıları dile getirilsin; orada Kürdlüğün yarınki sahipleri olan gençler tanışsın, birleşsin, güçlensin. O dernekten yankılanacak sesler Kürdistan'ın ve Kürdlüğün yarınki esenlik ve mutluluk müjdecileri olsun.

İşte o derneğe "Hêvî" dediler.

"Hêvî" üç yıl süreyle, kararlı gençlerin sağlam inançları, fakat zayıf omuzları üzerinde yaşadı. "Hêvî" bayrağını taşıyanlar inanmışlardı ki, O'nu yere koymak, O'nu sarıp köşeye dayamak ulus için bir yaşam ve onur sorunuydu. Yurdun ümit meşalesi, kuşkusuz ki o dernekte yanıyordu.

Onlar ümitlerinden ve inançlarından aldıkları güçle, çevrelerini saran yoksunluklar ve yokluklar içinde bir eser, bir varlık göstermek için çırpınıp

(1438) "Törene katılan saygıdeğerler" sözcükleri, "muhterem huzzar"ın karşılığı olarak kullanılmıştır. Aslında "muhterem huzzar"ın Türkçedeki tam karşılığı, "sayın hazırlar" ya da "saygıdeğer hazırlar"dır. Ancak Türkçede böyle bir söz kullanılmadığı için biz "törene katılan saygıdeğerler" sözcüklerini kullanmayı yeğledik.

(1439) 1380 numaralı dipnota bakınız.

durdular. Bir **"Rojî Kurd"** yayınladılar. Bu, diktatörlüğün bir darbesiyle kapandı. Bir genç aylarca hapishanelerde süründü. Bir başkasını, **"Hetawî Kurd"**ü çıkardılar.

Gençleri bu ulusal dâva uğrunda açgözlülüğe itmeye yeltenen, bu tehlikeli yollardan döndürmek için çaba harcayan, "ben bu işlere karışamam" diyen ilerigelenler de vardı. Resmî olan ve resmî olmayan tehditler de, engeller de bu vatan mücahidlerini bir an dahi yollarından çeviremedi.(1440)

Ortada yalnız gençliğin yılmaz, yıkılmaz ulusal inancı vardı. Gençler o kuruluşu üç yıl süreyle yaşattılar. Eğer onlar, tehlike karşısında her kutsallığı ve her özlemi unutmak zaafına düşseydiler, biz bu anı göremeyecektik. Eğer bu girişim lâıyk olduğu yardım ve desteği görseydi, bugünkü ulusal yapımız daha göзалıcı ve daha güçlü olacaktı. Savaş, o cehennemlik yaşam, **"Hê-vî"**nin pek az olan dayanaklarını da alıp götürdü.(1441)

Gençler, yürekleri sızlayarak, başları önlerinde, fakat yüreklerinde bir ümit ateşi, ruhlarında kırılmaz bir cesaretle ayrıldılar. Onların kaç tanesi değişik cephelerin kara topraklarında Allah'ın rahmetine kavuştu!

Kürdler için pek büyük yanlışlık ve sorumluluklarla, savsaklama ve bozukluklarla dolu uzun bir çalışma geçmişini anımsamaktan amacımız, bundan böyle izlemeye azmettiğimiz yükselme ve ilerleme yolunda, başarıya götüren etmen ve araçları hazırlamak, kaçınılması gereken geçmiş yanlışları yinelememek içindir.(1442) Geçmişlerinden ders alan ve o dersin sağladığı yargılara uyan uluslar, geleceklerinden emin olabilirler.

Dört savaş yılından sonra **"Hê-vî"** yine işe başladı. Bugün karşınıza çıkan gençler, büyük yoksunluklara katılan **"Hê-vî"**nin eski kararlılık ve cesaretiyle donanmış bulunmaktadırlar.

Gençler, olayların er-geç bu şekli alacağını daha yedi yıl önceki girişimleriyle anlamış olduklarını kanıtladılar.

Olaylar bugün bizi onaylıyor ve bize hak veriyor. Gençler yarını keşfetmeseler bile, çalışma ve özlemlerini çağın gereklerinden elde ederek yarına hazırlanmak zorundadırlar.

Biz, yükselen ve ilerleyen, yenileşen ve güçlenen ulusların tarihinde gençlerin yaptıkları etkileri bildiğimizdendir ki kaç yıldır çırpınıp durduk.

Biz, Kürdlerin ve Kürdistan'ın ilerleme ve gelişmesinin, ancak gençlerle büyüklerimizin, çağın kabul edip belirlediği hedeflere, bilimin kabul ettiği temel ilkeler içinde birlikte yürümeleriyle gerçekleşmesinin mümkün olacağına inanmakla ve bunun sağlanması için çalışmakla övünüyoruz.

Halkımızın her sınıfı, evrim ve yenileşme yasalarının değişmez yargılarına inanıyorlarsa, gençliğin ihmal edilmesinin mümkün olamayacağına, yarının

(1440) Mücahid: Kutsal idealler için savaşılan, kavgaya veren kimse. Sözcük, Türkçede tam karşılığı bulunmadığı için çeviride aynen kullanıldı.

(1441) 1384 numaralı dipnota bakınız.

(1442) "Etmen ve araçlar" sözcükleri, "esbab" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır. Arapça "sebeb" sözcüğünün çoğulu olan "esbab", Osmanlıcada bir terim olarak, "bir amaca ulaşmak için kullanılması gerekli olan araç ve gereçler, faktör ve etmenler" anlamında da kullanılmıştır.

onların olduğuna, yarını istediğimiz gelişme ve ilerleme biçiminde ancak onların temsil edeceklerine inanmalı, onları çağımıza layık bir biçimde yetiştirmek için bütün araçlarla ve tüm varlıklarıyla çalışmalıdırlar.

Bu konuda çok söz söylemeyi gereksiz görüyorum. Amacım sadece bir söyleşidir. Milliyetimizden istediğimiz, pek kesin ve açıktır:

Biz, Kürd ulusal yapısındaki bize ait görevleri gücümüzün yettiği ölçüde yerine getirmeye çalışıyoruz. Bu görevleri yerine getirirken, büyüklerimiz, bilginlerimiz, zenginlerimiz ve tüm Kürdler, sahip bulundukları maddî ve manevî araç ve olanaklarla bize yardımcı olmalıdırlar. Gençlik bu görevleri yerine getirmekten kaçmayacaktır. Atalarımızın yüzyıllardan beri yazdığı yiğitlik tarihi buna tanıktır.

Biz, bilgisizlik ve zulmün karanlık bulutlarıyla örtülen Kürdistan'ı bilimin, kültürün, ahlakın daima parlayan ışıklarıyla aydınlatmak istiyoruz.

Çalışma bizden, başarı Allah'tandır.

KÜRDLERDE ATASÖZLERİ

—ÖNCEKİ SAYILARDAN DEVAM—

"Jin hene, jinik hene".(1443)

Kadın var, kadıncık var.

Hakkârî şivesinde de buna göre:

"Hinek jin in, hinek jan in, hinek melhema dılan in, hinek xenîmê kundiran in".

Burada kadınları dört bölüme ayırıyor:

Bir bölümü gerçekten kadındır, bir bölümü eşi için daima rahatsız edici bir hastalıktır, bir bölümü gönül merhemidir, başka bir bölümü de hiç bir şey bilmez ve zarardan başka bir şeye yaramaz.

"Dê û dotê pev çînî, kêmaqîlan înan kir".(1444)

Ana ve gelin kavgâ etmişler, akli eksik olanlar bunu ciddiye almışlardır.(1445)

Türkçe karşılığı:

Et ile tırnak arasına girilmez.

Fransızca karşılığı:

Ağaç ile kabuk arasına parmak sokmamalıdır.

(Entre l'abre et l'ecorce, il ne faut pas mettre le doigt).

"Xidiro, her şev li viro". (1446)

Hıdır her akşam buradadır.

Bu atasözü, sık sık misafirlîğe gidip ev sahiplerini rahatsız edenler hakkında söylenir.

"Nivişt, nabî bê tişt".(1447)

Muska karşılıksız olmaz.

Bu atasözü, bilgisiz insanları soymak için muskacılar ve büyücüler tarafından uydurulmuştur.

(1443) Li jêrenota 1402'yan binêrin.

(1444) Li jêrenota 1404'an binêrin.

(1445) 1405 numaralı dipnota bakınız.

(1446) Li jêrenota 1406'an binêrin.

(1447) Li jêrenota 1407'an binêrin.

"Deng li xwedîyan xweş tê".

Ses, sahiplerine hoş gelir.

"Gîyayê hewşê tal e".

Avluda biten otlar acıdır.

Evinden memnun olmayanlar hakkında söylenir.

"Dûr e, nûr e".(1448)

Uzaktır, nurdur.

Uzakta olan, nur kadar sevimlidir.

"Kêf li Ereban nayê".

Sevinmek Araplara gelmez.

Bir adam, yaptığı işten memnun olup da sonra herhangi bir nedenden dolayı düş kırıklığına uğrarsa söylenir.

(Devamı var)

Siverekli
Hilmi

* *
*

Çalışma arkadaşımız **"Kürdistan"** dergisinin 12'nci sayısı da yayınlanmıştır. Birçok seçkin yazıları içeren adı geçen dergiyi saygıdeğer okuyuculara tavsiye ederiz.

(1448) Li jêrenota 1411'an binêrin.

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

JÎN

Salek 220 qurış e
Nîv sal 130 ”

HAYAT

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

(1449)

Dîyarîya Civata Hêvî(1450)

Paris'te Kürd hukukunu ve Kürdistan'ı müdafaa eden
Heyet-i Murahhasa Reisi Şerif Paşa hazretleri(1451)

(1449) Şerif Paşa'nın "Jîn" in bu sayısının kapağında ve 9'uncu sayfasında basılıp yayınlanmış olan fotoğrafı, aradan geçen uzun zaman içinde solup silikleştiği için yeniden basılması olanaksızdı. Bu nedenle biz Şerif Paşa'nın yukarıdaki fotoğrafını başka bir yerden bulup burada ve iç sayfalarda bastık.

(1450) Dîyarîya Civata Hêvî: Hêvî Derneğinin armağanı.

(1451) Heyet-i Murahhasa Reisi: Delegasyon Başkanı.

MÜHİM BİR TEŞEBBÜS — İLÂN(*)

Kürdistan'daki bütün erbab-ı masalıha sühûlet ve menfaat olmak üzere, "Jîn idarehanesi" müfîd bir teşebbüs düşündü. Maksad, sırf Kürd kardeşlerimize bir hizmet ve İstanbul'daki işlerini teshîldir.

Teşebbüs şudur:

Kürdistan'daki zevâtın İstanbul'da ticarî, cezaî, askerî, idarî bilcümle dâvları ve devair-i askeriye ve mülkiyedeki alelumum işleri tâkib ve intac edilecektir. Burada bir işi olanların meseleyi bir mektubla etraflıca ve iş devairde ise muamele tarih ve numrolarıyla bildirmeleri kâfidir. İdarehane, bu işleri bir hizmet-i müftahare olarak tâkib edecek ve ancak yapılan masarıftan başka bir şey istemeyecektir. Masarıfa mahsub olmak üzere, erbab-ı masalîh, mektublarıyla beraber peşin olarak tensib edecekleri bir mikdar meblâğ göndermelidirler. Bilahare masarîf pusulası takdim edilir.

Gönderilecek mektubların taahhüdlü olması daha iyidir. Bu işleri görecektir. Gönüllü olanlar, faal ve müteşebbis gençlerdir.

Adres: Babıâli, Ebussuud Caddesinde Necm-i İstikbal Matbaasında "Jîn Tâkib-i Umur İdarehanesi".

SATILIK HANE(*)

Beşiktaş'ta Şenlikdede Mahallesinde Mekteb Sokağında İhlâmur Caddesi yanında, Bağçesi, sekiz odayı, kuyuyu, matbahı hâvî, üç yüz arşun(1452) arsa üzerine mebnî "9" numrolu, kullanışlı, ahşab bir hane satılıktır. Talib olanların Necm-i İstikbal Matbaasında "Jîn" idarehanesine müracaatları.

DAĞTİLOĞRAF MAKİNESİ İSTİYORUZ(*)

Müstamel bir dağtiloğraf makinesi satın almak istiyoruz. Böyle bir makinesi olanların Ebussuud Caddesinde Necm-i İstikbal Matbaasında "Jîn" idarehanesine şifâhen veya tahrîren mâlumât vermeleri.

(1452) Arşun: Metrenin üçte ikisi kadar olan eski bir uzunluk ölçüsü.

Seneliği 220 kuruştur
Altı aylığı 130 kuruştur

J Î N H A Y A T

Salek 220 qurış e
Nîv sal 130 ”

Mesleğimize muvafık makalât
maalmemnuniye derc olunur

Derc olunmayan makaleler
iade edilmez

Din, edebiyat, ictimaiyat ve iktisadiyattan bahseder
Türkçe-Kürdçe mecmuadır

MİLLÎ-İCTİMAÎ MEBAHİS İSTANBUL'DA KÜRD AMELESİ(*)

”Pahalılığa Karşı Mücadele Heyeti”
ictima etmiş, Hammallar ve Mavnacı-
lar Cemiyeti Reisi Refî' Cevad Bey
nakliyât ücretini tenkîs ettirmeyi
taahhüd eylemiş.

—Yevmî gazetelerden—

Bu millet ne kadar bîkes ki Refî' Cavad ve Ahmed Kadri gibilere boyun vermiş ve bu adamlar ne kadar açığöz ki koca Kürd milletinin bir unsur-ı faal olan beş-on bin kişiye musallat olabilmişler! Bu meselenin cihet-i ictimaiyesi teemmüle değer.

Geçen nüshamızda Refî' Cevad Bey'in bir hammal mahfelinde yaptığı hayırnahane propagandayı tahlil etmiştik. Kürd milletinin başka bir memlekette bir ame le kolonisini teşkil eden bu namuskâr adamlarla şimdiye kadar Kürdlerden ve Kürd gençlerinden başka herkes meşgul oldu. O adamların yaşadığı yerler ve onların kafaları ne kadar menfaat propagandalarına sahne olmuştur!

Sabahtan akşame kadar kim bilir kaç bin kilogram yükü kaç kilometre mesafeden kanter içinde taşıyan bir düşkünün haline, gıptabahştır denilemez. [2] Vücudunu —tam mânasıyle— yıprandıran bir sa'y, boğazını beslemek ve ailesini öldürmeyip geçindirmekten başka ne temettu hasıl edebilir! Böyle yıkıcı bir meşakkatın fedaisi olan zavallıların cebine giren beş-on paraya göz dikmek ne hisset-ı tab', o alın terinden intifaa kalkışmak ne hasaset-i ruhtur ya Rabbi! Bir muhîtte ki umumhanecilerin ve kumarhanecilerin kârı da birçok adamları o sanayi-i zelîleye intisab ettirecek kadar uyandırdığı gıbtayı faaliyete kalb eden bir ruh-ı müteaffin vardır, öyle bir yerde hammalların kârına göz dikenler pek fena görülmez! Ancak o mezhâım-ı bedeniyenin binde birine iştirak etmeden intifaa kalkışmak da, târif edilebilecek küçüklüklerden olamaz. Hammalların beş-on para kazancını fazla, fahiş gören nazenin bey ve efendilerin sa'y-ı akall bile denilemeyecek eğlence kabîlinden iş mukabilinde kazandıkları servetlerle yaşadıkları şerait-i hayatiyeyi, bir de o zavallıların mezhâım ve mazhariyet-i hayatiyelerini karşılaştırmalı. Bunların kazançlarına fazla ve fahiş diyebilmek için ne kadar acgöz olmak lâzım gelir!

Biz, Mücadele Heyetinin her şeyle beraber nakliyâtta da bir ucuzluk yapmasını en harr memnuniyetlerle karşılarız. Müşkilât çıkarmak değil, muaveneti bile vazife addederiz. Yalnız bize asıl tuhaf ve tehlikeli görünen cihet, bir gün evvel birkaç yüz hammalın kendisine bâat(1453) etmesini teklif eden ve gazetesinin Müdîr-i Umurü pehlivan Kadri'nin kâtib-i mes'ûlleri(!) bulunduğu Kürd amele ile dolayısıyla alâkadar olan bir zatın onlara müteallik bir maslahat-ı umumiye'yi tefavvuz etmesidir.

*

Artık bu amelenin kazandığı, taksime uğramadan kendi cebine girmeli ve orada kalmalıdır. Muharrir Refî' Cevad Bey, pehlivan Kadri Efendi gibiler bir Kürdün sa'yına, kazancına, en âdî(1454) hakkına ve vazifesine karışacak mevkiye olmadıklarını anlamalıdırlar. Her Kürd işçi, artık kumarbazları, şantajcılar beslemek mecburiyetinde olmadığına karar vermeli, sa'yının semeresinden kendisinden başkasının istifadeye müstahak olmadığını iyice bilmelidir. Kürd, artık suyu, toprağı, ağacı mubah tarla halinden çıkmalıdır.

[3] Bir harbe sebep, bir sulha müessir olacak kadar cihanda kavî varlıklar gösteren amele hareketinin, Kürdlere gelince ve bir-iki yaygaracı önünde tevakkuf etmesinin mânasını anlayamıyoruz. Bu zavallıların şahısları ve şahsiyetleri, her tecellüd etmek isteyen ayakları altına —hammal diye tezyîf edilerek— atılmış bir mal-ı umumî gibi oldular.

(1453) 1377 numaralı dipnota bakınız.

(1454) Âdî: Normal, tabîî, doğâl, adete uygun olan.

Şimdiye kadar bu amele ile kafasını ve lisanını en az yoran, bizler, bizzat Kürdler, Kürd gençleri olduk. Sükûtumuz meskenet telâkkî edildiğindendir ki başımıza vurup ekmeğimizi elimizden almak, cür'et-i müstemirre halini aldı.

Hulasa demek isteriz: Kürd işçileriyle(1455) bizler uğraşalım ki yabancılar parmak karıştırmassın. Müstakbel Kürdistan'ın iyi bir tohumu olan bu amele.(1456) zavallıların semerât-ı sa'yılarını ellerinden kapanları teşhir edelim. Şimdilik bu kadar.

M. S.

KAWE YEVM-İ MAHSUSU 31 TABAX(AĞUSTOS)(*)

Bir maksadımız da millete kendisini tanıttırmak olduğu için, millî eyyam-ı mahsusaya bir kıymet vermek lüzumuna kailiz. 16'ncı "Jin" nüshasında buna tahsis ettiğimiz bir makalemizde, yevm-i mahsusların hayat-ı milliyedeki tesirlerini tesbit etmeye çalıştık.(1457) Meselâ Kawe'nin Dehak'e karşı kıyamı, Kürd tarihinde kaydından sarfınazar edilemeyecek bir azameti haizdir. Hukuk-ı esasiye, milletlere bir hakk-ı ihtilâl, zulme karşı kıyam hakkını tabî görüyor. Netekim hukuk-ı esasiye denilen şeyin vücudundan haberdar olmayan kitleler zamân zaman bu hakkı istimal etmişlerdir. Kawe, cebabire-i âlemin seramedanından olan Dehak-i Zalim'e karşı bir milleti kıyam ettirmekle, nesillerin iftihar edeceği bir celâdet-i medeniye abidesi rekzetmiştir. "Kıyamımız kıvamımızdır" tirazını(1458) en [4] itisafkâr hükümet idarelerine karşı bile en mütecellidane yükselten milletlerdir ki, hakk-ı hayatlarını her kanunun ve her kuvvetin kuvve-i te'dîbiyesinden azade olarak ve yalnız kendi idareleriyle te'bîd etmiş olurlar.(1459) Daima ihtilâl edenler değil, fakat lâzım olduğu zaman ihtilâl edebilenlere karşı hiç bir idarenin idame-i zulüm ettiğini göremiyoruz. Kawe zamanından bugüne kadar akan suyûl-ı a'sar bile bu hakikat-i zaruriyeyi milletlerin defter-i mukadderâtından silememiştir.

(1455) "İşçileriyle" sözcüğü derginin aslında "işleriyle" biçiminde çıkmıştı. Ancak bunun bir dizgi yanlışlığı olarak böyle çıktığı açıktır. Bu nedenle biz doğrusu olan "işçileriyle" yazdık.

(1456) Burada derginin aslında yarım satırlık kadar bir yer boş çıkmıştır.

(1457) 16'ncı sayıdaki "Eyyam-ı Muhsusamızı Tesbit Meselesi" (Özel Günlerimizi Saptama Sorunu) başlıklı yazıyı kastediyor.

(1458) "Kıyamımız kıvamımızdır" tirazı: "Başkaldırmamız pekişmemizdir" yöntemi. Yani başkaldırmayı ve direnişi, pekişip güçlenmenin yöntemi olarak benimsemiş işi.

(1459) Te'bîd etmiş olurlar: Ebedîleştirmiş olurlar, sonsuza dek yaşatmış olurlar.

Bugün nâzım-ı cihan olmak kudret-i harikasını gösteren heyetler, bu haklarından en ziyade istifade yolunu vaktiyle bilmiş olanlardır. Hakk-ı iddia ve tazallümünü değil, fakat kat'iyetle hakkı ihtilâlini istimal etmeyen milletlerin ise —tarih ve hadisât bize binlerce misallerle isbat ediyor ki— nasîbeleri, ancak hirman ve nekbettir.

*

İşte, pek yüksek bir timsal-ı celâdeti Kürd tarih-i millîsinde lâyezal hatlarla yaşatan Kawe Yevm-i Millîsi münasebetiyle **"Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti"** bir müsamere tertib etti. Müsamereye gösterilen alâkayı, ümidlerimizi takviye eden pek hayırlı bir alâmet telâkkî ediyoruz. Bir zat tarafından Kürd maarifi hakkında Türkçe bir konferans, iki zat tarafından Kürdçe birer konferans verildi. Kürdçe bir şiir okundu. Ve bir zat tarafından âtîdeki hikâye nakledilerek, müsamereye, Kürdlüğün itilâsına müteallik temenniyât arasında hitam verildi.

Eyyam-ı mahsusamızın böyle merasimle tebcîl edilmesini ne kadar temennî etsek yeridir. Hele bu müsamereler, Kürdlerin muhtelif heyetlerini birbirlerine tanıtıp sevdirmek, millî umur-ı hayriyeye nafi olmak gibi mübarek neticeler de verirse, ne şayan-ı arzu harekât olur!

M. S.

BİR HİKÂYE-İ ZAMAN GÜLÜNÇ, FAKAT ACIKLI

Vaktiyle delikanlı, yakışıklı bir çoban varmış. Günün birinde köy [5] kâh-yasının kızına fena halde tutulur. Mâşukasını bir türlü elde edemeyen bîçare çoban, akşamları sürüsünü savdıktan sonra köyün çeşmesi önünde münferid bir kayaya yaslanarak, derdli derdli kavalını öttürürmüş.(1460) Eğlence bu ya, köyün bazı şımarık, haylaz kızları pınardan su almaya gelirlerken, zavallı çobanın bu haline dalar, "âşık, sevgilin kim?" diye takılırlarmış.

Gel zaman git zaman, çobanın bir gün dağ başında kendinden vazgeçmiş-çesine aşkı tombalır. Bir düziye kaval çalar. Tesadüf, Hızır(A)(1461) da o anda civardan geçiyormuş. Çobanın derdli derdli kavalı çaldığını görünce ona yaklaşır, yakından dinler, çobanı büsbütün saf ve mütevekkil bulunca da "buna kendimi tanıttırayım" der:(1462)

—Bana bak delikanlı, ben Hızır'ım; muradın ne ise söyle, vereyim! der.

—Ya, öyle mi? Demek sen Hızır'sın?

—Evet.

—Kavalımı dinledin mi?

—Evet.

—Nasıl kaval çaldığımı da gördün ya!

—Hay hay.

—Ben senden dünyada hiç bir şey istemiyorum. Yalnız şu kavalımı çalar-ken kim işitirse yerinde duramayıp vira(1463) ayağa kalksın oynasın.

—Peki, öyle ise verdim, der geçer.

Çobancağız akşam sürüyü köye getirirken Hızır hatırına düşer. Kendi kendine, "yahu, Hızır bana dileğimi vermişti. Acaba doğru mu? Evvel be evvel(1464) şunu koyunlar üzerinde tecrübe edivereyim" diyerek kavalı ağzına tutuşturur. Sürünün bütün koyunları, kavalın sesini duyunca arka ayakları üzerine kalkıp raksa başlarlar. Çoban, "vallahi Hızır'ın dediği doğru çıktı, artık şübhem kalmadı" deyip köyün yolunu tutar. Bermutad, sürüyü dağıt-tıktan sonra mâhud kaya başına çömelir, (1465) pınar [6] başına karşı küskün bir vaziyet alıp durur. Suyu varan kızlar, çobanın kaval çalmadığını görünce merak ederler. İçlerinden birisi çobana yaklaşır:

(1460) Mâşuka: Sevilen kız, sevgili.

Bîçare: Çeresiz.

Münferid: Tek başına.

(1461) Buradaki "A", harfi, "selâm O'nun üzerine olsun" anlamındaki "aleyhisselâm"ın kısaltılmışıdır.

(1462) Mütevekkil: İşi oluruna bırakan kimse.

(1463) 1339 numaralı dipnota bakınız.

(1464) Evvel be evvel: Her şeyden önce, ilkönce.

(1465) Bermutad: Âdet olduğu gibi, her zamanki gibi, alışlagelmiş gibi.

Mâhud: Bilinen, söz konusu olan.

—Yahu, sana bu akşam ne oldu? Bak, işte seninki de gelip içimize girdi. Etme çoban, yapma çoban, şu düdüğünü n'olur bir defa çal, der.

Kızın ısrarına dayanamayan çoban:

—Peki, senin dediğin olsun, diyerek kavalı çalmaya başlar başlamaz, kızlar hemen destileri yere bırakıp oynamaya başlarlar. Köy halkı kızların pınarbaşında eğlendiklerini görünce, "acaba bunlara ne oldu da gelmiyorlar?" diye koşup gelirler, başta imam olduğu halde çeşmeye yaklaşır yaklaşmaz, "ne yapıyorsunuz, niçin gelmiyorsunuz?" demeye vakit kalmadan sazın sesini işitir işitmez, el ele verip dönmeye başlarlar.

Şimdi imam, o uzun, beyaz sakalıyla hepsinden fazla bir zevkle fırıldak gibi dönüyor. Köyün kâhyası da çarkıfelek gibi dönüyor. Hulasa, koşup gelenlerin hepsi dönüyor, dönüyor, dönüyorlar. Kaval da muttasıl çalınmakta berdevam.(1466) Maskaralık iki saat kadar devam eder. Bu kadarını kâfi gören çoban, kavalının sesini keser.(1467) Köylünün cümlesi bağırarak çobana hücum ederler:

—Sersem herif, biz senin çocuğun muyuz! Bizi neye bu kadar oynattın! diye haykırırlar. Zaten canından bezgin, içi kızgın çoban, bilmukabele hiddetten çekinmez:(1468)

—Ben istediğim kadar çalabilirim. Sizin arzunuz var da oynuyorsunuz. Bana ne!

Köylü, çobana fena halde içerlenerek hakkında şikâyet etmek için kadıya müracaata ittifak-ı ârâ(1469) ile karar verirler, ileri gelenlerinden bir heyetle mahkeme kapısına dayanırlar:

—Kadı efendi, bu nasıl iş! Bizim artık namusumuz, haysiyetimiz iki para oldu! Evimizi barkımızı, çoluk çocuğumuzu bırakıp nereye gidelim! Köyün edebsiz, çapkın çobanının elinden dad, feryad!(1470) Nerede bizi ve kızlarımızı görürse kavalını çalıp zıp zıp oynatıyor! [7] diye püsküllü bir şikâyete başlarlar.

Böyle esassız bir mesele üzerine saf şikâyetleri dinleyen hakim:

—Size kim diyor oynayın! Çoban çalışırsa kendine çalışıyor. Size ne!

Köylü:

—Efendim oynatıyor, efendim oynatıyor. . . Vallahi de oynatıyor, billâhi de oynatıyor. . . diye bağışırlar.

Kadı bu hale şaşıverir:

—Canım, çağırın bakalım, bu adam nasıl oynatıyor, bir görelim, emrini verir.

İhtiyar bir muhızır,(1471) kadının kulağına eğilerek:

(1466) Muttasıl: Sürekli, aralıksız.

Berdevam: Devamlı, sürüp giden.

(1467) Kâfi: Yeterli.

(1468) Bilmukabele: Karşılık olarak.

Hiddet: Öfke, kızgınlık.

(1469) İttifak-ı ârâ: Oybirliği.

(1470) Dad: Adalet. Bu sözcük, bir kimsenin ya da bir şeyin elinden yaka silkindiği zaman söylenir.

—Efendim, köylü haklıdır. Bu çocuk kavalını çalarken herkes gayri ihtiyârî oynuyor.(1472) Efendimiz, huzurunuzda celb ettirmeden evvel bir çare düşünelim.(1473) Zira burada kaval çaldırırsanız, muhakkak zatîâliniz de ihtiyarsız oynamaya başlarsınız.(1474) İyisi mi, şimdiden bir tedbir ittihaz edelim,(1475) sözünü fısıldar.

Bu gizli müşavere(1476) neticesinde, kadının eteklerini iplerle yere çakılı kazıklara bağlamaya karar verirler. Kadı oturduğu yerde mükemmel kazıklanır. Uzun cübbesi ile kazıkları örttükten sonra heybetli bir vaziyet alır. Artık çobanın çağrılmasında bir mahzur kalmaz:

—Çoban içeri gelsin.

Cılız bir çocuk içeri girer.

—Oğlum, senin hakkında şikâyet vardır. Sen köylünün kızlarına ve kendilerine takılıyormuşsun, kaval çalıp oynatıyormuşsun. Ayıb değil mi sana? Niçin böyle yapıyorsun? Utanmıyor musun?

—Hakim efendi, ben onlara oynayın diye ısrar etmiyorum. Ben kaval çaldığım zaman kendileri gelip dinliyor, oynuyorlar. Bunda benim ne taksiratım olabilir!(1477)

—Çok doğrusun oğlum, haklısın. Hele bir çal da görelim.

[8]Çoban çalmaya başlar başlamaz, köylüler hemen oldukları yerden ayağa kalkıp parmaklarını şakırdatarak oynarlar. Mahkeme salonuna giren memur ve müstahdemler de bu sebebi duyar duymaz köylünün hareketine dalmadan oynarlar. İhtiyar muhızır da hepsinden daha iştihali oynuyor. Zavallı kadının oyun hissi canlanıyorsa da kazıklar mani oluyor, ikide birde "hım, hım" diye sıçramak için uğraşıyor. Kadıcağız bir müddet bu ameliyesine devam ede ede,(1478) nihayet kazıkları yerinden koparır ve

Ne olduysa oldu bize

Savulun, kazıklar değmesin size

teranesiyle oyuna başlar.(1479) Çoban kavalını susturduğunda kadı bundaki esrarı sorar. Kurnaz çoban sırrını vermez:

—Ben de bilmiyorum, der.

Nihayet, köylünün biri kadıya:

—Efendim, çoban kâhyanın kızına vurgundur. Onun için sazı dokunaklıdır da bizi oynatıyor.

(1471) Muhızır: Sanık ve tanıkları mahkeme huzuruna çağıran görevli, mübaşir.

(1472) Gayri ihtiyârî: Elde olmadan, elde olmayarak.

(1473) Celb ettirmek: Çekmek, bir yerden bir yere almak.

(1474) Zatîâliniz: Yüce zatınız, yüce kişiliğiniz.

İhtiyarsız: Elde olmadan, elde olmayarak.

(1475) İttihaz etmek: Almak.

(1476) Müşavere: Danışma.

(1477) Taksirat; Kusurlar, suçlar. "Kusur" demek olan "taksir" sözcüğünün çoğuludur.

(1478) Ameliye: Eylem.

(1479) Terane: Ezgi, melodi.

Kadı bunu işitir işitmez kâhyaya kızar:

—Sersem herif! Niçin şimdiye kadar kızını çobanın başına bağlamadın da başınıza böyle bir belâyı saldırdın! Haydi, çabuk kızını nikâh ettirin de bir daha bu yüzden mahkeme kapılarını çalmayın, diyerek işi olurlarına bağlar.

Bu suretle çoban aşkın belâsından, köylü de çobanın belâsından kurtulurlar.

Bir Kürdçe hikâyeden aynen naklettiğim.

(Sansürce buradan dokuz satır çıkarılmıştır).

Kawe Hakkındaki Fıkra-î Tarihiye(❖)

Kadîm İran'da icra-i hükümet eden tabaka-i mülûkün birincisi Pîşdadîyan olup Keyomers, Huşeng, Tahmures, Cemşid bu sülâledendir. Meşhur Rüstem-i Zal(1480).

(1480) Derginin burada biten sekizinci sayfasından sonra gelen dokuzuncu sayfaya boydan boya Şerif Paşa'nın fotoğrafı basılmış, fotoğrafın altında da Kürdçe ve Türkçe birer resimaltı yazısı yazılmıştır. Yukarıdaki "Kawe Hakkındaki Fıkra-î Tarihiye" başlıklı yazının devamı ise onuncu sayfada yayınlanmıştır. Bu nedenle biz de yukarıdaki yazıyı burada keserek bundan sonraki sayfaya Şerif Paşa'nın fotoğrafım koyduk. Yazının devamı ise fotoğraftan sonraki sayfadadır.

Heyeta ku li Parîsê de heqê Kurdan
û Kurdistan ra xizmetê dike, reîsê
wan cenabê Şerîf Paşa(1481)

*

Paris'te Kürd hukukunu ve Kürdistan'ı
müdafaa eden Heyet-i Murahhasa Reisi
Şerif Paşa hazretleri

(1481) Wêneya Şerîf Paşa ya ku di vê jimareya kovara "Jîn" da hem li ser qabê kovarê, hem jî di rûpela 9'an da hatibû çapkirin, ji ber ku demeka dirêj bi ser ra derbas bûbû, gelek xirab bûbû û çilmisîbû, wisa bûbû ku çapkirina wê ji nû ve bêmikûn bû. Ji ber vî samedî, me wêneya Şerîf Paşa ya jorîn ji cîyekî dî peyda kir û hem li ser qab, hem jî li vir çap kir.

[10] dahi bu sülâle zamanında yaşamıştır. Cemşid'i bir darbe-i hükümetle tahtından iskat ile yerine geçen Dehak, ahaliye zulm-ü taaddî etmeye başladı.(1482) Her gün memleket ahalisinden bir-iki çocuğu keserek yemek, Dehak'in bir zevki idi.(1483) Bütün memleket ahalisi onun bu havsalaya sığmaz zulmünden bîzar ve bir halaskârın zuhurlarına muntazır idiler. Nihayet, Kawe isminde bir demirci meydana çıktı. Deri önlüğünü bir sırığın başına takarak sokaklarda dolaştı ve ahaliyi "zulme karşı kıyam" a teşvik eyledi. Bütün halk Kawe'nin arkasına düşerek Dehak-i Zalim'i katl ve Fereydon ismindeki şehzadeyi tahta iclâs ettiler. Memleket bu mezalimden kurtulmuş oldu. Kawe'nin bayrak olarak kullandığı deri "Direfş-i Kawyanî"(1484) namıyla ahali nezdinde mukaddes tanıldı. Bir rivayete nazaran Kadisiye Muharebesinde(1485) Arabların eline geçen "Direfş-i Kawyanî"den herkes bir parça keserek teberrükten hıfzetmek üzere aldıklarından, elyevm bayrak mevcut değildir.

Kawe'nin Kürd olduğu, tahkikat-ı tarihiye ile sabittir. Şu halde Kawe bir "kahraman-ı millî" miz, ve Dehak'e karşı kıyam ettiği gün bir "yevm-i mahsusumuz" oluyor.

(1482) "Jîn" in ilk sayısında yayınlanan Kurdîyê Bitlîsî'nin "Dehak Efsanesi" başlıklı yazısında, Dehak'ın İran'ı işgal eden bir Arap fatihi olduğu belirtilmiştir.

(1483) Yukarıdaki notta sözü edilen yazıda, Dehak'ın, iki omuzundaki yılanları beslemek için her gün dört kişinin beynini çıkarttığı belirtilmiştir.

(1484) Direfş-i Kawyanî: Kawe'nin bayrağı.

(1485) Kadisiye Muharebesi: Bugünkü Irak'ın güneybatısındaki Kadisiye bölgesinde 635 yılında Arap İslâm ordusu ile İran ordusu arasında yapılan ve İranlıların yenilgisiyle sonuçlanan savaş.

MEBAHİS-İ TARİHİYE

BABAN KÜRDLERİNİN

KABİLİYET-İ SINAİYE VE İLMİYELERİ(*):

Baban Kürdlerinde ihtiyacât-ı mahalliyelerini temin edebilecek pek çok nafi sanatlar mevcuddur. Fakat sanayi-i saireye nisbeten en ziyade terakkî eden sanat, silâh imalidir. Demek isterim ki Baban Kürdleri silâhın yalnız istimalinde değil, imalinde dahi kesb-i meleke ve meharet etmişlerdir.

Baban hükümeti hengâmında, zamanına göre mükemmel denecek derecede bir tophane tesis olunmuş, bu'd-ı mevkiden dolayı Dersaadet'ten(1486) celbi müteassir [11] olan esliha-i sakîle nefis-i Süleymaniye'de yerli ustalar marifetiyle ısağa ve imal ettirilmiştir.

Sanayi-i mahalliyeden olarak kalmış olan bir top, son zamanlara kadar eyyam-ı resmîyede istimal olunmakta idi.

Arkadan dolar esliha-i nariyenin icadından mukaddem, Avrupa'da müstamel tüfenglerin, tabancaların en âlâsı Süleymaniye'de imal olunduğu gibi, muahharen arkadan dolar tüfenglerin imali de pek cüz'î bir zaman zarfında oranın mebzul bir sanatı sırasına geçti. Süleymaniye bir kasaba olduğu halde, içinde ayda iki yüz-üç yüz "Hanri Martini" tüfengi imal olunurdu.

Doksaniç Muharebesinde(1487) Ruslar eline geçmiş olan Osmanlı tüfengleri ve cephaneleri, İran tarîkıyle Süleymaniye sancağına getirildi.(1488) Onlar dahi bir taraftan aşair vesaire tarafından sarf ve istimal olunurdu.

Şu silâh inhimakinin bir sebebi de, hükümet âsaiyişi temin edemediğinden, herkesin muhafaza-i nefis için kendi silâhına müracaata lüzum görmesi idi. Herhalde merakiz-i sanattan baîd, bir köşeye tıkılmış öyle bir kasabada fenn-i eslihanın terakkîsine muîn ve müşevvik, şübhesiz ki ahalideki kabiliyet-i harbiye ve temayülât-ı askeriyedir.

Atîk Altıncı Orduya zabıt yetiştirmek üzere nefis-i Bağdad'da bir mekteb-i idadî-i askerî tesis edilmiş olduğu mâlumdur.(1489) İbtidaları, ordu-i mezkûr dairesinde bulunan vilâyât-ı selâseden mekteb-i mezkûre talebe gönderen, yalnız Süleymaniye idi. Öylece seneler geçti. Yani idadî talebesinin kısm-ı âzamı —tabîî nüfus nisbetinde— Bağdadlı ve kısm-ı cüz'îsi Süleymanililerden ibaret idi.

(1486) Dersaadet: "Mutluluk yeri" anlamına gelen bu ad, Osmanlı döneminde İstanbul için kullanılırdı.

(1487) Doksaniç Muharebesi: 1877-78 yıllarında meydana gelen Osmanlı-Rus savaşı. O dönemde kullanılan Rumî takvime göre 1293 yılında başladığı için "Doksaniç Muharebesi" ve "Doksaniç Harbi" adlarıyla adlandırılmıştır.

(1488) Sancak: Osmanlı döneminde il ile ilçe arasında yer alan ve mutasarrıflarca yönetilen bir idarî bölüm.

(1489) İdadî-i askerî: Askerî lise.

Fakat Süleymaniyeliler ekseriya mükemmel tahsil eder ve saf, nezih ahlak gösterirlerdi. Bu ahvale vâkıf olan Mekâtib-i Askeriye Nâzırı merhum Müşîr Zeki Paşa,(1490) Süleymaniyelilerin kabiliyet-i ilmiye ve askeriyelerini takdir edenlerden biri olmuştı.

[12] Irak'ta Arab ümera ve zabitanı kadar ve belki onlardan ziyade Kürd ümera ve zabitanı yetiştirmeyi hem asıl maksad için, hem sair bazı makasıd-ı siyasiye için lâzimedan addetmişti. Binaen alâ haza, mevcut olan rüşdiye-i mülkiyeye ilâveten(1491) ve birçok vilâyet merkezlerine tercihan bilhassa Süleymaniye'de bir de rüşdiye-i askeriye(1492) tesisi lüzumunu re'sen padişaha arzetti ve iradesini istihsal eyledi. Bu babda Nâzır-ı Sanî Ferîk Rıza Paşa'nın dahi himmet ve muaveneti gayri kabil-i inkârdır.(1493)

İşte o rüşdiye-i askeriye ve evvelce mevcut olan rüşdiye-i mülkiye mektepleri sayesinde Süleymaniyelilerden birçok muktedir ümera ve zabitan yetişti. Elhaletü hazihi dahi Ordu-i Osmanîde gerek erkân-ı harbiyeden(1494) ve gerek sunûf-ı saireden bir hayli mukaddem ve gayûr ümera ve zabitan mevcuttur.

Baban Kürdlerinin silk-i celîl-i askerîde gösterdikleri istidad nisbetinde ulûm ve fûnunda dahi ibraz-ı liyakat edebilmişlerdir. Hele son zamanlarda Bağdad'ı ilmiyle ihya edenler, hep Süleymaniye efazıdır. Bağdad'ın en büyük ilim hanedanlarını Süleymaniyeliler teşkil etmiştir. Zehavîzadeler, Haydarîzadeler hep tahsillerini ya Süleymaniye'de veyahut mülhakatında ikmal eylemişlerdir.

Süleymaniye sancağı daire-i hududuna, muhalefet-i mezhebiye ayak basmamıştır. Bu da, ilme rağbet olunmasından ve bu münasebetle ulemanın te-kessüründen neşet etmiştir.

Ca-i dikkattir ki mukaddemleri, Süleymaniye'nin hemen her bir köyünde ya bir fazıl veyahut bir şeyh-i kâmil bulunuyordu.

Tarîkat-ı aliyye-i Nakşiye(1495) Şeyh-i âlicenabı Ziyaeddin Mevlâna Halid hazretleri dahi tahsilinin bir kısmını köylerde ikmal buyurmuştur. Baban hükümeti zamanında tahsil-i ilim, hükümete bar değildi. Her bir mahalle, her bir köy ahalisi, camilerinde bulunan talebe-i ulûm ister az, ister çok olsun, cümlesinin emr-i iâşe ve idaresini deruhde etmiş olmakla, şu ahdlerini tamamıyla ve gayet halisane olarak îfa ederlerdi.

[13] (Şimdi ol halâtın oldu her biri hab-ü hayal)(1496)

(1490) Müşîr: Mareşal.

(1491) Rüşdiye-i mülkiye: Sivil ortaokul.

(1492) Rüşdiye-i askeriye: Askerî ortaokul.

(1493) Nâzır-ı Sanî: İkinci Bakan, Bakan Yardımcısı.

Ferîk: Korgeneral.

(1494) Erkân-ı harbiye: Kurmay, kurmay sınıfı.

(1495) Tarîkat-ı aliyye-i Nakşiye: Yüce Nakşibendî tarikatı.

(1496) Derginin aslında böyle tek başına parantezler içinde yayınlanmış olan bu satır, öyle anlaşılıyor ki bir şiirin bir dizesidir. Bugünkü Türkçesi şöyledir: "Şimdi o durumların her biri düş ve hayal oldu".

Medeniyet-i hazıra bir ifrit oldu, o saadet temsillerini yedi, yuttu, bitirdi. Ahkâm-ı celîle-i diniyeden mütevellid güzel güzel âdetlerle beraber ananât-ı milliye mahv-ü heba oldu. Yerine Garb âdetleri yerleşti. O âdetler ki bizzat Garblilerin de mucib-i şikâyetidir.

Seramedan-ı şiirden merhum Şeyh Rıza hazretleri, ahval-ı ahîreye karşı olan hüzn-ü esefini izhar için, Baban hükümetinin zaman-ı idaresini bir manzume ile tavsif etmiş olmakla, müşarünileyhin o manzumesini buraya derc ile hatm-ı makal eyliyorum.

Emin Feyzi

ALÎ BABAN

Le fikrim dê Silêmanî ke darî mulkî Baban bû(1497)
Ne mehkûmî Ecem, ne suxrekêşî Alî Sasan bû(1498)

Le ber qapî sera sefyan debest şêx û mela-w zahid
Metafî Ka'be bo erbabî hacet Girdî Seywan bû

Le ber tabûrî esker rê nebû bo meclisî Paşa
Seday moziqe û neqqare ta eywanî Keywan bû

Dirêx bo ew zemanê, ew deme, ew umre, ew roje(1499)
Ke meydanî cirîtbazî le deştî Kanîaskan bû

Be derbe-w hemleyê Bexday tesxîr kird û têyhelda
Silêmanî zeman rastit dewê bawkî Silêman bû

Ereb, înkârî fezlî êwe naken, efzel in emma
Selaheddîn ke dinyay girt le zumrey Kurdî Baban bû

[14] Qubûrî pirrlenûrî Alî Baban pîrr le rehmet bê
Ke baranî kefî îhsanyan wek ebrî Nîsan bû(1500)

Ke Ebdullah Paşa leşkerî walî Siney şîrr kird
Reza l'ew weqte umrî pênc û şeş, tîflî debistan bû

Şêx Reza

(1497) Le çapekanî dîwanî Şêx Reza da, le cêy "le fikrim dê" nûsrawe "le bîrim dê".

(1498) Le çapekanî dîwanî Şêx Reza da le cêy "Alî Sasan" nûsrawe "Alî Osman".

(1499) Le çapekanî dîwanî Şêx Reza da, le cêy "ew umre" nûsrawe "ew esre".

(1500) Le çapekanî dîwanî Şêx Reza da, le cêy "ebrî Nîsan" nûsrawe "hewrî Nîsan".

KÜRD KADINLARI TEALÎ CEMİYETİ MÜSAMERESİ MÜNASEBETİYLE(*)

İstanbul'da mukîm asîl ve necîb Kürd ailelerinin fikir birliğiyle, Kürd kadınlığının asrî bir zihniyetle tealî ve inkişafını temin ve aile hayatında esasî, ictimai islahatı istihsal eylemek, tehcir ve taktîl münasebetiyle sefil bir hale gelen Kürd eytam ve eramiline iş bulmak ve bunları sefaletten kurtarmak gayesiyle teşkil edilmiş olan "Kürd Kadınları Tealî Cemiyeti"; geçenlerde Cağaloğlu'nda kiraat ettirdikleri Mevlûd-i Nebvî gibi mübeccel bir ictima ile resm-i küşadlarını icra, bu kere de bayramın ikinci günü Şişli Etfal Hastahanesinde altı koğuş dolduran birçok fukara çocuklarını meccanen sünnet ettirerek, verdikleri müsamere ile de hem mevcudiyetlerini ilân ve hem de mensub oldukları büyük Kürd kavminin intibah-ı milliye doğru atmakta olduğu fedakârane adımlarda kendilerinin dahi büyük bir hisseye malik olduklarını ve olacaklarını göstermiş oldular.

İlcaât-ı zaman ile bir müddet tevkîf ve ihata edilmiş Kürd tarih-i terakkîsinin safahât-ı ahîresinde Kürd kadınlığının göstermeye başladığı cesaret-i medeniye, azîm bir şükranla görülmeye lâyıktır. Çünkü her millette olduğu gibi, Kürd medeniyetinin tealîsinde de en mühim rûknünü, nisvanın tealî ve tekemmülü temin edecektir. Bunların tekemmülü, yetiştirecekleri evlâd ve bu evlâda ağûş-ı maderde verecekleri terbiye-i diniye ve milliye, anane-i kavmiye, daha sonra ırkına, milletine sadakat, altı bin [15] senelik tarihî vatanına bağlı olarak ibraz edecekleri fedakârlıkların nüvesini teşkil eder. Bu nüvenin filizlenmesi ise, kendine hizmet isteyerek ağûş-ı mukaddesini açan anavatanın senelerden beri harabiyetine sed, içinde pûyan olduğu derd-i ateşine çare, sızlayan yaralarına şifa bulduracak ve bunun için de bitmez tükenmez sebat ve metanetle çalışmak hissini verecektir.

İşte bu hissiyatla mülhem ve vatanın ihtiyacını müdrîk olan hanımlarımız, daha ilk teşebbüslerinde terakkînin irfanla kaim ve irfanın da terakkî ile tev'em olduğunu pekâlâ bilerek, yalnız kendi gayret ve himmetleriyle çalışmaya başladılar. Başladılar da en evvel birçok müşkilât karşısında bir cemiyet teşkil ve bu cemiyeti her tarafa tanıtmak ve öylece işe başlamak istediler. Bu isteyişlerindeki azim ve kat'iyet, kendilerini az zamanda her şeye muvaffak etmeye başladı. Netekim verdikleri müsamere, programlarında bir metanet ile yürüdüklerini ve nasıl bir cesaret-i medeniye malik olduklarını isbata kâfidir.

Biz bu vesile ile, müteşebbislerine azîm takdirât ve tebrikâtımızı takdim eder ve muvaffakiyetlerini temennî ederiz.

19 Eylül 335(1919)

Aziz Yamülkî

MİHEMED AXAYÊ KELHOKÎ(✱)

—"HÊVÎ" NİN İMANDAR GENCLERİNE—

Mihemed Axayê Kelhokî, Kürd tarihinde pek şayan-ı dikkat bir sîmadır. "Bitlis Hanlığı"nın ikbal ve mukadderâtı etrafında yetişmiş bir zat olmakla, sergüzeştine nakl-ı kelâm etmeden evvel, mezkûr Hanlık hakkında bir nebze izahât vermek faydadan hâlî değildir.

"Bitlis Hanlığı"nı tesis ve teşkil eyleyen, "Rojkî" aşiret-i kebiresi- dir.(1501) "Rojkî"liler, müteaddid rivayât miyanında assah ve evfak bir rivayete istinaden, "Bohtî-Botî" nam aşiret ile birlikte "Baban" [16] kabilesinden inşia ile şimale teveccüh eylemiştir.[*] Filhakika, İslâmiyeti kabul etmekle çehre-i tarihîsi az-çok tavazzuh etmeye başlayan Kürd milleti, Arabların üfûlünden sonra sultanlık, hakimlik, emîrlik, hanlık. . . şekillerinde birçok müessesât-ı tarihiye meydana getirmiş ve bu suretle edvar-ı kadîmeden beri devam edegelen hayat-ı tarihiyesine birçok maceralar kaydetmiş ise de,[*] zikredilen üç aşiretin menakıbı millî ve şerefli olmak itibarıyla daha kıymetdardır. Her üç aşiret de, az-çok farklarla bir karabet ve müşabehet-i tarihiye ibraz ederler. Denilebilir ki "Baban" diyarında paşalar, "Botan"da emîrler, "Rojkan"da ağalar, vakayide muhtelif, fakat esasâtta müttehid bir hayat-ı tarihiye yaşayamamışlardır.(1502)

Bunlardan Rojkîliler, evvelce kaydolunduğu üzre, müessesât ve measiri, ilim ve irfana hademâtı, Kürdistan mukadderât-ı umumiyesine icra-i tesir eylemesi itibarıyla kıymet ve ehemmiyet-i tarihiyesi aşikâr bulunan "Bitlis Hanlığı"nın vâzî'larıdır. Esamîsi sahaif-i tevarihte[*] mastur olduğu üzere cemaat-ı mebhuse on iki taifeden terekkeb ediyordu. Elhaletü hazihi, bu on iki taifenin enkazı olarak, yalnız nefsi Bitlis kasabası sekene-i hicretzedesiyle Mutki, Xwêt nevahisi ahalisi mevcud bulunmaktadır.

*

Cemaat-ı mebhuse, ağalarının zîr-i idaresinde "Welatê Rojkan" denilen geniş bir saha-i arazi üzerinde fermanferma idiler. Aşiret, ağalarının azimkâr ve dirayetkâr ellerinde gittikçe nüfuz, servet ve ehemmiyet iktisab etmekte idi. Muhîtlerine, zamanlarına ve emsallerine göre yaşamak ve cidal etmek için her türlü vesait-i mükemmeleyle malik idiler. Feyyaz bir toprak üzerinde, feyyaz bir ırkın evlâdı. . Kavî seciyeler, metîn pazular. . Zer'den, ra'yden mütahassıl umumî bir refah. . Müreffeh ailelerin taşkın nesli. . Hepsi mevcud idi. Fakat yalnız bir şey noksan idi, bir ihtiyaç eksik idi. O da, aşiret teşkilâtı fevkında "hükümet" teşkilâtı idi.

(1501) Aşiretin adı burada "Rojkî" biçiminde yazılmışsa da, aslında "Rojkan"dır. Netekim aşağıda aşiretin adı iki yerde doğru biçimi olan "Rojkan" diye yazılmıştır. "Rojkî" ise bu aşirete mensup olmayı ifade eder ve "Rojkanlı" anlamına gelir.

[*] Şerefname.

(1502) Doğrusu "yaşamışlardır" olmalıdır.

Filhakika, bu noksanı ve bu ihtiyacı aşiret erkânı idrak etmiyor değildi. Bir gün ağalar, ilerigelenlerden mürekkeb, Xwêt'in [17] "Tap" karyesinde akdedilen bir ictimai mahsusta bu mesele mevzu-i bahs olmuş idi. Tap karyesi, esasen aşiretin makarr-ı idaresi idi. Ağalar, temayüz edenler orada oturdurlardı. Ağaların oturup müşavereler akdettiği beyaz mermer havuz ile "Rewaq-salon"lar, elhaletü hazihi Tap karyesinde payidar durmaktadır. Akdedilen böyle bir ictimada, "Rojkî"nin şerefini i'lâ edecek bir prensin lüzum ve mevcudiyetinde ittifak edilmiş ve münasebât-ı kadîme-i tarihiye ve irkiye nazar-ı dikkate alınmış olacak ki, Ekâsire-i İraniyeden(1503) "Nuşirevan" ailesine mensub olup "Ahlat"ta ihtiyar-ı ikamet etmiş olan prenslere müracaata karar verilmiştir. Prenslerden "Ziyaeddin" ve diğer bir kardeşi, müracaat-ı vakıayı kabul ile Ziyaeddin Bitlis, kardeşi de "Xerzan" emîrliklerine şeref bahş olmuşlardır.[*] Makarr-ı hükümet ittihaz edilen Bitlis, "Darulhukumeta Rojkî" tevsim edilmiştir.(1504)

"Bitlis Hanlığı" bu suretle teşekkül ettiği gibi, sülâle dahi Ziyaeddin ailesine münhasır kalmıştır. Mezkûr Hanlık on asra karîb bir zaman devam ederek, "Bitlis"i Kürdlüğün türlü türlü havatır-ı tarihiyesi ile memlû bir medinesi haline ifrağ etmiş ve Kürd harsını bir inkişaf-ı mahsusa mazhar eylemiştir. Hakikaten "Rojkî"lilerin bu müracaatı ve "Ziyaeddin Han"ın Bitlis'te ibkası, büyük bir isabet-i tarihiye suretinde tecellî etmiş ve az zaman zarfında aşiret erkânı arasında derin bir muhabbet ve sadakat rabitası teessüs etmekle beraber, Hanlık dahi gerek Kürdistan ve gerekse haric-i Kürdistan'da teşekkül etmiş emsalinin fevkında bir hatıra-i irfan ve şeref bırakmıştır. Aşiret ile Han ailesi arasındaki muhabbet ve sadakate, nakli sadedinde olduğumuz "Kelhokî Mihemed Axa"nın hayat-ı güzêştesi parlak bir misaldir.

Hanlığın hatıra-i irfan ve şerefi ise, bugün bile enkazına Bitlis'te ve civarında yer yer tesadüf edilen —üslub-ı mahallî ile inşa edilmiş— camiler, medreseler, hanlar, kârvansaraylar, köprüler, türbeler, mezarlıklar, hamamlar şahid-i kavî oldukları gibi, o vakit seyyahları, müverrihleri ve Hanlığın son zamanlarını idrak etmiş ihtiyarlar bile, Hanlığın measir-i medeniyesini tahsin ve takdirlerle tizkâr ede ede bitiremiyorlar.

(Mâbâdı var)

(1503) Ekâsire-i İraniye: "Kisra" ya da "Kesra" unvanıyla anılan İran hükümdarları.

[*] Şerefname.

(1504) Darulhukumeta Rojkî: Rojkan Hükümet Merkezi.

[18] BO NEJADA KURD

Le derda weten cergim biryan en
Henasem serd en, dîdem giryan en

Ji kûrey sînem şerar mexîzo
Le kahnî çavim xunav merîzo

Ba te bimrim l'em dax û derde
L'em xwar û zarî, l'em berdelberde

Îran nejadan we dû reng bibûn
Weha mubtelay ar û neng bibûn

Hey dad, hey bêdad, Kurd bêdar nî yen
Le nejadî xo xewerdar nî yen

Felek, erkanît ji hev cuda bo
Çerxit çenber bo, kaxit fena bo

Ta key be nîkan cefa mekirî
Ta key perdey bext pakan medirî

Em qewmî xeyûr çilon bêyar bûn
Wekû esîran zelîl û zar bûn

Îran şehinşah hemû dinya bî
Hukmiş le hemû alem rewa bî

Edl û merhemet, lutf û şefequet
Însaf û îhsan, dîn û muruwwet

Îlm û şecaet, qanûn û kerem
Cûd û sexawet, şimêr û qelem

Wefa-w muhebbet, mîhmannewazî
Le rûy heqîqet, ne ku mecazî

[19] Îlm û hewsele, bexşîş we jêrdes
Weha ku rahet mejîya her kes

Rast û rastperest, dijaminî(duşmanî) diro
Heq û heqşinas, heqbîn û heqco

Zalim fena kir, diro riswa kir
Derdî mezlûman we edil dewa kir

Mexsûsen sîfat ehlî Îran bû
Qet meşhûr û nav wan dilêran bû

Heta ku bibîn yekdil û yekcan
Alemşan awerd we jêrî ferman

Axir le xeflet meyl û nîfaqbûn
Le bêdanişî, bêîtîfaqbûn

Her kes ji xeflet we rêkî rakird
Felek cemi'shan ji hem cuda kird

Lewra ku nema îttîfaqşan
Bîye mayey neng em nîfaqşan

Le şera Erebb, le zulma Romîyan
Kewtin be zîllet gelêk buzurgan

Îran hemîşe mêrî mekerda
Le meydana şer şêrî mekerda

Lewra ku be hem bibûn bedxwahan
Esîr bûn be dest henêk rubahan

Weku cîsmêka ji hem cuda bû
Ne bed ne bedîş le hem sewa sewa bû

Her weha Îran mitelaşî bû
Qismet qismet bû we cîya wa çû

Weha zelîl bîn Îran nejadan
Kurd û Lur û Fars nîkûnîhadan

[20] Ku neslî xoyan feramoş kirdin
Le cehla herfî dijmin goş kirdin

Îran be mesel wekû cîsma bû
Kurd û Lur û Fars le wî e'za bû

Eger ji beden e'za cuda bo
Elbet ew beden mehw û fena bo

Mexsûsen Kurdan qelbî Îran en
Tuxmatî keyan, neslî şêran en

Eger çend rojê her jar û zebûn bûn
Esîr we destî dijminî dûn bûn

Dê biken le nû yek îttîhadî
Legel Îranê be hawnejadî

Da xoyan le em bende reha kin
Hem Turk, hem Ereb le xofa rakin

Kurdan b'em şeref, b'em qedîmîye
Çilon fexir deken be yetîmîye

Sa êsta bêhmîhr e l'em derde
Kes weha nejad xo gum nekerde

Weha esaret pagîrîşan bû
Goya pey xoyan le wîrîşan bû

Kurd her Îranî, Îran her Kurd en
Kurd be luxet we manayî "gurd" en

Le Îranîyet ferdî wahid en
Tarîxî dinya hemû şahid en

Hawar hey Kurdan, hey namedaran
Hey qewmî qedîm, Îran medaran

[21] Em esarete derdî nîfaq en
Derda esaret dewaş tifaq en

Hawar hey Kurdan we bext û benan
Dijmin fen û fît we mekî-w pîyan(1505)

Bo fenay em qewm heşt hezar sal e
Dijminan eykin xele-w taxale

(1505) Herçende "we mekî-w pîyan" manayekî rêk û rawanîş nadat, belam le ber ewey le kovareke da her wa nûsrawe, hîç destkarîman nekird.

Kurdan mindalan xakî Îran en
"Medî" nejadan, dûdey keyan en

Hawar hey Kurdan, hey neslî şêran
Tuxmatî keyan, dûdey dilêran

Waney Lahûtî hun we goş biken
Zemzemey nîfaq feramoş biken

Eger mexwazin necatitan bo
Îttîfaq mayey heyatitan bo

Lahûtî Xan

**NALÎ MERHUMUN BU GAZELİ
ŞEYHÜLFUZALA MUHAMMED FANÎ EFENDİ HAZRETLERİ
TARAFINDAN İHDA OLUNMUŞTUR(1506)**

Bîdî mecnûn e wicûdim le hemû berberî ye
Ne kesê muntefî yek berî, ya sêberî ye

Çît le kakolî ser û mûyan dawê ke mû
Hemû her hem û perêşan û derdî serî ye

Be rîyabarî tekalîfî rusûmî bo xeliq
Çi dekêşî eme barêk e elawey kerî ye

Mutmeînxatir û eymen mebe hergîz le şerî
nefsî emmare, ke em mare legel to şerî ye

Lomeyî Nalîyî dêwane mekin ey uqela
Ke demêk e zilleyî letmeyî destî perî ye(1507)

(1506) Bu sunuş cümlesinin bugünkü Türkçesi şöyledir: Rahmetli Nalî' nin şu gazeli, Şeyhül-fuzala(erdemli kişilerin önderi, başta geleni) Muhammed Fanî Efendi hazretleri tarafından armağan edilmiştir.

(1507) Egerçî le kovareke da hendê heley çap l'em beyte da rûy dabû, belam leweye xwêndine-
wey b'em şeweye rasttir bêt.

[22] WISLET(1508)

Çûme welatî, halek hezîn dît
Dayika xwe vê car bi xwîn, birîn dît(1509)

Guhan zuha bû, dayika birîndar
neşîya xwedan ket mindal, biçûkê jar(1510)

Çûme li ser, min zên da birînê(1511)
Rohnik reşandin, berda girînê(1512)

Dadê, te xêr e! Gêsûbelavê!(1513)
Kanê ji te nayêt bêhna gulavê

gava te qîz bûy. Biskêt perîşan(1514)
Tozê pêçawtîye xal, nîşan(1515)

Destê xwe nadî ramûstin, gur
şefqet, mehebbet rakir, te bîr kir(1516)

Pênc sal e îro ji te cuda bûm
Dîl bûm, birîndar. Hatim, xuya bûm

Eve vegerîyam, hatim huzûrê
Ger dê hebîtin, bexşe qusûrê(1517)

Dengê mi guh ket, çavê xwe rakir(1518)
Rohnik nemabûn, xwîn jê vala kir

(1508) Wislet: Gîhana piştê cudayîyê, ku mirov piştê cudayîyê dîsa bigîje hev, hev bibîne.

(1509) Mexsed ji dayikê welêt e, Kurdistan e.

(1510) Neşîya: Nekarî.

Xwedan ket: Xwedî ke.

(1511) Zên da: Wisa tê zanîn ku mana van her du peyvikan, min "bala xwe dayê" ye.

(1512) Rohnik: Histirên çavan.

Berda girînê: Min dest bi girînê kir.

(1513) Gêsû: Kezî gulîyên por.

(1514) Gava te qîz bûy: Dema tu keç bûyî. Yanî "ew bêhna gulavê ya ku dema tu keç bûyî ji te dihat, nuha ew bêhn ji te nayê".

Biskêt perîşan: Biskên te perîşan bûne.

(1515) Pêçawtîye: Pêçaye.

(1516) Şefqet: Şewata dil, dilşewatî, dilgermî.

Mehebbet: Evîn.

Wisa tê zanîn ku mana vê malikê û malika berî wê weha ye:

Tu destê xwe nadî ramîsan. Lewra guran dilgermî û evîn rakir, te jî ew tişt jibîr kirin.

(1517) Bexşe: Bibexşe, bibexşîne, bibûre.

(1518) Guh ket: Ket guhê wê, ket guhê dayikê.

Got: Ey kurê min, bi xêr tu hatî
Tu l'kê derê bû, dût bû j'welatî?

Paş ku tu çûyî, dost bûne dijmin
Herdu digel yek rabûne ser min(1519)

[23] Her însaf nemabû, dîn bîr kirin wan
Xwarin, vexwarin xwîna mirovan

Talan kirî namûsan ji qîzê
Serjê dikirin wan bona leyîzê

* *
*

Ez çûme baxan; bêdar, dût bûn
Meşîyame raxan; bêhespê gewr bûn(1520)

Min gote bilbil: Ma gul te der da?(1521)
Min dî ku kundek derhal cewab da:

Ka bilbilê jar! Qa dîn bûyî tu(1522)
Serhed xirab in, pênc sal e îro

Sotin, qelandin bax, gulistan
Sorgul nehêlan, bilbil newestan(1523)

Heleb, 9 Tabax 335(1919)

Ji Mala Hekarîyan
Ebdurrehîm Rehîmî

(1519) Digel yek: Digel hev, bi hev ra.

(1520) Rax: Lehfê çîya, bintara çîya.

(1521) Der da: Bi der da.

(1522) Qa: Wisa tê zanîn ku ev peyvik bi mana "qey" e.

(1523) Newestan; Nese kinîn.

JÛBO ZARWÊ KURDAN

2

YEKDENG

Em ne beg in, ne paşa nin
Em gişk kek in, gişk bira nin
Ji dostan ra canfîda nin
Em belayê dişminan in

Bavê me ye her heft ezman(1524)
Dîya me ye xweş Kurdistan
[24] Em ewladê hemû Kurdan
Em dixwazin ilm û îrfan

Ders û rastî me heval e(1525)
Şûr û qelem me hemhal e(1526)
Derbaz nebî meh û sale
Her cî bibî gul û lale

Îstanbul, 21 Tîrmeh 1919

Hîlmîyê Siwêrekî

(1524) Ezman: Asîman.

(1525) Me heval e: Hevalê me ye.

(1526) Me hemhal e: Hevhalê me ye, hevalê hal û rewşa me ye.

MUHTEREM KARI'LERİMİZE VE ABONELERİMİZE

1- Abone bedeli gönderildiği halde mecmualarının kendilerine vâsıl olmadığına dair bazı zevâtın şikâyetnameler alıyoruz. Biz mecmuamızı her türlü şahsî kâr ve menfaat düşüncelerinden azade olarak, yalnız milletimizin ırfanı maksadıyla neşrettiğimizden, abone olan zevâtın mecmualarını muntazaman göndermeyi de büyük bir vazife biliriz. Binaenaleyh, abone bedelâtını gönderdikleri halde mecmua alamayan zevâtın paraları —birçok emsali gibi— ya idarehanemize gelmemiştir veyahut postahaneye tevdi ettiğimiz mecmualar —keza birçok emsali gibi— kari'lerimize gitmemiştir. Şu halde kabahat idarehanemizde değil, açıkça söyleyelim, postahanelerdir. Ne yapalım, makam-ı âlî-i aidinin her nüshamızda celb-i nazar-ı dikkatine aid olan fıkramız bir fayda vermiyor demektir.

Bâdemâ, idarehanemize para gönderen zevâtın, mikdarını ve ne için gönderdiklerini ayrıca mektubla bildirmelerini ve mecmualarını tamamen veya kısmen almayan zevât-ı kiramın da, tekrar gönderilmek üzere muvazzah adresleriyle beraber iş'ar buyurmalarını rica ederiz.

2- Senelik abonemiz kırk dört ve altı aylığımız yigirmi iki nüshadır. Mecmuamıza altı aylık abone olan zevât-ı kiramın aboneleri yigirmi ikinci nüshada hitam bulmuş olduğundan, mütebakî nüshalara yeniden abone olmaları lâzım gelir.

Gerek "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" ve gerekse "Jîn" gazetesi namına abone, teberru ve sair suretlerle gönderilecek her türlü mebalığın doğrudan doğruya "cemiyet" ve "Jîn" namına gönderilmelerini kari'lerimizden ehemmiyetle rica eyleriz. Başka vasıtalarla ve başka namlara gönderecekleri paraların zıyaından ve bu sebeble arzularının is'af olunamamasından dolayı kari'lerimizce mes'ûl tutulamayacağımızı arzederiz.

"MEM Û ZÎN"İN TAB'I HİTAM BULDU

Melâ Ehmedê Xanî hazretlerinin "Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti" tarafından öteden beri tab'ettirilmekte bulunan "Mem û Zîn" namındaki kitabı, şimdiye kadar ilân ettiğimiz vechile saha-i intişara çıktı. "Mem û Zîn", cemiyetin neşredeceği külliyyatın birinci kitabıdır. İstanbul'da kâğıd fiyatının ve tertib masarısının pek yüksek olmasına rağmen, "Mem û Zîn" mevcut kâğıdların en iyisine ve pek nefîs surette tab'ettirilmiştir. Cemiyet hiç bir menfaat-ı maddiye gözetmeyerek, yalnız Kürd edebiyat ve irfanına hizmet etmek istediğinden, bu kadar masarîf-ı azîme ile meydana gelen bu kitaba idarehaneden alınmak şartıyla 50 ve taşraya taahhüdlü olarak posta ile gönderilmek üzere 60 kuruş fiat konulmuştur. Kitabın aded-i tab'ı pek az olduğundan, en evvel Kürdistan'daki kari'lerin arzularını is'af etmeyi istiyoruz. Arzu edenlerin idarehaneye müracaat etmeleri ve taşradakilerin de kitab bedelini posta ile nakden göndermeleri lâzımdır.

TEB'A "MEM Û ZÎN"Ê TEMAM BÛ

"Mem û Zîn"a Mela Ehmedê Xanî di sûreteke nefîs da hatîye tebi'kirin. Her kesê arzûya xwendin û kirîna wê biket, ji îro paşê di îdarexana me da "50", jibo xaricê ji İstanbul digel mesarîfa postê "60" qurîş e.

ADRES:

Babıâî Cıvarı Ebussuud Caddesinde
Necm-i İstikbal Matbaasında
"Jîn" İdarehanesi

TEVZİ MAHALLİ:

Babıâî Caddesinde Yeni Şark Kitabhanesi

EMRAZ-I CİLDİYE VE EFRENCİYE MÜTEHASSISI DOKTOR ŞÜKRÜ MEHMED BEY

Hemşehrilerimizden Doktor Şükrü Mehmed Bey, pazardan maada her gün sabahtan akşama kadar Galatasaray Mektebi karşısındaki Hıristaki ve nam-ı diğerle Said Paşa Hanındaki muayenehanesinde hastaları kabul ve en mükemmel usullerle tedavi eder.

Telefon: Beyoğlu, 1812

Heyet-i Tahririyemizden Hakkârîli Abdurrahim Rahmi Bey'in bu defa da "Gazîya Welat" ve "Memê Alan" isimlerinde biri mecmua-i eş'ar ve diğeri bir piyes olan iki kitabı mevki-i intişara konuldu. İşbu kitapların edebiyat-ı hazıra ile mukayesesi, gerek nesren ve gerek nazmen Kürd lisanının derece-i mükemmeliyetini yek nazarda isbat eder. Şu mühim eserleri Kürdlere ve bilhassa Kürdçeye alâka peyda etmek isteyenlere tavsiye eyleriz.

MUMAİLEYHİN İDAREHANEMİZDE BULUNAN ESERLERİ:

KURUŞ

5	Esir Bir Çocuğun Başına Gelenler.....	Türkçe manzume
5	Eqîda Kurdan(manzum ilmihal).....	Kürdçe
5	Memê Alan mensur.....	Kürdçe piyes
10	Gazîya Welat manzum.....	Kürdçe mecmua-i eş'ar

Sebîlürreşad cerîde-i İslâmiye, kıymetdar makalelerle intişar etti. Her Müslümana tavsiye eyleriz.

(*) Refîk-i mesaîmiz "Kürdistan" mecmuasının 14'üncü nüshası da intişar etmiştir. Birçok güzîde makaleleri hâvî olan mezkûr mecmuayı kariîn-i kirama tavsiye eyleriz.

WERGERANÊN JÎMAREYA 25'AN

25'ÎNCÎ SAYININ ÇEVİRÎLERÎ

ÖNEMLİ BİR GİRİŞİM: İLÂN

Kürdistan'daki tüm iş sahiplerine kolaylık ve yarar sağlamak üzere "Jîn yönetimi" yararlı bir girişim düşündü. Amaç, sadece Kürd kardeşlerimize bir hizmet ve İstanbul'daki işlerini kolaylaştırmaktır.

Girişim şudur:

Kürdistan'daki zatların İstanbul'daki ticarî, cezaî, askerî, idarî tüm davaları ile askerî ve sivil dairelerdeki bütün işleri takibedilip sonuçlandırılacaktır. Burada bir işi olanların, sorunu bir mektupla ayrıntılı biçimde ve iş dairelerinde ise işlemin tarih ve numaralarıyla birlikte bildirmeleri yeterlidir. Yönetimimiz bu işleri övünülecek bir hizmet olarak takibedecek ve zorunlu olarak yapılan masraflardan başka bir şey istemeyecektir. İş sahipleri, masraflar hesabına geçirilmek üzere, mektuplarıyla birlikte peşin olarak, uygun göreceklere bir tutar göndermelidirler. Daha sonra masraflar pusulası sunulacaktır. Gönderilecek mektupların taahhütlü olması daha iyidir. Bu işleri göreceklere olanlar, çalışkan ve girişimci gençlerdir.

Adres: Babiâî, Ebussuud Caddesinde Necm-i İstikbal Matbaasında "Jîn Tâkib-i Umur İdarehanesi".(1527)

SATILIK EV

Beşiktaş'ta Şenlikdede Mahallesinde Mektep Sokağında, İhlamur Caddesi yanında, bahçesi olan ve sekiz odayı, kuyu ve mutfak içeren, 300 arşunluk(1528) arsa üzerinde yapılmış olan 9 numaralı, kullanışlı, ahşap bir ev satılıktır. İstekli olanların, Necm-i İstikbal Matbaasında "Jîn" yönetim yerine müracaatları.

DAKTİLO MAKİNESİ İSTİYORUZ

Kullanılmış bir daktilo makinesi satın almak istiyoruz. Böyle bir makinesi olanların, Ebussuud Caddesinde Necm-i İstikbal Matbaasında "Jîn" yönetim yerine sözlü ya da yazılı olarak bilgi vermeleri.

(1527) Tâkib-i Umur İdarehanesi: İşleri takibetme yönetim yeri. Bu sözcükler adresin bir parçası olarak gösterildikleri için, çeviride tarafımızdan aynen kullanıldılar.

(1528) 1452 numaralı dipnota bakınız.

ULUSAL—SOSYAL KONULAR

İSTANBUL'DA KÜRD İŞÇİLERİ

"Pahalılığa Karşı Mücadele Heyeti" toplanmış, Hammallar ve Mavnacılar Derneği Başkanı Refî' Cevad Bey, taşıma ücretini düşürmeyi taahhüt etmiştir.

(Günlük gazetelerden)

Bu ulus ne kadar kimsesiz ki Refî' Cevad ve Ahmed Kadri gibilerine boyun vermiş ve bu adamlar da ne kadar açığöz ki koca Kürd ulusunun faal bir unsuru olan beş-on bin kişiye musallat olabilmişler. Bu sorunun sosyal yönü, düşünölmeye değer.

Geçen sayımızda Refî' Cevad Bey'in bir hammal derneğinde yaptığı ve iyiliksever olmayan propagandayı incelemiştik. Kürd ulusunun başka bir ölkede bir işçi kolonisini oluşturan bu namuslu adamlarla şimdiye kadar Kürdlerden ve Kürd gençlerinden başka herkes meşgul oldu. O adamların yaşadığı yerler ve onların kafaları, ne kadar çıkar propagandalarına sahne olmuştur!

Sabahtan akşama kadar, kim bilir kaç bin kilogram yükü kaç kilometre mesafeden kanter içinde taşıyan bir düşkünün durumuna "imrendiricidir" denilemez. Vücudu tam anlamıyla yıpratıcı bir çalışma, yıprananın boğazını beslemek ve ailesini ölmeyecek kadar geçindirmekten başka ne kazanç getirebilir! Böyle yıpratıcı(1529) bir zorluğun fedaîsi olan zavallıların cebine giren beş-on paraya göz dikmek, ne karakter âdiliği ve o alın terinden çıkar elde etmeye kalkışmak ne ruh âdiliğidir ya Rabbi! Bir çevrede ki, genelev işletmecilerinin ve kumarhane işletmecilerinin işi de birçok adamları o aşağılık işlere girmeye itecek kadar uyandırdığı imrenmeyi pratiğe dönüştüren bir kokuşmuş ruh vardır, öyle bir yerde hammalların kazancına göz dikenler pek fena görülmezler! Ancak, o bedenî zahmetlerin binde birine katılmadan çıkar elde etmeye kalkışmak da tanımlanabilecek küçüklüklerden olamaz. Hammalların beş-on para kazancını fazla, aşırı gören nazenin bey ve efendilerinin, en az çaba bile denilemeyecek, eğlence türünden işler karşılığında kazandıkları servetlerle yaşadıkları yaşam koşullarını, bir de o zavallıların zahmetleri ile yaşam düzeylerini karşılaştırmalı. Bunların kazançlarına fazla ve aşırı diyebilmek için ne kadar aç gözlü olmak gerekir!

(1529) "yıpratıcı" sözcüğü, derginin aslındaki "yıkıcı" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır. "Yıkıcı" sözcüğü o dönemlerde "yıpratıcı" anlamında kullanılmışsa da, günümüz Türkçesinde daha çok siyasal anlamda kullanılmaktadır. Bu nedenle biz çeviride "yıpratıcı" sözcüğünü kullanmayı daha uygun gördük.

Biz, Mücadele Heyetinin her şeyle birlikte taşımada da bir ucuzluk yapmasını en sıcak sevinçlerle karşılarız. Güçlük çıkarmak şöyle dursun, yardımcı olmayı bile görev sayarız. Yalnız, bize asıl tuhaf ve tehlikeli görünen yön, bir gün önce birkaç yüz hammalın kendisine bîat(1530) etmesini öneren ve gazetesinin Yazışları Müdürü pehlivan Kadri'nin sorumlu kâtibi(!) bulunduğu Kürd işçilerle dolayısıyla ilgilenen bir kişinin onlara ilişkin bir kamu hizmetini üstlenmesidir.

*

Artık bu işçilerin kazandığı, bölünmeye uğramadan kendi ceplerine girmeli ve orada kalmalıdır. Yazar Refî' Cevad Bey, pehlivan Kadri Efendi gibileri, bir Kürdün emeğine, kazancına, en doğal hakkına ve görevine karışacak konumda olmadıklarını anlamalıdır. Her Kürd işçi, artık kumarbazları, şantajcılar beslemek zorunda olmadığına karar vermeli, emeğinin ürününden kendisinden başkasının yararlanmaya hakkı olmadığını iyice bilmelidir. Kürd, artık suyu, toprağı, ağacı mubah olan bir tarla durumundan çıkmalıdır.

Bir savaşa neden olacak, bir barışa etkili olacak kadar dünyada güçlü varlıklar gösteren işçi hareketinin, Kürdlere gelince ve bir-iki yaygaracı önünde durmasının anlamını anlayamıyoruz. Bu zavallıların kendileri ve kişilikleri, hammal diye aşağılanarak, her yiğitlik göstermek isteyen ayakları altına atılmış bir genel mal oldular.

Şimdiye kadar bu işçilerle kafasını ve dilini en az yoran, bizler, bizzat Kürdler, Kürd gençleri olduk. Suskunluğumuz miskinlik olarak anlaşıldığındandır ki başımıza vurup ekmeğimizi elimizden almak, sürekli bir cüret durumunu aldı.

Özet olarak, demek istiyoruz ki Kürd işçileriyle bizler uğraşalım ki yabancılar parmak karıştırmassın. Gelecekteki Kürdistan'ın iyi bir tohumu olan bu işçileri.(1531) zavallıların emek ürünlerini ellerinden kapanları teşhir edelim. Şimdilik bu kadar.

M. S.

(1530) 1453 numaralı dipnota bakınız.

(1531) 1456 numaralı dipnota bakınız.

Kawe Özel Günü: 31 TABAX(AĞUSTOS)

Bir amacımız da ulusa kendisini tanıttırmak olduğu için, özel ulusal günlerle bir değer vermek gereğine inanıyoruz. "Jîn" in 16'ncı sayısında buna ayırdığımız bir yazımızda, özel günlerin ulusal yaşamdaki etkilerini saptamaya çalışmıştık.(1532) Örneğin Kawe'nin Dehak'e karşı başkaldırması, Kürd tarihinde kaydedilmesinden vazgeçilemeyecek bir büyüklüğe sahiptir.

Hukuk-ı esasiye(1533) uluslara bir ihtilâl hakkını, zulme karşı başkaldırma hakkını doğal görüyor. Netekim, hukuk-ı esasiye denilen şeyin varlığından dahi haberleri olmayan kitleler, zaman zaman bu hakkı kullanmışlardır. Kawe, dünyadaki ceberrut zalimlerin önde gelenlerinden olan Zalim Dehak'e karşı bir ulusu ayaklandırmakla, kuşakların kıvanç duyacağı bir medenî yiğitlik anıtı dikmiştir. "Başkaldırmamız pekişip güçlenmemizdir" yöntemini en sapık ve zalim hükümetlerin yönetimlerine karşı bile en yiğitçe yükselten uluslardır ki, yaşam haklarını her kanunun ve her kuvvetin yıldırma gücünden özgür olarak ve yalnız kendi yönetimleriyle ebedileştirmiş olurlar.(1534) Her zaman ihtilâl yapanlar değil, fakat gerektiği zaman ihtilâl yapabilenlere karşı hiç bir yönetimin zulmünü sürdürdüğünü göremiyoruz. Kawe zamanından bugüne kadar akan yüzyıllar seli bile bu zorunlu gerçeği ulusların kaderleri defterinden silememiştir.

Bugün dünyanın düzenleyicisi olmak gibi olağanüstü bir kudret gösteren topluluklar, bu haklarından en fazla yararlanma yolunu vaktiyle bilmiş olanlardır. Tarih ve olaylar bize binlerce örnekle ispat ediyor ki, iddia ve yakınma hakkını değil, fakat kesinlikle ihtilâl hakkını kullanmayan ulusların payına düşen ise, ancak yoksunluk ve felâkettir.

*

İşte, pek yüksek bir yiğitlik örneğini Kürd ulusal tarihinde silinmez çizgilerle yaşatan "Kawe Ulusal Günü" dolayısıyla **Kürd Tamim-i Maarif ve Neşriyat Cemiyeti** bir müsamere düzenledi. Müsamereye gösterilen ilgiyi, ümitlerimizi pekiştiren pek hayırlı bir belirti olarak kabul ediyoruz. Bir zat tarafından Kürd kültürü konusunda Türkçe bir konferans, iki zat tarafından da Kürdçe birer konferans verildi. Kürdçe bir şiir okundu ve bir zat tarafından aşağıdaki hikâye anlatılarak, Kürdlüğün yücelmesine ilişkin dilekler arasında müsamereye son verildi.(1535)

(1532) 1457 numaralı dipnota bakınız.

(1533) Hukuk-ı esasiye: Temel hukuk, insanların vazgeçilemez olan temel hakları. Arapça iki sözcükten oluşan ve Osmanlıcada bir terim olarak kullanılan "hukuk-ı esasiye", Türkçede tam karşılığı bulunmadığı için çeviride tarafımızdan aynen kullanıldı.

(1534) "Yıldırma gücü" sözcükleri, "kuvve-i te'dîbiye"nin karşılığı olarak kullanılmıştır.

(1535) Burada sözü edilen ve "Gülünç, Fakat Acıklı" adıyla yayınlanmış olan hikâye, günümüzde dahi anlaşılabilir bir Türkçe ile yazıldığından, ayrıca Türkçeye çevrilmesine gerek görmedik.

Özel günlerimizin böyle törenlerle yüceltilmesini ne kadar dilesek yeridir. Hele bu müsamereler, Kürdlerin değişik topluluklarını birbirlerine tanıtır ve sevdirmek, hayırlı ulusal işlere yararlı olmak gibi kutlu sonuçlar da verir-se ne arzu edilmeye değer hareketler olur!

M. S.

KAWE HAKKINDAKİ TARİHSEL FIKRA

Eski İran'da hükümet eden krallar sınıfının birincisi Pîşdadîyan olup, Key-omers, Huşeng, Tahmures ve Cemşid bu soydandır. Ünlü Rüstem-i Zal da bu soy zamanında yaşamıştır. Cemşid'i bir hükümet darbesiyle tahtından düşürerek yerine geçen Dehak, halka zulüm ve aşırı bir baskı yapmaya başladı.(1536) Her gün ülke halkından bir-iki çocuğu keserek yemek, Dehak'ın bir zevki idi.(1537) Bütün ülke halkı, onun bu akla sığmaz zulmünden usanmış ve bir kurtarıcının ortaya çıkmasını beklemeye başlamıştı. Sonunda Kawe adında bir demirci meydana çıktı, deri önlüğünü bir sırığın başına takarak sokaklarda dolaştı ve halkı "zulme karşı başkaldırma"ya teşvik etti. Tüm halk Kawe'nin arkasına düşerek Zalim Dehak'i öldürdü ve Fereydun adındaki şehzadeyi tahta çıkardı. Ülke de böylece bu zulümden kurtulmuş oldu. Kawe'nin bayrak olarak kullandığı deri, "Direfş-i Kawyanî" adıyla halk katında kutsal tanındı.(1538) Bir söylentiye göre Kadisiye Savaşında(1539) Arapların eline geçen "Direfş-i Kawyanî"den herkes bir parça keserek uğurlu olsun diye korumak üzere aldığından, bugün bayrak yoktur.

Kawe'nin Kürd olduğu, tarihsel incelemelerle sabittir. Şu halde Kawe "ulusal kahramanımız", Dehak'e karşı başkaldırdığı gün de bir "özel günümüz" oluyor.

(1536) 1482 numaralı dipnota bakınız.

(1537) 1483 numaralı dipnota bakınız.

(1538) 1481 numaralı dipnota bakınız.

(1539) 1485 numaralı dipnota bakınız.

TARİHSEL KONULAR

BABAN KÜRDLERİNİN

SANAYİ VE BİLİMDEKİ YETENEKLERİ

Baban Kürdlerinde, yöresel ihtiyaçlarını karşılayabilecek pek çok yararlı sanayi vardı. Fakat öbür sanayi dallarına oranla en çok gelişen sanayi dalı, silâh yapımıydı. Demek istiyorum ki Baban Kürdleri, yalnız silâh kullanımında değil, silâh yapımında da yetenek ve beceri elde etmişlerdi.

Baban hükümeti döneminde, zamanına göre mükemmel denilecek ölçüde bir tophane kurulmuştu. Mesafe uzaklığından dolayı İstanbul'dan getirilmesi güç olan ağır silâhların dökümü ve yapımı bizzat Süleymaniye'de yerli ustalar eliyle gerçekleştiriliyordu.

Yerli sanayiden kalmış olan bir top, son zamanlara kadar resmî günlerde kullanılmaktaydı.

Arkadan dolan ateşli silâhların icadından önce, Avrupa'da kullanılan tüfeklerin ve tabancaların en iyisi Süleymaniye'de yapıldığı gibi, son zamanlarda, arkadan dolan tüfeklerin yapımı da pek az bir zaman içinde oranın bol ve yaygın bir sanayii durumuna geçti. Süleymaniye bir kasaba olduğu halde, içinde ayda 200-300 "Hanri Martini" tüfeği yapılırdı.

Doksanüç Savaşında(1540) Rusların eline geçmiş olan Osmanlı tüfekleri ve cephaneleri İran yoluyla Süleymaniye sancağına getirildi.(1541) O silâhlar da bir yandan aşiretler ve başkaları tarafından kullanılırdı.

Silâha olan bu düşkünlüğün bir nedeni de, hükümetin düzen ve güvenliği sağlayamamasından ötürü herkesin canını korumak için kendi silâhına başvurmaya gerek görmesiydi. Herhalde, sanayi merkezlerinden uzak, bir köşeye tıkılmış olan öyle bir kasabada silâh sanayiinin gelişmesine yardımcı olan ve bunu teşvik eden etmen, kuşkusuz ki halktaki savaş yeteneği ve askerî eğilimlerdi.

Eski Altıncı Orduya subay yetiştirmek üzere Bağdad kentinde bir askerî lisenin kurulmuş olduğu bilinmektedir. Önceleri, adı geçen ordunun bölgesi içinde bulunan üç ilden, söz konusu okula öğrenci gönderen, yalnız Süleymaniye idi. Öylece yıllar geçti. Yani, lisenin öğrencilerinin nüfus oranına göre en büyük bölümü Bağdadlı, küçük bölümü de Süleymaniyelilerden oluşuyordu.

Ne var ki Süleymaniyeliler, çoğunlukla mükemmel öğrenim yapar, duru ve temiz ahlak gösterirlerdi. Bu durumları bilen Askerî Okullar Bakanı rahmetli Müşîr Zeki Paşa,(1542) Süleymaniyelilerin bilim ve askerlik alanlarındaki yeteneklerini takdir edenlerden biri olmuştü.

(1540) 1487 numaralı dipnota bakınız.

(1541) 1488 numaralı dipnota bakınız.

(1542) 1490 numaralı dipnota bakınız.

Zeki Paşa Irak'ta Arap amir ve subayları kadar, belki de onlardan çok Kürd amir ve subayları yetiştirmeyi hem asıl amaç için, hem de bazı siyasal amaçlar için gerekli saymıştı. Bu nedenle, var olan sivil ortaokula ek olarak ve birçok il merkezlerine yaygın olarak özellikle Süleymaniye'de bir de askerî ortaokul kurulması gerekliliğini doğrudan doğruya padişaha arzetti ve onayını aldı. Bu konuda Bakan Yardımcısı Ferîk Rıza Paşa'nın da himmet ve yardımı inkâr edilemez.(1543)

İşte o askerî ortaokul ve daha önce de var olan sivil ortaokul sayesinde, Süleymaniyelilerden birçok güçlü ve yetenekli amir ve subay yetişti. Bugünkü durumda dahi Osmanlı ordusunda gerek kurmay sınıfından ve gerekse diğer sınıflardan, birçok önde gelen ve gayretli amir ve subay vardır.

Baban Kürdleri, yüce askerlik mesleğinde gösterdikleri yetenek oranında, bilim ve sanayi dallarında dahi değerli nitelikler gösterebilmişlerdir. Hele son zamanlarda Bağdad'ı bilimle diriltip canlandıranlar, hep Süleymaniye'nin erdemli bilginleridir. Bağdad'ın en büyük bilim hanedanlarını Süleymaniyeliler oluşturmuştur. Zehavîzadeler, Haydarîzadeler hep öğrenimlerini ya Süleymaniye'de ya da Süleymaniye'ye bağlı yörelerde tamamlamışlardır.

Süleymaniye sancağının sınırları içine mezhep ayrılığı ayak basmamıştır. Bu da, bilime ilgi ve istek gösterilmesinden ve bu nedenle bilginlerin çoğalmasından doğmuştur.

Dikkate değer ki eskiden Süleymaniye'nin hemen hemen her bir köyünde ya erdemli bir bilgin ya da ermiş bir şeyh bulunuyordu.

Yüce Nakşibendî tarikatının yüce gönüllü şeyhi Mevlâna Halid hazretleri dahi öğreniminin bir bölümünü köylerde tamamlamıştır. Baban hükümeti zamanında bilim öğrenimi hükümete yük olmuyordu. Her bir mahallenin, her bir köyün halkı, camilerinde bulunan bilim öğrencileri, ister az ister çok olsun, hepsinin geçim ve yönetim işlerini üstlenmişlerdi ve bu üstlenme görevlerini tümüyle ve son derece içtenlikli olarak yerine getiriyorlardı.

(Şimdi o durumların her biri düş ve hayal oldu)(1544)

Şimdiki uygarlık bir ifrit oldu ve o mutluluk simgelerini, o mutluluk örneklerini yedi, yuttu, bitirdi. Dinin yüce hükümlerinden doğmuş olan güzel güzel geleneklerle birlikte ulusal gelenek ve görenekler de yok oldu ve boşu boşuna ortadan kalkıp gitti. Yerine de Batı gelenekleri yerleşti. O gelenekler ki, bizzat Batılıların da yakınmalarına neden olmaktadır.

Şiirde önde gelenlerden biri olan Şeyh Rıza hazretleri, son zamanlardaki durumlara karşı duyduğu üzüntü ve acınmasını belirtmek için Baban hükümetinin yönetim zamanını bir şiir ile nitelendirmiştir. Ben de, adı geçen o şiirini buraya almakla sözüme son veriyorum.

Emin Feyzi

(1543) 1493 numaralı dipnota bakınız.

(1544) 1496 numaralı dipnota bakınız.

KÜRD KADINLARI TEALÎ CEMİYETİ'NİN MÜSAMERESİ DOLAYISIYLA

İstanbul'da oturan soylu ve temiz Kürd ailelerinin görüş birliğiyle, Kürd kadınlığının çağdaş bir anlayışla yükselip gelişmesini sağlamak ve aile yaşamında köklü sosyal reformlar gerçekleştirmek, göç ettirme ve öldürme dolayısıyla yoksul bir duruma düşen Kürd öksüz ve dullarına iş bulmak ve bunları yoksulluktan kurtarmak amacıyla kurulmuş olan **Kürd Kadınları Tealî Cemiyeti**, geçenlerde Cağaloğlu'nda okuttuğu Hazreti Peygamber Mevlüdü gibi yüce bir toplantıyla açılış törenini yaptı. Dernek mensubu kadınlar bu kez de, bayramın ikinci günü, Şişli Çocuk Hastanesinde altı koğuş dolduran birçok yoksul çocuklarını bedava sünnet ettirmekle ve verdikleri müsamere ile de hem varlıklarını duyurdular ve hem de mensup oldukları büyük Kürd ulusunun ulusal uyanışa doğru atmakta olduğu fedakârca adımlarda kendilerinin de büyük bir payın sahibi olduklarını ve olacaklarını göstermiş oldular.

Zamanın getirdiği zorlamalarla bir süre durdurulup kuşatılmış olan Kürd gelişme ve ilerleme tarihinin son evrelerinde Kürd kadınlığının gösterdiği medenî cesaret, büyük bir şükran gözüyle görülmeye lâyıktır. Çünkü her ulusta olduğu gibi, Kürd uygarlığının gelişip ilerlemesinde de en önemli öğeyi, kadınların gelişip ilerlemesi ve yükselmesi sağlayacaktır.(1545) Bunların gelişip yükselmesi, yetiştirecekleri çocuklar ve bu çocuklara ana kucağında verecekleri dinsel ve ulusal terbiye, ulusal gelenekler, daha sonra ırklarına ve uluslarına bağlılık, altı bin yıllık tarihsel yurtlarına bağlı olarak gösterecekleri fedakârlıkların çekirdeğini oluşturur. Bu çekirdeğin filizlenmesi ise, kendisine hizmet edilmesini isteyerek kutsal kucağını açan anavatanın yıllardan beri uğradığı yıkılmışlığa set çekecek, içine yuvarlandığı yakıcı derde çare ve sızlayan yaralarına şifa bulduracak ve bunun için de bitmez tükenmez kararlılık ve dirençle çalışma duygusunu verecektir.

İşte bu duygularla esinlenen ve yurdun ihtiyaçlarının bilincinde olan hanımlarımız, daha ilk girişimlerinde, gelişmenin kültürle ayakta durabileceğini ve kültürün gelişme ile ikiz kardeş olduğunu pek iyi bilerek, kendi gayret ve himmetleriyle çalışmaya başladılar. Başladılar da, en önce birçok güçlükler karşısında bir dernek kurmak ve bu derneği her tarafta tanıtmak ve öylece işe başlamak istediler. Bu isteyişlerindeki kararlılık ve kesinlik, kendilerini az zamanda her şeyde başarılı kılmaya başladı. Netekim verdikleri müsamere, programlarında nasıl bir dayanıklılıkla yürüdüklerini ve nasıl bir medenî cesarete sahip olduklarını kanıtlamaya yeterlidir.

Biz bu vesileyle, girişimcilerine büyük takdirlerimizi ve kutlamalarımızı sunar, başarılı olmalarını dileriz.

19 Eylül 335(1919)

Aziz Yamülkî

(1545) Bu cümledeki "öge" sözcüğü, "rükün" sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır.

MİHEMED AXAYÊ KELHOKÎ

—”HÊVÎ”NİN İNANÇLI GENÇLERİNE—

Mihemed Axayê Kelhokî, Kürd tarihinde pek dikkate değer bir kişiliktir.(1546) ”Bitlis Hanlığı”nın yücelmesi ve yazgısının çevresinde yetişmiş bir zat olduğu için, O’nun başından geçenleri anlatmadan önce, adı geçen Hanlık hakkında biraz açıklama yapmak yararlı olacaktır.

Bitlis Hanlığını kuran ve örgütleyen, büyük ”Rojkan” aşiretidir. Çeşitli söylentiler arasında en doğru ve en uygun bir söylentiye göre Rojkanlılar, Botan adlı aşiret ile birlikte Baban aşiretinden ayrılarak kuzeye yönelmişlerdir.[*] Gerçekte, Müslümanlığı kabul etmekle tarihsel yüzü az-çok belirlemeye başlayan Kürd ulusu, Arapların yıldızının sönmesinden sonra sultanlık, hükümdarlık, beylik, hanlık. . . biçimlerinde birçok tarihsel kurumlar meydana getirmiş ve böylece eski dönemlerden beri süregelen tarihsel yaşamına birçok serüvenler kaydetmişse de,[*] adı geçen üç aşiretin çevresinde olup bitenler, ulusal ve şerefli olması dolayısıyla daha değerlidir. Her üç aşiret de, az-çok farklarla tarihsel bir akrabalık ve benzerlik gösterirler. Denilebilir ki Baban ülkesinde paşalar, Botan’da emîrlere, Rojkan’da da ağalar, olaylarda değişik ve fakat temelde bir olan tarihsel bir yaşam yaşamışlardır.

Bunlardan Rojkanlılar, daha önce kaydedildiği gibi, kurumları ve güzel eserleri, bilim ve kültüre hizmetleri, Kürdistan’ın genel yazgısına etki yapması bakımından tarihsel önem ve değeri aşikâr bulunan Bitlis Hanlığının kurucularıdır.

Adları tarih sayfalarında[*] yazılı olduğu gibi, söz konusu olan topluluk, on iki kabileden oluşuyordu. Bugünkü durumda, bu on iki kabilenin kalıntıları olarak yalnız Bitlis kasabasına göç etmiş olup da orada yaşayanlar ile Motki ve Xwêt yöreleri halkı bulunmaktadır.

*

Söz konusu olan topluluk, ağalarının yönetimi altında, ”Welatê Rojkan”(1547) denilen geniş bir toprak üzerinde egemen idiler. Aşiret, ağalarının kararlı ve yetenekli ellerinde, gittikçe nüfuz, servet ve önem kazanmakta idi. Çevrelerine, zamanlarına ve benzerlerine göre yaşamak ve mücadele etmek için her türlü mükemmel araç-gereçlere sahip idiler. Verimli bir toprak üzerinde verimli bir ırkın çocukları. . . Sağlam ve güçlü karakterler, sağlam ve dayanıklı pazular. . . Tarımdan ve hayvancılıktan elde edilen genel bolluk ve dirlik. . . Bolluk içinde yaşayan ailelerin çoğalan soyları. . . Hepsi mevcuttu. Yalnız bir şey eksikti, bir ihtiyacın eksikliği vardı. O da, aşiret örgütü üzerinde hükümet örgütüydü.

(1546) Buradaki ”kişilik” sözcüğü ”sîma” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmıştır.

[*] Şerefname.

[*] Şerefname.

(1547) Welatê Rojkan: Rojkan ülkesi, Rojkan vatani.

Gerçekte bu eksikliği ve bu ihtiyacı, aşiretin önde gelenleri anlamıyor dğildi. Bir gün ağalardan ve ileri gelenlerden oluşan ve Xwêt'in Tap köyünde yapılan bir özel toplantıda bu sorun söz konusu edilmişti. Tap köyü aslında aşiretin yönetim merkezi idi. Ağalar ve seçkin duruma gelmiş olanlar orada oturuyorlardı. Ağaların oturup danışma toplantıları yaptıkları beyaz mermer havuz ile "rewaq" denilen salonlar, günümüzde de Tap köyünde varlıklarını korumaktadır.

Yapılan böyle bir toplantıda, Rojkanlıların şerefini yüceltecek bir prensin gerekliliği ve varlığı konusunda görüş birliğine varılmış ve eski tarihsel ve ırksal ilişkiler göz önüne alınmış olacak ki, İran Kisralarından(1548) Nuşirevan ailesine mensup olup Ahlat'ta yaşamayı yeğlemiş olan prenslere başvurulmasına karar verilmiştir. Prenslerden Ziyaeddin ve başka bir kardeşi, yapılan başvuruyu sevinerek kabul etmişler ve Ziyaeddin Bitlis, kardeşi de Xerzan beyliklerine onur vermişlerdir.[*] Hükümet merkezi durumuna getirilen Bitlis, "Darulhukumeta Rojkî" adıyla adlandırılmıştır.(1549)

Bitlis Hanlığı böylece kurulduğu gibi, hanedanlık da Ziyaeddin ailesine özgü kalmıştır. Adı geçen Hanlık, on yüzyıla yakın bir zaman devam ederek, Bitlis'i Kürdlüğün türlü türlü tarihsel anılarıyla dolu bir kent durumunda biçimlendirmiş ve Kürd kültürünü özel bir gelişme düzeyine ulaştırmıştır. Gerçekten de Rojkanlıların bu başvurusu ve Ziyaeddin Han'ın Bitlis'te bırakılması, büyük bir tarihsel isabet olarak ortaya çıkmış ve az zaman içinde aşiretin ileri gelenleri arasında derin bir sevgi ve bağlılık ilişkisi kurulmuştur. Ayrıca Hanlık da, gerek Kürdistan'da ve gerekse Kürdistan dışında kurulmuş olan benzerlerinininkilerden üstün bir kültür ve şeref anısı bırakmıştır.

Aşiret ile Han ailesi arasındaki sevgi ve bağlılığa, söz konusu ettiğimiz Kelhokî Mihemed Axa'nın geçmiş olan yaşamı parlak bir örnektir.

Hanlığın kültür ve şeref anılarına ise, bugün bile kalıntılarına Bitlis ve dolaylarında yer yer rastlanılan ve yerel mimarlık tarzıyla yapılmış olan camiler, medreseler, hanlar, kervansaraylar, köprüler, türbeler, mezarlıklar, hamamlar. . . sağlam birer tanık oldukları gibi, o zamanın gezginleri, tarihçileri ve Hanlığın son zamanlarına yetişmiş olan yaşlılar bile, Hanlığın bıraktığı uygarlık eserlerini iyilikle ve takdirle ana ana bitiremiyorlar.

(Devamı var)

* *

*

Çalışma arkadaşımız "Kürdistan" dergisinin 14'üncü sayısı da yayınlanmıştır. Birçok seçkin yazıları içeren adı geçen dergiyi saygıdeğer okuyuculara tavsiye ederiz.

(1548) 1503 numaralı dipnota bakınız.

[*] Şerefname.

(1549) Darulhukumeta Rojkî: Rojkan Hükümet Merkezi.

TÊDAYÎYA CÎLDÊ PÊNCAN

*

BEŞİNCİ CİLDİN İÇİNDEKİLER

JÎMARE 21*SAYI 21

RÛPEL(SAYFA)(1550)

Kürd Kulübünde bir musahabe	893
Bir mühacirin nazlı niyazı	899
Kürdler "İranî" değil midir!	901
Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti beyannamesi	903

*

Beyanname Civata Feqîhê Hêvî Kurdan	905
Jibo Şerîf Paşa	907
Hemûman	908

WERGERAN*ÇEVİRİLER

Kürd Kulübünde bir söyleşi	912
Bir göçmenin nazlı yakarışı	917
Kürdler İranlı değil midir!	919
Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti bildirisi	921

*

Belavoka Komela Xwendekarên Kurd Hêvî	924
---	-----

(1550) Jimareyên rûpelan ên "Têdayî"yê li gora jimareyên rûpelan ên zincîrkirî yên li goşeyên rûpelan hatine nivîsîn (İçindekiler'in sayfa numaraları, sayfaların köşelerindeki zincirleme numaralara göre konulmuştur).

JİMARE 22*SAYI 22

Îd-i fıtır	929
Bir mektub	930
Bir hitabe	932
Kürd masalları	933
Altun kâküllü çocuk	935
Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti beyannamesi	937
Muhterem kari'lerimize ve abonelerimize	939

*

Îda Remezanê	940
Munacat	940
Serê sibê	941
Jibo civata dayikan	942

WERGERAN*ÇEVİRİLER

Ramazan bayramı	946
Bir mektup	947
Bir konuşma	949
Kürd masalları	951
Altın kâküllü çocuk	953
Kürd Talebe Hêvî Cemiyeti bildirisi	955
Sayın okuyucularımıza ve abonelerimize	957

*

Belavoka Komela Xwendekarên Kurd Hêvî	958
---	-----

JİMARE 23*SAYI 23

Kari'lerimizden itizar	963
Yevmî gazetelerden	964
Hicran-ı Bohtan	964
Baban Kürdlerinde kabiliyet-i harbiye	967

*

Ew taqime mumtaz e	969
--------------------------	-----

*

Kürd gençleri kavuk sallamaz	970
Altun kâküllü oğlan	972

*

Le ber rohî Kurde biçûkan	976
Gazîya dûmahîkê	977

WERGERAN*ÇEVİRİLER

Okuyucularımızdan özür dileme	985
Günlük gazetelerden	985
Botan ayrılığı	986
Baban Kürdlerinde savaş yeteneği	988
Kürd gençleri kavuk sallamaz	990

JİMARE 24*SAYI 24

Îdi-i adhâ	995
Tükenmeyen derd	996
Hudud-ı vazife — Tecavüz-i had	998
Bir tarih — Bir tes'îd	1000
Altun kâküllü oğlan	1002
Kürdlerde durûb-ı emsal	1006

*

Îda qurbanê	1008
Fîrquet	1009

WERGERAN*ÇEVİRİLER

Kurban bayramı	1014
Tükenmeyen dert	1015
Görev sınırları — Haddi aşma	1017
Bir tarih — Bir kutlama	1019
Kürdlerde atasözleri	1022

JİMARE 25*SAYI 25

İstanbul'da Kürd amelesi	1027
Kawe yevm-i mahsusı — 31 Tabax(Ağustos)	1029
Gülünç, fakat acıklı	1031
Kawe hakkındaki fıkra-i tarihiye	1034
Baban Kürdlerinin kabiliyet-i sınaie ve ilmiyeleri	1037

Alî Baban	1039
-----------------	------

*

Kürd Kadınları Tealî Cemiyeti müsamesesi münasebetiyle	1040
Mihemed Axayê Kelhokî	1041

*

Bo nejada Kurd	1043
Wislet	1047
Yekdeng	1049

WERGERAN*ÇEVİRİLER

İstanbul'da Kürd işçileri	1055
Kawe özel günü: 31 Tabax (Ağustos)	1057
Kawe hakkındaki tarihsel fıkra	1058
Baban Kürdlerinin sanayi ve bilimdeki yetenekleri	1059
Kürd Kadınları Tealî Cemiyeti müsamesesi dolayısıyla	1061
Mihemed Axayê Kelhokî	1062

آدره‌س

باب عالی جواری ابوالسمود جاده‌سندہ نجم استقبال مطبعہ سندہ (ژین) اداره خانہ سی
توزیع علی باب عالی جاده‌سندہ یکی شرق کتابخانہ سی

امراض جلدیہ وافر نیچہ متخصصی

دو قنور شکری محمد بک

مشہور ہر مزدن دو قنور شکری محمد بک بازار دن ماعدا ہر کوئی ماحدن
آفتابہ قدر غلطہ سرابی مکتبی قارشوسندہ خریستایی و باہجہ کیمیا
خانندہ کی معایتہ خانہ‌سندہ خستہ لری قبول واک تکمیل اصولار قنور شکری ایدرہ
تلفون بک اوغلی : ۱۸۱۲

ہیت تحریر یہ مزدن حکار بی عبدالرحیم رحمی بکک بودقمہ دہ (کازیالات)
و (نمی آلان) اسد لرنده بری مجموعہ اشعار و دیگر بری بریہ س اولان ایکی کتابی
موقع انتشارہ قولدی. اشبو کتابلرک ادبیات حاضرہ ایله مقایسہ سی کرک نغراً
و کرک نظملاً کورد اسانلرک. جہ مکملیتی یک نظر دہ اثبات ایدر. شومہم
اترلری کوردلرہ و بالخاصہ کورد جہ یہ علاقہ پیدا ایتمک ایستہ یئلرہ توصیه ایلرہ.
خبروش. دومی الہک اداره خانہ مزدہ بولنان اترلری.

- ۵. اسیر بر جو جفک باشہ کلنلر نورکچہ منظومہ
- ۶. تنفید کوردان (منظوم ۱۱ سال) کورد جہ
- ۷. نمی آلان منظوم کورد جہ بہ س
- ۸. کازیالات منظوم مجموعہ اشعار

سبیل الرشاد جریڈہ اسلامیہ فی قیمتدار. مقالہ لرلہ انتشار ایستہ. ہر مسلمانہ
توصیہ ایلرہ.

رفیق مساعیمز (کوردستان) مجموعہ سنک ۱۴ بھی نسخہ سی دہ انتشار
ایتمشدر. بر جوق کزیدہ مقالہ لری ساوی اولان مذکور مجموعہ سی قارئین
کرامہ توصیه ایلرہ.

اخطار: كرك (كورد تعميم معارف و نشریات جمعیتی) و كرك (ژین) هزته سی نامه ، آبونه نبرع ، و سائر صورتلره كونده ريله جلك هر درلو مبالغك دوشوردن دوشورویه (جمعیت) و (ژین) نامه كوند رملری قارئلر مزدن اهمیتله رجا ایلرز. باشقه واسطه لرله و باشقه ناملره كوند رله جلكری باره لرك ضیاعندن و بوسیله آرزولرینك اسعاف اولونا ماماسندن دولای قارئلر مزجه مسئول طوبیلامیه جفمزی مرض ایدرز .

(مم وزین) لك طبعی ختام بولدی

ملا احمد خانی حضرتلرینك « كورد تعميم معارف و نشریات جمعیتی » طرفندن اؤته دنبری طبع ایتدیرلمكده بولان (مم وزین) نامنده كی كتابی شیمیدیه قدر اعلان ایتدیكمز وجهله ساحه انتشاره چیقیدی. (مم وزین) جمعیتك نشر ایدمجه كی كایاتك برنجی كتابیدر. استانبولده كاغد فیناتنك و ترتیب مصارفك بك یوكسك اولماسنه رغما (مم وزین) موجود كاغدلرك اؤك ائیسنه و بك نفیس صورتده طبع ایتدیرلمشدر. جمعیت هیچ بر منفعت مادیه گوزمه یولك یالكز كورد ادبیات و هزفانه خدمت ایتك ایسته دیكندن بوقدر مصارف عظیمه ایله میدانمكلن بوكتابه اداره خانه دن آلتی شرطیه ۵۰ و طشریه تعهدلی اوله رق پوسته ایله كوندرك اوزره ۶۰ غروش فینات قونولمشدر. كتابك عدد طبعی بك آز اولدیفندن اؤك اول كوردستانده كی قارئلر آرزولری اسعاف ایتمك ایستیورز. آرزو ایدنرك اداره خانه یه مراجعت ایتاری و طشریه ده كیلركده كتاب بدلای پوسته ایله نقداً كوند رملری لازمدر .

طبعاً مم وزین تمام بو

مم وزین ملا احمد خانی دسودتکی نفیس دا هاتیه طبع کرن هر كس آرزویا خونندن و كرنیای بكت ژایرو باشی داداره خانامه دا (۵۰) زبو خارخ زاستانبول دكل مصارفا پوستی (۶۰) فروشه

نم اولاده جنو کردن
نم دهازین علم و عرفان

درس و راستی مه مقاله
شورو قلم مه هم حاله
دربار نوبی مه رساله
مرجی بیب کک ولاله

استانول : ۲۱ تیرمه ۱۹۱۹

حلمی سیوه رکی

محترم قارئرمزه و آبرنهرمه

۱- آبنه بدلی کوندردلیکی حاله مجموعه لرینک کنديارينه واصل اولماديته داتر بعض ذواتن شکایتنامه لر آلیورز . بز مجموعه مزى هر توروشخصی کار و منتعت و شونجه لرندن آزاده اوله ورق بالکیز ملتزمك صرفاتی مقصدیه نشرایتدیکمز دن آبنه اولان ذواتك مجموعه لرینی منتظماً کوندردلیکی ده بویوک بیروطفه بیلیرز . بناء علیه آبنه بدلاتی کوندردکاری حاله مجموعه آلامایان ذوات پارالری - برچوق امثالی کی - یا اداره خانه مزه کله مشدر و یا خود پوسته خانه یه بودیع ابتدیکمز مجموعه لر - کذا برحدی امثال کی - قارئرمزه کیتمه مشدر . شو حاله قباحث اداره خانه مزده دکر ، آجقجه سوبیلم ، پوسته خانه لرده در نه یانلم ، مقام عالی عائدینک هر نسخه مزده حجاب نظر دقته عائد اولان فقره مز بیر فائده ویرمیور دیمندر .

بعدما اداره خانه مزه باره کونده رهن ذواتك مقداری و نه ایمون کوندردکاری آیرجه کتوبله بیلدیرمه لرینی و مجموعه لرینی تماماً و یا قسماً آلامایان ذوات کرامك ده نکرار کوندردملک اوزره وضع آدره سلیله برابر اشعار بویورمالرینی و جالیده در .

۲- سنو ک آبنه مر قرنی دیت و آلتی آیلغمز یکرمی ایکی نسخه در . مجموعه مزه آلتی آیان و آبنه اولان ذوات کرامك آبنه لری یکرمی ایکنجی نسخه ده ختام بولش اولایقندن متبوا نسخه لره بلیدن آبنه اولملاری لازم کایر .

سر محرر و مدیر مسئول : مدوح

نهم استقبال مطبعه سی

خارن و و خرون خونا مروفان
تالان گرتی ناموسان زقیوئی
سر زئی دکرون وان بونالیوئی

نه زجومه باغان بی دار ، دوربون
مشیامه راقان بی هسب گوربون
من کوته بلبل ما کل نه دردا
من دی کو : گوندک در حال جوابدا :
کابللی زار !

قدین بویی .. تو ..
سرهد خرابین پنج ساله ایرو
صوتی ، قلاندن باغ ، کلستان
صور گل نه هیلان ؛ بلبل نهوستان

حلب - ۹ - تاریخ - ۷۳۰ زمالا هکارین

عبدالرحیم رحمی

زبو زار و کردان
۲

یلک دنک

نم نه بکن ، نه باشان .
نم کیشک که کن ، کیشک بران .
زی دوستارا جان فدان
نم بلای دشمنان

یاف مهیه مرفت مرمان
دیامهیه خوش کردستان

وصات

جومه وه لاتی خلت حرین دیت
 دایک خوه وی جار بخون برین دیت
 کوهان ظهاری دایکا بریندار
 نه شیا خودان کت مندال ، بخون زار
 جومه لسر من زیندا برین
 ردهک رشاندن بردا کری :
 دادی !

ته خیره ؟ ..

کیسه بلافی ! ..

کاتی ژ ته نایت بهنا کلافی ؟ :
 گفاته قیز بوی : بسکیت بریشان ؛
 توزی پجاوطیه ؛ خال ، نشان
 دستی خوه نادی راموسن و کور ،
 شفقت ، محبت را کرتیر کر
 پنج ساله ایرو ژنه جدا بوم
 دیل بوم بریندار . هانم خیابوم
 نه وه .. وه کرهام هانم حضوری
 کردی هیتن بخشه قصوری
 دنکمه کو هکت : جافی خوه را کر
 رو هکت نه مابون خون زی والا کر
 کوت : ای کورئی من ! بخیرتو هانی
 تولکی درئی بو دؤر بو ژولانی
 باشکو توجویی دوست بونه دوژمن
 هردو دکل یک رابونه سرمن
 هراصف نه مابو دین بیرکرن وان

ام اسارتا درد نفاقن
 دردا اسارت دواش نفاقن
 هاوار هی کردن و بخت و بیان
 دژمن فن و فیت و مکی و بیان
 بوفنای ام قوم هشت هزار ساله
 دژمنان ایکن خاله و ناخاله
 کردان مندا لان خاک ایران
 (مدی) نژادان دوده کیژن
 هاوار هی کردن هی نسل شیران
 تخمات کیان دوده دلبران
 وانی لاهوتی هون و کوش بکین
 رمزیه نفاق فراموش بکین
 اگر غخوا زین نهجستان بو
 اتفاق مایه حیاتان بو

لا هوتی خان

نالی مرحومك بوغزلی ، شیخ الفضلا محمد قانی
 افندی حضر نلری طرفدن اهدا اولمیشدر:
 بید مجنونه وجودم له همو بریری به
 نه کسی منتفع يك بری ، یاسه بریری به
 حیث له کا گول سرومومیان داوه که مو
 همو هر هم و پریشانی و درد سری به
 بهر یا باز تکالیف رسومی بو خلق
 چه ده کیشی انه باریکه غلاوی کری به
 مطمئن خاطر و ایمن مه به مرکز له شری
 نفس اماره که ام ماره لا کل توشری به
 لومه نالی دیوانه مه کن ای عتلا
 که دمی که زله دسته بریری به خط

کو نسل خوه بان فراموش کردن
 له جهلا حرفی دژمن کوش کردن
 ایران به مثل و کو جیبابو
 کردو ، لرو ، فارس لوی اعضابو
 اکر ژبدن اعضا جیبابو
 البت او بدن محو وفتابو
 مخصوصاً کردان قنب ایران
 تخماتی کیان نسل شیران
 اکر چند روزی زار و زیون یون
 اسیر و دست دژمن دون یون
 دنی بکن له نویک اتحاد
 له ن ایران بهما رتداد
 داخویان لهام بنده رها کن
 هم ترک هم عرب له خوقارا کن
 کرمان به شرف به ندینیا
 جلون فخر دکن به ینینیا
 سا ایسته بی مهرم دردا
 کس وها نژاد خوه کم تکردا
 وها اسارت پاکیرشان بو
 کویابی خویان له ویرشان بو
 کرد مرایانی ایران هر کردن
 کرد بانفت و مضای (کرد) ن
 له ایرانت فرد واحدن
 تاریخ دنیا همو شاهدن
 هاوهر هر کوردان هر نامداران
 هر قوم قدیم ایران مداران

وها کو راحت مزیا هر کس

راست و راست پرست دژمن (دشمن) درو

حق و حق شناس حق بین و حق جو

ظالم فنا کر درو رسوا کر

درد مظلومان و عدل دوا کر

مخصوصاً صفات اهل ایران بو

قط مشهور و نافع وان دلیران بو

حق کو بین یلک دل و یلک جان

عالمشان آورد وزیر فرمان

اختر له غفلت میل و نفاق بون

له بی دانشی بی اتفاق بون

هر کس ز غفلت وریکی را کرد

فلک جمع شان زهم جدا کرد

لورا کونما اتفاق شان

بی یه مایه ننگ ام نفاقشان

له شر اعراب له ظلمنا رومیان

کوتن به ذلت کلیک بزرگان

ایران همیشه میری مکردا

له میدان شر شیری مکردا

له ورا کو به هم بیون بدخواهان

اسیر بون بدست هتیک زویاهان

و کو جسمیکا ژهم جدا بو

نبد نبش له هم سوا سوا بو

هر وها ایران متلاشی بو

قسمت قسمت بو و جیا واجو

وها ذلیل بین ایران نژادان

کردولر و فارسی نیکیو نهادان

بوزن ادا کرد

له درد او من جرکه برین
 هدم سره دیده کریان
 ژ کوره سینه منرار بخیزو
 له کاهنی چاق خوتاو مرینو
 یانه بزم لم داغ و درد
 لم خوار وزاری لم بردا لبردا
 ایران نژادان و دورنگ به بون
 وها مبتلای ورونگ به بون
 می داد می بیداد کرد بیدارین
 له نژاد خوه خوردار (خبردار) بین
 فلک ارکانت ژهف جدابو
 جرخت جنبو بو کاخ قنابو
 تاکی به نیکن جفا مکری
 تاکی برده بخت یا کان مدری
 ام قوم غیور جلون بی یار بون
 وکو اسیران ذلیل وزار بون -
 ایران شهتاه هوو دنیایی
 حکمش له هوو عالم رواپی
 عدل و مرحت ، لعنف و شفقت
 انصاف و احسان ، دین و مروت
 علم و شجاعت ، قانون و کرم
 جود و سخاوت ، شمشیر و قلم
 وفا و محبت ، مهمان نوازی
 له روی حقیقت ، نه کو هجازی
 حلم و حوصله بخشنش و ژبردس

(شاپ) و پیوسته عقد ایدین بر اجتماع مخصوصه . مسئله موضوع بحث اولش ایدی . (طاب) قریه سی ، اساساً عشرتک مقر اداره سی ایدی . آقاز ، تازی ایدنلر اوراده اوطورورلردی . آغازک اوطوروب دره لر عقد ایدینکی بیاض مرمر حوض ایله (رواق - صالون) لر الحانه هذه (طاب) قریه سنده پایدار ده رمقده در . عقد ایدیلن بویله بر اجتماعده (روژکی) نک شرفی اعلا ایده جک بر پرنسک لزوم و موجودیتده اتفاق ایدنش و مناسبات قدیمه تاریخیه و عرقیه نظر دفته آلتیش اولاجاق که ، اُکا سره ایرانیهدن (نوشیروان) عااله سته منسوب اولوب (انسلط) ده اختیار اقامت ایتمش اولان پرنسلره مراجعته قرار ویرلشدر . پرنسلردن (ضیاء الدین) و دیگر برقرده شی مراجعت واقعه بی حسن قبول ایله (ضیاء الدین) بتلیس ، قرده شی ده (غریزان) امیرلککریه شرف بخش اولشلردر [۱۰] . مقر حکومت اتخاذ ایدیلن بتلیس (دارالحکومه روژکی) توسیم ایدلشدر (بتلیس خانلی) بوضورتله تشکیل ایدینکی کچی ، سلاله دخی (ضیاء الدین) عااله سته منحصر قالمشدر . مذکور خانلی اوز عصره قریب بر زمان دوام ایدرک (بتلیس) ی کوردلکک درلو درلو خواطر تاریخیه سی ایله ملو بر مدینه سی حاله افراغ ایتمش و کورد حرثی بر انکشاف خصوصه مظهر ایله مشدر . حقیقه (روژکی) ایدرک بر مراجعتی و (ضیاء الدین خن) بتلیسده ایقاسی بویوک بر اصابت تاریخیه صورتند تحلی ایتمش و آزران ظرفده عشرت ارکانی آراسنده درین بر محبت و صداقت رابطه سی تأسیس ایدله بر این خانلق دخی کرک کوردستان و کرکسه خراج کوردستانده تشکیل ایتمش امثالک فوقده بر خاطره عرفان و شف بر افشدر . عشرت ایله خان عااله سی آراسنده کی محبت و صداقت ، نقلی صد دنده اولدیتمز ، (کلهوکی محمد اغا) نک حیات گذشته سی یازلاق بر مثالدر . خانلقک خاطره عرفان و شرفی ایسه بوگون بیه انقاضنه بتلیسده وجوارنده بریر تصادف ایدیلن - اسلوب محنی ایله انشا ایدلش - جامعلر ، مدرسه لر ، خانلر کاروانسرایلر ، کوپرولر ، تربلر ، مزارقلر ، حماملر . شاهدقوی اولدقلری کچی اووقتک سیاحلری ، مؤرخلری و خانلقک صولک زمانلری ادرک ایتمش اختیارلر بیه خانلقک مائر مدینه سی تحسین و تقدیرلرله تذکار ایده ایده پیتره میورلر . مابعدی وار

قیلەسندن انشعاب ایله شمله توجه ایلشیر. [۰]. فی الحقیقه ، اسلامیتی قبول ایتمکله جهرة تاریخیسی آز جوق توضح ایتمکله باشلایان کورد ملی ، هر بىرک افولندن صوکره سلسلانیق ، حاکمک ، أمیرک ، خانلق . . . شکیلرندە بر جوق مؤسسات تاریخیه میدانە کتیرمش و بوضورتله ادوار فدیعه دن بری دوام ایده کلن حیات تاریخیسه بر جوق ماجرالر قید ایتمش ایسه ده [۰] ذکر ایدیان اوچ عشیرتک مناقبی ملی و شرفلی اوراق اعتباریله دها قیمتمداردر . هر اوچ عشیرتده آز جونی فرققلره بر قرابت و مشابهت تاریخیه ایراز ایدرلر . دینه بیارکە (بان) دیارنده باشلر ، (بوطان) ده امیرلر ، (روزگان) ده آغلر . . . وفادەده مختلف ، فقط اساساتده متحد بر حیات تاریخیه یاشایانامیشلر . بونلارین روزکیلر ، اولجه قید اولوندی اوزره ، مؤسسات و مائری ، علم و عرفانه خدماتی ، کوردستان مقدرات همومیهته اجرای تاثیر ایلسی اعتبار ایله قیمت و اهمیت تاریخیه سی آشکار بولونان (بتلیس خانانی) نک و اشعایدیلر . اسامبسی محائف توارینه [۰] مسطور اولدی اوزره حمیت مبعوته اون ایکی طائفه دن ترکیب ایدیوردی . الحاله هذه بونون ایکی طائفه نک اسامبسی اولورق یالا کز نفس بتلیس فصبه سی سکینه عجز کرده سیله مویسک ، خرویط نواحیسی اهالیسی موجود بولمقده . جماعت مبعوته ، انانریک زیر اداره سنده (ولاد روزگان) دیار کیش بر ساحه اغی اوزرده فرمانفرما ایدیلر . عشیرت ، آغلریک عزیمکار و دریشکار آلارنده کیتکجه نفوذ ، ثروت و اهمیت اکتساب ایتکده ایدی . حیاییه ، زمانلرینه و امثاللرینه کورده یاشامق و جدال ایک ایچین هر درلو وسائط مکمنیه مناقت ایدیلر . فیاض بر طوبراق اولنده ، فیاض بر هرک اولادی . . . فزنی سجیهل . متین یازولر . . . زرمین . رعیدن منحصص عمومی بر افاده . مرنه مانهلرک طاشقین نسلی . . . هبسی موجود ایدی . فقط یالا کز برشی نقصان ایدی ، بر احتیاج اکیک ایدی . ارده عشیرت تشکیلاتی فوقده (حکومت) تشکیلاتی ایدی . فی الحقیقه ، بونفسانی و بواحتیاجی عشیرت ارکانی اندرک ایتیمور دکلامدی بر کون آغلر ، ایلری کلنلردن مرکب خرویطک [۰] تیرفاده .

سەلك تارىخى ۋە ۋەتەن باغى اول قى ابرار ايدە جكارى . دىكارلار ك نەسى
تەشكىل ايدىر . بونونەك قايرامى ايسە كەندىنە خەمت ايسەتەك آغوش
مەقسى آچىن آما ۋەتەن سەلرە نەرى خرايتە سە، ايجندە بويان اولدىنى درد
آتشىنە چە ، سىزلايان يارەلرە شەفا بولدىرە جق وبونەك ايجوندە يىتمىز
نوكەمىز شات ۋە مەناتە خەلىق حەسنى ۋە پرە جەكەر .

ایسته بوحسبانه ملهم و وطنك احتیاجی مدرك اولان خانلرمز دها
ایلك تشبیرنده ترقینك مرغانله قاشم و عرفانكده ترقی ایله توأم اولدیغی بك
اعلا بیلهرك یالكرز كندی غیرت و همتلریله چالشمغه باشلادیلر ، باشلادیلرده
اك اوون بر جوق مشكلات قارشیسنده بر جمعیت تشكيل و بو جمعیتی هر طرفه
طامتح و اوایلده ایشه باشلامق ایستدیلر . بو ایسته ییشلرنده کی عزم و قطعیت
كندیلرینی آرزومانده هر شیئه موفق ایتیمك باشلادی . ننه كیم ویردكاری
مسامره ، پروغراملرند بزمات ایله یورودكاری و فصل بر جسارت مدنییه
مالك اولدقاری اناته كافتیر .

بز بوسیله اینہ مشہورترینہ عظیم تقدیرات و نبریکاغزی تقدیم ایدر
و موقعتی تہی ایدرز . عزیز یاملکی

۱۹ اسٹول ۳۳۵

محمد آغای کلہوکی

- « میوی » نیک اماندار کنجعلین -

محمد آغاى كلهوكى ، كورد تاريخنده يك شايان دقت برسيادر .
(بتليس خانلى) نك اقبال ومقدراى اطرافنده يتشمش بر ذات اولمظه ،
سر كشته نقل كلام ايمه دن اول ، مذكور خاناقي حقنده بر نبذه ايضاحات
ورمك فائده دن خالى دكلدر .

(بتلیس خانقہ) فی تاسیس و تشکیل ایلہین (روژکی) عشرت کیرہ سیدر۔ (روژکی) لیلہ، متعدد روایات میانہ اصح و اوفق بر رواہ استناداً، (بوختی - بوٹی) نام عشرت ایلہ برلکده (بابان)

قبور پرله نور آل بابن پرله . حه
 كه باران كف امسانيان وك ابريسان بو
 كه عبدالله پاشا لشكر والى سنه ى شر كرد
 رضا لوفقه عمرى پنج وشش طفل دبستان بو
 شيخ رضا

كورد قاديئزى تعالى جمعيتى

مسامره سى مناسبتيله

استانبولده مقیم اصیل ونحیب کورد عائله لرینک فکر برلکله کورد قادیئلنک عصری برذهنیتله تعالى وانکشافی تأمین وعائله حیاتنده اساسی ، اجتماعى اصلاحاتى استحصال ایله مک ، تهجیر وتقییل مناسبتيله سفیل برحاله کلن کورد ایتم وارامله ایش بولمق وبونلری سفالندن قورتارمق غایه سیله تشکیل ایدلش اولان و کورد قادیئلری تعالى جمعیتى ، بکنلرده جنال اوغلنده قرائت ایندیردکلری مولود نبوی کبی مبجل بر اجتماع ایله رسم کشادلری اجرا ، بوکرده بایرامک ایکنجی کونی شیشلی اطفال خسته خانه سنده آلتی قفوش طولدیران برچوق فقرا جوجقلری بجاناً سنت ایندیره وک ویردکلری مسامره ایله ده هم موجودیتلری اعلان وهمده منسوب اولدقلری بویوک کورد قومنک انتباه ملیه طوغری آتقده اولدینی فداکارانه آدیملرده کندیلرینک دخی بیوک بر حصیه مالک اولدقلری واوله جقلری کوسلرمش اولدیلر .

الحاآت زمان ایله برمدت توفیق واحاطه ایدلش کورد تاریخ ترقیسنک صفحات اخیر سنده کورد قادیئلنک کوسلرمکه باشلادینی جسارت مدنیه عظیم بر نظر شکرانله کورولمکه لایقدر . چونکه هرملته اولدینی کبی کورد مدنیتنک تعالیسندده الک مهم رکئی نسواننک تعالى وتکمیل تأمین ایده جکدره بونلرک تکمیلی ، یتشدیرم جکلری اولاد و بو اولاده آغوش مادرده ویره جکلری تربیه دینه و ملیه ، غنمه قومیه ، ده اسکره هر قه ، ملتیه صداقت ، آلتی بیک

(شمعی اول حالته اولدی هریری خواب و خیال)

مدنیت حاضره برعفریت اولدی، اوسمادت تمیلاز فی یدی یوتدی بتیردی.
احکام جلیله دینه دن متولد اولان کوزل کوزل مادنلرله برابر عنضات ملیه محو
وهبا اولدی. رینه ضرب عاذنتری یراندی. او عاذنلرکه بالذات هر بلیرلرکده
موجب شکایتیدر.

سرامدان شمردن مرحوم شیخ رضا حضرتلری احوال اخیریه
قارشی اولان حزن و اسفی اظهار ایچون بابان حکومتک زمان اداره سنی
برمنظومه ابله توصیف ایتمش اولمغه مشار الیهک او منظومه سنی بورایه درج
ایله ختم مقال ایلوروم.

امین فیضی

آل بابان

له فکره دی سلیمانی که دارالملک بابان بو
نه محکوم عجم نه سخره کیش آل ساسان بو
نه برقایی سرا صفیان ده بست شیخ وملاوزاهد
مطاف کعبه بو ارباب حاجت کرد سیوان بو
له برطابور عسکرری نبو و مجلس باشا
صدای موزیقه ونقاره تا ایوان کیوان بو
دریغ بو اوزمانه اودمه اوهره اوروزه
که میدان جریتنازی له دشت کانی اسکان بو
به ضربه وچه بی بقدای تسخیر کردونی هله
سلیمان زمان راستت دی باوک سلیمان بو
هر ب انکار فضل ایوه ناکم افضل اما
صلاح الدین که فنیای کرت له زمیره کوردی بابان بو

مړنده مړې اسرا وصابان قدر و ټنګه اولنډن زیاده کورد امرا
وصابان ښمېرمې هم اصل مقصد ايجون هم ساتر بعض مقصد سياسي
ايجون لازمه دن عد ايښېدی . په ټول هنر موجود اولان رشديه ملکيه
علاوة ورجوق ولايت مرکز ترينه ترجيحاً بطرحه سلېانيه برده رشديه
عسکريه تأسيسی نوونی رأساً بدنه هر ض ايښی و اراده سی استحصال
ايښی . يو ډېده نظر ثانی فریق رضا باشانک دخي همت وموونی غیر قابل
انکارد .

ايښه اورشديه عسکريه وارلخه موجود اولان رشديه ملکيه مکتبې
سايه بنده سلېانيه ليلردن رجوق مقتدر امرا وصابان ښمېدی . الحاقه هده
دخي اوردوی غنایه کړک ارکان حريه دن وکړک سنوف ساتردن برخيل
مقدمه و غيور امرا وصابان موجوددر .

بېان کورد ترينک سلک جليل عسکریده کوستر دکري استعداد ايښېده
علوم و فنونه دخي ابراز لياقت ايښه ښلمشردر . هېه صوګ زمانلده
بند دی عميله احيا ايښلر هې سلېانيه افخايدر . بغدادک اش بويوک علم
خاندان ترين سلېانيه ليلر تشکيل ايښدر . رهزوی زاده لير ، حيدري زاده لير
هېه تحصيل ترين سلېانيه وياخود مباحثانده کال ايله مشلردر .

سلېانيه سنجایي د ثرة حدودينه مخالفت مذهبيه آبق باصدا مشدر . بده
علمه رغبت اولتمسندن و بومناستنه عمالتک تکثيردن نشت ايښدر .

جای دقدر که مقدملری سلېانيه نک همان هر برکوينده يا بر ظم فاضل
وياخود بر شيوخ کامل بولنوردی .

طريقت عاليه نقشيه شيخ عاليجناب ضياالدين مولانا خالد حضرتلری
دخي تحصيلنک بر قسمی کويلرده اکال بويور مشدر . بېان حکومتی زماننده
تحصيل علم حکومتونه بار دکلدی . هر بر محله هر بر کوی اهالي سی جامع لرنده
بولنان طلبة علوم ايستر آرز ايستر جوق اولسون جهه نلک امر احاشه
واداره سنی در عهده ايتمش اولمغله شو عهدلریني تمایله وغايت خالصانه
اوله رق ايغا ايدرلردی .

اولان اسلحه قبیله نفس سلطانیته برلی اوستلر معرقبله اصاغه و اعمال ایندرلشد .

صنایع محلیه دن اولارق قالمش اولان بر طوب صوک زمانلره قدر ایام رسمیه ده استعمال اولمقده ایدی .

آرقه دن دولار اسلحه ناریه نك ایجادندن مقدم آوروپاده مستعمل تفنگلرک، طابعلرک الک اعلامی سلطانیته اعمال اولندی کی مؤخرأ آرقه دن دولار تفنگلرک اعمالی ده یک جزئی بر زمان طرفنده او . انک . بنول بر صنعتی صره سنه کیدی . سلطانیه بر قصبه اولدنی حلاله ایچنده آیده ایکی یوزه اوچیوز هانری مارتینی تفنگی اعمال اولتوردی .

ظوقسان اوج عیاره سنده روسلر اله کچمش اولان عثمانی تفنگری وجیخانلری ایران طرفله سلطانیه سنجاغله کتیرلدی . اولنر دخی بر طرفندن عشار و سارزه طرفندن صرف و استعمال اولتوردی .

شو سلاح انهما کنک بر سبی ده حکومت اسایشی تأمین ایدمه دیکندن هرکسک عافانه نفس ایچون کندی سلاحه مراجعه لزوم کورمه ایدی . هر حالده مراکز صنعتدن بید ، بر گوشیه طیقلمش اویله بر قصبه ده فن اسلحه نك ترقیسنه معین و مشوق شهسزدر که اهلایده کی قابلیت حربیه و تعایلات عسکریه در .

عتیق آلتنجی اوردویه ضابط یتشدرمک اوزروه نفسی بغدادده . مکتب اعدادی عسکری تأسیس ایدلمش اولدنی معلومدر . ابتدای اوردوی مذکور دائره سنده بولنان ولایات ثلاثه دن مکتب مذکور طلبه کوندن یالکر سلطانیه ایدی . اویله جه سنلر کیدی . یعنی اعدادی طلبه سنک قسم اعظمی - طبیی نفوس نسبتده - بغدادلی و قسم جزئی سلطانیه لیلردن عبارت ایدی .

فقط سلطانیه لیلر اکثریاً مکمل تحصیل ایدر و صاف ، نزه اخلاق کورسته لرلردی . بواحواله واقف اولان مکاتب عسکریه ناظری مرحوم مشیر ذکی پاشا سلطانیه لیلرک قابلیت علمی و عسکریه لرینی تقدیر ایدنلردن بری اولمشدی .

دخی بوسلله زمانه، یاشامشدر. جشیدی بر سر به حکومته تختندن اسفاط
ایله برینه کچن (ضحاك) اهالی به ظلم و تعدی ایته که باشلادی. هرکون
مملکت اهالیسندن بر ایکی جنوجوغی کسرهك بیک ضحاك بزدوق ایدی.
بوتون مملکت امالیسی اونک بو حوصله به صیغماز ظلمندن بزار و بر خلاصکارک
ظهورینه منتظر ایدیلر. نهایت (کاوه) اسمنده بر دهمیرجی میدانه
چیقدی. دهری اوکلکنی بر صیرفک باشه طاقارق سواققرده دولاشدی
واهای بی (ظلمه قارشی قیام) - تشویق ایلهدی. بوتون خلق (کاوه) نک
آرقاسه دوشهرك (ضحاك ظالم) ی قتل و (فریدون) اسمنده کی شهزاده بی
تخته اجلاس ایدیلر. مملکتده بومظالمدن قورتولش اولدی. (کاوه) نک
بایراق اولاراق قوللانیدنی دهری (درفش کاویانی) ناصیه اهالی نزدنده مقدس
طایلهدی. برروایت نظر آقادیسه محاربه سنده هر بیلرک آتیه کچن (درفش کاویانی) دن
هرکس برربارچه کسرهك تبرکاً حفظ ایتمک اوزره آدقارندن ایوم بایراق موجود
دکلدر. کاوه نک کورد اولدنی تدقیقات تاریخیه ایله ثابتدر. شوخالده (کاوه) بر
(قهرمان ملی) مز، وضحا که قارشی قیام ایندیکی کون بر (یوم مخصوص) جز
اولبور.

مباحث تاریخیه

بابان کوردلرینک قابلیت صنایعیه و علمیه لری

بابان کوردلرینده احتیاجات محلیه لری تأمین ایده بیله جک بک جوق
نافع صنعتار موجوددر. فقط صنایع سازیه نسبتاً ک زیاده ترقی ایدن
صنعت سلاح اعمالیدر. دیمک ایسترم که بابان کوردلری سلاحت بالکنز
استعمالنده دکل، اعمالنده دخی کسب ملکه و مهارت ایتشلردر.

بابان حکومتی مختکامنده زمانه کوره مکمل دینه جک درجهده بر
طویخانه تاسیس اولمش، بعد موقعدن طولای درسعادتن جلی متعن

هیتا کولی بارسیده حق کوردان و کوردستانرا
خدمتی ده که رئیس وان جناب شریف پاشا

بارسده کورد حقوقی و کوردستانی مدافعه ای دن هیئت مرخصه
رئیس شریف پاشا حضرتلری

جوان چائیه باشلار باشلاماز کوییلرهمان اولدقنری یردن ایاغه قانقوب
بارماقنری شاقیرداتهرق اوینارلر. محکمه سالونه کیرهن مأمور ومستخدملرده
بوسبی طویار طویعاز کویلونک حرکتته دالمادن اوینارلر. اختیار محضرده
هپسندن ده اشتهاالی اریناپور. زواللی قاضینک اوپون حسی جانلانیورسده
قازیقلر مانع اولیور؛ ایکیده برده یرندن (هم ! هم !) دبه صچرامق
ایچسون اوغراشیور. قاضیحقر برمدت بو عملیهسنه دوام ایده ایده نهایت
قازیقلری یرندن قویارلر و

نه اولدیه اولدی بزه

ساوونک قازیقلر دکهسون سزه

ترانه سیاه اوپونه باشلار. جوان قاباللی تصوفدیردیغنده قاضی بوندهکی
اسراری سورار. قورتلز جوان سرنی ویرمن، بنده بیلیمورم دیر.
نهایت کویلونک بری قاضیه :

— افسم جوان کهیانک آیزنه وورغندر. اونک ایچسون سازی
طوقوزاقیدرده بزی اویناتور. قاضی برنی ایشیدیر ایشیمز کهیا به قزار؛
— سرسم حریب ! نیچسون شیمدی به قادار قیزنی جوبانک باشنه
باغلامادده باشکزه بویله بر بلایی صالدیدرک؟ هایدی ! جابوق قیزنی
نکاح ایتدیرکده بردها بویوزدن محکمه قابولرنی چالمايک.
دیهرک ایشی اولورینه باغلار. بو صورتله جوان عشقک بلاسندن کویلوده
جوبانک بلاسندن قورتولورلر.

بر کوردجه حکایه دن عیناً نقل ایتدیکم

(سانسورجه بورادن طقوز سطر چیقارلمشدر)

(کاوه) حقنده کی فقره تاریخیه

قدیم ایرانه اجرای حکومت ایذن طبقه ملوکک بیرنجیسی پیشدادیه
اولوب کیومرث، هوشنگ، طهمورث، جمشید بوسلاله دندر. متهور رستم و زال

دیا پوسلولفی بر شکینه باشلارلر . بویه سامسز بر مسئله اوزرینه
صاف شکیتیری دیکهین حاکم ،

— سزه کیم دییه ر اوبنایک . . . جوان جالبورسه کندینه جالبور ،
سزه نه ؟

کوبلر :

— اقدم ، اوبنایور ، اقدم اوبنایور . . . والله ده اوبنایور ،
بالله ده اوبنایور . . . دیه باغریشیرلر ،

قاضی بو حاله شاشیوریر : جانم ؛ جانم ؛ جانم ؛ جانم ؛ جانم ؛ جانم ؛
بر کوردم . امرینی ورر .

اختیار بر محضر قاضیک قولاغنه اکیلورک :

— اقدم کوبلو حقیلدر . بو چوجق قوالی جالارکن هرکس غیر
اختیاری اوبنایور . نسدیز حضور کزه جلب ایتدیرمه دن اول بر جاره
دوشونلم . زیرا بوراد قوال جالدریرسه کنر محقق ذات عالی کزده اختیار
اوبنایور باشلا سکیز ؛ ایسیمی شمیدین بر تدبیر اتخاذ ایدم

سوزلرینی فیصددار . بو کیزی مشاوره نتیجه سنده ؛ قاضیک ایتکاری
ایسیرله بره جویق قزیهاره باغلامایه قرار ورورلر ، قاضی اوطوردینی برده
مکمل قزیهالایر . اوزون جیه سی ایلاده قزیهالری نور تدکن صکره هیتلی
بروضهیت آلیر . آرتق جوانک جغیرله سنده بر محذور قالماز .

— جوان ، ایجری کلسون . . . حیلیر بر چوجقی ایجری کیرر .

— اوغلم سنک حقه کده شکایت وارد . سن کوبیلونک قیزلرینه و
کندیلرینه طاقیلورمغسک ؛ قوال جالوب اوبنایورمغسک ؛ عیب دگی
سکا ، نیچون بویه بابیورسک ؛ اوتانیورمیسک ؛

— حاکم اقدی ؛ بن ازلره اوبنایک دیه احمد ایتیمورم . بن قوال
جالدیغ زمان کندیلری کلوب دیکتیرر ، اوبنایورلر ، بونده بنم ته تقصیرایم
اولا بیلیر .

— جوق دوشورسک اوغلم ؛ حقیسک . هیه بر جالده کوردم .

باشنه قارشى كوسكون بروضعيت آتوب طورور . سوبه وارن قزله ، چوبانك
قوال چالما دېنى كورونجه مراق ايدرلر . ايجلرندن برىسى ، چوبانه ياقلاشيره
— ياهو ؛ سكا بو آقشام نه اولدى ؛ باق ايشته سنكىكي ده كلوب ايجمزه
كېردى ؛ ايتمه چوبان ، يايمه چوبان ، شو دودوكنى نولور بردفعه جال ، دير .
قزك اصرايسته دايانامايان چوبان .
— بكي سنك ديديكك اولسون .

ديرك قوالى چالمايه باشلار باشلاماز ، قزله همان دستيلرى يره براقوب
اوينامايه باشلارلر . كوى خلقى قزلك بىكار باشنده اكلندكلىرىنى كورونجه ،
هيچا بولمزه نه اولدى ده كليونلر ديه قوشوب كليونلر . باعده امام اولدېنى
حالده چشمه ياقلاشيره ، ياقلاشمار ، نه ياييورسكنز ، نهچون كليونرسكنز ؟
دينه يه وقت قلانلار ساراك سسر ايشيدير ايشتمز الاله ويزوب دوعه يه باشلارلر .
شمدى امام اووزون ، بيانس سقاليله هرسندن فضله بردوقله فېرلداق كى
دونيور ، كويك كهياى ده جرخ فلک كى دونيور ، خلاصه قوشوب كلنلر
هېسى دونيور ، دونيور ، دونيورلر . قوالله مهصل جقمقه بر دوام
مسخره اتق ايكي سات قادار دوام ايدر . بو قادارىنى اتق كورهن چوبان
قواللئك سنى كسر . كويلونك جمله سى باغيراتق چوبانه محسوم ايدرلر .
— سرسم حريف ، بزنك چوجنئكى يز . بزي نه يه بو قادار اويناتدنه ؟
ديه هايغيرلر . زانا جانندن بزكين ، ايجر قيزغين چوبان بلقالبه حدتدن چكنمزه .
— بن ايسته ديكم قادار جالاييليرم ؟ سزك آرزوكز وارده اوينايورسكنز ،
بكانه !

كويلو چوبانر فنا حالده ايجرلنلر حقنده شكايهت ائتك ايجون قاضيه
مراجته اتفاق آرا ايله قرار وېرلر ؛ ايلرى كلنلرندن بر هيشله محكمه
قبوسته طايانيرلر :

— قاضى اقدى ! بونصل ايش ؟ بزم آرتق ناموسسز ، حېئتمز ايكي
ياره اولدى . اويىزى ، بارقيمىزى ، جولوق ، چوجنمىزى براقوب نومه
كیده لم . كويك ادبىز ، چاپقن چوبانك اللبدن داد ، فرياد ! زرده بزي
وقيزلر بزي كورورسه قواللى جالوب خليب خليب اوينايتيور . . .

کهیاست قیزیه فنا حانده طوتولور . معشوقسی بر درلو آله ابدمهین
 بچاره جوان آقشاملری سوروسی صاودقدن صوکره کویک چشمهسی
 اوکنده منفرد برقیایه یاصلانارق دردلی دردلی قوالنی توندورورمش! اکلنجه
 بویا! کویک بهض شهابیق ، خابلاز قیزلری بیکاردن صو آلمایه کلیرلرکن
 زواللی جوانک بو حالنه طالار ، عاشق! سوکیک کیم؟ دیه طاقیلرلرمش.
 گل زمان ، کیت زمان ، جوانک برکون طاسغ باشنده کندندن واز
 کجه شجهسته عشقی خومایلر . بردوزییه قوال چالار . تصادف! خضر
 (ع) ده او آنده جواردن کیچورمش؛ جوانک دردلی قوالی جالیدی
 کورونجه اوکا یاقلاشیر؛ یاقیندن دیکر؛ جوانی بستون صاف ومتوکل
 بولونجهده بوکا کندیمی طاقیتدیریمه دیر:

— بکا باقی ، دلیتانی، بن خضرم، مرادک نه ایسه سویله ویرهیم! دیر.

— یا ثویه می؟ دیمک سن خضرسک؟

— اوت!

— قوالی دیکله دکمی؟

— اوت!

— ناصل قوال جالیدی ده کوروک یا!

— های های .

— بن سندن دنیاده هیچ برشی ایسته میورم. یالکز شو قوالی چالارکن

کیم ایشیدیرسه یزنده طورامایوب ویرا ایاغه قالقسون اویناسون .

— بکی اویله ایسه ویردم . دیر کیچر.

جوانخجیز ، اقام سوروی کویه کتیریرکن خضر خاطرینه دوشر .

کندی کندیت: یا هو! خضر بکا دیکلمی ویرمشدی . عجبا دوزومی؟

اول باول شونی قویونلر اوزرنده تجربه ایدپوریم، دهرک قوالی آخزیت

طوتوشدورور . سورونک بوتون قویونلری؛ قوالک سسنی طوبونجه ،

آرقه آیاقلری اوزریت قالغوب رقصه باشلارلر . جوان ، والهی خضرک

دیدیکی طوضو چیقدی . آرتق شهم قلادی دیوب کویک بولی طوتار .

بر معناد سوروی طاقیتقدن صوکره مبهود قایا باشنه جومایلر . بیکار

اعتسافکار حکومت - اداره لرینه قارشى بيله اك متحدهانه يوكسستهن سئلردركه حق حياتلرني هرقاتونك و هر قوتك قوه تأريديه سندن آزاده اولاراق و يالكنز كندى اداره لريله تبايد ايتمش اولورلر. و دالما اختلال ايده نلر دكل، فقط لازم اولدني زمان اختلال ايند. بيلسره، قارشى هيچ بر اداره نك اومه ظلم ايتديكنى كورده ميورز. (كاوه) زماندن بوكونه قدر آقان سيول اعصار بيله بو حقيقت ضروريه يي ملتلك دفتر مقدراتندن سيله مه مشدر.

بوكون ناللم جهان اواق قدرت خارقه سنى كوسترم هيتلر بو حقلردن اك زياده استفاده بولن و قيله بيلمش اولانلردر. حق ادا و تظلمنى دكل، فقط قطعيته حق اختلالنى استعمال ايتمين ملتلك - ايسه تاريخ و حادثات بزه بيكلرجه مثاللره اثبات ايتديور كه - نصيه لرى آنجق حرمان و نكشدر. ايشته، يك يوكسك بر مثال جلادنى كورد تاريخ مليسند لايزال خطرله ياشاتان (كاوه) يوم مليسى شاسيتنه (كورد تعميم معارف و نشرات جمعيتى) بر مسامره ترتيب ايندى. مسامره يه كوستريان علاقې اميد لرمنى تقويه ايدن يك خبرلى بر سلامت تالق ايتديورز. بر ذات طرفدن كورد معارفى حقتده توركه بر قونفرانس، ايكي ذات طرفدن كوردجه برر قونفرانس و يرلدى. كوردجه بر شعر اوقوندى. و بر ذات طرفدن آتيدى حكايه نقل ايتيله رك مسامره يه كورد لكك اعتلاسه متعلق تمنيات آراسنده ختام و يرلدى. ايام مخصوصه مزك بويله مراسمله تجيل ايدله سنى نه قدر نى ايتسه ك يردير. هله بو مسامره لر كورد لك مختلف هيتلرني بر لرينه طائيتوب سوديرمك، مى امور خيريه يه نافع اولق كې مبارك نتيجه لده و يريرسه نه شايان آوزو حرركات اولور.

م . س .

بر حكاية زمان

كولونج ؛ فقط آجيتل...

وقيله دليقانى، ياقيشقلى بر جوان وارمن ؛ كولونج بزنده كوى

برعریه سبب ، بر صلحه مؤثر اوله حق قدر جهانده قوی وار لقلر
کوسقره من همله حرکتک ، کورد رره کلنجه و بر ایکی ییغاره سحر اوکنده توقف
ایتمه سنک معناسی آ کلایام بورز . بو وزیرینک شخصلری و شخصیتلری ،
عمر نجلد ایتک ایستیه نك آياقوی آتته - حال دییه ترییف اندیه رلک -
آتیلمش بر سال عمومی کبی اولدیلر . شمعی به تدر بو عملیه ایله قهاسی
ولساننی اگ آرز بوران بزلر ، بالذات کوردلر ، کورد کنجلی اولدی .
سکونمز مسکنت تاقی ایدلایکندندرکه باشمره اوروب آکمکیزی ائزدن
آلاق جرأت مستمره حالی آلدی .

خلاصه دیمک ایستردز : کورد ایشلریله بزلر اوغراشالم که یابانچیلر
بازمی قاریشدرماسون . مستقبل کوردستانک آبی برنخی اولان بو عملیه
، ذواللیلرک ثمرات سبیلینی ائلدن
قایانلری تشهر ایدلم . شمعیلک بوقدر .

کاوه یوم مخصوصی - ۳۱ تاباخ (آغستوس)

برستصد مردمه مله کندیسنی لایندیرمق اولدییی ایچون ملی آبان مخصوصیه
بر قیمت ویرمک لزومه قائلز . ۱۶ نخی زین نسخهنده بوکا تخصیص
ایتدیکمیز بر مقاله مزده یوم مخصوصلرک حیات مایه کی تأثیر لری تیت ایتکه
چالیشمشدق . مثلاً (کاوه) نك ضحا که قارش قیامی کورد تاریخده ،
قیدندن صرف نظر ایدیه میه جک ، بر عظمتی حائزدر . حقوق اساسیه ملترده
برحق احتلال - ظلمه قارش قیام حقی طیبی کوردیور ، نته کم حقوق
اساسیه دینلن شیک وجودندن خبردار اولایان کتله لر زمان زمان بو حق
استعمال ایتشلرور . (کاوه) ، جبارۀ عالمک سر آمدانندن اولان (ضحاک
ظالم) . قارش برملتی قیام ایتدیرمکه اسلرک افتخار ایدیه جی بر جلادت
مدیه آبدوسی رکز ایتشدر . (قیامز ، قوامزدر) طرازی اگ

وجودی - تام معاصیل - بیراندیران بر سی ، بوغازی بسله مک و عاله سی
اولدیرمه یوب کیندیرمکدن باشقا نه تمنع حاصل ایدیمیر : بویله ییقیجی
بر مشقت فدایی اولان زواللیرک جینه گیرن بش اون یاره به کوز دیکمک
نه خست طبع ، او آلن ترندن انتقامه قلیشمق نه خست روحدر ، یاری ..
بر عبطده که ، عموغانه جیلرک و قارخان جیلرک کاریده ، بر چوق آدمیری
اوصاییم ذلیله انتساب ایدیره جک قدر ، اویاندیردینی غبطه یی فعلیاته قلب
ایدن بر روح متعفن واردر ، اویله بر یرده حامللرک کارینه کوز دیکنلر یقضا
کورولمز .. آنجاق او مزاحم بدیه نک بیکده برینه اشتراک ایتمدن انتقامه
قالیشمق ده تعریف ایدیه ییلا جک کوچوک بکاردن اولاماز . حامللرک
بش اون یاره قازانجی فضلہ ، قاحش کورن نازنین بک واقدیرک سی اقل
بیله دینیه میه جک اکنجه قیلندن ایش مقابله فازاندقلمی ثروتلره یاشادقیری
شرائط حیاتییه ، برده اوزواللیرک مزاحم مظهریت حیاتی لرنی قارشیللا .
شدیرمالی ؛ بونلرک قازانجیرینه فضلہ و قاحش دییه بیلک ایچون نه قدر
آج کوز اولق لازم کلیر ! ..

بز محاله هیئتک هر شیئه برابر نقلیتمده بر اوجوزلق یا یمناسی اک
حار ننونلرله قارشیلارز ، مشکلات جیقارمق دکل ، معاوتی بیله وظیفه
هد ایدررز . بالخر بزه اصل تحف و تهلکلی کورونن جهت ، بر کوز اول
۴۶۰۰ یوز حالک کسینسه بیعت ایتمه سی تکلیف ایدن و غرت سنک مدیر
اموری پهلوان قدری نک کاتب مسئوللری !! بولندینی کورد عمله ایله دولایسیله
علاقه دار اولان بر ذالک اونلره متعلق بر مصلحت عمومیه یی تفوض ایتمسیدر .
آرتق بو عمله نک قازاندینی تقسیمه اوغرامادن کندی جینه کیرمه لی واوراده
قالایدر . محرو رفیع جواد بلک ، پهلوان قدری اقدی کیلر بر کوردک سعینه
قازانجیه ، الا عادی حقنه و وظیفه سنه قاریشه حق موقعده اولمادقلمی
آکلامالیدرلر . هر کورد ایشی آرتق قاربازلری ، شانتاز جیلری بسله مک
مجبوریتده اولمادیقه قرار ویرمه لی ، سعینک نمره سندن ، کندیسندن
باشقاسنک استفاده مستحق اولمادینی ایجه بیلمه لیدر . کورد ، آرتق
سوی ، طوپراخی ، آغاجی مباح تارلا حالتدن چیقایدلر .

سالان ۲۲۰ فرودنده
نیف سال ۱۳۰

مهمترین

درج اولوتیان مقاله
اعاده ایدلر

مهمترین

ژین

جیاتین

۲۲۰ فرودنده
آلی آلی ۱۳۰ فرودنده

مهمترین

ملکدزه موافق مقالات
معالمترینیه درج اولور

مهمترین

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیاتدن بحث ایدر تورکجه - کوردجه مجله

ملی - اجتماعی مباحث:

استانبولده کورد عمله سی

(بهالینفه قدری مجادله مینی) اجتماع ایتیم
حاجر وموئاخیر جمعی رئیس رفیع جواد
بک تشیات ابرقی تنقیمی ایتدیلمکی تمهد
ایتمش)
- بوی غبنه لر دن -

بوملت نه قدر بیکس که رفیع جواد و احمد قدوی گیلره بویون ویرمش
و بو آدم لر نه قدر آجیق کوز نه فوجه کورد ملتک بر عنصر لعلی اولان
بش ارن بیک کیشی به مسلط اولایا مملشر . بو مسئله نیک جهت اجتماعی سی
نامله ده گر ..

کچن نسخه مزده رفیع جواد بیک بر حال محفلده یایدینی خیر ناخواهانه
بروباغاندانی تحلیل ایتشیدک . کورد ملتک باشقا بر عملکند بر عمل قولونینسی
تشکیل ایدن بونا موسکار آدم لرله شیمدی به قدر کورد لر دن و کورد کنجلرندن
باشقا هر کس مشغول اولدی . او آدم لرک یاشایینی یلر و اولنرک قاقاری
نه قدر منفعت پروباغاندالرینه صحنه اولمشدر ! ..

صباحدن آقشامه قدر کیم بیلیر قاج بیک کیلو غرام بوی قاج کیلومترو
مسافه ده قاجر ایتیمه ماشقاندی نه شک نیک حاله غصه نمشدی ، دنله مزه ؛

مهم بر تشبث - اعلان

کوردستانده کی بوتون ارباب مصالحه سهولت و منفعت اولوق اوزره
(زین اداره خانه سی) مفید بر تشبث دوشوندی . مقصد صرف کورد
قارده شلمزه بر خدمت واستانبولده کی ایشلری تسیلدر .
تشبث شودر :

کوردستانده کی ذواتک استانبولده تجاری ، جزائی ، عسکری ، اداری
بالجه دھوالری و دواتر عسکریه و ملکیده کی علی العموم ایشلری تعقیب
وانتاج ایدیه جکدر . بوراده بر ایشی اولانلرک مسئلہ یی بر مکتوبه اطرافلیجه
وایش دواترده ایسه معامله تاریخ ونومرولریله بیلدیرمہ لری کافیدر .
اداره خانه بو ایشلری بر خدمت مفتخره اولورق تعقیب ایدہ جک و
آنجاق یاییلان مصارفدن باشقه برشی ایستہ میہ جکدر . مصارفه محسوب
اولوق اوزره ارباب مصالح مکتوبلریله برابر پشین اولورق تشبث ایدہ جک لری
بر مقدار مبلغ کوندرمہ ایدر لر . بالاخره مصارف بوصلہ سی تقدیم ایدیلر .
کوندرمہ لریله جک مکتوبلرک تعہدلی اولماسی داها آیدر . بو ایشلری
کوره جک اولانلر فعال و متشبث کنجلردر .

آدرس - یاب عالی - ابوالسعود جاده سنده نجم استقبال مطبعہ سنده
(زین) تعقیب امور اداره خانه سی

صاتیق خانہ

بشکطائندہ شلک دده محلہ سنده مکتب سوقاغندہ اخلامور جاده سی
یانندہ ، باغچہ سی ، سکزاوطہ یی ، قویونی ، مطبخی حاوی اوج یوز آرشون
عرصہ اوزریتہ منی (۹) نومرولی قوللائیشلی اختاب بر خانہ صاتیق قدر .
طالب اولانلرک نجم استقبال مطبعہ سنده (زین) اداره خانہ سنہ مراجعت لری .

داغیتلوغراف ماکنہ سی ایستورز

مستعمل بر داغیتلوغراف ماکنہ سی صاتون آماق ایستورز . بویله بر
ماکنہ سی اولانلرک ابوالسعود جاده سنده نجم استقبال مطبعہ سنده (زین)
اداره خانہ سنہ شفاہاً و یا تحریراً معلومات ویرمہ لری .

سالک ۲۲۰ فروشه
نیف سال ۱۳۰

مجموعه

درج اولونجهان مقاله
اعاده ابدلر

مجموعه

شین

چیاپین

سنه ۲۲۰ فروردین
آلی ایلی ۱۳۰ فروشه

مجموعه

مسلکزه موافق مقالات
مع المنویه درج اولونجه

مجموعه

دین، ادبیت، اجتماعیات و اقتصادیات بحث یسار تورکجه - کوردجه مجموعه در

(میلادی جفاتا میرونی)

پلوسده کورد حقوقی و کوردستانی مدافعه ایدن هیئت مرخصه
رقیبی شمر یف ماشا حضم تلوی

آدره‌س

باب عالی جواری ابوالسمود جاده‌سده نجم استقبال مطبوعه‌سنده (ژرن) اداره‌خانه‌سی
توزیع محلی باب عالی جاده‌سنده یکی شرق کتابخانه‌سی

امراض جلدیه وافر نیجه متخصص

دوقتور شکری محمد بک

هنرپرلمزردن دوقتور شکری محمد بک بازاردن ماعدا هر کون صباحدن
آقچامه قدر غلطه‌سرای مکتبی قارشوسنده خروستاکی و نام دیگرله سیدباشا
خاننده‌کی معاینه خانه‌سنده خستلری قبول واک مکمل اصولله تداوی ایدر..
تلفون بک وخطی: ۱۸۱۲

هیئت نهرریه‌مزدن حکارایی عبدالرحیم رحمی بکک بودفعه‌ده (کازیاولات)
و (مئی آلان) اسملرنده‌بری مجموعه اشعار و دیگرری بریبه‌س اولان ایکی کتابی
موقع انتشاره قونلدی. اشبو کتابلرک ادبیات حاضره ایله مقایسه‌سی کرک نترأ
و کرک اظماً کورد لساننک درجه مکملیتی یک نظرده اثبات ایدر. شومهم
اترلری کوردلره و بالخاصه کوردجه به علاقه‌پیدا ایتمک ایسته‌ینلره توصیه ایلرزه.
فروش مومی الهک اداره‌خانه‌مزرده بولنان اترلری.

- اسیر بر جوجفک باشه کلنلر تورنجه منظومه
- عقیداً کوردان (منظوم علم حال) کوردجه
- مئی آلان مشور کوردجه بیس
- ۱۰ کازیاولات منظوم مجموعه اشعار

سیل الرشاد جریده اسلامی‌سی قیمتدار مقاله‌لرله انتشار ایتدی. هر مسلمان
توصیه ایلرزه.

رفیق مساعیمز (کوردستان) مجموعه‌سنگ ۱۲ نجی نسخه‌سی ده انتشار
ایچمده. بر جوق کزیده مقاله‌لری حاوی اولان مذکور مجموعه‌یی قارئین
کرانه توصیه ایلرزه.

بعض ذواتك (زین) گهستك مدلولی بر طبقه مشکلاته دوشدیدی
آ کلاپورز . بر طاقلی بونسمیده کوردجه قدین معانسته کلن (ژن)
مهمونی کوریورلر . حالبوکه عنوانك آلتندهکی (جیات) گهسی
دوغریدن دوغرییه (زین) ك تام مقابلیدر . کوردجه (ژن) =
(Gin) (باشمق ، جیات دیمکدر . املاسنده (ژ) و (ن) آراسنده بر (ه)
یعنی محدود بر کسره واردر . فارسی (زن) مقالی اولان (ژن) (ی)
سز یازیلر ، کسر ایله اوقئور .

شکل حروف و ذوات و اوراق برالتباسه نه عجیب معناسزقلر تولید ایدیه یلیدیکی
ارائه ایدن بومثال حقیقه فیجیدر . نه یایلم، آری برلسان، سامی القبا کسوه سیله
انجاق بوقادار مفید اوله بیلیر . فاعتبروا . . . ژن -

(م وزین) ك طبیعی ختام بولدی

ملا احمد خانی حضرتلریك « کورد تعمیم معارف و نشریات جمعیتی ،
طرفیدن اوتهدنبری طبع ایندی رنکده بولنان (م وزین) نامنده کی کتابی شیمدی به
قدراعلان ایندی کمز وجهله ساحه انتشاره چیقدی . (م وزین) جمعیتك نشر
ایده جکی کایاتك برنجی کتابیدر . استانبولده کاغد فیثاتك و ترتیب مصارفك بك
یوکسلد اولمائه رغما (م وزین) موجود کاغذلرك ائک آیسنه و بك نفیس
صورتده طبع ایندی رلشدر . جمعیت هیچ بر منفعت مادیه گوزه تمیرلا
یالکز کورد ادبیات و عرفانه خدمت ایتك ایسته دیکندن بوقدر مصارف
عظیمه ایله میدانه کلن بوکتابه اداره خانه دن آلتق شرطیله ۵۰ و طشرمه
تمهدلی اوله رق پوسته ایله گوندلرك اوزره ۶۰ غروش فیثات قبولشدر .
کتابك عدد طبیعیك آ اولدیفندن ائک اول کوردستانده کی قارئلر آرزولری
اسعان ایتکی ایستورز . آرزو ایدنلرك اداره خانه به مراجعت ایتلری
و طشرمه کیلرکده کتاب بدلای پوسته ایله نقداً گوندرمه لری لازمدر .

طبعاً م وزین تمام بو

م وزین ملا احمد خانی دصودتکی نفیس دا هاتیه طبع کرن هرکس
آرزویا خونندن و کرنیای بکت ژایرو باشی داداره خانامده (۵۰)
ژیو خارخ ژاستانبول دکل مصارفا پوستی (۶۰) فروشه

سید قربانی

اف روز اُم عید اُقرانیان. روز مبارکده هر کس دِخازیکه تاف مال
 و زار خودا شاد به. هر کسان لی روی و صاده درد و ختجی خویردیکه
 جه فائده که زی بوی کوردا و و نابه. چند روجی و چند عیدی به کو کوردان
 زی و لاط خود دور که تین. لی سر ریاده، چول و چولستاناده، لی مملکت
 غریباده، تی، برجی، تعزلی، خواس، مان، مال، زارد، باف و برا
 خو وندا کرین. خلک عید و عرفانا دیکه ام شین و شوانیدان... فادردانا
 تی برامه. دل و هوندری مه تی زی خون دیبه... برا خدای تما هو کردان
 مسعود و مرفه بکه. (هیتا ژینی) عید و عرفانا کردان تبریک دیکه زی
 و انرا صافی و سلامتی دِخازه.

ژبو ژینی: دشند و فریدا [۱]

فرقت

هاتی وی کونه من: هجرانه زو کاری خوه که
 عاشقان سر بر کرینه رو هنیان بناری خوه که
 رو هنیان با کر بریزه دانه سوزیت عالمی.
 در عقب جاوان جهابدایی: مژان کتته غمی
 گنیا دردمان کو دربو: جوو، جووار کتته رو
 رنگ سپایی ملون گاه سپی گاه زر دبو
 من نه ما طاقت حردم روح مدهوش بی خبر
 صاعقا هجری کو ویکیت من نه ما ژوژی اثر.
 شینیا روی له کرتی تار ییا دشکلی مه دا
 وان دناو یینا خوه چیکر قط روحی امرک نه دا
 ۲۰ - نیرمه - ۳۳۰ زمالا هکریان

ع . ر . جی

[۱] شند و فرک کوردجه مقابلی (ریا حسین) در -- ژینی --

نجم استقبال مطبعه سی / صاحب امتیاز و مدیر مسئول: محمود

ترکجه مقبر : اُن ايله طبرناق آره سنه کيرلر .

فرانسزجه : آچاج ايله قابوق آره سنه بارمق صوفه ملیدر .

entre l'arbre et l'écorce, il ne faut pas mettre le doigt.

(خضر و هرشف لی فوو)

خضر هر آقشام بوراده دُر .

بوضرب مثل ؛ صیق صیق مسافرلکه کیدوب قوناق صاحبیرنی تعجیر

ایدنلر حقنده ایراد اولنور .

(نفشت نابی بی تشت)

نسخه ، بدلسیز اولماز .

بوضرب مثل جهله نامی صویق ایچون نسخه و طلسمجیلر طرفندن

اویدیرلمشدر .

(دنک ؛ لحدیاران خوشی)

سس ؛ صاحبیرنه خوش کلیر .

(کیه حوشی نعله)

حولیده بیتن اوتلر آحیدر .

خانه سندن ممنون اولیانلر حقنده ذکر ایدیلور .

(دوره ، نوره) = اوزاقدیر ، نوردر .

اوزاقدیر اولان نور قدر سویمیلیر .

(کیف لی عربا نابی)

سویمک عربلره کلز .

برآدم یابدینی ایشدن طولای ممنون اولوب صوکره مرهاتکی برسیدن

طولای سقوط خیاله اوغرارسه سوینیر .

مابیدی وار سیوه رکلی

حلمی

ارسلان سودی کتیرمه ده بن ایم؛ کتیردم دبه قارشونده افتخار ابدنه یکت،
کتیردیکندن بر نشانه کوسترسون! یانکدن آیرمادیگ سوکیلی داماد لریک
قوللری آجدرده باق! المده طوتدیغ شو اسرار اکیز دامغانک یانیق
ایز لری کوره جکسک!

شاه ایشی آکلامش؛ یابدقلرینه پشیمان اولمشدی. دامادلر بر رواتانفاج
کوله کی بونی بوکوک یرم باقارق دوشونبوروردی. کنج شهزاده او طه دن
چیقارکن شاه سسله ندی:

کل اولادم کل، بوتاج ونختک لایق سنسک؛ ثولک مک زیوری سن،
وزیری ده بن اولام.

کوچوک داماد بویوک وزینتی بر آلا بله تخته چیقارلدی. کوچوک قیز
سرایک سلطان اولدی. کنج شاه وکنج سلطان لاهوتی بر عمرک اثیری
لظه لری یاشایارق مرادلرینه ایردیلر.

ختم ک. ف.

کوردن زده ضرور امثال

— اولکی نسخه لدن مابعد —

زن هه نه ژنک هه نه

قادرین وار قادینغیق وار

حکاری شیوه سنده ده بوکا کوره:

هینک ژنین، هینک ژانین، هینک ملهماد لاین، هینک ختیمی کورد رانین

بوراده قادینلری درت ضنه تقسیم ایدیور:

بر قسمی حقیله قادیندر. بر قسمی رفیقی ایچون دائما معجز بر خستهک،

بر قسمی ده مرهم دلدر، دیگر بر قسمی ده هیچ برشی بیلمز زیاندن بشقه
بر شینه یاراماز.

(دی و دوتی پف حینی کیم عاقلان اینانکر)

آنا وکلین غوغا ایشملر عقلی قصان اولاتلر بونی جدی تلقی ایشملردیه

سندن . . . ایدمه دكاری ایستلر . ایرین طولو صبری کندیلری .
ارسلان سودی برینه - ویررسک ؛ فقط صاغ قولاری شوتغا ایله
داغلامقیزین دبلکلیخی برینه کتیرمسک . وار ، کیت ، آرسلانم ،
بولک اوغورلو ، ایشک دوغرو دوشسون . . .

کنج شهزاده یولی بکهیلرله ایرین طولومنی ویرمش ، داغلاتق
اوزره کوله کوله اوزاندقلمی قولاری دامغلامش ، اوده سوکیلسنه
قاوشمشدی . دامادلرک شاهه آرسلان سودی بولوب کتیردکاری خبری
اورتایه یاییلدی . شاهک اوقادار سودیکی ، یانندن آیرامدی دامادلر ،
بویوک بر مظفریت نشه سیله ، کویا بالذات الده آیتدکاری سودی تقدیم
ایتدیله . دوقتورلر کتیریلن سودک آرسلان سودی اولمادیغی ایلری
سوردیلر ؛ شاهه بوندن ایجیررسهک ، شاقه سز ، آغولانه جقدر . دیدیلر .
کوچک قیز بونی خبر آلدی ؛ قوجه سنک کتیردیکی آرسلان سودی باباسنه
کوتوردی . دوقتورلر ایشته ارسلان سودی ؛ دیه شاهه ایجردیلر . شاه ،
ایلمک یودمده یاتاقدن ایرکیلوب ایاغه قالدی ؛ خسته لغندن هیچ بر اثر
قلمادی ؛ کنج ، دینچ برحاله سرای ایچنده کزینمکه باشلادی . ثورک ،
یجریکسز دامادلر غرورلاندیلر ؛ بوسودی ده بزرکتیردیک دیه ادما ایتدیله .
کوجوک قیزبوکا دایانامادی ؛ خایرباباجم ، دیدی ، بوسودی سنک بکنمه دیکک ،
یوز ویرمه دیکک دامادک کتیردی ؛ دوقتورلرک بکنمه دکلری ، ایرین
دیدکاری سودی بنه او ، سندن هیچ یوز بولمابان ، دامادک بونلره ویرمش
ایناغزسهک چاغیرده صور .

کوجوک شهزاده ایجری کیرنجبه دامادلرک تی بکزی آتدی ؛ شاهک
سورغوسنه میدان ویرمدهن ایچینک یانیق المری آجی بردیله دوکدی .
شوکلیم ، دیدی ، ظفر قازاندیقک کون یارالی قولی بیاض چوره سیله
ساران ، درت آتی ، قهرمان کیمدی ؛ اوقهرمانک ، کوز اوکندن
صوینوب بیلرسز اولمادی . سنکده باقه قالدیقک او کوزل دلقانی آردیکز
صره قوشوب گامسه ایدی ؛ مزارقیلرک کزایلمک بوزغونلنی بو بارلاق
سرایکزک یوکسک سورلری اوکندمه صوک قانری آیتمه قله تیزلهیه چکاردی .

وېرېځې بوبوك پرېرواسته نښه اختياره ياناشدى؛ درېځې دوكدى و آكلاندې.
 ارسلان سودى ايسټيورم بابا ديدى. كنج شهزاده لك ياقېچى كوزللكنه ،
 سويى كنجلكنه ، دوشونجه سز آتالغنه ، طوسونالغنه باقه قالاڼ اختيار
 ياوړوم، ديدى ، بوبولده نېجه جانلر ياندې؛ نېجه قهرمانلر قىلدى ؛ سكا
 آحيورم . كنجىځې اېنى قورو ؛ سويله دكارمېده فولاق وير ، ديكه ؛
 ارسلان شو قارشىځې دره اېچنده اويوقليور ؛ صاغ اياغنده چيقان بوبوك
 بر جيانى ايكه يه ايكه يه يالاپور ؛ اوقته چيانه نشان آلېر، وورورسك ؛
 ياراسى ده شيليركن اور تاللى صارسان قورقونج باغير تيلرينه فولاق آصمازست ؛
 سنى چاغرسه آلدېرماز ، بكرسك ؛ ايرينلرى برمدت آفدقن صوكره
 استراخته چكليم ؛ بنى ووران كسه كلسون دېلكنى وېرېم دېر .
 او وقت قوشار ، يانه كيدرسك .

كنج شهزاده اختيارك ديدكلرىځې طبقى طبقيسنه بېدى . واروب
 ارسلاندىن دېلككنى ايسټه دى . آهزندن بياض كوپوكلر آقان ارسلان ،
 اىنى اوقلاڼ بختيار دليقانى ؛ دېلكځې وېرمك بورجدېر؛ ديدى. شو كوردېلك
 قارشوك يارده بر جفت ياوړوم واردر ؛ برابرېكه آل ، سسلرى قولاغمه
 اېرمه يه جك اوزاق بر طاغ آردينه كوتور ، كس ؛ دريلرىځې صوى ،
 ايكى طولوم باب ، كتير . طولومك برېنه آقېتدينك شوقانى ايرينلرى
 دولدور. اوتې كېسټه دهانسان الى طوقونماڼ ، لرمندن سودى صاغ. كوزومك
 ايلېشه مه يه جكى برلردن ، اوزاقلاش ، كېت ، ...

كنج شهزاده ارسلانك ديدىكځې ده عييله بېدى ؛ يوله دوشدى ؛
 او كوت وېرېن ياشلى ، باشلى صفاللىځې كوردېځې ېرده راستلادى . اختيار
 شهزاده لك بو اوومولاز ايشلرى باشه چيقارايېلمه سندن ممنون قالدى . او غلم ،
 ديدى ، بو قهرمانلغىځې ، آخېچى شو كوردېلك دامغايى سكا هديه ايتكه
 مكافات ايده بېله جكم ؛ آلده جينه آت ؛ كچديك داغلر آرندنده سندن
 ارسلان سودى بكه ييلر وار ؛ اونلر اوزون برصو آقېتيسى كنارنده قارنجه
 آولامقله اوغراشيورلر . اوكلرندىن كېچركن ، قورقاق واميده سز برپوركله

آشنای جیغوب کلدی. کوزل ، سوئی آت شهزاده سیت اوکنده دیکلیدی.
کنج شهزاده ، آنک کتیردیک کسکین قلیجی قوشاندی ؛ کوزلرینی اوپه رک ،
یله سنی اوقشایه برق اوسته آنلادی ؛ دوشه و جه دوشمان صفلینه طالیدیدی ؛
هر تلولملو ووروشنده بیکرجه سنی طوبراغه سریوردی . دوشمان ،
اومولماز بر بوزغونلغه اوهرادی . شاهک عسکرلری اوکنده دیکیش
طوتودوراماز اولدی . قولندن یارالانان شاه بوکنج قهرمانه ساعتلرجه
بایلوب قالدی ؛ کیم اولدیفنی طانیامادی کوچوک داماد قولندن آل قان
صیران پدیرینک یاراسنی بیاض جورمه سیله ساردی ؛ کوزاوکندن سیویشوب
غائب اولدی . شاه جنکی قازانمش ، سراینه دونیوردی ؛ قولنده کی صارغینی
جوزدوره کی زمان یاراسنی صافلامش کوردی ؛ شاشه قالدی ؛ عقلندن
کوردکلرینی بر درلو حیقاراماز اولدی .

آرادن بر مدت کچمشدی . شاه درمانسز بر خستلغه طوتولدی .
هکیملر ، بوکیفسزک آنحق آرسلان سودیله کیچره دیدیلر . سرای
دامادلری آنلاندیلر ؛ آرسلان سودی آرامایه قویولدیلر ؛ اوزاق وکسه سز
برکویه وادیلر ؛ بر قایناق باشنده اوطوردیلر . دوری بر آتلی ، افقدن
قویمش سیاه برفرطنه بولوطی کی ، جالا قامچی کلپوردی . بکله ینلره
یاقلاشنجه سوردی . شاه بابامز خسته در ؛ آرسلان سودی بولمایه چیققدی ؛
دیدیلر . کنج آتلی کولومسه دی ؛ سز بوراده ر آزدھا اکلنه لی ؛ بن
سزه آرادیفکسز سودی بولور کتیریم دیدی ؛ دیک وصرپ بر تپه نک
یالچین انکلرینه قادار ، طولو دیزکین بر قوشوده ، واردی . باجقلرینی
تک برقایا اوستندن ده رین بر اوچورومه صالایان آقی صقاللی . بر اختیار
سهلندی :

دلیقانی اوغراغک نومه سی ؟ بورالری قوش اوجاز ، کروان قونماز
یرلردر ؛ یواک صاپه دوشدیه چکیل ، کبرو دون ، کیت ؛ اوچورملرده
بوغولماق استیورسه ک وار ، اوکندن کیچ ، دیدی . کوچوک شهزاده آنک

یازدینی تاریخ حساست بوکا شاهددر . بز جهل و ظلمت کثیف قراکلی
بلوطلریله اورتولن کوردستانی علمک ، هرقاتک اخلاقک داتما بارلای
نورلریله آیدینلاق ایسترن . سی بزدن، موفقیت ایهندرن .

آلتون کا کلی اوغلان

— یکریمی اوچنی نسخه دن مابعد و ختام —

آرادن بش اون کون کجیدی . شاه آلتون بر کوپرو یایدیدی . اوچ
دانه الماس طوب یووارلاغی قزلرینک الیرینه ویردی . دلال چاغیرندی :
شاهک قوردوردینی آلتون کویری آلتدن - آیرد ایدلمکسزین - هرکس
کیچه جکیدی . قزلر کوپرو کنارنده طوراجق ، کیچنردن بکندهکیرینه
الماس یووارلاقلی آتاجقردی . بویوک قزلر طوبارلاقلی برر شهزاده یه
ووردیلر . کوچوک قیزطون کسه یه آتمادی . کوپرینک آلتدن کیچه جک
قالامشیدی . دلالر دوت بوجانی آرامایه قونولدی . برترلا قولوبه سنده
جومه لاش ، بالکیز باشنه دوشون بر جوجوق کوردیلر ؛ هان قولندن
طوتوب کتیردی . کوچوک قیز طوبارلاغی بوتارلاجی یاماغنه فیرلندی .
شاه بوندن خویبلاندی ؛ بوجوبان قیلقل هر ییمی بکنه جکدک ؟ ! دیه قیزینه
طاوادی . سراینه یاقیشدیرامادینی بیچمسز دامادینی ایجیری آلمادی ؛ قیزیله
برلکده قراکلی برایزه یه آتیدیدی . کوچوک قیز بو انسان کومست
کیرنجه سوسلو و بالدیزی اوطه لر ، الماس لامبهر ، اییک خالیر ، کوردی .
ایکی شهزاده سونمز ، ابدی سوکیلرله قوجاقلاشیور ، سویشیور ، انیری
بر حیات پاشایورلردی . کندیلری ، بر کره جک اولسون ، نه سوران ،
تهده سوردوران واردی .

شاه سفور دوشمانلریته جنک آچمشیدی . اوقل سواریلر غوغا میداتنه
قوه یورلردی . کوچوک داماد قیلری بر برینه طوقوشدوردی ؛ اسکی

درد حرب سهندر صكره می وی بنه ایتسانلادی بوکون قارشیکزه
چیقان کنجیلر ، بو یوک عمر ویتلره قاتلانان می وینک اسکی هنرم و جساتیله
جهزدرلر .

کنجیلر و قاتل ایرکیچ بو شکل آله جفتی دها یدی سنه اولکی تشبیرله
آکلامش اولدقلرینی اثبات ایتدیلر .

وقایع بوکون بزی تصدیق ایدیور ، کنجیلر یارینی کشف ایتمه لر
بیله فعالیت واطلرینی عصرک ايجاباتندن استدلال واستنباط ایدرهک یارینه
حاضر لایغه مجبوردرلر .

بر یوکسهن وایلریله بن ، یکیلشن وقوتلشن ملتلك تاریمنده کنجیلرک
اجرا ایتدکری تأثیرانی بیلدیکمزددرکه قاج سهندر چیربندق ،
دوردق .

بزکوردلرک وکوردستلک ترقی و تعالیسنی آنحق کنجیلرله بو یوکلرمزک
عصرک قبول و اشاعت ایتدیکی هدفله ، علمک قبول ایتدیکی اساسات
داخلنده مشترکاً یوروکمله ممکن الحصول اوله جفته قانع بولونق و بونک
تأینی ایچون جالیشمقه مباحی بز .

هر صنف خلقمیز ؛ تکامل و تجدد قانونلرینک لایتغیر احکامنه ایمان
ایدیورلرسه کنجیلکک قابل احوال اوله میه جفتی ، یارینک اونلرک اولدیفی ،
یارینی ارزو ایتدیکمیز طرز تعالیده آنحق اونلرک تمثیل ایدجکلرینه قانع
اولمی ، اونلری عصره لایق بر صورتده یتشدیرمک ایچون بوتون وساطتی
و وارلیقه جالیشمالیدر .

بو وادیده جوق سوز سوبلکی زائد کورورم . مقصدم صرف بر
حسب حالدر . ملتیزدن ایسته دیکمیز بک قطعی و آشکاردر بز کورد هیأت
ملیه سنده کی بزه عائد وظائفی کوجمیزک یتدیکی درجه ده ایفایه جالیشوروز . بو
وظیفه لری ایفا ایدرکن بو یوکلریمیز ، عالمدریمیز ، زنکیلریمیز ، بالعموم
کوردلر مالک بولندقلری مادی و معنوی وساطت ایله معینمز اولمیلرلر .
کنجیلک بو وظیفه لرک ایفا سندن قاجایه جقدرم اجددمیزک عصرلردن بزی

هی وی اوچ سنه ، هر سگار کنجلرک قوی ایمانلری فقط ضعیف
 اوموزلری اوزرنده یاشادی . هی وی بایراغی طاشیالار ایمان ایتشلردی که
 اونی یره قویق ، اونی صارمق وکوشیه دایامق ملت ایچون بر حیات
 وحیثیت مسئلهسی ایدی . وطنک مشعل امید یی شه او محفله یاتوردی .
 اونلر امیدلرندن و ایمانلرندن آلدقلری قوتله ؛ اطرافلری احاطه ایدن
 محرومیت و یوققلر ایچنده بر اثر ، بر واراق کوسترمک ایچون جیرینوب
 دوردیلر . بر (روژ کرد) نثر ایتدیلر . بر ضربه استبداد ایله قانادی . بر
 کنج آیلرجه محبسارده سوروندی . دیگر بریسی ، (هتاو کرد) ی جیقاردیلر .
 کنجلری بو دعوای ملی اوزرنده اطماعه یلتهن ، بوتهلکلی یوللردن
 دوندریمک ایچون صرف مساعی ایدن ، بن بواشلره قاریشامام دیه
 اعظمده اولدی . رسمی ، غیر رسمی نه تهدیدلر ، نه انکللر بو وطن
 مجاهدلری بر لحظه یوللرندن چورمه دی .

اورتاده بالکزر کنجلرک ییلماز ، ییقلماز ایمان ملیسی واردی .
 کنجلر او مؤسسه یی اوچ سنه متدایاً یاشاندیلر . اگر اونلر تهلکه
 قارشیسنده هر قدسیتی هراملی اونوتق ضعفه دوشسه ییدیلر بو آنی ادراک
 ایدمه جکدک . اگر بوتثبت ؛ لایق اولدینی یاردیم و مظاهرتی کورسیدی ؛
 بوکونکی هیئت ملیمنر دها رونقلی و دها قوتلی اوله جقدی . حرب اوجهنی
 حیات ؛ هی ونک بک آز اولان مسندلری ده آلوب کونوردی .

کنجلر یورمه کیری صیلا یاراق ، باشلری اوکلرنده فقط قبلرندن بر
 آتش امید ، روحلرنده قیرماز بر جسارتله آریلدیلر . اولردن قاچ دانه سی
 مختلف جبهلرک سیاه طوبراقلرنده رحمت رحمانه قاووشدی . کوردلر ایچون
 بک بیوک خطا و مسئولیت ، احوال و تسیلرله دولو اوزون بر ماضی مساعی یی
 تخطاردن مقصدمز بوندن بویله تعقیبه عنیم ایتدیکمز طریق تعالی ده اسباب
 موفقیتی احضار ، قاجیلمه سی لازم خطایای ماضیه یی تکرار ایتمه مک
 ایچوندن . ماضیلرندن درس آلان و اودرسک احکامنه تبعیت ایدن ملتلر
 استقبالرندن امین اوله ییلرلر .

بر تاریخ - بر تسعید

توزك ۲۷ نجی جمه كونی (هیوی طلبه جمعی) نك سكرنجی سنه دوریه
تأسسی اولوق مناسبتیه مراسم مخصوصه اجرا ایدلدی. كوره كنجلرندن و مختلف كورد
مؤسسائی مثلاریدن مركب را اكثريتك بولونديني مراسم مذكوره ده كورد طلبه سی
نامنه دياريكري تويق حیدر كك ايراد اينديكي نطقك بهی اقسامی بروجه زير درج
ایدیورز :

محترم حضار،

بوكون هیوینك سكرنجی سنه دوریه سی تسعید ایله مباهی ز. بومناسبتله
مرفلی برماضی مساعینك تاریخی ؛ هیوینك استقباله کی امید وتمیلیرنی
مرض ایدم حکم .

بوتاریخ ؛ نجه ملی مزده ؛ واقعی بوكونکی شككه صوقان حادثانده ،
خلاصه كنجلك وحدتنده دهرین و بارز وارلقلر یاراتان هیوی تاریخیدر .
هیوی تاریخی دیمك كوردلك تاریخی ایچنده كنجلك تاریخی دیمكدر .
سكز سنه اول اوچ ، دوت كنچ ، باشلرنده محترم بر ذات اولدینی
حاله ، حلقه ی زراعت مكته نك بر كوشه سنده هیوینك تملی فوریه ورلردی .
اونلر دنیا حادثاتنك حیرانی ، اطرافده کی متلارك طریق تمدن و
وتعالیده ناصل یورودكیری كورمش كورد ملتق قورتارمق و باشتمق ایچون
كورد كنجلكنی اعلادن باشقه چاره فلاح بولندیفنه ایمان ایتشلردی .
اونلر ؛ كوردلری عصرلردنبری یووارلانداقلری ظلمتدن ؛ عصرك
حیات وسعادت وعد ایدن مرتبه مدنیته اصعاد ایتك ایستورلردی .

بونك ایچون دوشوندیلمر . برمحفل علمی یایلم دیدیلر . بو محفله كوردلكك
آتبی ایچون بزم سونمز امیدلریز یاشاسین ؛ او محفله كوردلكك ثوابین
حقیری ، دیکله نه یین الهلری والمیری تلفظ ایدیلن ، اوراده كوردلكك یارینکی
صاحبلری اولان كنجلر طانیشسون ، برلھسون وقوتلنسون . . .
او محفلدن عكس انداز اوله جق مسلر كوردستانك و كوردلكك
یارینکی سلامت وسعادت مزده چیلری اولسون . . . ایشته او محفله هیوی دیدیلر .

آبي ، کوتو ، هرته صورتله اولورسه اولسون برتشيکلاته ، رسمي برباشه مربوطلر . بؤکا خراجدن برشخص ويا قوتک آل اوزاتماسي حدناشاسلق ، جراثکارتلق تعبيريله ده ايضاح ايديه ميه جک قادر چيرکين و قاب قارا بر حرکندر . بو زواللي عمله ، بو آنه قدر مکتسات و مساعي شخصيه لرندن برده منفعت عامه تحصيل ايتسين ملاحظه صافانه سيله سياسياته آل اوزاتديلر . کندنده سياسياته قاريشمق صلاحيتي ، وساحه سياسياده سوزي دیکله تمک قدرتي گوردهن هرکس بو کورد عمله سني ده کندی مجرای سياسته صوفق ايسته دي . بونده موفق اولديلر مي ، اولماديلر مي ؟ ايضاحه لزوم يوقدر . يالکز شو محقق درکه بر قاچ سيله نه زيلن بوزمره سي ، بعض ذوات مخصوصه طرفندن آلآن بازيمجه هوسات ايدنک ايسته نييلور .

بکين آغستوسک نصف اخيرنده علمدار سر محرري رفيع جواد بک ، عمله لونه جي سي کاتب مشولي اولان مذکور غزته مدير اموري احمد قدرتي افندي ده معتبده اولدني حالده ، سرکه چيده کي اسکه لر دن برينه او غرا ياراق ، عمله يه ايستدکاري بريني لونه جرفيسي يايق ويا يايدير مق اوزره کنديسنه بيعت ايتملرني تکليف ايدر وداها بر طاق بيانانده بولونور . کنه و تفصيلات مسئله يي سويله مک مراد منر دکندر . آنجق ايشک معناسي و غايه سني زم قادر بر جوقلرينک ده تيقن ايتدکاري نه اميز . يالکز بونک علماً و حقوقاً کتابده بري واري ، ويا عوامجه قاريشيلمق حدينه داخل مي در ؟

قوة تثيريه ، عدليه ، اجراييه دن صوگرا مطبوعاته (دردنجي قوت) دنيله يکني بيليردک ؛ فقط بالفعل وبالذات مطبوعاتي يارک - ولوفضولي وحسي اولسون - بويله ميانه جيک و فصالحق ايتدکاري ، ايديه بيله جکلرني اوکره نمه مشدک . بو حرکت و يرمک ايستديکمز حقوق و علمي بيچمي بو سوزلر مزله يز و يرمه مکسه لطفاً بيلنلر وبالخاصه رفيع جواد بک افندي و يرسونلر . . .

بز بوندن فضله سنه صلاحيتدار وقادر دکلز . . . يالکز ، حال دنيلن بو عمله نک رفيع جواد بک کيلر ده مقال صاللا ياجق قادار سجيحه سز اولمادقاري نه قانع . ايسته ، اک بسيط مثالي . . .

صاحبزاده، کیمسه سز، یوردسز قزان دصوکره بر لقمه اکنت بولادن نولن
اه لادلی، اولنر که ایشنه یز مبادکار بر اقدقنری ددرلر توکنم یورو توکنمیه جلدیر.

کمال فوزی

- دورد وظیفه - تجاوز حد -

دجوق اوزون بر تحصیل ایستر، نه دهرین بر تأمل ... بر آرز تحصیل
اولانر اونی داها اعدادی صیرالرنده (معلومات قانونیه) درس لرینک
اینتک محیفه نرنده اوکره متش اولورلر، افراد آراسنده کی مناسباتی هانکی
قوتلر، افراد ایله دولت آراسنده کی مناسباتی هانکی وسائط تنظیم و محافظه
ایدر؟ حقوقاً و شکلی قانونیه، جابوق اوکره نیله جک شیلردندر. مکتب
گورمه مش اولانلر سه، اوزون دوشونمکه محتاج اولادن بونی ییلرلر؛ اولنرک
منطقی شو صورته سمی و بسیطدر: آلوب ویرد جکمز اولمایان شینه
قریشمق ایدمیز. دیرلر.

صرف علمی و حقوقی - قطعاً سیاسی دکل - نقطه نظر دن برایکی سوزله
مسئله، بروضیعت و بحیم ویرمک ایستورز.

استانبولده سته لردنبری تشکیک ایتمش و اییوم موجود بر کورد قولونسی
وار. بو قولونسی باشقه لرینک (حمال) نامی ویردکاری پک بویوک مقدارده
کورد عمه تشکیک ایدر. بو آد مجفوزر، کوردستانک مختلف یرلرندن،
هم کندی، هم عائله لرینک رزق لرینی قازانمق کلش، بوراده اُک ناموسکارانه
بر صورتده، بحقی آلتلرینک ترلریله صباحدن آقشامه قدر یورولان،
دیدینه، یییرانان زاوالیلردر. هر عملکتنده امثالی اولدینی کبی بونلرکده
حکومتجه مصدق بر (لونجه) هیئتلری واردر. کندیلرینه مانع خصوصاتی،
میانلرنده - مشقه مخصوصه لری دولاییشیله - تحدت ایدن اختلافات
وساژه بی بو (لونجه) هیئتی حل و فصل ایدر؛ حکومتده شهراماتی
واسطه سیله و هیئتی و عمله تک حرکاتی قوتتبول ایدر. مدیعتکده عمله اموری

صباحین انسان جسدنری آرامیه فونان کفدنسر ثولو کومهیه قوشان
بلدیه مأمورلری او عریان کولکلر آتته سینمش بریغین قدید انسان کومهلری
کورور ، کری دوزلردی . برکون اول کوردکارنی ایرنسی کون کومهیه
کلرلردی . هپات ! جوق دفعه لر جسدینه بولوق ممکن اولمازدی . بالکز
اورالرده بیریکنلرک ، طاشلر ، طوبراقلر ایچنده بریشن جیرینانلرک
هرکون بریارچه ده آزالدقلرنی کورورلردی . بو حال شهه یی جب ایندی .
هرکون الی بوش کان مأمورلر ، بواولوم و سفالت زیارتچیلری ارتق ثوته بری یی
صیق صیق ارامایه ، یوقلامایه قونولدیلر .

مهتابه کوسکون دهرین برغرست اقسامی ، صولوق و بورغون کولکلرله
شهری ثورتیوردی . مأمورلر وظیفه نجسی ایغایه شتاب ایتمشلردی .
قارا کلق ، دولامباچ ، جتورلقدن برطاقسلر ایستیدیلور ، ایجه ، ضعیف
بردوما آغیر آغیر یوکسه لدرک یایلدیلور . غالباً مأمورلر ، اوراده برشیلر
حس ایتمشلردی : آتش باشه قوشش بریغین انسان کوردیلر . بونلر ،
آجنگلر قورقونج صولتیه یالرندن ایریلوب ابدینه کوجهن یابر همشیره نلر
ویا برقارده شک جسدندن قویاریلان آتله نملرله نمین حیات ایدن بر قفله موت
و سفالت ایدی .

ایرنسی کون زوالیلر صیق برقوردون آتته اندیلر . ارادن ایکی کون
کجه دن بربرینک ثولومنی بکلین ، بربرینک ثولوسیله بر آزدها یاشایان بدبختلر
هپ برلکده ثولمشلردی .

۳۳۳ سنه سنده اورفته نک ینه بویه صیجاق کونلردن برنده ایدی .
کوزلردن صاقی و کیزلی طوتولان برقاچ جوروک تابوت ، بر آزدها اوتنده
بطی برمش و حرکته بوله دوشن برارابه قبرستانه دوهرو یوللانیلورلردی .
سوردم . ینه اونلر ! دیدیلر .

اوت اونلر ، جانی بتلیسدن ، موشدن ، واندن ، اضر و مدن قالدهرق
دیار دیار کوجهن سورونلر یوقی ؟ ایشته اونلر . اورفه طوبراقلرنده
ابدیتک سکون و تسلیتی آرایان کسه سزلر ؟ آه اوت اونلر ! بر اقلیم بریشانک

قورورنى بياض كهيلانلار كى دىن كىشنى يىشلىرىلە چىنلايان كوردىك نىجىب
عائىلەلەردى ! بونلر ، قهرمان قوجەلرنى شەيدىك يوللارنى كوندەرنەن وىوكرە
برلقمە اككەت ايجون محروم انسانىت وىتتال مذلت بر طاقم مەرض وەلت
دشمنى دىنداشلارك سىنە سەوتنە زورلە چكىلن قاردشسز ، بابامز ، قوجەسز ،
كسەسز كىلنلردى !

بونلر ، اولادلارنى خلافت ئوغرىندە اوقشايرق ئولومە سوق ايدەن
كوزى ياشلى ، باغرى طاشلى آتالر ، اولاد آجىسىلە كوزلرلىك فرى
سون ، صاحى ، ساقالى آغارمىش بابالردى .

بونلر ، بابالارنى ، قاردەشلىرىنى حدوددە دشمنلەر ، آتالارنى قارلى
يوللاردا قارا طور اقلەر ترك ايدەن جىلاق وكسەسز ياورولردى . پولس
بوكتلەپى طاغىمق ايجون متصل قامچىلايور ؛ زاندارملر ، سونكولرلە
تەدەيد ايدىيورلردى . نەممكىن ؟ بر آن ايجون داغىلان ، يايىلان اويىنىن يە
برىكيور ، طوپلانىيور ، ايتىشيور ، قاقشيور ، صىقىشيورلردى . بويوك بر
مشكلاتلە جان قورتارانلر اللىرىندە برر طور اراق قابىلە ، بوكتلەك اراسىندەن
صويوشيور ، قىستى قابان قورتولمايە چالايوردى .

بونلر ، كىلىن قويونلارك بىچاق آلتىندىن سىزان صىچاق قانلىرى سائىن آلىق
ايجون دىدوشيورلردى . ايواە بوش دونىلارك حالە ! براوقە قان يىكرىمىش
غروش كوموش آتچە ايلە ساتىليوردى . باباراسى اولمىتانلر نە باباچقلىردى ؟
ئولوم تەلەكسى اوكدە برچارە بولدىرييورلردى : سوقاقلەر آتيلان كىك
بارچەلرندەن برار كورولمىزدى . كوشە باشلىرىندە يىغىن يىغىن جومەلەن
ياوروچقلىر آلە كچىرە يىلەكلىرى كىك بارچەلرنى چاقىل طاشلىرى آلتىدە ازوب
ئوكوتكدەن سوكرە ييورلردى .

اورفەنك بويە صىچاق كونلرندەن برندە ايدى . شەرك تىپا ، اوزاق
برلرندە ، قورو ، جىلاق آغاچلارك مەربان كولەكلىرى التىدە آچىلقندەن جان چكىشەن ،
ئولەن يوقسوللر ، طوللر ، كسەسزلىر واردى . هىچ برغرىب يولچىنك يىلە
اوغرامادىنى بويرلردە ، هىچ بر كسەنك بىلكە كورمىك ، كزىمك اىستەمىركى
بوايىسز برلردە انسانىتك شكوای ظلومى ايتكىلردى .

(بورادن آلتی سطری سانسور چیتار مشدر)

مبارك قربان بایرامی عموم مسلمانلره
برابر کوردلره تبریک ایلرکن شونتضرغانیزی ده بارگاه احدیته رفع ایلر :
آلهی ، سن ، کوردلری و کوردستانی شومصائب دنیویه دن تخلیص و آز
وقته مسعود و کامیاب آیه .

ژین هیئت تحریریه سی

نوکنمه یں درد

هجران یارالرینک هانکی صیرتیلرینی ، هجران صحیفه لرینک هانکی
آجیلقلرینی آچایم . هوای ماتمنده کوردک ملال و خسرانی آغلایان کسه سز
یوردمک ایگیتیلرینی حالا ایشیدن و دیکله یں یوق ! بوسجاق تموزک شو
صوک کونلری ، بکا اورفده ، موصلده ، ماردینده دیاربکرده ، آطنه ده ،
قونیه ده ابدینک خلال سکونه تودیع جان ایدن همشهریارمی خاطر لاتیور .
بش بیل اول بوامدادسز ایللره کوچن اوجانلی ئولولر ، امینم که بوکون
نشانسز برر مقبر پر سکون ایچنده پرده پوش نسیان اولدیلر . بن ینه
بو هجران صحیفه لرنده - حسسز و صاغیر قولاقلره سسنى ایشیتدیره ، دیکم
قیریق قلممه - بریارچه دها آغلامق ایستورم .

ینه بو آیلردی ؛ قیشک جانلی سفالتلری قیزغین صیجاقلفیه ئورتن
بو آتشیین آیلردی . جولوق ، جوجوق ، قادین ، ارکک ، کنج ، اختیاردن
مرکب برکتله هجران وسفالت اورفه سلخخانه لرینک اوکنده بریکيور ،
چالفا نیور ، طالع لانیور ، ایشیوردی . اطرافی سونکولو ژاندارمه لر ،
پولیس ئونجیلری صارمشدی . بوکتله کیملردی ؟

برزمانلر زنکین ویشیل مرعالرنده سورولر اونلایان ، زمره قورولرنده
کویا بوکونک ماتملرینی ازلدن یاد ایدرکی دردلی قواللر آغلایان ، زمره

سالک ۲۲۰ فروش
نیف سال ۱۳۰

درج اولونمیان مقاله
اعاده ایدلز

سنه لی ۲۲۰ غروشدر
آلی آلی ۱۳۰ غروشدر

مسلکمز موافق مقالات
مع المنونیه درج اولور

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیندر بحث ایدر تورکجه - کوردجه مجموعه در

عید اضحی

بوگونده ۱۳۳۷ سنه هجریه سنک مبارک قریبان بایرامنی ادراک ایدیپورز. بویله
گونلر، قبلر مزده کی آجیلر، رشاشات نسلیه سین برروسیه اولور. انسانلر بو گونلرده
هر آجین موقه اولسون او یونمق ایستلر. حال بوکه کوردلر ایچون بویله
اولمپور. قاج رمضان وقاج بایرامدرکه کورد کندی و طنتدن جدا دوشدی.
غریب ایلرده؛ اینی دیکه نهین، برنضره مرحته مظهر ایدلین یابانچی
ایلرده اشکنجه لی بر سفلیک هر تورنوسو کوردی. وطنده نیجه مسرتلرله
آسید ایتدیکی بو بایراملر، اوکا دوشگونلکنی و بدبختلنی بر درجه داها
حسن ایتدیره بر سبب اولدی. وطنده قالانلرده هر دقیقه ظالم بر تهدیدک
مقدور بیکسی اولدیلر. ایلك دفعه، وعد و نسلیه شعله لریله طلوع ایدن طقوز
آی اولکی دورک کوردلری ایصال ایتدیکی قوراق برنومیدی مھراسیدر.
کورد مهاجرلرینک یابانچی طور اقلرده کی ایکیتیلرینه خاتمه ویرمک
صلاحیتدارلر و متغذلر ایچون یک قولای بر آمر ایشی ایدی. بو بایلامازی
ایدی؟ بایلامازدی دیه نلر کاتردن بر کنه ایشله مش اولورلر. ایشته
کوردلرله دردی... بو مبارک گونلرده یارالرمزک سیزین داها یانیق حسن
ایتدی کمزدندرکه بایرامی دینداش و ملتداش مزه تبریک ایتلک ایسترکن
ماجرالری ده تخطر و تخطیره مجبور اولورز.

محترم قارئلرمزه وابه نه لرمزه

۱- مجموعه من نامه پوسته ايله بير طاقم باره لركيوز. باره لري كونده رهن ذواتي اسملريني ونه ايجون كوندركلريني بيديرمه دكلرندن آرزولريني ايفايده ميورزه. بوندن باشقه بعض ذواتدن آبونه بدلي كوندركليني حالحه مجموعه لر ينك كنديلرينه واصل اولماديغه دائر شكايتمه لر آليورز. بز مجموعه مني هر تورلوشخصي كار ومنفعت ووشونجه لرندن آزاده اوله رق بالكلز ملتزمك هر قايي مقصديه نشر اينديكمز دن آبونه اولان ذواتك مجموعه لرني منتظماً كوندركمي ده بويوك بيروظيفه بيليرز. بناء عليه آبونه بدلاتي كوندركلري حالحه مجموعه آلامايان ذواتك بارالري - برچوق امثالي كي - يا اداره خانه مزه. كله مشتعل ويا خود پوسته خانه به توديع اينديكمز مجموعه لر - كذا برچوق امثالي كي - قارئلرمزه. كتمه مشدر. شو حالحه قباح اداره خانه مزه دكل، آحيقجه سويلهلم، پوسته خانه لرده در نه يابالم، مقام عالي عاينك هر نسخه مزه جلب نظر دقته عايد اولان فقره مز بير فائده ورميور ديمكدر.

بعد ما اداره خانه مز باره كونده رهن ذواتك مقداري ونه ايجون كوندركلريني آريجه، مكتوبه بيلدريمه لرني و مجموعه لرني تماماً ويا قسماً آلامايان ذوات كرامك ده تكرار كوندركمك اوزره موضع آدره ساريه برابر اشعار بويورمالريني و جايده ور.

۲- سنه لك آبونه مز فرق دوت وآلتي آيلقمز يكرمي ايكي نسخه دره مجموعه مزه آلتي آيلق و آبونه اولان ذوات كرامك آبونه لري يكرمي ايكنجي نسخه ختام بولش اولديندن متبقي نسخه لره يكدن آبونه اولمالري لازم كلير.

۳- كرك (كورد تعميم معارف ونشریات جمعيتي) وكرك (زين)

غزته بي نامه، آبونه تبرع، وساير صورتلره كونده ريله جلك هر دري مبالفك دوغروندن دوغرويه (جمعيت) و (زين) نامه كوندركلرجه قارئلرمز دن اهميته رجا ايلرز. باشقه واسطه لرله و باشقه نامره كوندركلري باره لك ضياعندن و بوسيله آرزولرينك اسعار اولونا ماماسندن دولاي قارئلرمز جه مسئول طوبى لايحه جقمزي هر ص ايده رز.

مجموعه مزك لايحه مشكلات ايچنده كي بوموقيتي. سامي مزك ملت محترمه مزجه مظهر اولديني معاونت قدر شناسانه سايه سنده در. هر معاونت وتوجه بز باشلا ديمز طريق فعائنده ده ا بويوك فداكارلرله يورومكه سالت اولاجقدر. تشويق ملتدن، توفيق الله من.

(زين اداره)

تاریخی ۲۲۰ غروشدور.
تاریخی ۱۲۰ غروشدور

سابق ۲۲۰ غروشه
تاریخی ۱۲۰

مسلکیزه موافق مقالات
مع السنوبه درج اولور.

درج اولو قیامی مقالدر
اطافه ابدلر

خبریه

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیاتدن بحث ایچیسه تورکجه - کوردجه مجموعه در

مندرجات

تورکجه قسی

- عید اضحی
- توکمه بن درد (هجرت لوحه لرندن) کال فوزی
- حدود وظیفه - تجاوز حد (رفیع جواد بک حاللر آراسنده)
- بر تاریخ - بر تسید (میوی حقنده نطق) توفیق حمید
- آلتون کاکلی اوغلان (کورد ماسالرندن) ک . ف .
- کورد ضرب مثلری حلیم

کوردجه قسی

- عیدا قربانی
- فرقت ع . رحمی
- قارلر مزه و آیونه لر مزه

نسخه ۵ غروشدور

مجموعه انتشاریه

آدره‌س

باب عالی جواری ابوالسمود جاده‌سندہ نجم استقبال مطبعہ سندہ (ژرن) اداره خانہ سی
توزیع محلی باب عالی جاده‌سندہ یکی شرق کتابخانہ سی

امراض جلدیہ وافر نیچہ متخصصی

دوقتور شکری محمد بک

همنہر بلر مزدن دوقتور شکری محمد بک بازار دن ماعدا هر کون صباح دن
آقہامہ قدر غلطہ سراپی مکتبی قارشو سندہ خربستانکی ونام دیگر لہ سید باشا
خانندہ کی معاہدہ خانہ سندہ خستہ لری قبول واک مکمل اصول لہ تدای ایدری
تلفون بک اوغلی : ۱۸۱۲

ہیئت نحریریہ مزدن حکاریل عبدالرحیم رحمی بکک بودفہدہ (کازیاولات)
و (ممی آلان) اسمارندہ بری مجموعہ اشعار و دیگر کی برپہس اولان یکی کتابی
موقع انتشارہ قونلدی. اشو کتابلرک ادبیات حاضرہ ایلہ مقابہ سی کرک نثر
و کرک نظماً کورد لسانک درجہ مکملیتی بک نظر دہ اثبات ایدری. شو مہم
اثر لری کورد لہ و بالخاصہ کورد جہیہ علاقہ پیدا ایتک ایستینلہ توصیه ایلرز.
غروش مومی الہک اداره خانہ مزدہ بولتان اثر لری .

- اسیر بر جوجفک باشہ کلنل تورکجہ منظومہ
- عقیدہ کوردان (منظوم علم حال) کوردجہ
- ممی آلان منشور کوردجہ پیس
- ۱۰ کازیاولات منظوم مجموعہ اشعار

سیل الرشاد جزیدہ اسلامیہ سی قیمتدار مقالہ لہ انتشار ایتدی. هر مسلمانہ
توصیہ ایلرز.

رفیق مساعیمز (کوردستان) مجموعہ سنک ۱۰ نجی نسخہ سی دہ انتشار
ایتمدہ. بر جوق کزیدہ مقالہ لری حاوی اولان مذکور مجموعہ سی قارئین
کرامہ توصیه ایلرز.

قارن سوره :

بعض دواتك (وزن) كلمتك سلولى بولقد. شكلاته دوشديكنو
آكلابورز . بر طاقلى بوتسميده كوردجه قادين سست كلن (وزن)
مهمونى كوريبورلر . حالبوكه عنوانك آلتندهكى (حيات) كلمسى
دوغرىدن دوغرى به (وزن) ك تم مقابليدر . كوردجه (وزن) =
(ill) ياشامق ، حيات ديمكدر . املاسنده (ژ) و (ن) آراسنده بر (ي)
بني ممدود بر كسره واردر . فارسى (زن) مقابلى اولان (زن) (ي)
سز يازيلر ، كسر ايله اوقنور .

شكل حروفترك اوراق برالباسله نه عجيب معاسزلقلر توليد ايد بيلديكني
ارائه ايدن بومثال حقيقه تجيعدر . نه بابالم ، آرى برلسان ، سامى القبا كسوه سيله
انجاق بوقادار مفيد اوله بيلير . فاعتبروا . . . - زين -

(مم وزن) لك طبيعى ختام بولدى

ملا احمد خانى حضرتلرينك د كورد تعميم معارف و نشریات جمعيتى ،
طرفدن اوتة دئبرى طبع اينديرلمكده بولنان (مم وزن) نامندهكى كتابي شيمدى به
فدراعلان اينديكمز وجهله ساحه انتشاره چيقدى . (مم وزن) جمعيتك نشر
ايد بيجي كاياتك برنجي كتابيدر . استانبولده كاغد فيثاتك و ترتيب مصارفك بك
يوكسك اولماسه رغما (مم وزن) موجود كاغذترك اك ايسنه و بك نفيس
صورتده طبع اينديرلمشدر . جمعيت هيچ بر منفعت ماديه گوزه تيمرك
بالكز كورد ادبيات و عرفانه خدمت ايتك ايسنه ديكندن بوقدر مصارف
عظيمه ايله ميدانه كلن بوكتابه اداره خانه دن آلتي شرطيله ۵۰ و طشره به
نمهدلى اوله رق پوسته ايله گوندرلك اوزره ۶۰ غروش فيثات قونولمشدر .
كتابك عدد طبيعى بك آز اولديغندن اك اول كوردستاندهكى قارلرك آرزولري
اسماق ايتمكى ايتيورز . آرزو ايدنلرك اداره خانه به مراجعت ايتلري
و طشره ده كيلركده كتاب بدلنى پوسته ايله نقداً گوندرمه لري لازمدر .

طبعا مم وزن تمام بو

مم وزن ملا احمد خانى دصودنكى نفيس دا هاتيه طبع كرن هر كس
آرزوي . خوندن و كرنياوى بكت ژايرو باشى داداره خاتامه دا (۵۰)
ژبو خارخ و استانبول دكل مصارفا پوستى (۶۰) غروشه

کرمجاهادی الحق به ایران یکی آخر
 دست و قوت تو ملحق و تن خوه بوفتنکه
 نسل (مد) و ساسانی و بیگانه له ایران
 ام مسئله کیفیت آینه بسنگه
 ریگی طرب و میکده (لاهوتی) دزانت
 اماله فراتی وطنی حوصله تنگه

(لاهوت)

کازیا دوماهی گئی

را به ای کتوردی زئی کتوردان
 سه زئی فی خس ریئ هئی لئ
 داوشه زئی توز غوباری
 عیلم عؤرفانی بی بی ن
 دی حه تا کن کمی غولام بی
 توددی بی ن بوش تیان حه مال
 شه و مه بوران دروژ دهرکت
 را به جانم جی نه مال
 مالا می ن کوئی خورابه
 فی نئی به باب بی را
 هئی ن ده کئی بی فی مای نهش وی
 طاری بی دا بی جی را

زمانا مه کارین

ع . روحی

۸ - فی رمه - ۲۲۵

کردستان ایرانی ادبای محترم مسندن شاهر شهرت شمار (لاهوتی خان
کرمانشاهی) طرفین مجموعهمزه اهدا بیوریلان اشبو شمردلارایی درج
صحیفه مفخرت ایلر و بوکی ملی آثار عالیله لرینه کمال خواهشله انتظار ایده رزه:

له بر روح کرد بیجوکان

خلق کره بو کسب شرف حاضر جنگه

ای ملت کرد هلسه کو ام نویسته ننگه

فرمویه بی حب وطن مایه دینه

منکر بخندی ، کافر و ملمون و ننگه

مرقوم کو اصل و نسب خوه و نزات

روی روشنی البته سیا و کوشوه زنکه

هم تبلی و غفلت و هم عزت و اقبال

ام کاره محالانه و ام قافیه لنگه

کردان کو همویان (مدی) و نسل کیان

لم فکره چهلون غفلتیاں کرد امه (و ننگه)

ای کرد بیجوکان همو تاریخ بخوانین

تاباب خوه تان زو بشتاسین کودرننگه

ایران وطنه کرده و کرد ملتا ایران

خصمی له گل خاک وطن ذلت و ننگه

هر کسی کودنی کرد له ایران له حیابو

یا خائن کردانه و یا شیت و جفتنگه

تاریخ (مد) و کرد کو اولاد کیان

ثابت له تک خلق اوروپا و فرنگه

ایران و کو جسمیکه و کرمانجه لوی دست

دستی کو جدایو له بدن مردوو لنگه

حقیقندی ، ترلاچینک یولسزلقلرینه آرتق دایانه مدی ؛ ایتسی کون قبلری
 بربرینه طوقوشدیردی ؛ کوزل آت جیقوب کلدی ؛ برقات صیرما البسه
 بر آلتون تاج ایسته دی ؛ کوز یومولوب آچیلماسی قادار برزمان کچمه دن
 شهزاده نلک ایسته دکری ، اوکنه قونمهدی . کنج شهزاده اطلس بوغجه یی
 آچدی ؛ البسلری کیدی وتاجلاندی ؛ آتک صبرته آتلادی ؛ ترلابی
 باشند ایاغه چیکنده دی ، اوروجک آمی کبی قارمه قاریشیق برحاله کتیردی ؛
 آتی البسه سیله کیری یوللادی ؛ قارشو تبه لره جکیلدی ؛ یوکسک برجام
 اغاجنه جیقوب اوطوردی ؛ التون کاکلریخی کونشه دوغری صالیوریدی .
 ایران شاهی عالمه سیله برلکده آوه چیقمشدی . شاهک کوچوک قزی
 جام اوستنده ، اوزاقدن ، سانکه ایکنجی بر کونش بارلایور ، کوردی ؛ بو
 یارلاق خیالک فسونیه کوزلری اغاجدن بردرلو ایرامادی ؛ دیگر ایکی
 همشیره سنده کوستردی ؛ جام اوستنده اوطورانک کاکلری التوندردی
 اصرار ایدیوردی . همشیره لری اینانماز اولدیلر . مطلقا اغاجک یا کندیسند
 ویا یاراغنده بارلامق خاصه سی واردر دیدیلر ؛ کوچوک همشیره ایله اوزلاشه
 مدبلره اوج همشیره اره لرند شرط قوشدیلر . مسئله یی بابالرینه اکلاندیلر
 شاه قیزلریخی نورمک چاغنک ارتق یاقلاشدیفنی اکلادی ؛ کندی کندینه
 قزلرم بسلی قوجه ایستورلر دیدی .

ترلا صاحبی اقشام اوتلاقدن قوبه سته دونیوردی ، کلوب اورتالی الت
 اوست اولمش کورونجه اوشاغه (کیم یابدی به) دیه دیرلاندی . مسکین
 جراق ، (شهزاده) بیلیمورم ؛ دهمین بر آتلی کلدی ، ترلا اوستنده قوشو
 یابدی ، باغردم ، چاغردم ، بالوارد مسوده هیچ اله بریش ایتمه دی ، ایری
 یای اوله ییغچون کندیسنه کوجم یتمه دی ، اکیئلری چیکنده دی ، چیکنده دی
 کجوب کندی ، دبدی .

کمال فوزی

مابعدی وار

در دنجیده کی مای چشمه دن بردستی صو طولدیر ؛ فور و غمدن ایکی اوزون
 قیل قویار ؛ یولاریمی طاق ؛ همان یوله جیق ؛ درویش آرقه دن بزه یدشیرسه
 اولاصابونی آت ؛ برمدت صو کراطراخی فیرلات ؛ اک صو کنده دستینی
 شدله یرمه جال . آیرلدقن صو کیه دارده قالدیقک زمانلر قیللری بربرینه
 طوقوندیررسک ؛ بن قارشیکه جیقارم .

کنج شهزاده کوزل آتنت دیدکلرینی بربرر یاپدی . اوزون و چاملی
 براورماندن کچدیلر ، یوکسک قیلردن درین یارلردن اتلایه رق کنیش بر
 اوویه ایندیلر . ارقه دن درویشک قورقونج ناعره لری کورله یوردی .
 درویش بریسلدیرم کبی قوشوب کلیوردی . آرادا آدیملانه میه جق برمسافه
 قالمشدی . جوجق صابونی آتدی . اورته لقی شدله قایدیریمی بر بوزدریاسی
 کسیدلی کنج شهزاده خیلی یول آلدی . آرقه دن دهرین عکسلرله
 طاغلی ایکلتن برصدا اوزانیوردی . درویش بوزلقدن قورتولمش ، آرادا
 آدیملانه میه جق برمسافه قالمشدی . کنج شهزاده دهمیرطراخی فیرلاتیوردی .
 درویشک اوغراخی اوزون و کیامز بر دیکنلک اولدی ؛ جان قورتاران
 قهرمانلر خیلی یول آلمشدرمی . درویش دیکنلکدن قورتولمش ، آرادا
 آدیملانه میه جق برمسافه قالمشدی . کنج شهزاده صودستینی یرمه جالیدی .
 درویشک اوغراخی دهرین وانکین برعمان اولدی . درویش آرتق کچمه
 اولدی ؛ مایوس مغاره سنه دوندی . کنج شهزاده رهاکار آتبله برلکده
 قورتولدی . یقیل بر بوستانلغه آتلادی ؛ سوکیل آتته ، کوزلرینی اوپه رک
 وداع ایندی ؛ ترلا کنارنده برمدت اوطورروب دیکلندی . بر آرز صو کره
 قالدی ؛ باشنه جوارده بولدی بر درینی کچیره رک آلتون کاکلارینی
 کیزلقدی ؛ طوغری ترلا صاحبک یانه کیتدی ، اوشاقلغه آلتمنی رجایتدی .
 ترلاجی قبول ایندی . نانکور ترلاجی ، نطسک جابوق بیتدیکنی اکیارک
 وقتدن اول اوزاندیقنی کورونجه شاشدی . آرتق جوجنی بردرلو چکمه
 اولدی ؛ قیصقانجانی کیتدکبه آرنیوردی ؛ قیزغینلانی دیندیرملک ، آزعینلانی
 کچیرمک ایچون ویره جیراغنی هایلا یوردی . شهزاده نک بوکا پک جان

همشیره. فزیدی : درویش باب موپارسه نه باباجمز : حقیق قېوې آجدیغی
چاقدیرم سگ ، دیدی .

بو نو طلو بر آفتام مغاره نك دهلیز لری قرار تیوردی . درویش کدی .
اطراف کسکین باقیشلرله سوزدی . ر آرز چکینکن طوران قیزك کوزلرینه
دقتله باقدی . کوندوزین یابیلان شیلری صورمابه لزوم کورمه دن آکلادی .
قیزك یاراماز اولدیغنه شهه ایتدی . مهم بر تجربه یاتق الحجاب ابدیوردی .
هر کون اوه نفیس یمکلر کتیره درویش ایرتسی آفتام کوپك اتی کتیردی ؛
یارینکی ییه جککز بودر ، چو جقلمر ، دیدی . درویش کیدنجبه کوچوک قیز
آنی اوده کی کدی به یدیردی . آفتام درویش اوه کلدیکنده (آنی بیدیکزمی؟)
دیه صوردی . کوچوک قز ، اوت باباجم اتی بن بیدم دیدی . درویش ،
آنی ییه دیکك حالده نه ایچون بالان سویلیورسك ، بن شمندی ائدن سورار ،
یوب یه دیککی آکلارم :

— ات ، ات زرده سگ ؟

— کدینك باقر صاقلری ایچنده یم !

یاوروجقلمر درویشك بو حالندن قورقهوق تفره دیلر ، ائك دیله کله سندن
بك جوق اور کدیلر . درویش ، قزك حیله سنی آرتق آکلامشدی ؛
تاکیری آغزیرکن کوچوک قزی اوموزلایوب کوتوردی . شهزاده
اویاندیغنده قارده شی مغاره ده یوقدی ؛ ظالم درویش ینه بر ایش قایردی ،
قارداشی بندن آیردی ، کیم بیلیرهانکی قوشه ، قورده کوتوروب بیدیردی ،
دیه ایچین ایچین آغلادی ؛ دقتله باقدیغی آتلك یانته کیتدی . هر کون
یادینی کیم درویشه عنادا ائلری کوپکلرک ، اوتلری آتلك اوکنه قویدی .
دوروی آغیر برآت ، شهزاده نك بو بیولا قلیباغنه ممنون قالمشدی ؛ ایرتسی
کون جوق آخوره کیرنجبه یانته چاغیردی ؛ کوزل شهزاده ، دیدی ،
سنی بو خائن درویشك الندن قورتاراجم : دیوار کوشه سنده آسیلی
طوران آناختارلری آل ، شو کوردیکك قابو ، قرق اوطلی . کوشكك
برنجی قاپوسیدر ؛ آج ؛ او طیه کیر ؛ آقان آلتون چشمه لردن کاگللری
یقله ؛ یایکنجی او طه دن بر قالیه صابون ، اوچجیدن بر دمیر طراق آل ؛

آلتون کا کلی اوغلان

کچن نسخہ دن مابعد

کونفل برہار صبحی ایدی . جوجقلر سرای اوکنده جرید اویون
تقید ایدیورلردی . گوشه باشنده براختیار آباقده دورمش ، اویونی صیرہ
طلانشدی . آگسزین ، جوجقلردن اک جویکنک قولندن یاقلادی برآندہ
غائب اولدی .

ہیات!... درویش جوجنی آرتق قاجیرمشدی . آرقہ دن قوشان آتیلیر ،
مزرقلیلر ، آغلایارق ، مایوس دونوب کلیورلردی . درویش کونلرلہ
اوزاق مفارستہ بریلدیرم چابوقلفیلہ اوجوب کینتمشدی . سرای ایچندہ
قویان واولانک دہرین عکسلری اوزون مسافہ لردہ چالقانیوردی .

درویش یوکسک ، وحشی قیالقلر آراسندہ اویولان طولامباچ
مفارستہ کوزی باغلی شہزادہ بی اوطورتدی ؛ یاوروم ، سکا یارین برقبز قارداش
کثیرہ جکم ، اونکھ ہرکون اوینار ، اکھ نرسک ، دیدی . کوکلی آجیق
جوجق باباچی باباسنک سوزلرینی صاف کولومسہ لہرلہ دیکلیوردی .

آفنام درویش اوزون خرقہ سی آلتندن کوچوک برقبز جیقاردی .
کوچوک شہزادہ یہ ایشہ بودہ سنک قارداشک ، دیدی ؛ وباشلرینی اوقشادی ؛
مفارستہ کی اسرارانکیز آخوری کنڈیلرینہ کوستردی ؛ آت اوکنده اُت ،
ایت اوکنده اوت طورییوردی . ہونلری ہرکون نوبتہ بکلیہ جکسکز ،
دیدی ؛ صباح اولور اولمازینہ طیشاری جیقوب کیندی .

درویش جوجقلری ہرکون باشقہ برجشید ؛ ککھ بسیلیوردی . کوچوک
قبز درویشک بولونمادینی زمانلر گوشہ بوجانی تجسسہ . آرایوب طارایوردی .
کونک برندہ دیوار آراسندہ قرق آناختارلی بیوک برحلقہ بولدی . آخور
طرفندہ کی ایچ قپویہ آناختارلردن برینی اویدبردی . قابو آچیلدی . اوطہنک
قارشولقل گوشہ لرندن آلتون وکونہ بیکارلر آقبور ، اورتہدہ زمرد
ویاقوتدن اہرام کومہ لری طورییوردی . کوچوک قبز قابونی کلیدلدی ؛
کوردکلرینی قارده شہ آکلاندی . کوچوک شہزادہنک جانی صیقہدی ؛

آزماق و آزدیرمقدور . بر شخص خلفه نه قدر ای یارادیلیرسه یارادیلسون
 یه خلقت بشرده مکنوز و مرکوز اولان قائله آرجوق میل و آرزوسی واردر .
 حضرت یوسف بر پیغمبر ذیشان ایدی ، اوقدر ذیشان ، پیغمبران آراشده
 اوقدر ممتاز ایدی که قرآن عظیم الشانده کرب علویته و کرکسه سرکشسته
 دائر بر سورة جلیله تثیت ایدلمشدر . ایشته (ان النفس لامارة بالسوء
 الامار هم ربی) بویوران اوعلی پیغمبردر . حیات بشریه قائله مائلدر .
 مگر رحمت الهیه بشرک قائله مائل اولسون . معصوم و عصمتی جناب حفاک
 شهادتیه ثابت اولقله برابر شمذیلک موجود ادیان ساویه به منسوب موم
 اهل کتاب یعنی اسلام ، خریستان ، یهودیجه تقدیس قنان حضرت یوسف
 حسابات بشریه نك قائله مائل اولدیقی اقرار و اعتراف ایدبور . خاب حق ده
 حضرت یوسفک اقرارینی تثیتله یوسفک بو اعترافی حقیقه مقارن اولدیقی
 بزه بیلدیر یور . یالکز استبدادی دکل حتی بت پرستلیکده قاووق ساللامق
 وجوده کتیرمشدر . بت دیدکلری هیکلرک صاحبیرنه و قتیله اوقدر قاووق
 ساللامشدر ، هر شیرینه ای ، هر سوزلیرنه کرامت بیوردیکز دیمشدر و بو
 نصوب و تصدیق اوقدر تکریر ، تأکید ایتمشدر که یارواغیاری حتی بالذات
 هیکل صاحبیرنی کندی الوهیتلیرنه ایتاندرمشلردر . ایشته بو قاووق
 ساللایانلرک عالمه ویردکلری قناعت مقتضای اولهرق بیکرجه سه یوز لرجه
 ملیون انسانلری اله کاذبک پته طاقدیرمشلردر . بزم کوردلرده ده قاووق
 ساللایان واردر ، بو قاووق ساللایانلرک نزهیه منسوب بولندکلری مختصر ، لکن
 صریح بر صورتده افاده ایده بیلیرز . لکن شمذیلک بو بایده کی معلوماتی
 ژین قارئلندن اسیرکدر و بو ارواح خبیثه حقنده کی معلوماتی وقت مرهونه
 ترک ایدرز . یالکز مقاله مزک خاتمه سنده اوقدر سویلرک ایجه تحصیل
 کورمش علوم نظریه و فنون مثبت حقنده معلومات ایدمش ، حیات اجتماعی به
 واقف ، حسن ملی ایله قلبلری چاربار کوردلرک بر صنف منوری واردر .
 بو صنف منور دالقا و قلقلک عزت نفس و حیات ملیه بی رخنه دار ایده جکشنه
 ایمان ایتدیکندن کیسه به قاووق ساللاماز و ساللامایه جقدر . و کوردلکک
 فلاحی ، ایشته ، بو آندن باشلا یا جقدر .

نجم الدین حسین

بالطبع عقل و معنیه غیر قابل توأم بولونجه هیئت اجتماعی حالده یشاه به
 فرداً فرداً قرار و یردیله . بوفردی قرار جوق سورمه دن عومیا بشدی ،
 ایش فردیتدن جیفوب اجتماعی حالی آلدی . فردی یشامق یرینه اجتماعی
 حیات آله ایدلدی . انسانلر آرتق جمعیت حالده ، حکومت حالده یشادیلر .
 حکومت حالده یشاماطیعی منفعلترینه ده ا موافق اولدی . مع التأسف
 سولرله که بشر حکومت حالده یشامقله برابر فکرأ اوقدر یوکسه لمه میشدی .
 انسانلر جمعیت حالده یشامقله برابر فردی منفعلترینک هیئت اجتماعی منفعتدن
 آیری اولدیفی فرض ایتدکندن دایماً و دایماً فردی منفعلترینی استحصال
 واستجلابه چالشیورلردی و بو طریق سعیده اجتماعی منفعلترینی آیاقدن آلتده
 چکنه مه دن چکنیمورلردی . حقیقه ده چکنیمورلردی و سلمیه رک کندی
 منفعلترینده برابر چکنه مش و محو ایتش اولیورلردی . بو محرب فکری
 ایلک اورته دن قالدیران مدنیت اسلامییه ایدی . کمال حزنه سولرله که دور-
 سعادت و دور سعادتک تولید ایتدیکی مدنیت اسلامییه نك آن انقراضنده
 ترقیات اجتماعی نك دشمن بی امانی اولان فردی فکرلر شدید بر صورتده
 تهاج ایتدی و مهاجمه سنده اوقدر موفق اولدی که اجتماعی مفکوره لردن ذره قدر
 اثر برافندی . اعصارک توالیسیله برابر باران فضیلتدن حاصل اولان ورد
 معرفتک محیطمزه دکل محیطمزه اطرافنده دهمت ، دهمت کورومسنه
 رغمأ اجتماعی منفعلره دایر نه قونوشولدی و نه ده عنوی مفکوره یه دایر برشی
 خاطره کندی . اوروپا آفاقی و اوروپالیلر فکرأ یوکسه لنجه شخصی منفعتدن
 تماماً نزه ایتدیلر . حیات اجتماعی یولنده حیات شخصییه و مالیه لری فدا
 ایتدیلر و فدا ایدیلر و آلتده فدا کارلده بردوامدیلر . ایشته حیات
 اجتماعی لینه بایدقلری فدا کارلق یوزندن اوروپا و اوروپالیلرک ترقیسی افاده
 ایدمک کله بولمدهن بوکون بشر عاجزدر . قاووق ساللامه نك برنجیسندن
 ده محرب و ده اادی ایکنجی بر ضرری واردر . قاووق ساللامه نك
 ایکنجی ضرریدر که کتله اجتماعی دن برویا بر قاجه استبداد فکری و یروب
 مستبد قیلمق و بقیه اجتماعی یه برویا بر قاج مستبدک اداره ظالمانه سنده

اوطاقه ممتازه :

اوطاقه ممتازه کو خاصه شاهن
 آشوب دل ملک تو قلب سپاهن
 يك صف كده وستن به نظر خط شاعن
 حاقه كه دبستن و كو حرماته ماهن
 تركس نكله و ساق سمن كورنه ونه وشن
 موسبلو رومت كولو هم لاله كلاهن
 كلزار درودشتو غلمان بهشتن
 آهو صفو آتش به كفور نيزنكاهن
 صحرا به تجلی دكنه وادی ایتن
 قامت شجرو مظهر الطاف الاهن
 كه طاوسو كه كيكنو كه بوقلمون
 كه اتشو كه شعله و و كه دودسیاهن
 لایق به بدن اطاسو اخضر كه ده پوشن
 نه ورسته كولو بسته لكی دسته كیهن
 بوسپرو خرامیدن اوسر و قذانه
 صوفی له طلبدانو هموسالك راهن

نالی مرحوم

کوردد کنجلیری قاووق صاللاماز

مبدأ عالمده انسانلر منفرداً یشامایی حسلیینه دهها موافق بولورلردی .
 نسبی برصورتده ترقیات فکریه نشوونما بولایی زمان انسانلر هر وقت
 وهرشیده .حسیاته آرتق مراجعت ایتیه یوب برآزده انسانلر ایچون رهبر
 و مرشد اوله رق یارادیلان عقلی و منطقیه مراجعت ایتدیله . منفرداً یشامایی

امڪر حاصل ايدائيدى . بوندن ماھدا فضلہ بريدادن يومية بش يك غروش حسابيله ينوى مهم بر مبلغك اعداد كوندرلسى عادى محافظه اوله بيلوردى .

صوكره نه اولدى . صوكره خاندانلى منقرض ايتك ، باشاتامق اداره ايجرن بر دستور حكمت ظن اولديهي جهتله بابان باشارى يرلرندن قالدريه ورق بيانجيسى اولدقلى سار ولايتلره والى تعين اولمقله حكومت مختاره لرته نهايت و برلى . مشارالهم باشار، ينه سملرينه فتور كنترميهرك تعين اولمش اولدقلى حلب ، يمن ، بصره كى مهم ولايتلرده بويوك بويوك خدمتلىر ايفا ايدوب وقتلرينه قدر صدق واستقامتلىرى محافظه ايتديلر .

آرتق سقيم سقيم اصول اداره لر سايه سنده سليانيه معمورتيجه اولدرجه نفل ايتدى كه قادروسى ناتمام بر طاوورى اعاشه ايدمديكى كى مأمورين محليه نكده معاشلىرى و بره مز بر حاله كلدى . كويلر خراب اولدى . اهالىسى ده كيمى ثولدى ، كيمى ايرانه هجرت ايتدى . بو مبختلر بك جكر سوز اولديغندن بوندن زياده تطويلنه لزوم كوره م .

حاصل بابان وجالتك قابليت حربه دن استفاده خصوصنده كى اصابت رآى وتديرلى الحق شايدان حيرندر .

احمدباشا طوبجى، استحكام، بياده، سوارى، صنفلىر بچون خسته خاتلر، قشله لر، دبويلر انشا ايتديكى كى لازم عسكرينه نك همان قسم اعظمنى يرلى معمولاتندن تدارك واحضار ايتشدردر . آلايلر طاوورلر صنف صنف تعليملر وطويل اوله رق رسمى كچيدلر اجراسنه باشلادقلى وقت اهالى فوق الحد مسرور اولمشلر . اوردونك منظره روحپروريله حقيقت عاشق اولان مرحوم نالى اقتدينكده حسيات شاعرانه سى غليانه كلهرلك باشانلك عسكر نظمته قارشى اوده شعر نظمته باشلامش . بنده تشكيلاتك فوق للعايه مكمليتته دائر اولان يتلرني بروجه آتى مرض ايله سوزمه ختام ويريبورم ..

امين فيضى

نجد و منتفك عصيانلرینی باصدمقدمه ، متعدد دفعه لر اشقیایی ضرب و تنگیله اڤ زیاده خدمت ایدن کذا اونلردر .

دیڤک ایستز که سلیمانیه مرکز عتایندن مهجور و هرجهندن مقدور اولمقه برابر دائما عهد و وفا سنده نیت و باب خلافت قارشی صداقتی اثباتدن کبری دور مامشدر فقط کوردیکی مکافات نه در ؟ هیچ .

ینه مظالم آجیسی چکن ، ماللری باغما ایدیلان ، حاللری صورو لمیان سلیمانیه لیلر اولدی .

بغدادک زمان مستتا والیلری و قوماندانلری سلیمانیه عسکرندن هیچ بر وقت استغنا کو سترمک شویله دورسون قابلیت حریه لرینه دائر اولان و قوفلری حسیله هر زمان ، خصوصاً احوال فوق العاده وجود لرندن استفاده ایتشلردر .

بابان کوردلرینک اڤ بویوک، اڤ مهم خدمتلری اومستتا زمانلرده اجرا اولنانلردر . چونکه قیمتلری آرز جوق تقدیر ایدنلر بولنشدر .

اگر بابان حکومتی حال سابق اوزره بر اقلمش اولسیدی بوگون آلمانیا نڤک منشکل اولدینی متفق حکومتلردن بری درجه سنده بر استادگاه لولوردی .

بابان کوردلرینک نه درجه ده عسکرلکه مستعد اولدقلرینی شونندن آکلاملی که حکومت عثمانیه جه نظام جدید تشکیل اولمخدن بلکه ده مقدم عساکر منتظمه یتشدریمک قضیه سنه صرف فکر و ابذال همت ایدن بابان پاشالری اولمشدر . احمد پاشا صنوف مختلفه عسکرینه نڤک هر برندن منتظم آلایلر طابورلر تشکیل ایتش و بوسورتله قوتلی بر اردو وجوده کتیرمشدر .

برده سلیمانیه نڤک ، حکومت محلیه سایه سنده وجوده کلمش اولان ، مصموریت سابقه سی نه درجه ده اولدینی قضیه سی واردر که اوده شایان دقتدر . او زمانلر آغالرک ، بکلرک مالکانه لرندن استفاده لری تمامیه تحت تأمینده اولدینی کبی ذکر اولدینی اوزره مهم بر فور عسکرینه نڤک ده اعاشه و اداره سنه

اوده بر آشنای قدیمك خطابه معروض قائل: خود طور ملو بیسیه هیه
 — بن بر کرد قزی یم. شو قارشیده حوص. کوزه بکزه بن کوچونك
 کولی کوریوورمیسك؟ ایسته او بنم مادر مدر. ت جهانك اودینه تروشندن
 نبغان ایدرم و بر عشق اختیار سوز ایله گاه غریبه قووشار کیدرم. دیدی
 و متبسم نظر لرله روحی او قدر تسخیر ایندی که بلا اختیار جریانه تابع
 اولدم. او، دائما نواز شکار سوز لرله، التفات پر کوز لرله قلبی غمور
 بدیوردی.

(مابعدی وار)

میرزای جزیری

تاریخی تدقیقات :

بابان کوردلر زنده قابلیت حربیه

بابان کوردلر بسك بازوی همتلری بر کوردز شجاعت، سینۀ همتلری
 بر سبر سطوتدر. بونلر بولندقلری محارباتك هیچ برنده ایجاب غیرت
 و بسالتی ایفاده قصور ایتمهش اولان اقوامك برنجیلر ندنددر. دینه بیلیر که
 بابان پاشالریك زیر حکمنده بولنش اولان سلیمانیه و تابع ملحقانی الی یوز
 سنه دبری مهاجمات شرقیه قارش یی قلمق بیلمز بر استحکام منابه سنده ایدی.
 سلطان سلیم اولك جالدران مظفریتده و بالخاصه سلطان مراد رابعك
 بغدادی فتح و استردادنده حمایت شان و شرف ایچون لك زیاده جانسپارلق
 ایدن سلیمانیه لیلر یعنی بابان کوردلریدر.
 بو علویتر هب مسلمانلق و کوردلك جوهرلریك شعله استعدادلری
 اثریدر.

عصر اخیرده دخی عتیق آلتچی اوردونك لك کزیده عسکری
 سلیمانیه لیلرون عبارت ایدی.

تیره مدیکم ، بنم نصیب دامانته فائل ، وله مدیقم هیچ بر کوشه وطن یوقدره
او، طاغلرینی طاشلرینی اویمدن کچسون ! وطنک شہل شرقی قبولرینی ده -
آخرت همشیرم - آراس - . تودیع ایتدیکم ایچون اوراثری ده تحت تأمینہ
آلشدر . ایشته بز اوچ قاردش مولد پاکیزک نجاوز اغیارہ معروض جہاتی
افسونکار بر ہلال حمایتلہ جویردلا . شرقدکی وظیفہ نکہبانی بعض یرلی
اقربامزلہ بیوک همشیرمہ مودوعدر . ، جوابی ویردی .

بن، بوحبیت روحنواز ایلہ کندمدن کچمش ایدم کہ اوزاقدن جاغلاہرق،
کوپورمیرک بر طور متلاشی وغضوبانہ ایلہ شاہین کبی سوزولن - مراد -
اوکرما کریمی القتمزہ صوغوق صولر قاندی . فرات قارشیلادی . مراد ،
چربنہ زق فراتک قولاغنه بر پیام کدر سویلیوردی . فراتک یوزی بر آندہ
حزن وحدتدن طوبراق رنگی باغلادی . مراد ، دوام ایدیوردی :
— تہلکہ پک بیوک ، اویاندیرم . دیبوردی . فرات درین برتقکرہ
طالہرق :

— فقط تہلکہ بویویور . وقت فرصت کچور ؛ صوک پشمانلق فائدہ
ویرمز . دیبوردی . آرازلندہ کی اسرار انگیز محاورہ بی تمامیلہ ایشیدوب
اکلاہ مدمسودہ اکلادم کہ وطن تہلکہ ددر . لکن بوایکی اژدر جوشانک
خروش الامندن تیرمکہ باشلادم وھیج برشی صورمنہ جسارت ایدہ مدم .
جی وداغ ایتدن شرقہ طوغری روان اولدم . هنوز مرادک آوازہ دہشتی ،
فراتک این حزن والی صماخ تاثرمدن اوزاقلاشمدن نظرم نحیف ونازلہ
بر نازنینہ تصادف ایتدی . بر آندہ مجذوب لطافتی اولدم . وہان بویری -
رفتارہ تقرب ایتدم . کویا بودلبر ناز پرورلرلہ ازلدن بر آشنالغمز وارییدی .
دیدم کہ : ای روح روان ، سن کیسین ؟ ہانکی حصد ظرافتک دوداغ
آن وسانسن ؟

ایدهجه روح اولنری تعقیبه باشلار . ییتشه من ؛ یوروور ؛ طورور .
خیلم، او طور مقدسك دامت صریلهرق وطنك مصونیتی حقنده الهی
برمژده تأمین انتظار ایدره .

فکرم هر زمان بوجهاریار کزین و بونلرك سنت وفا و صداقته پیرو
اولان تابعین ایله مشغولدر . چونکه مایه حیاتم اولنرك ماهیتله باده عظمت
و دارائنه جولانکه اولان بوقضه جسمهك مرکزندن اطرافنه طوفری
جریان ایدن انهار حادثاتی تصور ایدیوردم . نظرم بدن بره بر دائرهده
توقف ایتدی . بتون حواسم اوحیطه انحصار ایتدی . فکرم ، احساسامی
بشفه جهانه تحویل ایتمك ایستدکه جمله سنده اراده مه قارش برطور طفیان
کوردم . روحده اولنره اشتراك ایتدی . بتون بئلكمله اومطلبم دائره
افسونکار ایچنده قلدیم . بر مدت خیال ایله حقیقت آراسنده سیران
ایندکدن صکره بر نفخه هجازکار ایله خریطه اوزرنده کی خطوط و اشارات
اودرجه تجسم ایتدی که هر بری نظر خیالده بر شکل حقیقه کیردی . روح
بو حقایقك آشنای ازیلیسی ایدی . در حال کافه سیله کسب آفت ایتدم .
برکون فراته سوردم که :

— بوجوش و خروشك ندر ؟ نیچون کیجه کونده بز بیقرار سن :

— بن عشق وطنه بی سروسامان اولدم . وطنداشلم صاف و بیكس .
بونلر ، اصحاب كهف کی اعصار مدیده دن بری درین اویقوبه طالمشله .
اولنر آن مقدرده اویانه جقار و بتون جهان انسانیت درس حق و معدلت
کوسفره جکارددر . بن اوزمان کندیلرینی انظار لیماندن صاقلامق ، وطنه
اوزانه جق آبادی احتراصی کسمك ایچون لیل و نهار طورمایوب
حدود وطنك غرب و شمالی بکرم دیدی . دیدم که :

— فرات ، سن آغوش مادردن چیقار ؛ بیک ناز و کرشمه ایله
اوزون اوزرن آقاره کیدرسن . وطنك برچوق قبولری آجیق قابور .
وظیفه حراستی بویله می ایا ایدیورسن ؟ « مستزبان بر نسمله :

— بك آلمان یورسن ، قرده شم — مراد — ی کورمیورمیسین ؟

دخې غیر قابل انکاردر . کوردلرک یو کون ایسته دکړی حق ، یالکز
کندی آرزولریله دکل ، آمریقا افکار همومیه ننگ واونک مثل اولان
ویلسونک پرنسیپلریلده تأیید اولنمش بر حقدر .

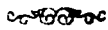
هیئت منظمه بووادیده لازم کلن دلائل ومعلوماتی ایراد ایتدکدن سوکره
صورت جبریده تهجیر ایدیلرک الیوم قونیه ، آضه و بو حوالیده آجلق
وسفالت ایچنده عمو اولمقده وطلم انسانیت ایچون فجیع بر منظره تشکیل
ایتمکده بولسان بدی یوز بیکی متجاوز کورد حقنده آمریقا هیئتک نظر
دقت ومرحتی جلب ایتمشدر .

هیران بوختان

میلیونلرجه اهل وطندن بحث ایتیه جکم . کردلری هرکس طانیور .
نیم بونلردن بشقه دها وفاداره دها حساس وفداکار وطنداشلرم وار.
کیملردر بیلیرمیسکمز ؟ کیی ، سرکردان وبرهجان طاشدن طاشه
چاربارق کزار وطن اطرافنده برهمن موانع وجوده کنیرمک ایچون قوشیور.
مفتون اولدینی اوخاک باکی دراغوش ایتمکد چالیشیور . کیی ، کال نمکین
واجلال ایله مرکز وطنده برهیکل مهابت کیی دیکلمش ؛ نکهبان وطندر .
بردیگری خاک پای انداز تجاوز اولق ایستین اغیاری التقام ایچون تمساح
ذی الاجتاح کیی آغزینی آچش ، مدهش و مهیب بر طور وادا ایله
« صاقین کله . . . دیور .

بونلرک هپسی نیم وطنداشلرم . هپسی او ارض مقدس اولادی .. هپسی
کردستانی حفظ وحراست ایچون ، وطنلرینه اضافه روح وافاضه حیات
ایچون خلقتدن بری خلجانی بر فعالیتده . بن اونلری همرمده بر کره
اولسون کورمک . بختیارلغه نائل اولمدم . اونلرده یی کورمه مشلردر
فقط هویقی درخاطر ایتدکجه ؛ نام یاد اولندجه بو وطنداشلری نخطر
ایتمک ممکن اولیور . آفاق وطن اطرافنده قوشان یوفداکارانی ننگر

سائک ۲۲۰ فروشه
نیف سال ۱۳۰

درج اولونیمان مقاله
اعاده ایملر

ژین

جیجیان

سائک ۲۲۰ فروشه
آلی آلی ۱۳۰ عروشه

مسلکمه موافق مقالات
مع المنویه درج اولور

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیدن بحث ایدر تورکجه - کوردجه مجموعه در

قارئمرزدن اعتذار

کوردستانک احتیاجی و کوردلرک آرزولرینی تطمین ایتمک اوزره
(ژین) ی سیاسی اولارق نشر ایتمکک تشبث ایتمکک . معامله رسمییه هنوز،
مع الاسف ، ختام بولمامشدر . بونسخه مزک تاخر انتشاری ده بومعامله نک
ختمانه انتظار و مکمل ، مشوع مندرجات ایله نشرینی آرزو ایندیکمزدندر .
(ژین) قارئمرینی صبرسزلقدن قورتارمق ایچون داها فضله بکلمه مبرک
بودفعمده بویه جیقاردق . یداختیارمزده اولمایان ویزی ده رنجیده ایدن
بو اوفاقی سکتک تاخردن دولابی محترم قارئمرزدن اعتذار و تمنی عفو ایلرزه .

بوی غرملردن:

آگستوسک اون برنجی بازار ایرتمی . کونی آمریکا تحقیق قومیسونی
طرفندن کورد ده موقراتلری نامنه قبول ایملن نجم الدین حسین ، دعوی و کیلی
مزیزه ، ژین فزتمی سر محرری مدوح بکمر خلاصه شو بیاناتده بولونمشلردر:
« کوردلرک اکثریتیه ساکن اولدقلری محللرده آنجیق کورد حقوق
ملیه سی موضوع بحث اوله بیلیر . کوردلرک او حوالیده عصرلردن بری
حائر اولدقلری اکثریت قاهره بوکونه قدر بردوام و بو ، اجنبی تدقیقاتیه
دعنی نابتدر . بویدن باشقه کوردلرک اورالرده حقوق سر ییوتارنجیسی

محترم قارئلرمزه و آيونه لرمزه

كرك (كورد نعيم معارف و نشریات جمعيتي) و كرك (زين)
خزته سي نامه ، آيونه نبرع ، وساژ سورنلرله كونده رييله جلك هر درلو
مبالفك دوعرودن دوعرويه (جمعيت) و (زين) نامه كوندرلاريني
قارئلرمزدن اهميتلار جا ايلرز . باشقه واسطه لارله و باشقه ناملره كونده جلكري
پاره لرك ضيا عندن و بوسيله آرزو لرينك اسعاف اولونا ماملسندن دولايي
قارئلرمزجه مشول طوبى لاميّه جنمزي هر ص ايدم رز .

مخبره عليه :

الان كود سكه لقضا كليسي
مشغوله بحمىلا پاره فلوسى
يارب توژ چا عتا كوردان بنفيسى
مغموم و فقير و يوسف بتليسى
سوزيله نظلم ايله بن يوسف ضيا بكة
فما ليتك زه بك چوق تشكرايدم رز ، امر لرك زى ايجا ايندك . فما ليتك زه
دوامى حيت مليه كزدن بككرز .

سائک ۲۲۰ فروشه
نیف سال ۱۴۰

منه لی ۲۲۰ فروشد.
آلی آلی ۱۲۰ فروشد.

بین

پنجاب

درج اولونیمیان مقاله
اطاده ایدلر

مسئله کتبه موافق مقالات
مع المنونیه درج اولور.

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیاتدن بجهت ایدر تورکجه کوردجه مجموعه در

مندرجات

تورکجه قسمی

- اجتدار
بر خبر (یومی غنمه لردن)
هجران بوختان
میرزای جزیری
بابان کوردلرنده قابلیت حریبه و (نالی) دن بر پارچه امین فیضی
کورد کنگلریمیز یی ساللاماز نجم الدین حسین
کورد-چای چتری (آ) کاکلی اوغلان) کمال فوزی

قسمی

- ۴ بروح کرد بچوکان لاهوتی خان
کازیادوماهی کی ع . رحمی

نسخه سی ۵ غروشد

نجم استقبال مطبوعه

آدرهس

باب عالی جواری ابوالسعود جاده سنده نجم استقبال مطبعه سنده (ژور) اداره خانه سی
توزیع محلی باب عالی جاده سنده یکی شرق کتابخانه سی

امراض جلدیه و افرنجیه متخصصی

دو قنور شکری محمد بک

همشهریلمزدن دو قنور شکری محمد بک بازاردن ماعدا هر کون صباحدن
آقامه قدر غلطه سرابی مکتبی قارشوسنده خریستکی و نام دیکرله سعید پاشا
خاننده کی معاینه خانه سنده خسته لری قبول واک مکمل اصولرله تدای ایدره
تلفون بک اوغلی : ۱۸۱۲

هیئت تحریریه مزدن حکارلی عبدالرحیم رحمی بکک بودقه ده (کازیاولات)
و (معی آلان) اسملرندبری مجموعه اشعار و دیکری بریه پس اولان ایکی کتابی
موقع انتشاریه قونلدی. اشبو کورک ادبیات حاضره ایله مقایسه سی کرک نثرآ
و کرک نظماً کورد لسانک درجه مکملیتی یک نظرده اثبات ایدن شومهم
اثرلری کوردلره و بالخاصه کوردجه به علاقه پیدا ایتک ایستینلره توصیه ایلرز.
فروش مومی الیهک اداره خانه مزده بولتان اثرلری.

۵	اسیر بر جوجفک باشه کنلر	تورکجه منظومه
۵	عقیدا کوردان (منظوم علم حال)	کوردجه
۵	معی آلان	مثنوی
۱۰	کازیاولات	منظوم
		مجموعه اشعار

سنیل الزشاده جزییده اسلامییه فیعتدار مقاله لرله انتشار ایتدی. هر مسلمانیه
توصیه ایلرز.

رفیق مساعیمز (کوردستان) مجموعه سنک ۱۰ نهجی نسخه سی ده انتشار
ایتملر. بر جوق کزیده مقاله لری حاوی اولان مذکور مجموعه بی قارئین
گرامه توصیه ایلرز.

کوردجه حرفه

حروف صوتیه

آ	فتحه ثقیله	آسکی	آنس	معنا
ا	فتحه حقیقه	رهز	بوستان	•
و	ضمه ثقیله	بور	کجه	•
ؤ	ضمه مبسوط	دؤر	اوقاق	•
ۇ	• خفیفه	کؤر	اوغلی	•
ی	کسره ثقیله	بی	قویو	•
ئ	کسره متوسطه	بیئر	کورهک	•
ئی	• خفیفه	بیئر	کوتوردی	•

حروف صامته []

ا ب [۱] پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز
 ژ س ش ص ط ظ ع غ ف ق ک گ
 گ ل م ن و ه ی

[*] اشارتلی حرفه صرف کوردجه به مخصوص اولوب دیگر لسانلرده بولمز برنجیسنک
 مداسی اینک معناسنکان «جیل» کله سنک تلفظنده ایکتیپینسک بارجه معنا سنکان
 «گهر» کله سنک تلفظنده اکلاشیلیر بو مخرج کوردجه ده بک ق مستعملدر.

[۱] (ب، پ) حرفه آره سنده ابری بر مخرج اولوب مذکور مخرج ایچون
 آریجه بر حرف اضمار ایدلکده در.

ژبو جفانا دايگان

پرسی ژعصر دوران : فن و ترقياته

دولت سري چي به؟ کون :

دولت سري ژنانه

لورا قه ناهون نه و شو وروژ نه وان خيانه

جا زاريه کي، مزن کن : ژيناولات نه وانه

انسان به اصل فطرت نه قنجه، نه خورابه

قنچ وخورا بيامه به را کرنا ديانه

امري رسوله جنت، بن پي امهاتان،

لورا دها ذکاوت به تربيا نه وانه

علم، فضيلتاوان هندي بکت ترقی

نجهيز بين مکمل به اخلاق مادرا نه

ام دی بلند بين هند حتی بکهنه نه و جان

وختی فلاح بونی؛ زمان ژي نه و زمانه

کوتن وکر نه دايان جفاته کي بلندی

يارب توبیکوه بي نه توفيقه کي ده وانه

رحمی نه ديت کولائق تقديم بکت هديه

هدیه گر قبول بت وی دايه جسم و جان

ژمالا مکاربان

عبدالرحيم رحمی

سطح دنیا و کھوارده بو طفل بش
شیر خوار کرم تون چه صغیر وجه کبیر
کرمبکن له کف بخشش توهر و کوخان
زیوربکن له حوادث چه حریر وجه حصیر
بابن زاده

مرحوم عبدالرحمان سالم

ز بو زاروی کوردان

سری صبی
صبه دا زو رادیم
دست دوشم شادیم
دای جدیدی بومه نان
ژ مرادی بوان
میزه دیکی کنجی من
درباز دیکی خنجی من
باف من ژی جوتوری
خدای بکی ستاری
خونکا من دو دنیره
بظی مه کیشک بشیره
دست بریدا بلوره
لبر سنکا زنیره
دست دای رامتان
عیا من وی نویستان
از جوم خوجی بخوینم
که نه زانین نه مینم

حلمی سیوده ده کی

مجموعه مركز لايعده، شكالات اينجنده كي بوموقيتي مساعي مركز ملت محترمه مرجه
مظهر اولديني معاونت قدرشناسانه سايه سنده در . هر معاونت و توجه بزي
باشلا ديغمز طريق فعاليتده داها بويوك فداكارلقلرله يورومكه مسائق
اوله جقدر . تشويق ملتدن ، توفيق اللهدين . (ژين اداره سو)

عيدا رمضان

زبو هر ملتكي روزي بيه خوشي هنده دي جي ژي عيده . عيده ژي يان
ملي واجتماعي يان ژي ديني نه عيده ديني كو تمامي مسلمانان كي خواهش دكد
ژوان يك عيدا رمضان يه همي مسلمان بهيك دوشا دين بوجوك دي چنه
دستي ميزان مزن جاوي بچوكان مرطعموي . دي كنه شاهيانه لودا : روزا
مغفرتي به كو خدي ژبر خاطر ا رمضان همي كهنان دي بخشد لازم تات نم
بوي هندی زه خف شاياني بكن حال شو حاله فلا تتا دي مملكتي مه دا آه
زاريا دايكان نالا قليد برن دار جهي شاهياني رونكان له دباريند .
بلي ! . اوكه شاهيانه زمه نايد ژغير كريني ... كرين هم مرهجت كرنا
بحالي كوردان مهاجران خدا تعالي عيده كي شاهيانه وبه حال خوشي قسدي
همي مسلمانان بكت وبوي مناسبتي عيدا همي مسلمانان تبريك دي كن دعايا
سعادتني ژباركاها يزدان هي في دي كن .

مناجات

ربنا ساكن كوتن جه غلام وجه امير
وكويك اهل نيازن جه غني وجه فقير
به اميد كرمت شام وسحر كبريه كنان
ده كن اظهار حقارت چه كدا وجه توژر
به نظر رحمت تووه له نظر اهل بصر
جهله نزديك نجانب چه قليل وجه كثير

جمیعہ میں ، مثلاً کثیر اولان اختیار جہ - اجتماعہ ، اقتصادہ ، عامیہ سی
 میاںندہ ہو کون شدیداً محسوس احتیاج دے تقابل ایدن و بیہمیہ سی دائرہ
 امکان تختہ بولان خصوصاتی سائرینہ ترجیحی فکری محفظہ ایتمکدہ در .
 طریق مساعیمزدہ توفیقات صمدانیہ مظهریتزلہ ملتزمک ملی ،
 مسعود بر ادارہ نائیتی تمیسی رفع بارگاہ احدیت ایلرز .
 غیرت بزدن ، کوردلر ، یاردیم سزلردن !

محترم قارئین مزد و آہونہ لرمزدہ

۱ - مجموعہ مز نامہ پوستہ ایله بیر طاق بارہ ترکیور . بارہ لری کوندور دن ذوات
 اسملری ونه ایچون کوندردک لری بیلدیرمه رکرندن آرزولری ایفا ایدہ میوروز .
 بوندن باشقہ بعض ذواتدن آہونہ بدلی کوندورلدیکی حالده مجموعہ لری نیک
 کندیلرینہ واصل اولمادیقنہ دائرہ شکیتنامہ لر آلیوروز . بز مجموعہ مزی
 هر تورلوشخصی کار و منفعت دوشونجولرندن آزاده اوله رق بالکنز ملتزمک عرفانی
 مقصدیلہ نشرایتیکمزدن آہونہ اولان ذواتک مجموعہ لری منتظماً کوندورمکی ده
 بوبوک بیر وظیفہ بیلیروز . بناء علیہ آہونہ بدلاتی کوندردک لری حالده مجموعہ
 آلامین ذواتک پرالری - برچوق امثالی کبی - یا ادارہ خانہ مزہ کلمہ مشدر
 ویا خود پوستہ خانہ تودیع ایتدیکمزد مجموعہ لر - کذا بیرچوق امثالی کبی -
 قارئین مزہ کیتمه مشدر . شوخالده قباحث ادارہ خانہ مزده دکن ، آچیقجه
 سوبیلیم ، پوستہ خانہ لردہ در . نہ یاپام ، مقیم عالی غاندینک هر نسخہ مزده
 جلب نظر دقتہ عائد اولان فقرہ مز بیر فائدہ و برمیور دیمکدر .

بعدا ادارہ خانہ مزہ بارہ کوندور دن ذواتک مقداری ونه ایچون کوندردک لری
 آیرنجہ مکتوبله بیلدیرمه لری و مجموعہ لری تماماً ویا قسماً آلمایان ذوات کرامتده
 تکرار کوندورملک اوزرہ موضح آدرہ سلریله برابر اشعار بویورمالری رجایده ورز .
 ۲ - سنه لک آہونہ مز قرق دیرت و آلتی آیلہ مز یکرمی ایکی نسخہ در .
 مجموعہ مزہ آلتی آباق آہونہ اولان ذوات کرامت آہونہ لری بونسخده ختام
 بولش اولدیقندن متباقی نسخہ لره یکیدن آہونہ اولمالری لازم کلیر .

مضون قلابتمش ولدینی دورمه لرده کندی عرف و عاداتی، غنمات و تمایلاتی
دائره سنده عادل و عرفان پرور حکومتلر تاسیس ایله بن کورد ملتک مهمل
ومندی قلمش، (تاریخ ملی) سنی تالیف و سائنسی احضار ایله ملک رخى جمعیتک
مقاصد اساسیه سی جمله سندن در .

بو جهدن اولمق اوزره فرس عرقک واسیج و آهنگدار لسانندن ،
(عجم) دیلنه قدم تاریخی ایله متفوق ، فقط نسج و اعمال خصوصیلرنده
کیری قلمش اولان (کورد) دیلک مفید ، و عملی بر صورتده قابلیت افادیه بنی
حاضر و آرزو بر زمان طرفنده (لسان تحریر) اولسنه جمعیتن صرف مساعی
ایله جهکدر . بولزومک تحقیق تصور اولوندینی قادر کوج و اوزون دکلدیر
بو کون تالی و عارضی بر طاقم سوانق و موانع دولایسیله مختلف قبائل نزدنده
شیوه تلفظ و اوافق نفک تبیل کیت اعتبار ایله تحوله معروض قلمش اولان
(کوردجه) نک بر لسان تحریر واقعه شکننده تیلی؛ قبائل مختلفه لهجه لرله
علم السنیه واقف ذوات کرامدن مرکب بر هیئتک بر آن اول ترتیب
ایده جکی (قاموس ملی) نک تنظیمنه متوققدر . کورد احیات عمومیه سنده
آنیاً باشلایه جق اولان اختلاط و مناسباتک ، تدریسات و نشریاتک
(لسان تحریر) ی جوق زمان کجه دن مراکز عمومیه ده (لسان بیان)
حاله کتیره جکی بر امر محققدر . بو امانیه مبرمه نک حصولی تأمین ایچین ،
حضور لرله جمعیت مزى احیا ایده جک کورد ذوات متفکره و منوره سنک
همت و غیر تلیسه مراجعت ایده جهکدر . نظامنامه نک مواد مخصوصه سی
احکامنه توفیقاً تشکل ایده جک (تعمیم معارف هیئتی) بر صورتله کوره
حرثک انتباه و انکشافی خصوصنده بر عامل مهم اولاحقدر .

(کوردجه) نک قدیم آثار ادبییه سی طویلا یوب نشر ایتمک ده جمعیت
عهده سنه مرتب وظائف میاننده در . خانى ، نک و ثم وزین ، نى ، نالی
نک ، ملاه جزیری ، نک دیوانیله و علی حریری ، ، و فقیه طبران
و مصطفی بک کوردی ، ، و شیخ قاید ، ، و شیخ رضا ، نک کورد
ادیباتی زنکین ورنکین بدیهه لرله دولدوران متروکات ادیه لر
ایده جهکدر .

بر صبر سزاق کوسنریوردی . نهایت جواب و بر مکسزین کوسکون
ما بعمدی وار

ك. ف.

كورد طلبه هی ژی جمعی بیاننامه سی

[بكن نسخه دن مابعد و ختام]

ایمانتی ، مفكوره سنی عصیتله مدافعه ایدن و بو اوغورده فدای نفس
ایتمكدن ذوق آلان ، اسباب رفاه و سعادتتی ترصین و تحکیم ابله منس ، سالم ،
منین ، و مشهور بر ذهنیت دماغیه ايله متحلی اولان ملئر ، کوریورزكه ،
كاشانك ناظم مقدراتی کیلیورلر .

بناء علیه كورد كنجلکی ، كورد ملتك خصائل و طبایع ممتازه سیله
متناسب بر پایه شرفناكه و صولی ایچین هر شیدن اول كوردك عقیده سنی ،
ناموسنی مفكوره سنی ثولز بر ایمانله محافظه ایتمی و جوبنه قانعدرلر .

بونك کی ، خزان ملیه سی قطعات عالمك جله سندن زنکین اولان
مشرینك سائر ملئرله قارشو و كنجلرینك ده مؤسسات عمومیه اوكنده
برسائل ذلیل وضعیتتی اكنسات ایللرینك كورد ملتی ایچین ، آغیر برفلاکت
اولاجفته ده امیندرلر .

بوامنیت و قناعتك سوقیه دركه ، كورد ملتك طریق علم و عرفانده بر آن
اول ایلرله مسی ضرورتی (كورد طلبه هی ژی جمعی) اساس مسلك
انحاذ ايله مشدر . و بوغایه اطرافنده بو دفعه نظامنامه سنی تمذیل و توسیع
ایله مشدر . بو مقصده وصول ایچین كوردستانك هر طرفنده شعبه لر كشاد
ایله جکی کی ، اعضاسنی ده مدنیت حاضره اساسلریله پیدای استقناس ايله مك
ایچین آور و پایه اعزام ایله جكدور .

آئور سالنامه لرنده ، میدیا و پارت آیده لرنده ، عرب تورك و بالخاصه
ایران تاریخ لرنده ، مدید و شرفناكه بر حیات تاریخیه مالک بولونان و كوردستانك
بر طاقم دینی و سیاسی مؤسسه لرله ، جبری و عسکری سلطنتلرک تسلطندن

بابا، دیدی، کوریورسست : دهمیر قبولرندە ، کوربوز ، لوندر
مزرافیلر بکله یین بولانس سرائک ، کنارندە نیلر چالینان ، رقاصهلر
اوینانان ؛ کنارندە بللر قداقلرله گنگون بادهلر حوتان بو کوموش فسقیلی،
شفاف حوضک : هر دالندە برباشته قوش اوتان بو زمرد باغچهک بن
تولدکن صوکره کیملره قلاجقی دوشونیورم . اجنک بکا نه قدر مساعده
ایدهجکنی کسیره بیلمیرمیسک ؟ مزار ایله آرامزده هان اولچوله بیلهجک
نه قدر برمسافه قلشدر ؟ تولومک سیاه اناری بی ابدیتە دعوت ایتدیکی کون
بوتاج وتختک برتک اولامه اولسون قلاجقی بیلسه یدم دنیا به یانیق حسرتله
کوز یومايه جقدم . پادشاهک فرسز کوزلری ، بوسوزلری سویلرکن
آرتق یاشارمشدی . هیجانی بردرلو طوتامیور ، آزاجق بر شکایت دها ،
هان کوز یاشلرینی داملاتاجقدی .

درویش پادشاهک آرقه سنی صیغادی ؛ هیچ مراق ایتمه شوکتلم !
کلهجک سنه اوچ اولادک بردن اولاجقدر . فقط بر دانه سنی هر حالده بکا
نذر ایدهجکسک ، دیدی .

درویشک بویه غشیدن خبر ویردیکی کورون بدشاه ، آند ایچدی :
بابا : اکر دیدبکک اولورسه بر اولادم سکا فدا اولسون دیدی .

درویش باغچه قابوسنی آچادن کوز اوکنده اینوب باتمشدی . سنه سی
دولمادن پادشاهک اوچ مینی مینی ارکاک یاوروسنی بردن دنسایه کلدی .
جوجقلر کونله ، آیه بویویورلردی . درویش برسنه صوکره قوشوب کلدی .
پادشاه جوجقلرینک هنوز سود نینه لری قوجاقلرندن آیریلایه جقلرینی
آکلاتدی . ایکی سنه دها مساعده ویرسنی درویشدن رجا ایتدی . جوجقلر
درت یاشلرینه آباق باصه شلردی . درویش ینه سرائک قابوسنه دیکیلدی ،
کندیسنه ویریلهجک یاورو بی ایستبودی . پادشاه باباق سرخته مغلوب
اولیور ، وعدنی برینه کنیره میوردی ؛ درویشی ینه آلدانیم دیه ، بیک درلو
وسیلهلر ، بهانه لز آیلری سوریور ، اوزون یالواریشلرله برمدت دها
مساعده دیلپوردی . درویش سبورژنده شدتله اصرار ایدییور ، بونوک

عدايدەرم، معاوضلەرمزك بر جوغى خرافەلەرمزك اوسە يىغى، موجودا ولا نلەرىنك دە
اسلامىتىن سكرە تشكىل ايندىكىنى ادعا اينكەدەدرلر . دىنى عادتا بر شكىل
مليدە قبول ايدەن كورد نصل اوليورده خرافەلەرىنى دىنى وغيرملى برمايتىدە
اورتەيە قويويور ؟ بوراسى جدا جاي ئاملدر . كورد خرافەلەرىنى بىلدىكم
طوبلايە بىلدىكم قادار (ژبن)ك محترم صحيفەلەرىنە وعلماي اساطيرك انظار انصاف
وتدقيقنە وضع ايدەجكم . احتمال بويىزىلردە ديار بىكر ككوزل كورد افسانەلەرىنى
(ددە قورقود) ماصاللەرىنە اويدىر مق صورتيەلە تعديل وتغيير ايدن نانكور
برديار بىكرلەنك دە انصافسزلىنى ميدانە جيقاقتدر .

كال فوزى

كورد افسانەلەرنىن :

آلتون كاگلى چوجوق

اختيار پادشاه آلتون شمععدانى ، الماس قارىولالى سراينك - زمرد
چىچىكلەلە بزەن - باغچەسندە محزون و بىقرار دولاشيوردى . آغبر
واوزوتىل دوشونجهلەرىنك ويردىكى بر بىگىنلەككە ، معطر كوللەكلر آلتدە
تترەين ، شفاف بر حوضك كئارندە اوطوردى ؛ يورغون باغنى تترەك
آووجلەرى آراسنە آلدى . دەرەين باقىشلىرى اوزاق ، خيالى بر افك
سرايندوغرو سوزوليوردى . ناكهان باغچە قىوسى اورولدى ؛ قىوكتخداسى :

— پادشاهم ، بر درويش ! ديدى .

— كلسون ! ديه فرمان ايدلدى .

آق صقاللى ، قىويرجق صاحلى ، كنبش اوموزلىرى ، اوزون بويىلە
بر خيالى آكديران درويش ايجرى كبرى . اسرارلى بر نظرلە پادشاه
دوغرو ياقلاشدى . اوطور ! امرىنى آلمەدن ، پادشاهم نچون بويە
دوشونيورسك ؟ سؤالى اورتەيە قىرلاندى . درويشك باقىشلىرى آلتدە
ئورپەن پادشاه دوشونجهسنىك سىنى اختيارسز برتوكلا آكلاندى :

اكنجه لری مباحه سنده اولان ساتی افسانه لردن هر بر چو غنك ده بر طاقم
حفاظق ابتدائیه دلالت ایتدکری اكلاشیله جقدر .

افسانه لرتاریخ کی تامیله بر خصوصیت عرض ایتمز لر . ملل مختلفه نك لسان ،
احوال و عادات اجتماعیه سنده اولدینی کی ماصالارنده ده یکدیگریته بکزر بر طاقم
نقاط متشابه ایزلری مشاهده اولور . بوده انسانلرک عینی منشادن تشعب
ایتدکری کوستر . بناءً علیه هیچ بر افسانه یوقدرکه مهلهز بر حالده
اولسون ! عرب افسانه لرینک بر چوقلری نجم خرافه لرندن ملهم اولدینی کی
بوکونکی غرب ادبیاتنده یوکسک موضوعلر تشکیل ایدن قدیم یونان
اساطیری ده شرقک بر چوق خرافه لرینی احتوا ایتدکده در . ذاتاً شرقی
اولان یونان خرافاتنده کی « تیتان » لر ندایسه کوردک حکایه لرنده کی « یدی
باشلی دیو » لرده همان اودر . ادعا ایدیه یلر زکه کورد خرافه لری یوسبوتون
شرقی اولق حیثیته دیکرلرندن ده اقدیمدر و بی شبهه هیچ بر یسندن ملهم
دکدر . آرالرنده برنوع وجه مشابته اوله ییلیر . کوردکده ادوار اولیه سنده
طانیدینی ، اعتقاد ایتدیکی شیلر یوق دکدر . البته اونکده (که آ) سی ،
(ره آ) سی ، (هیرا) سی ، (آبولون) ی ، (مینرو) ی ، (زه فس) ی ایخ واردر .
فقط معرفت اونق کوردک خرافه لرندن حیقا دوپ علمک انظار اطلاعه
وضع ایتدکده در .

هر شیی کی یچاره ملتک اوکوزل ، اوطاتی افسانه لری ده رماد نسیان
آلتده قالمشدر . بن ایشیتدکرمی شخصیتمدن هیچ برشی علاوه ایتدکسزین
عیناً نقل ایدیورم . مختلف زمان و مکان ظرفده بو افسانه لرک شکلدن شکله
کیردکری مستبعد دکدر . عینی بر حکایه کوردک بشقه بر محلنده بشقه بر صورتله
تحکیه ایدیه ییلیر . اساس بر اولدقدن صکره تفرعاند بآس یوقدر .

بو افسانه لری قارئرم امین اولسونلرکه کوردک ویران کویلرنده طاندیر
باشلرنده اختیار کورد قادینلرندن طاتی طاتی دیکله یه رک بوکونکی تورکجه یه
غایت آچیق و اكلاشیلیر بر لسانله یازدم . بو خصوصده اوزاقدن و یاقندن
اولسون بکا معاونته شتاب ایدنلره کوردک نامنه تشکر اجتماعی بر وظیفه

و یا عیبی است، سردن انشعب است، کوری میداند... بر فکر و یا بر وقعه
تاریخیه مک اضرافنده طوبلا در و یا بکده عینی حقیقت اولدنی ایلری سورمک
دوغرو دکدر : قمت نسبت قبول ایتمز تحولاتی حادثات تاریخیه بی ده عادتاً
بر بازیمه حائنه کتیردی . دون بر حقیقت قطعیه و لارق نانی ایدیان شیلرک
بوگون دوجار تعدیل اولدنی ، بدین بستیون بشقه برشکده تجی ایدرک
اسکی حاکدن آریلاجفی ، یعنی بر جوق حقیق مطابقه تاریخیه مک عادتاً برر
افسانه مستقبل شکنه کبره جکینی کورمه مک ، تخمین ایتمک ممکن اولیور .
قمت مثبت اصولری بزه بو قذعی بک واضح بر صورتده بخش وارانه
ایدیور . تاریخ ، حقیق علمای مؤرخینه ، از جهه کیزو ، تیر ، سنت سیمون
فوسنل دو قولانز کی اعظم و حکم . مؤرخینه کوره روایات و منقولاتی
عیناً تثبیت ایتمک قلیور . تعاقب حادثاتک اسباب اولیسنی کشف و تدقیق
ایتمی ، یعنی بر مک کذارش جاتند دوجار اوله مکدی و قایمک ، درجه
انخطاط و ترقیسنک ، مناسبات بین الملله کی قیمت و اهمیتک ، عنصر ملی
و بذیه اجتماعیهسنک ، المحبت محیطیه ایله قابلیت تألیفیهسنک الخ اسباب
ابتدائیه و عوامل فلسفیهسنی اساس اتحاد ایدیور . شهره سز آنجق بودور ته درکه
تاریخ دینیان بر بحرینی کران اولدن قنطی فوائد ایلمک قبل اوله جقدر .

تاریخت قدی و یولداشی اولان علملر زده نقصانی خدمتلی میداند .
آرکه تولوزی هنوز جنین حالده در . آبدلر ایسه جوق دفعه لیر بر سردار
مظالمک ، حقیقتدن بر آز انحراف ایدن و یا بک یا کلش ، سرنوشت ظامی
احفاده یادکار بر اقیور . آثار مکتوبه مک هیئت عمومیه سی ده دائماً بروحدت
علمیه تأمین ایدمه مشدر . حالبوکه علم وحدتی امر ایدر . تاریخک اختیار
بر آناسی صایلان جغرافیه کلنجه : مع التأسف اوده تاریخه معاونت خصوصنده
بک طمعکار و بخیل داوارا مشدر . هنوز تجربه سز بر جوجوق اولان تاریخ ،
نه زمان که اوزون اعصار مدینه مک شهره مستقبلده خیلی قطع مراحل ایدرک
بر جوق علم فداشیرنی قوربان ویردکدن صکره ، ملئرک احوال ابتدائیهسنی
بر حقیقت قطعیه و مطلقه حالده احفاده نقل ایدر سه اوزماق بو کونکی اوجاق

آچارق بېكس ياوردونږي معارفه دعوت ايتك و تدرېسه مندر اولانلرمزده
فخري معلمه لكرد در عهده ايتك در. ديتك ايسته يورم كه جمعيت ممكن اولديني
قدر نقداً و بدنأ يارديم ايده جكدر .

بومولشريف كورد اولان و كوردلري سهوون محترم خانمارله ايتك تماس
اوليور. ان شاء الله بونك گي بر جوق اجتماعلر، قونفرانسار، مسامره لروساثرلر
بزلري بر برلرمزه طائيدير و بو طائيشمقندن ملتزمه يك خيرلي منفعتلردو غار.
جمعيت ملتك يارالريني صارمق ايچون سز لردن فداكارلغه محتاجدر .
هر كورد بزه معاونت ايچون آلي اوزادير و هر فداكارلي موفقيتله ياپارسه ملي
أملارمزنك ده حقيقت اولديني كوره دكتر. همان جناب حق ملتزمي مسعودايتون.

كورد ماصالاري

هر ملتك — باشلي باشنه بر تاريخي اونقله برابر، تاريخك حدود
مكشوفه سندن اوزاق (يعني قبل التاريخ ازمنه متباعدده كي) وقايعك بر كسو
خياله بوروندرك — ماصال طرزنده نقل ايديان افسانه لري واردركه،
دورين واساسلي بر تفحص علمي ايله متسلسلاً آراشديري له حق اولورسه
بونلرله محققدر كه ينه او ملتك پرده ريب و ظلام آلتند. كيزله ن بر طاقم
ابتدائي حقائق تاريخيه سه امكان وصول تا مين ايدلش اولور. بو كونه قادار
هيچ بر ملتك احوال ابتدائيه سنك، علمي اصوللره افتقاء، بر صورت معينه ده
كشف ايدلديكي ادعا ايديله مز. تاريخ هيئت حاضره — يله هر هانكي بر ملتك
حال ابتدائيسي كو سترمكده اظهار عجز ايدر. خصوصيله وائق حقيقيه
ودلائل مقننه به عرض احتياج ايتد كدن سو كرا... بونكله برابر حادثات تاريخيه نك
همان اكثريسي حقايق مطلقه نك ترجماني اولامازلر: بروقه، نويسك مشاهدات
عنديه و ملاحظات خصوصيه سنده بر مؤرخك تدقيقات شخصيه و محاكات
مفروضه سنده بر حقيقت مطلقه واردر ديتك عادتاً حقايقك تعددني قبول
ايتك ديمكدر. زيرا كه اجتهادات مختلفه نك باشقه باشقه اساسلره استناد

خانم اقدیلر ، بزرگوردلر ، اختلافات می (انما المؤمنون اخوة) نص
جلیلی ایله برطرف ایدرک اقوام مختلفه بی قرده شلشدیرن اسلامیتک ظهورندن
یعنی عصرلردن بری تورک ملتک اک صادق برحی ، اک قوی بر دوستی واک
ظہیر بر قرده شی اوله رق بولئوروز .

بوگون بتون ملتک مقدراتی باشقه شکلر آلدینی وهرکسه برحق
ویرلدیکی بر زمانده بزلرده کندی حتمزی ایستوروز ؛ چونکه اورته ده
ملیونلرله کورد وار و بویوک بر کوردستان وار . مقدس امللر اوغورنده اک
زباده جالشقی ایسته بیلره و ملتیرینه اولان محبتلری کوسترمش اولدقلری
فداکارلقلرله اثبات ایله بیلره جمله من موجودیتلرمنله مدیون شکر اتز . جمعیتک
کئادمراسمه قوشارق کلن محترم خاتلمن و قادمه شلرمن هر صورتله معاونت
ایده جکئیرنی و کوردلکک تعالیسی ایچون نه یایلق لازمه بلا تردید یایه جقلری
کورد وعدی اوزره سوز ویردیلر . اوتنه دئیری . (کورد سوزندن دوغمز)
جمله سی بر ضرب مثل اولمشدی .

بن قاعلترم ایله ایمان ایده رک دیورمکه کورد هر شینه سوز ویرمن ؛
فقط ویرمش اولدینی بر سوزندنده قطعاً دوغمز .

ایشته خانم اقدیلر ، بو جمعیتده داخل اولانلر ، کورد و کورد محبه لری در ،
بزم مقصدمن تورکاککه قرشی دورمق دکل ، بادیکه اوکا ظہیر اولمق و کئندمزی
طامع در . نته کیم یاپسده تکمیل کورد حقوقی . مدافعه به مأمور ایدیلن شریف
باشاده ویردیکی مختارده بو مقصددن آیرلما مشدر .

هیچ بروقت حقیقی مسلمان قایی بر برندن آیرلماز ؛ چونکه اونلری اک
صاغلام بر رابطه ایله باغلایان دین واردر . ان شاء الله بوندن بویله بزا سلام
قوملری عدالت و سعادت غایه سی رهبر اتخاذا ایده رک اولیله ججه جالشیر و
اسلامیتک مدینته ، انسانیتیه نه قدر موافق اولدینی اکلا تئق ایچون حرکاتزله
کئندمزی مثال کوستیررز .

مساعده کزله بر ایکی سوزلده جمعیتک غایه سندن بحث ایتمک ایسترم
خانم اقدیلر ، جمعیتک غایه سی مملکت مزده نه قدر محتاج معاونت کورد
قادین و جوجوقلری و ارسه اونلر مایش بولمق ، اداره خانه لر کئشاد ایتمک ، مکتبلر

اوله حق طرفه سطور و صحافی خولدیردیمی اووقین حشا خلافت
معضمه قرضی بر قیام، بر ارتجوع دگندی. او اتحادوترفی هم واستبدادی،
قانی الارینی قیرمق ایچون بر حرکت ایدی که اوحرکاتک و غرادیفی عاقبت،
کوردیکی مقابله اتحادجیلرک دفتر اعماشده قانی سطور و صحائف ایله نقش اولنمه
سزادر .

او اوله بر ظلم ایله قارشیلانیش ایدی که مجرد مصطفی عبدالحق قلمک
صندائی اقبالی یو کستتمک غایه سی استمداف ایدیوردی . بو بحث بوراده
یری یوقدر . بونک ایچون یازدیغم یازیلری ، بونک اورتندیکی کسوفینی
ییرتوب آتیه حق حقایق دلائل مثبت سیله صکره یازار، تشهر ایدرم . کچن کون
لازم کلن مقاماتک توسطیله ویلسونه یازیلان تلغرافک صورتی تقدیم ایدیوردم .
باقی چاروصیمی احقراماتک قبولی رجا ایله بوتون محتره هیئت
تحریرییه و متشبشه کزی سلاملارم اقدم .

بتلیس کوردلرندن

۲۱ مارت ۳۳۵

بتلیس

ی . ضیا

برخطابه

حزیرانک بکرمنجی چارشنه کونی (کورد قادینلری تعالی جمعی) طرفندن اوقوندیریلان
مولدشریفده، انجم یالمنکی خاتم اقدی نک ارتجالاً ایراد ایشدکاری جالب دقت خطابه نک
مهم اقسامی بوجه زیر درج ایلیوروز:

محترم خاتم اقدیلر !

بک عالی مقصدلرله تأسس ایدن کورد قادینلری تعالی جمعی فاتحه
مساعیسی اوله رق بومولد شریفی اوقوندی .

اولا جناب حقندن خیرلی و بیویوک موفقیتلرله دوامنی تمنی ایدلم و صوکره
بو اجتماعه اشتراک بیوروان خانلره کورد ملتی نامنه تقدیم تشکرات ایتمکله
برابر بر قاچ سوز سویله مکده مساعده بیورما کزی رجا ایدرم .

بیه اولسون توجیه مساعی ایتمی شرطدر دیه حکم . یوقسه بر یکیک ،
اشکیک غوغاسی ، بنای ایدک سبب اندراسی اولور .

(ژین) هیئت تحریریه سی بندن دها ائی بیلیرکه ، مستتاسی مستتا ،
انجق اکثریت (ژین) ک ایکلیتیرینه مقابل بر آیین دینی اجرا ایتمی ترجیح
ایدرلر . بوندن دها فضله فکرمی ایضاح ایتمه حکم [۰] .

کوردلیک حرکت ملیه سی ، وارلقی ادراکی هیچ بر ملتی رنجیده
ایده جکنه احتمال ویرمیورم . و امید ایدرم که کوردلرده کی ایمان واعتقاد
وارلقلرینی ادراک ایله دها زیاده حس ارتباط ، حس اخوت تولید ایدر .
شبهه سزکه بیلهرک سوکی و اطاعت ، مضطربانه ارتباطدن دها آیدر .
شدت (وحدت) تأمین ایتمه ، دها زیاده تبرید ایدر .

فخرله ، سرورله کوریورم که ژین هیئت محترمه تحریریه سی آرمه سنده
بتلیسک ، بو بدبخت ایلمک یتشدیردیکی فیاض ، منور دماغلرده وار .

ثبوت بتلیسک ، بو کون سفیل و ذلیل بر حیات یاشایان بو خراب ،
تراب یورد انسانلرینک اول و اخر قومینه فرط صداقت ، بالخاصه حس
حریت مدار فخر و مباحاتلریدر . یتشوالق شترقی دها بشقه خاندان اکراده
عائد اولسه بیلله بتلیسلرلرک کوردلک صندالی* تاریخیسنده صدره یقین بر موقع
متناز و شرفلری ده انکار ایلمه سه کر کدر .

وقایع سالفه بتلیسلرلرده محرق بر مفکوره ملک وجودینی انکار دکل
اثبات ایدر .

اسکی استبداده قارشى قیام ایدنلر بتلیسلرلر : دونکی قانلی ، قاتل
مستبدلره قارشى رفع لوای اشتکا ایله اعظم و اکابرینی قربان ویره نینه
بتلیسلرلردر .

۳۲۹ نیشان پورازینک دار اغاجلرنده صافه صوله تحریک ایندیکی
اعظم اکرادک اجساد مبارکی بتلیس و محیطک ناصیه پا کنه بر وارلق بغاسی ،
بر حیات ، بر حق بقا برائی نقش ایتمشدر . خوجه اتحادک ، اوصانید
استبدادک دیدیکی ، و حالا بعض اوراق مطبوعاتک شوکا بوکا مدار فخر

[۰] قارلمز بوقره اوزرنده بر آرز دوشونهلر ائی ایتمی اولورلر . (ژین)

بر مکتوب

غایت اسی بر تاریخچه بتلاییدن آلدیغز بر مکتوبی عیاً زیره درج ایدیورز .
وینسون جنابلرینه کشیده ایدیلدی مکتوبده بحث ایدیلان تلفراقی کثرت مندرجاترینه آلتیجق
بالاخره درج ایده بینه جکیز :

ملتمک او کسوزلکینه آغلا دیغ بر آنده (ژین) بی بولدی .
ژینه تعریف ایده میه جکم درجه ده متتدارم . بدن اوکنا چوق سلام
واحترام .

کوردلک وارلقی ، اوقوجه موجودیتی ادراک ایدیورز . (ژین) کبی
مبشری وار . فقط وارلقی ادراک ایدن کوردلک عجیبا وارلقده ثباتی ده
اظهار ایده جکمی ؟

بن حیات اقوامی خ کسرتله اورتیلیمش بر آتپارده نشیده ایدرم .
بعضاً بر صرصر ، بعضاً بر نسیم ظفر اولک نقاب عارضی آتدیبار . فقط
آجیلان رحسربنی اغیاردن محفظه محافظت ریشت ثبات و متانت ، بالخصوص بر و تحمله
توقف ایدر . تاریخ بزه بر چوق مذک ترک ایتشدر . انجیق بز تاریخ
او پرمرده ، اوقرا کفی صحافی آره سندن اقوامت گذارش حیاتی او کریمیه جکیز .
کوزمز اوکنده جریان ایدن وقایع و حادثاتی ، بو آرده جرینان ، آجیلان ،
یوکسان ، دوشن ، قالقان اقوامی تدقیق ایده جک ، عبرتین اولغه چالیشه جغیز .
بیم بیلدی کمه کوره بزم ایچون اس الحارکه بودر . بوبول بزی قدر اجتماعی
معبدینه توحیه ایدر .

(ژین) ای بر مسلك تعقیب ایدیورز . اولک غایه خیالی ملتتی
اویاندیرمق ، علم و معرفتله تجهیز ایتک ، هیئت محترمه تحریر یه سنک دیدیکی
کبی جمعیتکام ملله بر آنده تاریخ ، دیکرنده قاموس ملی بولدی بی حالده
صوفق . ایسته بو اس الاساس .. یالکیز بوزینک وظیفه سی . کوردلک اعظم
متفکریننه شیوخ معظمه سته دوشن وظائف ایسه دها بشقه ، ده اطرافلیدر .
حدم دکل فقط ، بطریق الرجا هر ایکی زمره موظفینک هر نه صورته اولور

سالك ۲۲۰ فروشه
نیف سال ۱۳۰

درج اولونیمیان مقاله
اعاده ایدلز

تهانی ۲۲۰ فروشدر
آنی آیللی ۱۳۰ فروشدر

مسلكیزه موافق مقالات
مع المنوبه درج اولور

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیاتدن بحث ایدر تورکجه - کوردجه مجموعه در

عید فطر

حرب عمومی ایله باشلایان کورد سفالت آقینی کیتدکجه مزایدیر صولته
الآن نوزهر لر مزدن کچمکده بردوامدر .

سفالت یعنی آچلق ، چیپلاقلق ، یورد سزلق ، خسته لق ، اولوم
و بنلرک قافله قافله فجاعت طاشیان پیگیری ...

کوردی بو اولومه و یوقلفه دوغرو سوروکله یین آقین حال طبیعی نک
و حال امکاتک عودتنه رغماً حالا دوردیرلادی ، دورمادی دیسه میورز ؛
چونکه کوردلری ، آرزوق ، بو آچیلردن قورقارماق او قادار ممکن و قولایدی که ..

(بورادن اون سکیز سطر سانسور طرفندن چیقارنشدر)

عید فطری عموم مسلمانلرله برابر کوردلرله تبریک ایدهرز و جناب
واهب العطاءیدن تضرع ایلهرز که درکه عزتیه یو کسه نین بیکرجه آه شهید
و مظلومین حرمتیه نوزهر لر مزه جوکن شو مصائب مندفع ، کوردلر مسمود
و کوردستان آز و قتده نائل اقبال اولسون .

ژین هیئت تحریریه-ی

قارلار مزه :

بعض ذواتك (زين) كلمسك مدلولى بولمقدى سىكلله دوستدېك
آكلابورز . بر طافلى پونسيده كوردجه قادىن سانسى كلن (ژن)
مفهومى كوريبورلر . سىكلله عنوانك آلتدكى (حبات) كلمسى
دوغرىدېن دوغرى به (زين) لك تام مقابلدر . كوردجه (ژن) =
Gin (ياشاق ، حبات ديمكدر . املاسنده (ژ) و (ن) آواسنده بر (ي)
يعنى محدود بر كسره واردر . فارسى (زن) مقابلى اولان (ژن) (ي)
سز يازيلر ، كسر ايله اوقدور .

شكل حروفك اوافق برالتباسله نه عجيب معاسزقلر توليد ايدى بيلديكى
ارائه ايدن بومثال حقيقه خيمدر . نه يابالم ، آرى برلسان ، سامى القبا كسوه سيله
انجاق بوقادار مفيد اوله بيلير . فاعتبروا . . . ! - زين -

(مم وزين) لك طبعى ختام بولدى

ملا احمد خانى حضرتلريك * كورد تعميم معارف و نشرات جمعيتى *
طرفدن اونه دنيرى طبع ايتديرلمكده بولنان (مم وزين) نامنده كى كتابى شيمدى به
قدراعلان ايتديكمز وجهله ساحه انتشاره چيقدى . (مم وزين) جمعيتك نشر
ايدى جكي كايانك برنجى كتابيدر . استانبولده كاغد فيئاتك و ترتيب مصارفك يك
يوكسك اولمائه رغما (مم وزين) موجود كاغدلرك الك آينه وپك نفيس
صورتده طبع ايتديرلمشدر . جمعيت هيج بر منفعت ماديه گوزمه تيمرك
بالكز كورد ادبيات و عرفانه خدمت ايتك ايسته ديكندن بوقدر مصارف
عظيمه ايله ميدانه كلن بوكثابه اداره خانه دن آلتق شرطيله ۵۰ و طشره به
تهدلى اوله رق پوسته ايله گوندرلك اوزره ۶۰ غروش فيئات قوتولمشدر .
كتابك عدد طبعى يك آز اولديندن الك اول كوردستانده كى قارلرك آرزولرى
اسماق اينكى ايستورز . آرزو ايدنلرك اداره خانه به مراجعت ايتلر
و طشره كيلر لكه كتاب بدلنى پوسته ايله تقدأ گوندرملر لازمدر .

طبعاً مم وزين تمام بو

مم وزينا ملا احمد خانى ديهودىكى نفيس دا هاتيه طبع كرئ مر كس
آرزوا خوندن و كرئايوى بكت ژايزو باشى داداره . تامدا (۵۰)
ژبو خارخ ژاستانبول دكل مصارفا پوسنى (۶۰) غروشه

سالک ۲۲۰ فروشه
نصف سال ۱۳۰

مصنوعه

درج اولونیمین مقاله
اماده ایدلر

مقاله ۲۲۰ فروشه
آلتی آلتی ۱۳۰ فروشه

مصنوعه

مسلکیزه موافق مقالات
معالمونیه درج اولدور

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیاتدن بحث ایدر تورکجه-کوردجه مجموعه در

مندرجات

تورکجه قسمی

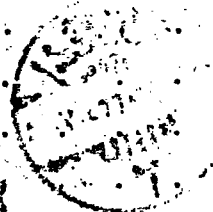
عید فطر
بر مکتوب ی. ضیا
بر خطابه انجم یاملیکی
کورد مصائیری (آنتون کاکلی جوجوق) کمال فوزی
کورد طایفه هیوی جمعیتی بیاتنامهی
محترم قارلمرمره و آبونلرمره

کوردجه قسمی

عید ارمضانی
مناجات
سرحی صبی
زبور جناتا

بابان عبدالرحمن
خلیفه شیوه ره کی
ع. وحی

آدرس :

باب عالی جواری ابوالسعود جاده سنده نجم استقبال مطبوعه سنده (ژن) اداره خانه سی
توزیع محلی باب عالی جاده سنده یکی شرق کتابخانه سی

آبونه لری مزه

آبونه لری مزه کوندردیکم بر طاقم نسخهلرک واصل اوندینی شکایتی
اوتدن بری مرجعتک نظر دقتنه وضع ایدلدیکی حالدله آلآن توالی ایدیورده
بو شکایتی تکرار عرض ایتمکله برابر آبونه لری مزه واصل اولامش نسخهلر
وار ایسه نومرولری هان اداره یه بیلدرملری رجا ایلرز .

امراض جلدیه وافر نیجه متخصصی

دوقتور شکری محمد بک

همشهریلر مزدن دوقتور شکری محمد بک بازاردن ماعدا هر کون صباحدن
آققامه قدر غلطه سرائی مکتبی قارشوسنده خرناسکی ونام دیکرله سعید پاشا
خاننده کی معاینه خانه سنده خسته لری قبول واک مکمل اصولرله تداوی ایدر .
تلفون بک اوغل : ۱۸۱۲

هیئت تحریریه مزدن حکاریل عبدالرحیم رحمی بکک بودفهمده (کازیاولات)
اسنده کی مجموعه اشعاریه (نمی آلآن) اسنده کی کوردجه پیه سی ایکی کتاب
موقع انتشاره قونلدی اشبو کتابلرک ادبیات حاضره ایله مقایسه سی نتیجه سنده
کرنک نرأ وکرنک نظماً کوردلسانک درجه مکملیتی یک نظرده اکلاشیلر
شومهم اثرلری کوردلرله باوخاصه کوردجه یه علاقه پیدا ایتمک ایتستیلرله توصیه ایلرز
فروش مومی الیهک اداره خانه مزده بولنان اثرلری .

- اسیر بر چوجفک باشنه کتلیز
- عقیدا کوردان (منظوم علم حال)
- نمی آلآن
- کازیاولات
- تورکجه منظومه
- کوردجه
- منثور
- منظوم
- کوردجه پیه سی
- مجموعه اشعار

قارلر مزه :

قارلر مزدن بعض ذواتك (زين) كله سنك مدلولى بولمده مشكلاته دوشديكنى آكلایوروز . بر طاقلىرى بوتسميه ده كوردجه قادين معناسنه كن (ژن) مفهومى كوريرورلر . حالوكه عنوانك آلتدهكى (حيات) كلهسى دوشريدن دوشرييه (زين) ك تام مقابليدر . كوردجه (ژين = Gim) باشماق ، حيات ديمكدر . املاسنده (ژ) و (ن) آراسنده بر (ي) يعنى محدود بر كسره واردر . فارسى (زن) مقابلى اولان (ژن) (ي) سز يازيلر ، كسر ايله اوقور .

شكل حروف ترك اوفاق بر التباسله نه عجيب معناسلرقلر توليد ايد بيلديكنى ارايه ايدن بومثال حقيقه خيمدر . نه يابالم ، آرى برلسان ، ساعى الفبا كسوه سييله انجاق بوقادار مفيد اوله بيلير . فاعتبروا . . . ژين -

بسم الله

(مم وزين) لك طبعى ختام بولدى

ملا احمد خانى حضرتلريك « كورد تعميم معارف و نشریات جمعيت » طرفدن اوتنه دنبرى طبع ايتديرلمكده بولنان (مم وزين) نامنده كى كتابى شيمدىيه قدار اعلان ايتديكمز وجهله ساحه انتشاره چيقدى . (مم وزين) جمعيتك نشر ايدمجهكى كلياتك برنجى كتابيدر . استانبولده كاغد فيئاتنك و ترتيب مصارفك بك يوكسك اولماسنه رغما (مم وزين) موجود كاغدلرك الك آيسنه و بك نفيس صورتده طبع ايتديرلمشدر . جمعيت هيچ بر منفعت ماديه كوزمه تيمرك يالكز كورد ادبيات و عرفانه خدمت ايتك ايسته ديكندن بوقدر مصارف عظيمه ايله ميدانه كان بو كتابه اداره خانه دن آلتق شرطيله ۵۰ و طشرمه تعملى اوله رق پوسته ايله كوندرلك اوزره ۶۰ غروش فيئات قونولمشدر . كتابك عدد طبعى بك آز اولديغندن الك اول كوردستانده كى قارلرك آرزولرى اسعاف ايتكى استيوروز . آرزو ايدنلرك اداره خانه يه مراجعت ايتلىرى و طشرمه كيلر كده كتاب بدلنى پوسته ايله نقدا كوندرمه لرى لازمدر .

طبعاً مم وزين تمام بو

مم وزينا ملا احمد خانى دصودتىكى نفيس دا هاتيه طبع كرن هر كس آرزو خوندن و كرنياوى بكت ژايرو باشى داداره خانامه دا (۵۰) زبو خارخ ژاستانبول دكل مصارفا پوستى (۶۰) غروشه

پوش ناتاہ بہ جہولہ کورد ، کئی رمانج
لہورا : کوتہ حق کئی ریہ آرمانج
کئی رمانج حق بہت آشی نانہ
لہورا دوستی ریڈا فوج دانہ

۱. خمی زان ۳۳۰ ژئی مالا ۴۴ کاریان : ع. و دح می

همومان

(بومچہی قاضی)

کوردان ورن همو به یکو دس بدست بدین
 بوکومه. له هزاره کهمان ، باله ناونه چین ا
 خاقي له ژیری سیپه یی عرفان حساوتو و ،
 نیمه خریکی من من و توتوی جهالتین .
 بزکه له دهه تی بوکومه اس نماوتو .
 زیر دسته یام شو کابه ناوی دین ،
 دینمان له دین خاقي به قوت ، متین تره ،
 لهم ریگه داکی له پیشیوه مین و مزن ترین .
 کو مهل به دین و علم و معرفته و برزنه بیتووه ،
 ورنه ، له زیر چنکه جهالت ده برتو کین .
 ژیر دسته یی لېو کورد شینه ، ذلته .
 بوچی له زیر امری خاقي بمین ، اسیر بین ؟ .
 اقوام به امری حضرت ویلسون خلاص بو ،
 سربسته ، حره ، و یله له زنجیر آسین
 وختی قسه ی هایت و پهلیت ، روی برایوه
 باساله کاسه لیبی همومان رها بین .
 هلسینو ملتی کورد برز بکینوه .
 کرمانج و کورد ولربه یکو اتفاق بکین

داور آردہ لانی

قانا مریک صد، در صد سال ... یی بین دستانان فقد موجودیتا
ملتا خوه وندا نکرین ایسته ایرو روز دینایی ملتی حاکموی اوین .
الحمدله : امژی خدی بی زقان وادیانکی فره ، تاریخی کفن ، نفوسکی
پر ، و لاطه کی مزین و مکی جتن . مریدی کسی قواص یامه تونینه زی قرون
اولایی حیانکامه زقان و عاداتا خو وندا نکر . لین دست و ظلمی خلکیدا
موجودیتا خوه فشارت . دیمک کو مرشت مه هدی . دل دخازیکوام هشی
خوبه رفکن سری خو . دور آلی به حومیزه کنی .

آه ! تشکی مه تونه کو ... فایا پیر مزینه ، زی مرا بر فلاکت کره :
اوزی اتحاد و اتفاقمه به ! فی یا بیرمه کن کو : اگر ام محو بونا خوه
ناخوزین کلی بران بر فین سرهف . شری بی معنه و بی سبب بر دین . ژیه
تفاق و شقاقمه خلک حیرانی مه استفاده دیکن . لازم زی بوی مه کو ام
هشیارین نجاتمه لی اتحاد ولی اتفاقیه ایسته مقصدا (جفاتاهی وی) یکرزی فی اتفاق
و وحدتی تأمین بکه . والحاصل : فی یا ییزانین کو خوا کو ام تیدا سرسم بی هس
مانین اگر ام ژیه وی رانه رین ، جافی خوه فنه نکفسه - خدی ستار بکه -
داوی مرینا کوره ... مزینی منا کوته :

از بی ته توبی من ام هر دو بی خدی

ژئی بو شهری ف پاشا

دی سا ژئی شه جاعه تابه ای خان
دهریه و به بویه ژئی بومه کوردان
ای دی به سه ! شو جفا و ذیل لالت
بی عیلم و فاضیل بی می نه می لالت
شو عصره بی لالتی بی دی خازیت
حه تا وه کو زین چی به ! ...

بی ناسیت

فخری دی گن ام بی ته تو کوردی
هل حقی کو تو می ری هم تومردی

بیانناما (جفانا فقیه هی وی کردان)

جافات سال ۳۲۸ ده ژآلی بی لک فقیه کردان فبو . بر ایته یکی دناف
جفاتیده خبن وان کلک شغل دیتن . لی وی زمانیده جاف کردستان
لی فرابو . جه چاره که شری مزین هات ، هنک جوان کردان جون سفری .
هنک بلا یون . اتحادجی خیره خوزیان جفات بلا کرین . ایروژی مه زاروی
کردا لازمه کووی جفاتا مبارک دی نوهدا بژینن .

ایشته بی همتا هفال و فقیه کردان مه دیسا ژی نوهدا را کر . ام هی وی
دیکن که دیسا بی همتا حو کردان او جفاتابی دوام بکه . مقصدامه
وه کی بری به :

فقیه کردان لی همدین ناسکرندین . ژی بی خودیارا یاردم بکن .
ادیات و تاریخ کردان قید و برف بکن ، صنعت و زراعت و تجارتی وان پیشداین .
لی بوی فی شغلی (جفاتا تعمیم و نشر معارف) فکر . مه فاشغلی مزین
و بخیر لیسر اوستی بی خو کرتیه .

البت کو حو کردان بجاف رندی لی مه میزه کن . ام دهازین کو
هر شهر و قضیده شعبه فبن . کیشیک زانین کو سیبا حاله مه بی حاضر
ژزانیا مه بی . وقتا شور در بازو نکا جاغا قلم و زانینه .

شغلا (هی وی) بی جفاتی دنارا تونه . سیاست ژی وی دوره .
مزین و ماقولی منابرا بی وی شغل سیاستدا بیخین . مقصدامه ملتا کردان ،
وطنا کردان ، علم و عرفانا کردان بلندبکین .

هرملت : لی بین دست ملتکی دیندا دمی دریر دینه ، ظلم دینه ،
اسیردیه ، مالی خوه ، جیا جانی خوه ، اولادی خوه و ندا دیکه . فقط
قطعیاً حو تابه ، ژی اورتی رانابه . اگر تاریخ ، ادبیات ، زفانی
خوه فشارتیه سه کینکا و قبی بی او دیسا حریت و سربستیا خوبکره مثال
دهازین . ا . ایشته ، لهستان ، ایران ، بلغار ، یونان ، قله ، عرب . . . الخ

[۱] بیان کردجه سیر : کورت سیر کلبچه
[۲] ۱۳۰۰ ساله لاسانده ، هاشتنه

مخادنت قیسلدیله . اقوام مجاوره کنجلیله حرمت متقابله اساسی اوزرینه
تأسیس مناسبات ایلدیلر . اوروپاده کشاد ایدیلن شعبه ایله یار وایغورلر انظار
غیبه و تحسینی کورد کنجلی اوزرینه استعجاب ایله دیلر . استانبولک ، آمریقا ک
دیاربکرک ، صاوچولالغ . . . وسائر کوردستان مرا کزینک ذوات متحیره
وافکار منوره سنک تحسینات ملیه سی تأمین و بونی فعالیت ملیه سوق و اماله
ایلدیلر . بالخاصه استانبولده کورد اکابر منورانی میاننده دلال ایقاظ اولدیلر .
آرادن جوق کچمه دن (حزب عمومی) طراقه سی دنیایی تمکدن اویناتدی
بش سینه قریب برمدتله دوام ایدن صارسننک اورتده بر اقدینی انقاص
تارومار اوستنده بوکون بر محشر اقوام کوریورز . کورد ملتک اطراف
طالده و بالذات کندی اویک ایچروسنده چاریشچان ، قودوران فورطنه لرک
ماهیت و ملنیدن خبردار اولیه رق بش سینه ایچین ایچین چکدیکی مصائبک ،
معروض قالدینی فحایمک صرفه سنده ، عییا نصیه تاریخیسی نه اولاجقدر ؟
بواندیشه ناک سوالک جواب الیق ویرمک ایچین . . . متارک نک محقدی
تاریخندن بری اظهار مجاهدات ایلین مؤسسات ملیه یاننده ، (کورد هیؤی ،
طلبه جمعی) دخی بش سینه طرفنده کورد ملتک تکمه لندیکی حفرة احبا
واعدامک زخمی ، غالب ایتش اولدینی قیتملی وفدا کار عضولرینک ماتم ضیاعیله
تزیید ایدرکینه عین شعله امیدوعین ایمان و اطمینان ایله ملتک حضورینه چیقور .
أوت ، (کورد هیؤی ، طلبه جمعی) بوقیامت اقوام هنگمنده نه یایمق
ایسته بور ؟ وهانکی پرنسپلر اطرافنده تثبیت و تشدید فعالیت ایتک ایسته بور ؟
(کورد هیؤی ، طلبه جمعی) هرشیدن اول بر ملتک رفاه و اقبال
لأبد مدت قیله حق عوامل اساسیه نک ایمان ، سامان ، عرفان اسلرندن مرکب
بولندیفته معتقددر . فی الحقیقه ، ایمان وسیجه سینه وهن طاری اولش ، ثروت
وسامانی مفقود ، عرفان و کمالی مفشوش ملتسارک اوغرایه جقلری عاقبت
امسارنده ذلیل اولمق وزواله محکوم بولونمقدرد . تاریخ ، بوقضیه نک مثال
واقعاتی عبرت آنکیز و قایعیه حضور احفاده حکایه ایده بیره منور .
ماهدی کلک نسخه ده

کوردد طلبه هی وی جمعیتی بیانناهی سی

بوندن، تمام یدی سنه اول، استانبولده، مکاتب مختلفهیه مداوم کرد
کنجلیری، ملتیرینک دوچار قلندی عرومیت وجهانی مکتبلیرینک باغچه لرنده
باش بانه قونوشورکن . . بو آجی حکایه نك قلیبرینه بریکدیرمش اولدینی
درد حرمانی بری برلرینه تودیعی ایدرلرکن . . برلشمک ومشترکاً چالیشمق
احتیاجنک سوقله (کورد طلبه هی وی، جمعیتی) ن تأسیس ایتمش ایدیلر.
استانبولک ایزبه کوشه لرنده، محروم حیات برملنک اولادی صفیه طویلانمش
اولان بر آووج کنج، یورودکلری قارا کلق، چتین وخطرناک یولده،
آلارنده کی تترهک مشعل اوزرینه - جمعیتک اسمندن ده آکلاشلدینی اوزره -
«امیده» یازمشلردی. امیدوتی، بو کنج لکر رهبر آمالی، صبر و ثبات شعارلری،
ثولوم بودنیاده یگانه مکافاتلری ایدی . فی الحقیقه دیرین بریوقلق ایجروسندن
جرینورلردی. چوق دوداقلرده خنده استخفاف، چوق چهره لرده منظره
استقال، چوق نظرلرده معنای غیظ و قهر کوردمشلردی . امید وامللری
اوغورنده محبسه کیرمنش، تعقیباته معروض قالمش، محکمه لره یوللانمشلردی .
قوردکلری مؤسسه نك بونون محرومیتلره و مانعه لره رغما یا شامسفی . « ناموس ملی،
مسئله سی بیلدکلرندن و بومؤسسه نك کچیره جکی ماجرانک کوردک قابلیتیه بر مثال
وجیز تشکیل ایده جکنه امین اولدکلرندن ایدی که ؛ بیقمدان اوصافماندن
چالیشدیلر و یوقلق ایچندن وارلقلر دو چیقاریدیلر :

تاریخ بشرک حرمت و شرفله یاد ایتدیکی دوشکون برملته داروی حیات
حاضر لاق کچی قدسی براندیشه اطرافنده طویلانان یوزلرجه کنجک هویت
مغویه سنه روح فداکاری و غرور ملی ساری اولدی. کوردستانک هر طرفندن
کنج دماغلردن صدای اجابت یوکسلدی . هر هفته چیقان قایاندنجه یکیزی
چیقاریلن غزته و رساله لرله آمال ملیهیه ترجان اولدیلر. اونلری کوردستانک
هر کوشه سنه و (کورد) دینجه نگاه استهزا بلیرن کوزلرک اوکنه قدر نشر
ایتدیلر . اجتماعلریله، قونفرانسلریله، مسامره لرله تأیید روابط و تشدید

و عیبی تأمین ایدن بوطرز انضمامن دوفان پارچستر یکدیگرندن تماماً آیری یاشاپورلردی . بونلرک باشنده بعضاً منفرد بر رئیس و اکثریا بر قبیله مجلسی بولونوردی . اداره تام معاسیله جمهوری ایدی . استقلال عمومی بی تهدید ایدن خارجی بویوک تهلیلکار قاروشتمده ملت ، اتحاد ایتمکی بیلیردی . مهم آنلرده همان دیکتاتور صلاحیتده مالک بر رئیس منفرد و مطلق انتخاب ایله اونلر حکم و نفوذی آلتیه طویلانیرلردی . فقط بورئیسک حکمی موقت و تهلیلکنه زوالیله محدود ایدی . دائمی بر بلا حاله کلن آنور قهرمانانه ینوایی ضبط و تحریب ایله بر ملت موقته ایچون سد چکن (آرباکس arbaces) ک انتخابده بونوعدن ایدی . اعاده تأسیس ایدن آنور حکومتک تکرار تجاوزده باشلامی ملتک نمایان جمهورییه سه سوک بر مثال دها ویردی . ملککتک منقسم بولندی بیوتون اجزانلرک مرخصلری بیوک بر مجلس ملی خالنده بالاجتماع خالی مذاکره و آوره لرنده عدالت مطلقه یه عسکیله عمومک حرمت و عیبی قازانمش بولتان (دیوکس - Déjocés) ی قرال انتخاب ایندیله . (میلاددن اول ۷۲۰) یوزات ملتی تنظیم و تنسیق ایله حقیقی بر حکومت مطلقه تأسیس و انضمامات صغیره یه نهایت ویردی . [۴]

خلاصه :

- ۱ - کوردلر (ایران) ی بر ملتدر :
- ۲ - کوردک منشائی (ایران) نامیله یاد ایدیلان مجموعک منشائندن عبارتدر .
- ۳ - کوردک تاریخی بلاتفریق (ایران) کتله عظیمه سسک تاریخنندن ترکیب ایدر .

کوردی بتلیسی

(۴) مقاله ک تاریخی قسری (لوتوزمان ، ماسپرو ، دوتون قانون) ک انوام قدیمه شرقیه دائر آاریه استاد ایدر .

ایدن بابل و آتور کشفیاتی بزه بو عددك تحقیقنه یار بهجق مهم بر وثیقه ویریور . کلدانی راهی (بهروس) ك اثریله تأید ایدن بر روایتہ نظراً میلاددن (۲۴۰۰) سنه اول دجله و فرات وادیلرینی تعقیباً آشایغیره سارقان (ایران) ی براسنیلا قوتی (بابل) ی ضبط ایدهرک کلدانی حکومتك برنجی سلاله سنه ختام ویرمشدر . مسئوللر بابلده تأسیس حکومتله تمام (۲۲۴) سنه حکمران اولدیله . بو استیلانك مبدائی اشارت ایدن (۲۴۰۰) همدیله (واندیداد) مجموعه سنك ذکرا ایندیکی (۱۴) مرحله هجرتك قطعی ایچون صرف ایدیلان زمان تقریبی اوله رق حساب ایدیلسه (۳۰۰۰) سنه حقیقته مقارن بررقم کی قبول اوله بیلیله . ملتزم تاریخیه بوزمانده داخل اولدی . بعضاً کندی عالنده اوغراشغه مجبور قالدیغندن نظر تاریخن غائب اولور ، برآز صکره تکرار ظهور ایله یوردی . میلاددن تقریباً (۱۴۰۰) سنه اول (مدیا) ایالات جنوبیه سنه آتوریلرک تخطی واستیلای مانی بردها نظردن غائب اولماق اوزره محنه تاریخیه ادخال ایلدی . بوتاریخن (۲۱۲) سنه صکره بر ملت معظمه صفیله انکشاف وتشکیلاتی تمام ایدن (مدیا) ایرانیلری قبل المیلاد (۸۷۸) سنه سنده ایلك حکومتلرینی تأسیس ایله دیلر .

مقصدم بز (ایران) تاریخی یازمق دکلر . موضوعك توضیحی ایچون درمیان ایدیلان بوقدرحق تفصیلاتی کافی کوردیکمدن اسکی (ایران) ی لرك قیله تشکیلاته دائر برقاج سوزله بحثه ختام ویره جکم :

اولا ، شوی مرض ایدیم که تشکیلات اجتماعیه حقنده کی معلومات تماماً وقطعاً تاریخندر .

ایرانی تشکیلات اجتماعیهنده اساس ، ملتك باشامقده اولدینی حیات جنگاورانه وراعیانه به يك زیاده توافق ایدن قیله تشکیلاتیندر . برقاج مائه دن ترکب ایدن قیله لرك برلشموسندن میدانه عین دها قوتل کتله لر عملکنی مادنا زمانك ناجیه ویا قضا تشکیلاتی ووشتمده لایمده کوجوک بلرجه لره آیدیردی . (ایران) ی مزاجك جوق سودیکی عرب فریده

کوردر (یرانی) دکیدر؟..

— یکن نسخه د مابعد —

برقاج عصر دوام ایدن هجرت صفحه سی (ایران) ی غانده سنک شیمیدی یوردلرینه موصلتیه ختم بولیور . ایرانیلرک یکی مالکانه به یرلشمیری مختلف اشکال و صورتلرینه ، اقع اولدی . اسکی سکنه هر برده مسئولیلره مقاومت ایدیوردی .

فارسنه توجّه ایدن قول گذرگاهنده کی یریلری سهولته تشکیل ایدرک اولری ، اسکی مؤرخلرک (غه دروزیا) دیدلری بو کونکی (بلوچستان) قطعه سنه سوردیلر . ایران افسانه لرینه نظراً بوراده کی یرلی اهالی (حام) نسله منسوب ایدی . (مدیا) به کیرن قسمک طالعی اوقادار یاور اولدی . (مدیا) یی طولدیران (توران) ی برملکک مسئولیلره مقاومتی پک شیدید اولدی . مملکتی آدیم آدیم ضبط ایتمک مجبوریتنا قارشولاشان اجدادمن نتیجه غلبه قازاندیلر . فقط مملکتده بیوک برکثافت نفوسه صاحب بولتان (توران) اولادینی بالکلیه احما ویا طرد و اخراج ایدرمدیلر . هندستانده اولادینی کبی بوراده دخی غالبلر ، مغلوبلرک فوقنده برطبقه حالنده قطعه نیک خاکیتی اولدیلر . بردرلو ساکن قالامایان تودانیلر آز برمدت صکرا قیام ایله شهنامه نیک تصویر ایستیک اساطیری مناقبک وسیله حصولی اولدیبار . بوجادله خوزریزانه اون عصر قدر دوام ایستدی . (توران) اوغللری بودقه ده مغلوب اولدیلر ، بردها قلدانه مدی و مایون طبقه لر حالنده غالبلرک تحت حاکیتده لاشامه یی قبول ایلدیلر . اوزون مدت دوام ایدن ایرانی خاکیتی بونلری پائوش یاراش بینه اصلیمی ایچنه آلدی ، اویستدی ، بیزدی .

دقت بیورلمشدرکه بورایه قدر تعداد ایدیلان وقایعه عائد هیچ بررقم ذکر ایلمیدی . جمهور علمانک اکثریتله قبول و ذکر ایستیکری بر عده نظرآ (آریا) مهاجرتی میلاددن (۳۰۰۰) سنه اول باشلامشدر .
تورنیک ، مدیلری پک قشیرلوان مجبورلاندن بر جوقلدی .

ای اله متعال ، ناظم الواح و قلم . . []
 چاره ساز اول ینه سنسک سبب آباده بوکون
 کرجه موسای کلیم فته دیش سننددر .
 اوکا نسبت یرمز اسفل سفلاده بوکون
 یأس مطلقه نیاز ، قلب اولیور منن نازه
 هب مطیع . . مبتکر (سنک مضلا) ده بوکون
 دستگیر اول ینه سن . . پادشه کون و مکان
 سنده در . فتح و ظفر ، قهر و جفا باده بوکون
 هانکی صورتله تجل بیوریلیرسه اسلام . .
 ینه طغیان ایدمهز باقی دل ناشاده بوکون ! . .
 شر کورولسه آنلک آلتنده جلیدر خیرک
 یارین اسرارنی کورسون آجی اخفاده بوکون ! .
 ضعف ایمان ایله عصیانده غریبزل الحق . .
 اهل اسلامی باغشلا بویوک اجداده بوکون ! .
 شمع توحیدله . . ثبوت . . حشره قدر قدرت الک
 یاقه جقدر . بیلیرز دشمنک اطفاده بوکون ! .
 بشرک حوطله سی صغیرمه من اسرارک . .
 سالایور عالمی . . عالم یکی سوداده بوکون ! .
 انتباه نامنه جوق کیسه ده یوق ذره کدر .
 متبسم . . نه سیدن ایسه موتاده بوکون ! .
 سورسلر رأیمی خیریت وجهه کوره . .
 ایسترم راحتنی عالم اخفاده بوکون .

۱ مارت ۱۳۳۲

قلندر

ماردین

خطباتك و اوذهنيت سقیمه مولو ست تكرر ایتكمده و لدوغی بزه واضحاً
كوسته ریور. حسن یتمزدر كه بولنظافتری. اها وقت واركن. علاقه دارلك
نظرلرینه وضع ایتكمه سائق اولیور.

خطبك بیاناتی، متعدد ذواتك كوردلت و كوردستان حقنده مطالعه لری
و مساعینك صورت اداره و توسیعه دائر تكلیفتری تعقیب ایتدی. بزجه
اك مهم و شایان تأمل اولان جهت، كوردلك استنبولده كي اك متفكر
و منورلرندن و كنجنرلندن مركب اولان بواجتماعده جامعه اسلامیه قوی
مربوطینی و انكتریه قارشیده رین و صمیمی اعمادی كوستره من حالت روحیه
ایدی. غایه و غایه لك طرز تعقیب هیئت عمومیه جه مظهر قبول اولمش و عموم
كوردلك آرزو و احتیاجلرینه ترجمان اولان بوبولده دوام ایدیلرلك كوردستانك
تأسیسده و مقصد ترقیسی استحصالده انكتره دولت فخیمه سنك بهمه حال
تأمین مظاهرتنه موفق اولونماسی متفقاً طلب و تمی ایدلشد.

اجتماعی ترك ایدملر، عموماً قناعت كنیرمشلردی كه: كورد روخندن
دوغمایان هیچ بر اداره كوردستانده پایدار اولامایاجاق، كورد مقدراتنه
آنحاق كورد آرزولری حاكم اولاجاق و كورد باشاجاق و یوكسه له جكدور.

مدوح سلیم بكی

۱۲ خزان ۱۹۱۹

تصحیح - ۲۰ نومرولی (زیر) دك مصروع سانسورجه (آرمبرور) عنوانی
مقاله منلك سهو ترتیب به باشقا قلمه گیرن اك صوك سطره هوشكده اولاجدور: «خیال
و احتراضك، نتیجسی زهرناك بر آجیل اولان سقوط حرمانی ده اونوقامالی...»

بر مهاجرنك نازلی نیازی

غم هجرته بریشان سورون بیکسلر ..
قوشیور بر بوله جان ویرمكه آماده بوكون!
کیمه ناز ایلدیجك اهل بصیرت .. حیرت ..
حق وار كله بور الله بیله امده بوكون! [۰]
ای ایلوهینی مرانكده مفتون الله
سوردن غیری لزوم قلمدی فریاده بوكون
باری اصواتی دیکهت بزه اسرافلك
نهكه: ذرات جهان واریسه شكواده بوكون
[۰] بورادن ایی مصرع سانسورجه طی ایدلشدور.

خطيك، جمعيتك سياسى فعاليتدن زياده اهميت و يردىكي نقطه حكومتله اولان مناسباتى ايدى كه ونى ده مهاجرلر و كوردستانده محافظه سكونت مسئله لرنده كوسترمك تمكندر .

حرب ائنانسنده صرف رابطه اسلاميه سوقيه آناتولى ايجريلىرینه دو كولن كوردلرك دوت سنه ظرفنده و يردىكي ضايعاته و حالا ياشايلارلك چكداكرى سفالتره تورك حكومتى هر كسدن حفضله مطالبدر . كوردستان جمعيتى ، ملتك بويوره كياييجى وضعيتى قارشوسنده بالطبع حكومت مسؤليه نهمسى لازم كلن شيلرى سويله مكدن كرى دور مامشدر .

ويكر هر ملتك مهاجرلرى مرفها ملتزما يوردلرينه اعاده ايديليركن كورد مهاجرلرينك شمديكى يرلرنده قارنلرينى ذويورمق چاره لرى اولسون دوشونوله مسمى ، انسانى كوردلرك بر بدنظره اوغرادينى فكرينه سوق ايديبور . مهاجرلرك سفالته كرك كوردستان جمعيتى و كرك آناتولى به تنزه ايدن هيئت نامى واسطه سيله اطلاع تام حاصل ايله ين حكومت سنيه ، صوك زمانلرده بونلرك - شمدي به قدر ايديلن مواعد قضييه خلافتده - سوقندن ده صرف نظر ايتش كچى دور مامشدر . بوسيله مهاجرلردن متمدنيا بك شدنى و آحيقلى تنظيم ناملر اولان كوردستان جمعيتى مسؤليت ماديه و معنويتهك بو خصوصده صاحب قدرت اولانلره عائد اولدوغنى بيانه مجبور قلمشدر .

هر يك منجر اولدينى هزيت و اداره عثمانيهك آز جوق معروض قالددينى تذبذب نتيجه طبعيه سى اولارق بايتخت ياقينلرينه قدر مختل اولان سكوتك محافظه سنده ولايتلرده آجيلار شعبات مركزيهك تاثير عظيملى واردر . مركز عموميتك وشعبه لرك خلوص نيترندن دوغمش اولان بو تاثيرلرك قيمتى قدر ايدمه ين و احتياك كه حكومت مركزيهك ده حسن نقليناته مظهر اولمايان ولايت اداره لرى - بالعكس - هر سويله ايله جمعيت احداث مشكلات ايتكدن باشقا بر شئ يامامشدر . مهاجرلر مسئله سى بو بو كيفيت اتحاد و ترقى حكومتك آرن اوودلق و عرب مسئله لرنده ارتكاب ايتدىكي

(جمعيت) شكندە تكائف ايتمك باشلادی . اُك هلمی وفی جمعیتلر ایچون بیلە بر مئیت (ایدە آل) اولدوغی - کندییزی آلداتماق ایچون - اعتراف ایدەرسەك بو کونکی کوردستان جمعیتك واکا تقدم ایدەن دیگر لرینك دە بوسوك نتیجەدە قرار قیامالری صئوق قانایاقلە کوردە بیایرۇ .

حرب عمومیتات ظهورینه قادار و حرب عمومی ائناسسندە اك مهم ایش اولاق اوزرە معارف و امور خیریه ایله اوزغراشانلر آرتق عالمك قبول ایتدیکی مادەلری دە کوردلرک (حیات پروگرامی) نە ائخال ایتدیلر . چونکە میداندە بر (ویلسون پرەنسیپلری) واردی و چونکە هر معظم دولت ، هر حر اولاق و حر اولاراق یوکسلمك ایستەین مات ، حق طایقی و حقلە اداره ایتك ادعاسنی کودە هر حکومت و حکومت عثمانیه دە بو پرەنسیپلری اقنوم اتخاذا و اعلان ایتدیلر . مادام که بوعصرە قد ، پایدار اولمش و بوعصرە کوزمرك اؤکندە يك عیان اولاراق لسانیلە ، سحاسیلە ، هاداتیله ، احتیاجاتیلە ، محیطیلە باشقالرینه بکیزمەین بر عرق واردی و بوکا نظر آ ایستر ایستەمین (برکود ماتی واردر) دیمك ضررە تی موجوددی ، او حالده دیگر مانلرک و قومشو ، هم سویه هیئتلك استفادە ایتدیکی بر حق استحصاال ایچون جالیشمق اونک دە حق ایدی . اودە ، شیمەدی یە قد ، دیگر عصرلرک و دیگر لرینك ذکالری ، قوتلری ، اثرلری ایچندە قایایوب باشقالرینه مال اولمش بر ذکاسی ، بر قدرتی ، بر اثری اولدوغی اثبات ایدە چکدی . اودە یعنی کوردده بوعصرە وکلە چک عصرلرە کندی صرافاتیلە ، کندی سعییلە ، کندی حرثیلە تقدیم ایدیلە چک بر مدنیت حاضر لامق ایستردی ، واک بسیط حق اولاراق ، اودە کندی دردلرینك کندی لسانلری بیلنلرجه دیکنمەسنى ، یارە لرینك کندیی آکلابانلر طرفدن ضارمانسنى ، کندی اداره ایدە چک قانونلرک کندی دماغندن چیقمانسنى ، کندی مسعود ایدە چک شرائط کندیسنجه دوشونولەسنى و کندی یوردندە ایستدیکی کبی یاشاماسنى ایستردی .

ایشته کوردلر بوقدر ذوالوجوه اسباب و سوائق الحاسیلە ویلسون پرەنسیپلری تلفظ ایتدیلر . تشبثات واقمە حادثاتك کوردلرە امید بخش اولاجلقی عجزلرە کبردیکنی کوسترمکدە در .

۲ — ویلسون پره اسپیری موحینه کورد حقونک محافظه سنه متعلق
تشبثات سیاسیه .

۳ — متارکدن بهری حکومت عثمانیه ایله اولان مناسبات.
بومصاحبه دولایسیله شو اوج نقطه حقنده علاوة بعض مطالعات اتیان
ایتمک ایستهرز :

کورد ملتی بالاخیار قبول ایندیکی اداره نك كندی احتیاج وسجه سیه
متوافق واولنری نظمینه کافی اولمادیغی حس ایندیکی کوندن بهری شرائط
مخصوصه سنه اوینون براداریه مظهرتی آرزوسنی اظهار ایتمک باشلامشدر .
یعنی کورد ملی جریانك مبدائی نه ۱۰ تموز انقلابندن ، نه ده سلطان حمید
دورندن عدایده بیلیرز ؛ بولمک اسکندر . یالکیز شوراسنی قید ایتمک
کرکدرکه بوملی جریان هیچ روقت جامعه اسلامیه نك ویا بوجامعه بی تمثیل
ایدهن قوتلرک ضررینه وضدینه بر مجراده کتیمه مشدر . علی الا کثر کوردلر
عصیان ایدیور ، کوردلر حکومت طاعت ایتمور ، کوردلر اداره آلته
کبرمیور ، سورتنده تعریف ایدیان حرکتلر ، کوردلر بوجاحتیاج روحی
ووضعت مخصوصه سنك تقدیر اولونما سندن متولد بک طبیعی عکس العمللردر .
کورد احتیاجنی تطمین ایدمک اداره نازل اولمادیجه فریاد ایتمشدر ،
حق ، احتیاجی طانیان و طانیق ایستین هر عاقل و منور اداره برملك
بوجوع فریادلرینی حقنی کورور . احتیاجی صوصدیرلیان ملترک فریادلرینی
یوکستیمه لری کندیلری ایچون ، ذلت ایله هم معنا ، برقیصه صاییلیر . حالبوکه
کوردلرک هر فریادنده احتیاجلری دکل ؛ فریادلری اسکات ایدلمشدر .
دیلمک ایستیورز که : کوردلر برمت اولاراق یاشامق ، بشاکلرینی محافظه
ایدهرک یاشامق ، ساکن یاشامق ، مسعود یاشامق و آنجق کندی روحلندن دوغان
براداره آلتنده یاشامق غایه سنی تأسیکی زمانلردن بهری جانندن ، کوکلدن تعقیب
ایدهرکلمشدر . کورد ملتی وهرملت ایچون برفضیلت اولان بوجحق طانیامایاتلرک
سوه نیتندن و یاسوه ذهنیتندن شبهه ایتمکده حقنی یز . ایشته بوقدر اوزاق و صاف
منبلردن آقوب کلن بوملی جریان عثمانی انقلابلندن صوکرکرا طبیعی اولاراق

اینگده او باریغه جمعیت مطاع آری بجه اولمشدر. محسوس درك مملکتده اعطاسندن و بارسله تاسیس محزرات ایدم درك شریف باشده بوسردن خبردار ایدلدکن سوکرا جمعیت بوراده کی تشبثات سیاسی مملکتله زمان زمان تماسدن و کوردستان حقنده اعطا. معلومات اینمکن عبات قالدی.

جمعیت کوردستانده بر طرفدن شعبه لرشاد ایتدی و اورا اردو سکونتک محافظه سنه بوشعبات مرکزیه نیک تاثیر عظیمی اولدی. جمعیت تشبثات سیاسی درجه سنده الامهم ایشی، آنادولینک طرفه داغیلان یک چوق مقدارده کی کورد مهاجر لرلی یز لرینه اعاده ایتدیر مکدی. جمعیت بو خصوصده متار کدن بری شکل ایدن حکومتلردن مصرا نه مطالبانده بولوندی و هینسکده صورت قطعیه و رسمیه ده ولیدارینه رغماً هیچ بر ایشی یاپلادی. جمعیت مهاجر لرک چکدکاری سفالتلر ده تماماً و بشون آخیلیقه واقفدر. بونلری حکومتده آکلتمشدر. شیمدی به قدر بومهاجر لرک اعاده ایدینه ملری اسباب حکومتک صورت صمیمیه ده آرزو ایتمه مسندن باشقا شیلر ده کورو لمیور. جمعیت دیگر بر آرزوسی ده کوردستانه کورد مأمور لر تعیین ایتدیر مک کیفیت ایدی. و بونی ایستهمک حتمزدی. جمعیت بو خصوصده ده سنی و مطالعات معقوله سنی حکومته دیکتندیره مودی.

ایشته کوردستان تعالی جمعیتک مساعیسی بوشکلده دوام ایتمشدر. متار کینی متعاقب رأس کاره کلن قایینه کوردلرک حقی حقیقه حسن نیتله قارشیلادی و مملکتک منافع حقیقیه سنه توافق ایدن بومقصد قارشی ایضاح مشکلات ایتمدی، فقط کون کچدکه جمعیت، دنیانک و دنیا ایله ابر حکومت عثمانیه نیکده طابیدینی برحق ایسترن بویوک و چوق مانعلره تصادف ایتدیرلادی. نه اولورسه اولسون جمعیت حقوق ملیه یی محافظه معطوف اولان آرزوی قطعینسنده عین هنرم ایله ثبات ایدم چکدر.

ممکن اولایله دیک قدر تلخیص ایتدیکمز یوقاریده کی بیاناتی اوج قسه آیرا بیلیرز:

۱ — بدایت انقلابین بهری اولان کورد جریانی.

تعقیب ایندیکی سیاست و حرب عمومی نتیجه سی اولارک استانبولده سکنه به اوغراین و فقط حرب ائشاننده موضی و منفرد شکده دوام ایدن طولوب فعالیتلر حربك صوك زمانلرنده ینه باشلادی و حکومت عثمانیه مك و یلسون پره نسپیلرینك قبولیه عقد ایندیکی متارکدن صوکر اداها رسیع بر داتره داخلنده دوام ایندی .

جمیت، کوردلرک عمومی و ملی منافعی سیانت اینمکه بورجلی اولدیقندن متارکدن صوکر ایشلرک آلدینی شکل و ماهیت و دنیاچه قبول ایدیلوب حکومت عثمانیه جهده متارکدنك عقدیه برابر ، ثللك عثمانیه اداره سنه اساس اتحاد اولتان و یلسون پره نسپیلرینك بخش ایندیکی حقوق ملیه بی استحصال مقصدینی طبیعتیه بروغرامی میانه ادخال ایندی . چونکه عکس تقدیرده کوردلرک حق طاننامش، کوردلرینه تزییش ، کوردلر احتمال عصرلرجه دوام ایده جک براسارت دوره سنه کیرمش اولاجاقلردی . بونک ایچون ایلک اول کوردستان حقتده جغرافی، ائتوغرافی ، تاریخی، اقتصادی دلائلی احتوا ایلین و کوردلرک آمال ملیه سندن، ناصل بر اداره ایسته دکلرندن بحث ایدن مفصل مظهره بی استانبولده کی دوت دولت معظمه مظهرینه تبلیغ ایندی . بو مظهره نماین کراجه توجه کار بر حسن قبوله مظهر اولدی .

هین زمانده پارسده کی صلح قونفرانسنه بر هیئت مرخصه کونده رملک خصوصنده کی مشکلات حسیده پارسده بولتان شریف پاشانک صلح قونفرانسی حضورنده کوردلرک منافعی مدافعه مأمور ایدیله سی دوشونولدی و مشارالیه ده بو ایشی درعهده ایندی .

حرب ائشاننده مصرده تشکل ایدوب ایچه فعالیت ابراز ایدن دیگر بر کورد هیئتجه پارس صلح قونفرانسی ایچون تمین اولتان عارف پاشا ریاستنده کی هیئت مرخصه نك شریف پاشانک ریاستی آلتنده مشارالیه التحاقی تأمین ایدیلدی .

موصول سلیمانیه سنده تشکل ایدن کورد حکومتك پارسه کوندردیکی هیئت مرخصه نك دخی شریف پاشا ریاستنده کی هیئت ایله مشترکاً حرکت

سالت ۲۲۰ فروشه
نیف سال ۱۳۰

مستقیمه

درج اولونجیان مقاله لر
اغده ایدلر

ژین

جیات

سالت ۲۲۰ فروشه
آنی آبی ۱۳۰ فروشه

مستقیمه

مسلکمه موافق مقالات
مع المنوبه درج اولور

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیاتدن بحث ایدر تورکجه - کوردجه مجموعه در

کورد قلوبنده بزمصاحبه

کچنلرده کوردستان تعالی جمعی مرکز مومیبینه ، بر ذات محترم طرفندن ،
اوزون بر نومه رانس ویرلشیدی . مجموعه من محدودلندن برینک بو قوفه رانس حقدنه
بر بوی غرنه ندر اولونان مقاله سی . (ژین) قارنری ایچون ، بوجه زیر درج
ایدیورز :

اعلان اولکدینی وجهله ، کوردستان تعالی جمعیتده ، صلاحیتدار بر
ذات صرفس جمعیت بدایت تشکندن بو آله قدراولان اجرات و صورت
فعالی حقدنه کی مصاحبه کچن جمعه کونی اجرا ایدلدی . اجتماعده استانبولده کی
عموم کورد منورلری ، متفکرلری و کنجکلندن و ذوات مهمدن مرکب
بیوک بر اکثریت بولونیوردی .

خطیبک پک اوزون اولان بیاناتی بوجه آنی بشاون سطرله خلاصه ،
بعده مطالعه ایدلم :

« ۱۰ » تموز انقلابندن سوکرا استانبولده ایلك دفعه کورد تعاون و ترقی
جمعیتی نامیه کوردلرک مادی و فکری ترقیاتی ایچون بر جمعیت تشکل ایدنی .
سوکرالری ، کورد اعمیم معارف و کورد طلبه هیؤی جمعیتلری تشکیل
قیلدی . بوجعیتلرده طوبلانان مساعینک هبسی کوردلری ترقیات مدنییه
مظاهر ایتمک غایه سنه معطوف ایدی . اسکی حکومتلرک بو جمعیتلره قارشی

کوردجه حرفلری

حروف صوتیه

آ	فتحه قیله	آ کئی	آئش	مناسته
ه	فتحه خفیفه	رهز	بوستان	•
و	ضمه قیله	بور	کجید	•
ؤ	ضمه مبسوط	دؤر	اوزاق	•
ۆ	• خفیفه	کؤر	اوغلی	•
ی	کسره قیله	بی	قویو	•
ئی	کسره متوسطه	بی	کوره ک	•
ئ	• خفیفه	بی	کوتوردی	•

حروف ضامنه []

ا ب [ا] پ ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز
 ژ س ش ص ص ط ظ ع غ ف ق ک گ
 گ ل م ن و ه ی

[*] اشارتلی حرفلر صرف کوردجهیه مخصوص اولوب دیگر لسانلرده بولمز برنجیسنک
 مداسی اینک معناسته کلن « چیل » کله سنک تلفظنده ایکنجیسنک پارچه معناسته کلن
 « گهر » کله سنک تلفظنده. اکلاشیلیر بو عرج کوردجهده پله چوق مستعملدر .
 [۱] (ب ، پ) حرفلری آره سنده ابری بر عرج اولوب مذکور عرج ایچون
 آیریجه بر حرف احضار بدلیکنده در .

سنگین ۲۰۰ غروشدر

آلی آیس ۱۳۰ غروشدر

مستقیم

مستقیمه موافق مقالات

مع المنونیه درج اولنور

جیاتین

سنگ ۲۲۰ قروشدر

نیف سال ۱۳۰

مستقیم

درج اولونیمیان مقاله

اعاده ایدلز

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیاتدن بحث ایدر تورکجه - کوردجه مجموعه در

مندرجات

تورکجه قسمی

کوردستان تعالی جمعیتده برمصاحبه مدوح سلیم بکی
برمهاجرک نازلی نیازی (میرت لوحه لوندن) قلندر
کردلر (ایران) ی دگیدر ؟ کوردی بتلیسی
کورد طلبه هی وی جمعیتی بیاننامه سی

کوردجه قسمی

بیاننامه جفانا فیه هی و فی کوردان
ژبوهریف پاشا ع . رحمی
همومان داکتر آرده لانی

نسخه سی ۵ غروشدر

نجم استقبال مطبوعی

برنجی سنه

۱۸ خزیران ۱۳۳۵

عدد ۲۱

سالک ۲۲۰ غروشد

نیف سال ۱۳۰ »

مقاله

درج اولونیمیان مقاله

اعاده ایملر

شیرین چیلانت

سنه ۲۲۰ غروشد

آلی آلی ۱۳۰ غروشد

مقاله

مسلكهزه موافق مقالات

معالمینویه درج اولنور

دین، ادبیات، اجتماعیات و اقتصادیاتدن بحث ایدر تورکجه- کوردجه مجموعه در.